Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

Навчально-методична комісія з економіки та підприємництва

Міністерства освіти та науки України

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

Інститут економіки та прогнозування НАН України

Московський державний технологічний університет «Станкін»

Білоруський національний технічний університет

Північно – східний науковий центр НАН України

Старооскольський технологічний інститут

ТРУДИ
VIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції

Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум - 2012»

5-7 грудня 2012 р.

Харків – 2012

Труди VIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2012» 6-7 грудня 2012 р. – Х.: НТУ «ХПІ», 2012 р. - 325 с.

Труди відтворюються безпосередньо з авторських оригіналів.

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

ГОЛОВА

Товажнянський Л.Л., д.т.н., професор, ректор Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

СПІВГОЛОВА

Марченко А.П., д.т.н., професор, проректор НТУ «ХПІ»

ЧЛЕНИ ПРОГРАМНОГО КОМІТЕТУ

Оболенська Т.Є., д.е.н., проф., заступник голови навчально-методичної комісії з економічної освіти і науки України;

Гриценко А.А., д.е.н., заступник директора Інституту економіки та прогнозування НАН України;

Бубенко П.Т., д.е.н., виконавчий директор Північно-східного наукового центру НАН України;

Ковальов А.П., д.е.н., проф., завідуючий кафедрою виробничого менеджменту Московського державного технологічного університету "Станкін";

Сахнович Т.О., к.е.н., завідуючий кафедрою економіки і організації машинобудівного виробництва Білоруського національного технічного університету;

Алексєєв І.В., д.е.н., проф., заступник навчально-наукового інституту, завідуючий кафедрою фінансів, Львівська політехніка;

Чепоров В.В., к.ф.-м.н., доц., завідуючий кафедрою обліку і аудиту, Симферопольський державний університет ім. В.І.Вернадського;

Єфіменко В.І., д.е.н., декан обліково-економічного факультету Київського національного економічного університету;

Маліков В.В., к.е.н., проф., завідуючий кафедрою обліку і аудиту Харківського національного автодорожнього університету;

Перерва П.Г., д.е.н., проф., декан економічного факультету;

Гаврись О.М., к.е.н., проф., декан факультету бізнесу та фінансів;

Заруба В.Я., д.е.н., проф., декан факультету економічної інформатики та менеджменту;

Міщенко В.А., д.е.н., проф., завідуючий кафедрою фінансів, контролінгу та ЗЕД;

Яковлєв А.І., д.е.н., проф., завідуючий кафедрою економіки та маркетингу;

Лісіна В.Ю., к.е.н., доцент, Заслужений економіст України, віце-президент Всеукраїнської професійної громадської організації «Спілка аудиторів України», член методологічної ради з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова

Перерва П.Г., д.е.н., проф., декан економічного факультету , НТУ „ХПІ”

Співголова

Гаврись О.М., к.е.н., проф., декан факультету бізнесу й фінансів НТУ „ХПІ”

Заступник Голови

Манойленко О. В., д.е.н., проф. кафедри економічного аналізу та обліку

Смоловик Р. Ф., к.е.н., проф. кафедри економічного аналізу та обліку;

Мехович С. А., к.е.н., проф. кафедри економічного аналізу та обліку;

Єршова Н. Ю., к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку;

Линник О. І., к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку;

Матросова В. О., к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку;

Погорєлов І. М., доц. кафедри економічного аналізу та обліку;

Рета М. В., к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку;

Юр’єва І.А., к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку.

СЕКРЕТАРІАТ

Відповідальний секретар
Сиром'ятникова О.В.

Заступник відповідального секретаря
Строков Є. М.

СЕКЦІЯ 1
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ: НАЦІОНАЛЬНА ТА СВІТОВА ПРАКТИКА

І.А. Юр'єва, к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХПІ»
Т.В. Березіна, магістр, м. Харків, НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Заробітна плата є основною формою винагороди робітників за їхню працю і забезпечує матеріальну зацікавленість в її результатах, а також дуже часто є єдиним джерелом доходу робітників. Вона також виступає одним із основних регулювальників ринку праці. Однак, аналізу і оцінці впливу заробітної плати на ринок праці й, передусім, на зайнятість в Україні не приділяється належна увага, що призводить до негативних наслідків. У зв'язку з цим питання вдосконалення оплати праці придбало особливу актуальність.

Згідно з Законом України "Про оплату праці", заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникам за виконану ними роботу.

На сьогоднішній день стан оплати праці найманих працівників в Україні є незадовільним, хоча і спостерігається деяке підвищення заробітної плати, на що існують об`єктивні та суб`єктивні причини. Це призводить до зниження продуктивності праці, руйнування трудового потенціалу, сприяє розвитку тіньових процесів і відтоку кваліфікованих молодих людей за кордон. Потрібно розробити такий механізм управління працею, який дозволив би робітникам бачити в роботі не просто засіб здобуття хліба для себе та своїх близьких, але й можливість поєднувати вміння продуктивно і

якісно працювати з відповідною матеріальною винагородою за свою працю і моральним задоволенням. Високооплачувана праця створює матеріальну зацікавленість виробничого персоналу в трудовій активності, підвищенні своєї кваліфікації та закріпленні кваліфікованих кадрів на даному підприємстві.

Також актуальною проблемою оплати праці є її диференціація, яка пов'язана з міжгалузевою й внутрішньогалузевою нерівністю в оплаті праці незалежно від професійно-кваліфікаційного рівня працівників. Цей факт призводить до підриву мотивації до праці. Для вирішення проблеми потрібно удосконалити тарифну систему та запровадити нормування праці, доцільно провести реформування системи соціальних виплат та пільг.

Також існує проблема заборгованості із заробітної плати. Її негативним наслідком можна вважати те, що вона підштовхує працівників на пошук іншої чи додаткової роботи, і вони легко погоджуються на «неформальну зайнятість». Для вирішення цієї проблеми потрібно вдосконалити контроль за діяльністю підприємств, надати необхідні повноваження контролюючим органам та інспекціям.

Звідси постає проблема регулювання оплати праці, яка загострюється внаслідок відсутності дієвого контролю з боку держави, недосконалості науково-методичного забезпечення процесу регулювання оплати праці, невиконання чинного законодавства. Результати реформування української економіки свідчать про негативні наслідки фактичного виходу держави зі сфери регулювання відносин у сфері оплати праці. В даній економічній ситуації необхідно переглянути політику регулювання оплати праці в частині посилення контролюючих функцій держави за процесом оплати праці та дотриманням вимог чинного законодавства у цій сфері.

Отже, на сьогоднішній день у нашій країні існує велика кількість невирішених питань і протиріч у сфері оплати праці. Розвиток економіки України відбувається в умовах, коли праця і заробітна плата продовжують посідати місце, не адекватне їхній ролі та значенню у функціонуванні

економіки ринкового типу. Для ефективного вдосконалення елементів оплати праці необхідним є державна підтримка та надійна законодавча база з урахуванням сучасного темпу економічного життя та інших актуальних проблем. Удосконалювання систем оплати праці, пошук нових рішень, глибоке вивчення зарубіжного досвіду, може дати нам вже в найближчому майбутньому підвищення зацікавленості працівників до високопродуктивної праці. Вирішення низки проблем в оплаті праці може стати стимулом економічного підйому країни в майбутньому.

Список літератури: **1.** Закон України "Про оплату праці" від 24.03.1995 р. № 108/95 із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 23.01.07. **2.** Богиня Д.П. Соціально-економічний механізм регулювання ринку праці та заробітної плати: монографія. – К.: КНЕУ, 2001. **3.** Сучасні проблеми державного регулювання заробітної плати в Україні. *Сердюк І.В., Школяренко О.О.* Красноармійський індустріальний інститут. **4.** Шляхи вирішення проблем оплати праці в Україні *Шевчук Л.П.Семенова, О.М.* Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ // Економічні науки. - 30 Серпень 2012.

Ю.И. Нагорная, магистр, г. Харьков, НТУ «ХПИ»

BSC КАК ОСНОВА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ И ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Оценка эффективности хозяйственной деятельности предприятия является необходимым условием грамотного принятия управленческих и предпринимательских решений. На сегодняшний момент одной из методик, позволяющих наиболее широко и полноценно оценить эффективность деятельности предприятия является Сбалансированная система показателей (Balanced Scorecard) или, как ее еще называют, ССП (BSC).

Данная методика была разработана Робертом С. Капланом и Дейвидом П. Нортоном еще в 90-х годах XX века, необходимость которой была вызвана тем, что существующие на тот момент подходы к оценке деятельности предприятия, опирающиеся в первую очередь на финансовые показатели, неизбежно устаревали.

Первоначально, Сбалансированная система показателей задумывалась для отражения баланса финансовых и нефинансовых показателей

предприятия. Со временем, ее стали рассматривать как долговременный инструмент управления фирмой, она превратилась в систему стратегического управления.

ССП, как система, рассматривает работу компании на основе четырех сбалансированных составляющих: финансовой, клиентской, внутренних бизнес - процессов, а так же обучения - развития. Финансовая составляющая оценивает экономические последствия предпринятых действий, отражая соответствие стратегии компании воплощению общего плана усовершенствования предприятия в целом. Клиентская составляющая рассматривает потребительскую базу и сегмент рынка, в которых конкурирует данное предприятие. Составляющая внутренних бизнес-процессов определяет главнейшие внутренние бизнес-процессы, позволяющие компании разрабатывать бизнес – предложения потребителям, которые помогут создать и сохранить клиентскую базу в целевом сегменте рынка; удовлетворить ожидания акционеров относительно высокой финансовой доходности. Составляющая обучения и развития определяет инфраструктуру, которую надлежит создать, чтобы обеспечить долговременные рост предприятия. Предприятие должно инвестировать в переобучение персонала, усовершенствовать информационные технологии и системы, создавать взаимосвязи между организационными процедурами и ежедневными операциями [1].

Другими словами, можно сказать, что ССП переводит общее видение и стратегию компании в конкретный набор целей и задач, которые можно выразить с помощью сбалансированного набора составляющих.

В то же время, при внедрении ССП предприятия зачастую встречают или же получают в результате искажения сути системы довольно большое количество проблем.

Основной проблемой ССП является трудоемкость и долговременность ее внедрения, особенно в крупных компаниях со сложной системой управления. Еще одна проблема – это механическое отнесение или

неправильное выделение ключевых показателей при проектировании ССП. В свою очередь, проблемой формирования ССП зачастую является не связанность распределения ресурсов предприятия и планирования его стратегии. Большинство компаний планирует свой бюджет «от достигнутого», вследствие чего не учитываются поставленные долгосрочные будущие стратегические цели, что ведет к совершению критических ошибок в планировании финансирования долгосрочных программ развития.

Более чем тридцатилетний опыт внедрения ССП позволяет утверждать, что данная методика усовершенствования и оценки эффективности деятельности предприятия очень успешна. И с каждым годом все большее количество предприятий проявляют интерес и стремятся изменить стратегический менеджмент, внедрив в него сбалансированную систему показателей, понимая, что она является лучшим инструментом реализации стратегии предприятия

Список литературы: **1.** «Система сбалансированных показателей» Роберт С. Каплан, Дейвид П. Нортон. – М.:ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003 – 215 с. **2.** Универсальная система показателей деятельности / Хьюберт К. Рамперсад;Пер.с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс,2004. – 352 с. **3.** Иваникина И. «Сбалансированная система показателей». – Х.:Фактор, 2007.-176 с.

Т.Б. Фролова, ст.викл. КНУТД

Г.Е. Яковлєва, к.е.н., доц., ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Господарська діяльність будь-якого підприємства повинна вестись таким чином, щоб забезпечити її прибутковість, що можливе тільки за умови ефективного управління витратами в усіх підрозділах, як місцях здійснення витрат. Прийняття ефективних управлінських рішень вимагає виваженого управління витратами на основі наявності достовірної інформації про них, яку забезпечує система обліку кожного підприємства. Відсутність прозорого

обліку витрат по всіх підрозділах на практиці може привести до нерозуміння керівництвом дійсного стану справ по забезпеченню прибутковості.

Уявлення про витрати підприємства основується на трьох важливих положеннях: 1) витрати визначаються використаними ресурсами для здійснення операційної функції; 2) обсяг використаних ресурсів в економічних розрахунках має бути представлений у грошових одиницях; 3) визначення витрат завжди співвідноситься з конкретними цілями.

Завдання по управлінню витратами на підприємстві неможливо вирішити без їх класифікації. Витратами на виробництво краще за все управляти, в тому числі і планувати, по місцях вживання ресурсів, тобто там де протікає операційний процес або його обслуговування. У зв'язку з цим при групуванні витрат вирішальне значення мають такі об'єкти управління ними, як місця виникнення витрат, центри витрат, центри відповідальності.

Класифікація витрат для мети управління ними повинна відповідати головній вимозі – базування на ознаках, що дозволяють диференціювати витрати в різних аспектах. Найбільш традиційною для вітчизняних підприємств є класифікація витрат по економічних елементах і статтях витрат. Формування бюджетів виробничих підрозділів за статтями витрат широко застосовується також і в практиці економічної та фінансової роботи зарубіжних фірм. Зарубіжна практика дає також і інші методи класифікації витрат, що використовуються в системах обліку та управління ними. Крім звичного для наших підприємств розподілу витрат по елементах і статтях заслуговує на першочергову увагу класифікація на змінні (ті, що залежать від змін обсягу виробництва) і постійні (ті, що не залежать від змін обсягу виробництва). Постійні витрати впродовж заданого періоду (релевантного) залишаються незмінними за величиною в широкому діапазоні обсягів виробництва. Їх обсяг вже сформований, коли ще підприємство не розпочало випуск продукції (виконання операційної функції) і за умов незабезпечення реалізації перетворюються на збитки, тобто визначають собою операційних ризик.

Змінні витрати, які в основі своїй є прямими, досить просто включаються в собівартість продукції, що випускається, шляхом її калькулювання по статтях.

Постійні ж витрати, а в їх основі лежать адміністративні витрати та витрати на збут, включаються до собівартості непрямим способом, тобто вимагають їх розподілу за статтями калькуляції на окремі види продукції пропорційно обраному критерію. Базою розподілу найчастіше обирають час роботи або заробітну плату основних робітників підрозділів, у яких майже не використовують обладнання, і час роботи обладнання (іноді з включенням витрат на його обслуговування) у виробничих підрозділах.

Якщо пам’ятати, що прибуток виникає тільки за виконання умови реалізації продукції за конкретною ціною, то для забезпечення прибутковості діяльності підприємства (операційної функції), суттєвим є обрання методу ціноутворення на продукцію. Практика свідчить, що на вітчизняних підприємствах, як правило, застосовують метод витратного ціноутворення, коли за основу приймається собівартість виготовлення продукції. Цей метод має недоліки, які звужують діапазон маневру по застосуванню системи знижок до ціни, які, і про це свідчить практика зарубіжних фірм, стимулюють попит. За цих умов випуск продукції та обсяги її реалізації значно збільшуються. А це, в свою чергу, приводить до збільшення прибутку за рахунок економії на постійних витратах. Вивчення темпів змін попиту в залежності від застосування знижок (або того чи іншого методу ціноутворення) дозволяє коригувати обсяги випуску та забезпечувати оптимальне співвідношення між витратами та прибутком.

Отже, достовірна інформація про витрати, їх склад і величину, є найбільш суттєвою при забезпеченні прибутковості виконання операційної функції підприємства.

Д.О. Харинович-Яворська, аспірант кафедри фінансового аналізу та контролю Київського національного торговельно-економічного університету, м. Київ

ІНФОРМАЦІЙНО – НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

На сучасному етапі розвитку українських підприємств оперативний економічний аналіз, як одна із важливих функцій управління призначений для забезпечення оперативних управлінських рішень. Якість та своєчасність розв'язання задач оперативного економічного аналізу найчастіше залежить від стану інформаційних ресурсів, які використовуються у процесі проведення аналітичних досліджень, що дасть можливість своєчасно виявити відхилення від нормативних значень та забезпечити регулювання процесів.

Інформаційне забезпечення оперативного аналізу слід розглядати як комплекс упорядкованої та достатньої інформації, яка формується шляхом збирання, передання та обробки даних про стан виробничо-фінансової діяльності[1, с.256]. Склад та структура інформаційних та нормативних потоків оперативного аналізу визначаються в залежності від виду діяльності та наявності центрів фінансової відповідальності на підприємстві.

Основними складовими інформаційного бази аналізу є плани-графіки, платіжні календарі, оперативні плани, матеріали інвентаризацій, нормативи та стандарти, первинні та консолідовані документи бухгалтерського обліку, а також внутрішня звітність.

Важливим постачальником інформації для оперативного економічного аналізу є бухгалтерський облік та контроль, який дозволяє управлінцям та контролерам прослідкувати не тільки за управлінськими операціями, а й передбачити прогнозовані фінансово-економічні результати діяльності. Досить часто на підприємствах здійснюється розробка уніфікованих форм документів оперативного обліку, які адаптовані до потреб оперативного аналізу через організацію бухгалтерського обліку відповідно до національних

та міжнародних стандартів фінансової звітності. Якщо процес оперативного обліку передбачає щоденне підбиття підсумків роботи (магазин біля дому, дистриб'ютори, супермаркети), то можна давати оцінку проміжних результатів діяльності без спеціальної обробки первинних даних.

Важливим джерелом інформації оперативного аналізу є внутрішня звітність суб'єктів господарювання. Найчастіше це стосується філій підприємств (наприклад, торгових мереж). Внутрішня звітність дає можливість надавати аналітичні висновки за узагальнюючими результатами роботи окремих підрозділів підприємства та результатами деяких видів звичайної діяльності. Для оцінки окремих економічних завдань діяльності можуть використовуватися дані спеціальних обстежень як інформаційну базу оперативного економічного аналізу. За умови якісного проведення таких спостережень та забезпечення достовірності та повноти їх відображення у відповідних документах створюються можливості для більш якісних аналітичних узагальнень. Немаловажним у сучасних умовах є використання інформаційних технологій і систем, які забезпечують виростання якісної інформаційної бази оперативного економічного аналізу для цільового управління і менеджменту на підприємстві.

Таким чином, вагомою складовою організації та проведення оперативного економічного аналізу є інформаційне та нормативне забезпечення, оскільки аналіз займає проміжне місце між збором інформації та прийняттям управлінських рішень, тому його комплексність, глибина та ефективність залежить саме від обсягу і якості інформації, що використовується.

Список літератури: **1.**Мних Є.В. Економічний аналіз: навч. посіб. / Є.В. Мних, І.Д. Ференц. - Львів: «Армія України», 2000. – 144 с. **2.**Лазаришина І. Д. Економічний аналіз в Україні : історія, методологія, практика [Текст] : монографія / І. Д. Лазаришина. – Рівне : НУВГП, 2005. – 369 с. **3.**Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз: навч. посіб. [для студентів ВНЗ] / За ред.. д.е.н., професра Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: Рута, 2003. – 680 с. **4.**Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельної діяльності : навч. посіб. / Б.В. Гринів. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.

Е.С. Гейєр, к.е.н., доц., Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ ВІДСТРОЧЕНИХ ПОДАТКІВ

Облік відстрочених податків є одним із складних питань бухгалтерського обліку. Вимоги податкового законодавства відрізняються від вимог визнання та оцінки активів, зобов'язань, доходів та витрат, що встановлені стандартами бухгалтерського обліку. Розподіл податкових наслідків операцій за звітними періодами призводить до виникнення відстрочених податків, що, в свою чергу, впливає на суми реальних грошових потоків підприємства.

Порівняльний аналіз МСБО 12 «Податки на прибуток» та вітчизняних нормативних актів, що регламентують порядок розрахунку та облік показників, пов'язаних з оподаткуванням прибутку (П(С)БО 17 «Податок на прибуток», ПБО «Податкові різниці та ін.), дозволив встановити невідповідності між ними щодо понятійного апарату, повноти розглянутих підходів, вимог до розкриття інформації у звітності та ін. В умовах, коли вітчизняні підприємства складають фінансову звітність як за національними, так і за міжнародними стандартами, важливо зрозуміти відмінності між ними та, наскільки можливо, їх ліквідувати.

Однією з проблем обліку відстрочених податків є вибір методу їх розрахунку. У світовій практиці відомі два методи розрахунку відстрочених податків – метод відстрочки та метод зобов'язань. В процесі розвитку МСФЗ підхід до розрахунку відстрочених податків піддавався суттєвим змінам: первісна редакція МСБО 12 базувалась на методі відстрочки за звітом про прибутки та збитки, а нова встановлює використання методу зобов'язань на основі балансу. Така ж саме зміна відбулася і у стандартах США (ГААП).

Заміна методу відстрочки на метод зобов'язань у світовій практиці може бути пояснена зростанням вимог до достовірного відображення

фінансового стану підприємства, його активів та зобов'язань. Метод відстрочки не забезпечував відображення в балансі реального розміру майбутніх економічних вигід або відтоку ресурсів у формі податкових платежів, порушував критерії визначення активів та зобов'язань, цілий ряд принципів, встановлених МСФЗ. Чисельні фактори довели доцільність застосування методу зобов'язань.

П(С)БО 17 «Податок на прибуток», як і національні стандарти обліку у більшості країн, також передбачає застосування методу зобов'язань. А, наприклад, у ПБО Російської Федерації рекомендовано метод відстрочки, що значно змінює розраховані показники та потребує проведення додаткових розрахунків при трансформації фінансової звітності згідно з вимогами МСФЗ.

Друга проблема обліку відстрочених податків – це їх оцінка. Правильність оцінки відстрочених податків також впливає на достовірність фінансової звітності. Згідно з МСФЗ слід враховувати наступні фактори:

- відстрочені податкові активи та зобов'язання мають бути оцінені з використанням податкового законодавства і ставок податку, які будуть діяти в момент реалізації вимоги або погашення зобов'язання;

- оцінка відстрочених податків має відображати спосіб, яким підприємство планує погасити балансову вартість своїх зобов'язань або відшкодувати балансову вартість активів, тобто ставка податку, що буде діяти, та податкова база мають відповідати виду очікуваного прибутку;

- на кожну звітну дату сума відстрочених податків, що відображена в балансі, переглядається та, за необхідності, коригується відповідним записом;

- віднесення відстрочених податків до довгострокових активів (зобов'язань) потребує розгляду можливості та доцільності їх дисконтування;

- раціональність ведення обліку передбачає зменшення кількості податкових різниць, що мають податкові наслідки, шляхом їх

перекваліфікації.

Таким чином, МСБО 12 більш повно та ретельно регулює умови визнання, оцінки та зміни відстрочених податків, ніж П(С)БО 17, встановлює ширші вимоги до розкриття інформації. Методика визначення показників, пов'язаних з оподаткуванням прибутку, має відповідати концепції відстрочених податків та враховувати вітчизняну специфіку обліку та оподаткування.

Л.В. Кузьменко, к.т.н., доцент НТУ «ХПІ»,
Д.Ю. Федорова, магістрант НТУ «ХПІ»

ВАЖЛИВІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДУ ДО ОЦІНЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ВИРОБНИЦТВА

В умовах переходу до ринкової економіки особливого значення набуває проблема підвищення ефективності використання основних засобів, вирішення якої дозволяє знизити витрати виробництва, збільшити продуктивність праці та забезпечити конкурентоспроможність продукції вітчизняного виробництва.

Однією із складових цієї проблеми є організація обліку. Як відмічено в роботі [1] «…вміла організація обліку нерідко перетворюється на визначальний фактор ефективного використання основних засобів, а ступінь раціональності облікового процесу набуває першочергового значення у контексті забезпечення успішного розвитку підприємства».

Серед проблем обліку основних засобів перш за все звертає увагу на себе питання оцінювання ефективності використання основних засобів [2]. Обумовлено це тим, що без вирішення цього питання гальмується подальший розвиток обліку та управління основними засобами підприємства.

Як відомо [3], узагальнюючими показниками використання основних фондів є: фондовіддача, фондомісткість та фондорентабельність. Розглянемо

більш детально показник фондовіддачі:

$$Ф_в = \text{Обсяг випуску продукції / Основні фонди} \qquad (1)$$

Такий традиційний підхід не відображає фактичний вклад основних засобів у виробництво, тому що формула (1) не показує долю живої праці на підприємстві. В окремих випадках, в залежності від впливу ряду факторів (структура собівартості, ступінь кооперації, тип та організація виробництва тощо) ця доля може бути мізерною. Такою ж може бути і фактична фондовіддача (ефективність використання) основних засобів. Але цього не показує формула (1).

Отже при традиційному підході не враховується належним чином взаємозв'язок між станом основних засобів та ефективністю їх використання. А це не тільки негативно впливає на ефективність управління основними засобами, зокрема, та виробництвом, в цілому, але й не стимулює подальший розвиток методів та інструментів обліку стану, руху та відтворення основних засобів.

Удосконалення підходу до оцінювання використання основних засобів дозволить вирішити комплекс питань, що в значній мірі визначають як подальший розвиток обліку, так і розвиток виробництва, а саме:

1. детальніше виявити вплив стану та руху основних засобів на ефективність виробництва;
2. удосконалити облік використання та планування розвитку (відтворення) основних засобів;
3. стимулювати підвищення ефективності використання основних засобів;
4. виявити напрямки зростання ефективності виробництва.

Крім того, реалізація такого підходу через врахування долі живої праці дозволить не тільки точніше відтворити роль основних засобів на конкретному підприємстві, але й глибше зрозуміти їх значення у суспільному виробництві. А це в свою чергу дає змогу детальніше вивчити зв'язок між

відтворенням основних засобів та ефективністю суспільного виробництва.

Якщо не змінювати підходу до оцінювання використання основних засобів, то підприємство як і раніше не матиме стимулу удосконалювати основні засоби, а це негативно впливатиме на розвиток виробництва.

Список літератури: **1.** Р.Е.Островерха, Шляхи удосконалення організації обліку основних засобів, Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право), 4(47), 2009. 133с. **2.** Л.В.Кузьменко, Ю.В.Гетьман. Можливості поліпшення оцінювання використання основних засобів підприємства. Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. - Харків: НТУ«ХПІ», 2011. №55. 142с. **3.** Економіка підприємств:підручник/Ф.В.Горбонос Г. В. Черевко, Н. Ф. Павленчик, А. О. Павленчик. – К. : Знання, 2010. - 463с.

В.В. Чудовець, к.е.н., доцент,

О.О. Мамотюк, магістрант Луцький національний технічний університет

ПЕРЕДУМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Серед глобальних проблем людства чи не найважливішою є екологічна. Сьогодні охорона довкілля становить складову державної політики у високорозвинутих країнах. Звичайно, щоб враховувати потреби природи та інтереси людини, державі необхідне достатнє інформаційне забезпечення. Це зумовило виникнення екологічних течій у економічній науці, зокрема екологічного менеджменту, екологічного обліку і аудиту.

Над проблемами обліково-аналітичного забезпечення природоохоронної діяльності підприємств працювало багато вітчизняних і зарубіжних науковців. Серед них: Н.А. Левченко, О.О. Вороновська, Г. Дейлі, Л.С. Гринів, І.В. Замула, Ю.О. Івахів, Л. Максимів, Л.М. Пелиньо, Н.Є. Василевська та інші.

З нашої точки зору екологічний облік – це система, яка включає: облік витрат на природоохоронну діяльність; облік активів, які використовуються у цілях охорони навколишнього середовища; збір інформації та складання звітів про екологічну діяльність; облік екологічного податку, рентних

платежів та зборів; облік доходів від раціонального використання ресурсів та позитивного ефекту від впливу на довкілля.

В Україні екологічний облік не є відокремленим видом обліку, і практично не регламентується державою, складання та подача звітів про стан довкілля та природоохоронну діяльність поки що залишається пропозицією науковців. А політика органів державної влади не направлена охорону навколишнього середовища. Варто зазначити, що становленню екологічного обліку в Україні передують такі перешкоди:

- екстенсивний шлях розвитку національного господарств, податковий тиск і кризовий стан економіки загалом: керівники підприємств частіше стурбовані, як закупити дешевшу сировину та обладнання, штучно завищити собівартість продукції та інші витрати, щоб у підсумку зменшити базу оподаткування;
- незацікавленість органів державної влади до запровадження природоохоронних програм та законодавчого закріплення екологічного обліку;
- виділення окремих груп витрат, доходів, обладнання – додаткове навантаження у роботі бухгалтерів, яке не є обов'язковим і рідко цікавить керівництво;
- відсутність конкретних рекомендацій щодо ведення екологічного обліку, а звітність не є обов'язковою;
- облік екологічних витрат в Україні якщо і ведеться, то – у більшості випадків – номінативно. Досить часто такі витрати не визнаються податковими інспекторами і лише додають проблем бухгалтерам під час перевірок. Або акціонерні товариства уникають заходів, які призведуть до зменшення прибутку на акцію, щоб привабити інвесторів.

Необхідність впровадження екологічного обліку на вітчизняних підприємствах зумовлюється двома основними факторами: перший – суттєво деградоване природне середовище і високий рівень забруднення. У порівнянні з європейськими державами, Україна має найвищий інтегральний

показник антропогенних навантажень практично на всій території. Офіційно визнаний міжнародний статус України щодо її екологічного стану та рівнів забрудненості довкілля – зона “екологічного лиха”. Другий фактор: кризовий стан економіки. На думку провідних фахівців нашої держави, криза економіки має бути використана для будівництва нової структури господарства на абсолютно нових принципах господарювання.

Список літератури: **1.** Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI; **2.** *Левченко Н.А.* Екологічний облік і аудит: проблеми становлення та розвитку в Україні / *Н.А. Левченко, Н.Є. Василевська* // Коммунальное хозяйство городов. – 2009. - №89. – с. 257-262; **3.** *Пелиньо Л.М.* Місце екологічного обліку в сучасній системі бухгалтерського обліку та його важливе значення в сфері охорони довкілля / *Л.М. Пелиньо* // Науковий вісник НЛТУ України. - 2008. - Вип. 18.2. - С. 70-75.

В.О. Матросова, к.е.н., доц.каф. ЕАіО, НТУ «ХПІ»
В.В. Котова*,* магістрант каф. ЕАіО, НТУ «ХПІ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ І ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ

Проблеми обліку запасів на підприємстві мають особливу актуальність. В першу чергу, це пов’язано з необхідністю отримання точної та достовірної інформації. Сучасна система обліку запасів не здатна задовольнити вимоги ринку, оскільки коло операцій, що проводяться з запасами, значно ширше за можливості існуючої облікової системи. Питанням теоретичної розробки проблем організації і ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів присвячена велика кількість праць таких учених-економістів в галузі обліку, як Глібка О.В., Світлична В.Ю., Новодворська В.В., Рибалко О.М. [1, 2, 3, 4].

Аналізуючи численні дослідження з питань організації обліку запасів, можна стверджувати, що багато теоретичних питань обліку даних ресурсів потребують вдосконалення і доопрацювання. Критичний огляд наукових праць дослідників і фахівців дозволяє виділити такі наступні негативні

аспекти, що притаманні обліково-аналітичній роботі з виробничими запасами:

- застосування підприємствами застарілих галузевих нормативно-правових актів з обліку і контролю виробничих запасів;
- низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємства;
- відсутність комплексного поєднання даних усіх видів обліку підприємства для забезпечення керівництва підприємства необхідною управлінською інформацією;
- невідповідний рівень (а найчастіше і взагалі – відсутність) контролю та регулювання процесів утворення запасів (визначення їхнього оптимального рівня; вивчення обсягів, причин створення та політики реалізації запасів) [1, 2, 3, 4].

Вирішення цих питань зумовить вихід на якісно новий рівень побудови обліку виробничих запасів, значно підвищить їх роль в управлінні підприємством. Підвищення ефективності функціонування виробничих запасів в сучасних умовах полягає в удосконаленні методики та організації їх бухгалтерського обліку і контролю. Реалізація даного потенціалу забезпечить удосконалення обліково-аналітичного управління виробничими запасами та підсилить точність, достовірність та правильність їх обліку. Займаючи домінуючу частину активів підприємства, запаси відіграють суттєву роль у формуванні структури витрат підприємств, а їх вартість суттєво впливає на рівень рентабельності виробництва. Раціональне використання виробничих запасів несе в собі потенціал підвищення ефективності виробництва.

Для досягнення зазначеної мети необхідно здійснювати наступні організаційні заходи:

1) підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємства та обґрунтування терміну «виробничі запаси», їх класифікації та складу;

2) доопрацювання системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами та обґрунтування раціональних методів проведення інвентаризації виробничих запасів в умовах автоматизації;

3) організація виваженої аналітично-моніторингової роботи з запасами на підприємстві (оцінка ефективності управління запасами; аналіз обсягів запасів у динаміці та чинників, що вплинули на їх зміну; аналіз впливу рівня цін тощо).

Список літератури: **1** *Глібка О.В., Рилєєв С.В.* Удосконалення обліку і розробка системи контролю та аналізу виробничих запасів підприємства // Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. – Чернівці, 2006. – №3. – С.56. **2** *Світлична В.Ю.* Актуальні проблеми організації і ведення обліку виробничих запасів підприємствами України // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy-confer.com.ua/full_article/716. **3** *Новодворська В.В*. До питання обліку виробничих запасів // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.intkonf.org. **4** *Рибалко О.М.* Вдосконалення обліку виробничих запасів //Держава і регіони. Серія «Економіка та підприємництво».– 2008. – №3. – С.210-215.

В.О. Матросова, к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку НТУ «ХПІ»

НОВІ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Системні дослідження категорії «економічний потенціал», методичних підходів до аналізу та оцінки, способів та методів управління економічним потенціалом підприємства продовжуються на протязі останніх десятиріч. Тим не менш дана категорія і досі залишається не визначеною остаточно, на даний час не існує загальновизнаної методики аналізу та оцінки економічного потенціалу, оскільки категорія є доволі об`ємною змістовно та критеріально не визначеною.

На основі аналізу останніх досліджень економічного потенціалу підприємства таких вчених як Мочалова Б.М. [1], Максимов М. [2], Козлова О,В. [3], Барногольц С.Б. [4], Самоукин А.И. [5], Анчишкин А.И. [6], Донец Ю.Ю. [7], Сосненко Л.С. [8], Лапін Є.В [9]., О.С. Федонін, І.М. Рєпіна, О.І. Олексюк [10], Н. С. Краснокутская [11], та інших, а також власних досліджень у даній галузі науки запропоноване нове, розширене, інтегральне

визначення категорії «економічний потенціал» на основі комплексного підходу.

Комплексний підхід включає в себе:

1) ієрархічно-балансовий;

2) функціонально-результативний.

Висунута гіпотеза застосування «згорнутих» показників темпів приросту для уніфікації аналітичного матеріалу та відображення динаміки розвитку при оцінці економічного потенціалу підприємства, застосування динамічних критеріальних показників як вектора розвитку на основі статистичного методу дослідження варіаційних рядів з ціллю визначення рівня відхилення окремих параметрів від узагальнених середніх. Цей метод дає змогу оцінити характер динаміки та пропорційність розвитку процесів на підприємстві в оточенні ендогенного та екзогенного впливу.

Висунута гіпотеза про можливість застосування теорії коливань та хвиль при дослідженні динаміки параметрів економічного потенціалу. Оскільки підприємство складається із елементів екстенсивного типу (фізичної речовини) і підкорюється основним законам механіки, а також із елементів інтенсивного типу (електромагнітних полів та енергії) і підкорюється основним законам електромагнітної динаміки, то логічним буде висновок, що розвиток та економічний потенціал підприємства, також як і будь-якої іншої одиниці економічної системи вищого або нижчого рівня, залежить від частоти та характеру динамічних коливань окремих параметрів та їх груп на фоні усереднених параметрів вищого рівня.

Список літератури: **1.** Экономический потенциал развитого социализма. / Под ред. Мочалова Б.М. - М.,1982. – С. 9. **2**. Максимов М. Демографический потенциал и трудовые ресурсы района. Возможности мониторинга. // Человек и труд. 1997. – №2. – С.66. **3**. Управление социалистическим производством: Словарь под ред. *Козловой О.В.* – М.,1983. **4**. Барногольц С.Б. Экономический анализ хозяйственной деятельности на современном этапе развития. – М.: Финансы и статистика, 1984. **5**. Самоукин А.И. Потенциал нематериального производства – М.: Знание, 1991. – С.5. **6**. Анчишкин А.И. Прогнозирование роста экономики.-М.: Экономика, 1996. - 98 с. **7**. Донец Ю.Ю. Эффективность использования производственного потенциала.- Киев.: Знание, 1998. - 123 с. **8**. Сосненко Л.С. Анализ экономического потенциала действующего предприятия. – М.: «Издательский дом «Экономическая литература», 2003. – 208 с. **9**. Лапин Е.В. Оценка экономического потенциала предприятия и механізм его реализации // Вісник Сумськго державного університету. – 2004. - № 9 (68). – с. 109-123. **10**. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. пос. / О. С. Федонін, І. М. Рєпіна, О. І. Олексюк — К.: КНЕУ, 2004. — 316 с. **11**. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. пос. / Н. С. Краснокутська — К.: ЦНЛ, 2005. — 352 с.

О.В. Сметанко, к.е.н., доц., завідувач кафедри «Облік і аудит» Кримський економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана», м. Сімферополь

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВАХ УКРАЇНИ

З метою оптимізації процесу планування та проведення внутрішнього аудиту пропонуємо застосування авторського підходу, якій передбачає виділення 17 взаємопов'язаних етапів (рис. 1), які можна згрупувати за окремими стадіями планування та здійснення внутрішнього аудиту:

1. Стадія стратегічного планування включає в себе перший та другий етап;

2. Стадія попереднього планування включає в себе етапи з третього по одинадцятий етап;

3. Стадія детального планування – передбачає розробку та складання загального плану діяльності служби внутрішнього аудиту та включає в себе етапи з дванадцятого по чотирнадцятий етап. Слід зазначити, що на чотирнадцятому етапі необхідно провести розробку детального плану проведення аудиту, визначити методи та прийоми які будуть застосовуватися в процесі проведення перевірки;

4. Стадія узагальнення результатів діяльності СВА передбачає узагальнення результатів та визначення ефективності роботи внутрішніх аудиторів (СВА), яке здійснюється на етапах з п'ятнадцятого по сімнадцятий.

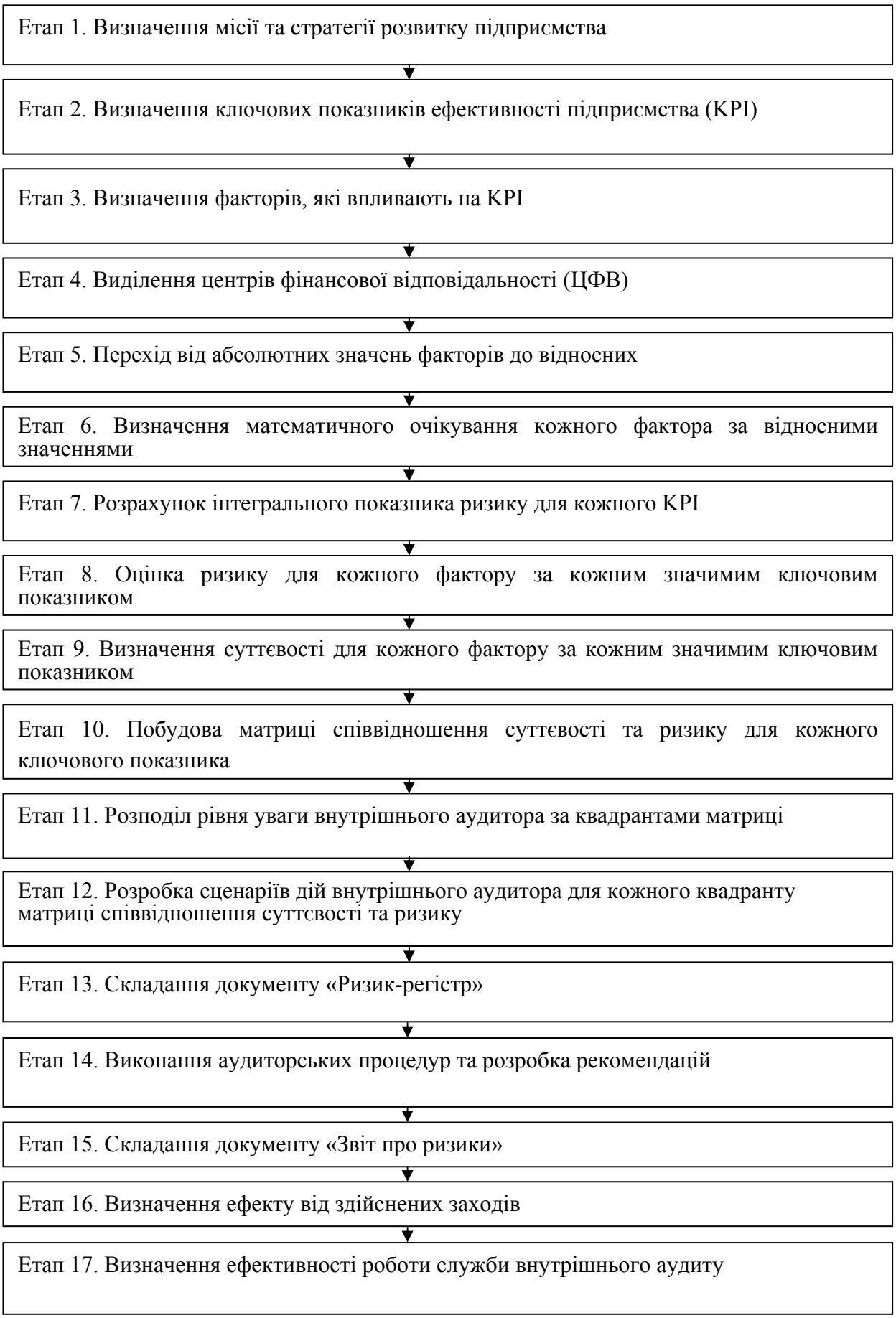

Рис. 1. Основні етапи планування ризик-орієнтованого внутрішнього аудиту

Список літератури: **1.** Сметанко А.В. Планирование внутреннего аудита в акционерных обществах Украины / А.В. Сметанко // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Серія «Економічні науки». – № 4 (48). – 2010. – С. 384 - 391.

И.В. Ометова

ЗАРПЛАТА В КОНВЕРТАХ «ЗА» ИЛИ «ПРОТИВ»

В наше время данная тема считается, несомненно, актуальной. Так как по данным Независимого фонда исследований заработных плат по стране, большая часть работающих граждан Украины получают зарплату в конвертах. По закону с фонда оплаты труда около 40% необходимо отчислить в налоги. Чтобы снизить эту цифру, работодатель не оформляет работников, или оформляет на минимальные ставки.

Такая система выплаты заработной платы, казалось бы, очень удобной, но влечёт за собой массу неудобств, как для работника, так и для работодателя. Пока работодатель не платит налоги, работник, который получает высокую неофициальную заработную плату, не защищён в случае болезни, ему не будет уплачиваться положенный больничный, а, скорее всего его уволят за не выполнение рабочего плана. Его пенсия будет минимальной, так как он не нарабатывает себе тот стаж, который ему положен по закону. Законом Украины «Об общеобязательном государственном страховании» определено, что страховой стаж - период (срок), в течение которого лицо подлежало государственному социальному страхованию, которым или за которого уплачивался сбор на обязательное государственное пенсионное страхование согласно законодательству, действовавшему ранее, и/или подлежит общеобязательному государственному пенсионному страхованию согласно данному Закону и за которого уплачены страховые взносы [1].

Другими словами, если работнику начислена заработная плата не менее законодательно установленного минимального уровня и с неё уплачены страховые взносы в единый социальный взнос, то этот месяц полностью засчитывается в страховой стаж, и заработная плата за этот месяц

учитывается при исчислении пенсии. А в случае «зарплаты в конверте» работник не получает даже минимума.

Также человек, работающий без официального трудоустройства, лишается положенного ему права на оплачиваемый отпуск. И в любой момент может оказаться обманутым, оказавшись на улице без заработанных им денег.

За выплату заработной платы в конвертах предусматривается административная и уголовная ответственность. В соответствии с кодексом об административных правонарушениях Украины, это может квалифицироваться как нарушение требований о труде. По ст. 41 указанного кодекса, на должностных лиц предприятий, может быть наложен штраф от 510 до 1700 грн [2].

За подобное нарушение работодателя могут привлечь к уголовной ответственности. Например, по ст. 172 Уголовного кодекса Украины, его могут наказать штрафом до 850 грн., лишить права заниматься определённой деятельностью или занимать определённые должности на срок до 5лет, отправить на исправительные работы до 2-х лет или арестовать на срок до 6 месяцев.

При выплате «зарплаты в конверте» работодатель фактически уклоняется от обязательной уплаты налогов и сборов. За это предусматривается уголовная ответственность по ст. 212 Уголовного кодекса Украины и наказывается штрафом от 17000 до 34000 грн., лишается права занимать определённые должности и заниматься определённой деятельностью сроком до 3 лет [3].

Но положение постепенно меняется, на рынке труда особую ценность приобретает работодатель, предлагающий все социальные гарантии и оформление сотрудников в соответствии с нормами трудового законодательства.

Список литературы: 1. Закон України „Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” від *2003, NN 49-51* **2.** Кодекс Украины об административных правонарушениях от 07.12.1984 № 8073-X **3.** Кримінальний кодекс України від *2001, N 25-26*

Н.М. Побережна, ст. викл., НТУ «ХПІ»

Н.Б. Токар, ас., НТУ «ХПІ»

ДО ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Основною метою складання та подання фінансової звітності є визначення реальних результатів діяльності фірм та передача економічних показників, інформації про ресурси та їх джерела, що буде корисно для тих, хто має обґрунтовані права на отримання такої інформації. Фінансова звітність — це система показників, які характеризують економічно-правовий стан підприємства на певні дати та за минулий рік, квартал, місяць, а також результати діяльності. Вона складається шляхом підрахунку, групування і спеціальної обробки даних поточного бухгалтерського обліку і є завершальною його стадією. Найважливішими фінансовими звітними документами, які подаються підприємством, є баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки до звітності.

Існує кілька підходів до оцінки діяльності фірми. Один із них — це аналіз фінансових звітів фірми. Він передбачає: вивчення звіту про фінансові результати та балансу підприємства; порівняння джерел та напрямів використання й розміщення коштів на певні періоди; аналіз взаємозв’язку звіту про фінансові результати та балансу за допомогою різних коефіцієнтів та співвідношень. При аналізі фінансових звітів найважливішим є фінансовий стан підприємства в попередній і у звітний період. Такий аналіз дає змогу визначити вірогідність успіху чи банкрутства фірми, а саме: фінансову структуру; оперативний цикл; тенденції та порівняльну ефективність. Масштаб і напрям роботи при аналізі фінансових звітів залежать від конкретної мети аналізу. Аналіз фінансових звітів розпочинають з

попереднього ознайомлення з підприємством, після чого переходять до поглибленого вивчення діяльності, структури фінансів, відображених у фінансових звітах фактичного чи прогнозованого характеру.

Зауважимо, що коли необхідно порівняти показники різних підприємств, потрібно бути обережним. Не можна порівнювати показники одного підприємства з іншим тільки тому, що воно належить до тієї самої галузі промисловості. Слід вибирати підприємства однієї галузі промисловості, які мають подібні характеристики: близький асортимент продукції, аналогічні розміри, єдину дату закінчення фінансового року, використання подібної облікової політики, застосування подібних методів аналізу.

Головна мета аналізу фінансових звітів — дати оцінку результатів ефективності діяльності підприємства за звітний період і його поточного фінансового стану, своєчасно виявляти й усувати недоліки у фінансовій діяльності та знаходити резерви покращення фінансового стану підприємства та підвищення його платоспроможності. При цьому слід вирішити такі завдання: на основі вивчення взаємозв’язку між показниками операційної, інвестиційної та фінансової діяльності дати оцінку з надходження фінансових ресурсів та їх використання з позиції поліпшення фінансового стану підприємства; спрогнозувати можливі фінансові результати економічної рентабельності, розробити моделі фінансового стану за різноманітних варіантів використання ресурсів; розробити конкретні заходи, спрямовані на зміцнення фінансового стану підприємства.

Аналіз фінансових звітів допомагає фінансовим аналітикам обґрунтувати свої плани, виявити слабкі місця у фінансових операціях підприємства, вжити відповідних заходів, які допоможуть виправити становище, прийняти рішення про найефективніше вкладання коштів і ресурсів, скоригувати напрями майбутньої діяльності підприємства, а також оцінити ліквідність, фінансову стійкість, платоспроможність підприємства.

Список літератури: **1**. Ізмайлова К.В.Сучаснітехнологіїфінансовогоаналізу: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2003. — 148 с.**2**. Кірейцев Г.Г., Виговська Н.Г., Петрук О.М. Фінансовий менеджмент. — Житомир, 2002 — 431 с.**3**. Кононенко О. Анализ финансовой отчетности. — Х.: Фактор, 2002. — 144 с.

О.В. Романенко, аспірантка,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ МЕТОДІВ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ

Розвиток економічного аналізу зумовлює необхідність удосконалення та розвитку методів. Стратегічний напрям розвитку економічного аналізу, який все більше набуває розвитку в практиці вітчизняних підприємств, потребує сучасного теоретико-методичного забезпечення. Саме тому, метою проведених досліджень стало узагальнення існуючих підходів та розробка класифікації методів стратегічного аналізу, які доцільно застосовувати в практиці вітчизняних підприємств.

В теорії та практиці стратегічного аналізу на даному етапі його розвитку відсутня чітка класифікація методів. Фактично застосовується два основних підходи щодо класифікації методів: один з яких відносять до стратегічного планування та менеджменту, а інший передбачає використання традиційних методів класного економічного аналізу. І якщо в економічному аналізі більшість методів базуються на кількісних характеристиках, то в стратегічному плануванні – на якісних.

В сучасній науковій літературі [1-4] зустрічається велика кількість різноманітних методів, які відносяться безпосередньо до стратегічного аналізу. Так, Карлов А.В. наголошує, що «в даний час можна відзначити тенденцію до безперервного росту кількості методів для проведення стратегічного аналізу, що з одного боку, ускладнює вибір дослідника, а з іншого боку, дозволяє використати більш сучасні методи та більш детально проаналізувати стан компанії» [2, С.72].

Вибір методів стратегічного аналізу має важливе значення, оскільки впливає на якість результатів аналізу, а, отже, на зміст стратегії. Необхідність ускладнення методів класичного економічного аналізу та його розвиток в напряму стратегічного зумовлена тим, що сам об'єкт підприємство – стає більш складним, масштабним, а, отже, традиційні методи не працюють.

Пропонуючи класифікацію методів стратегічного аналізу (рис. 1), використаємо підходи, які викладено в роботі [3, 4].

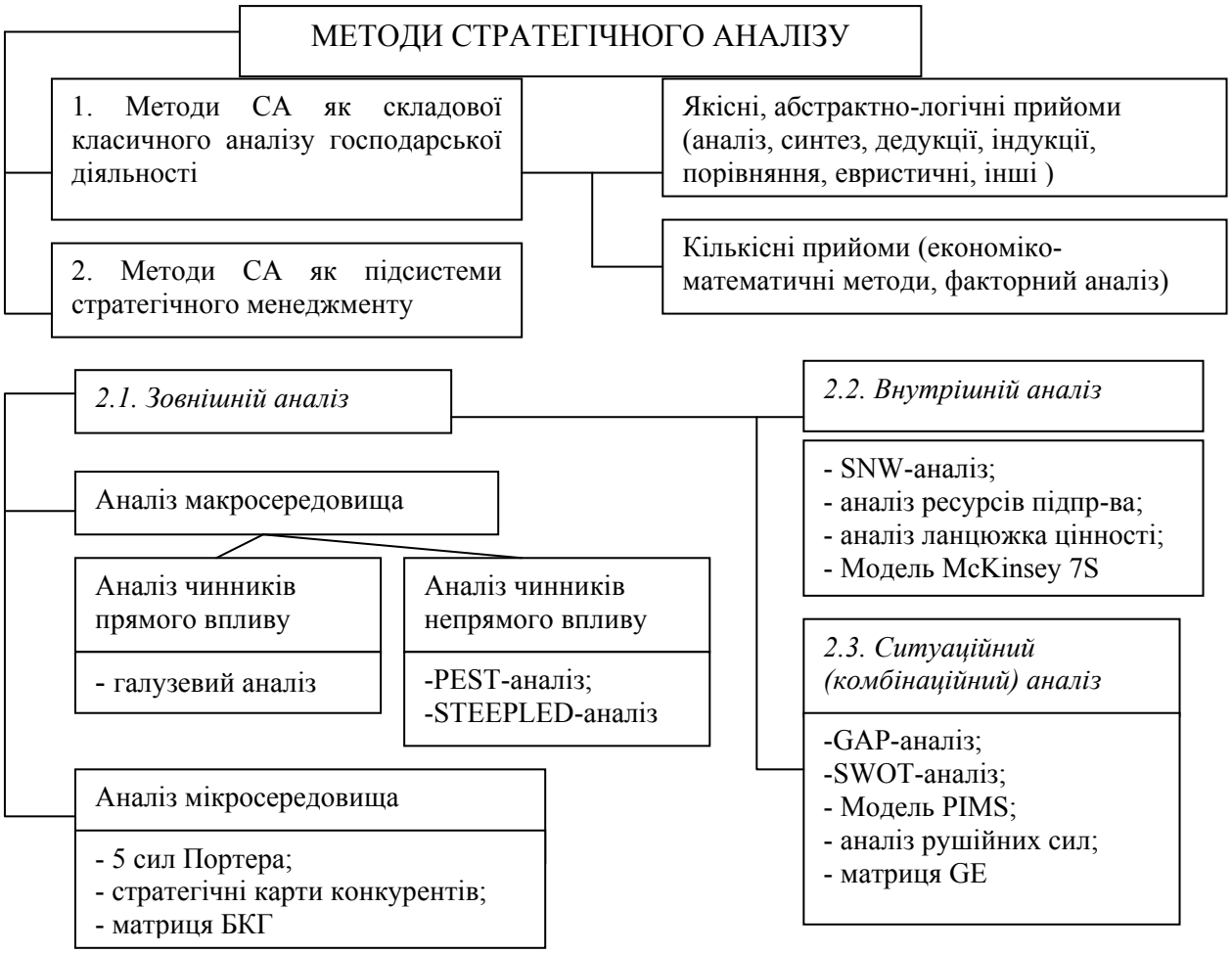

Рис. 1. Класифікація методів стратегічного аналізу

Пропонована класифікація методів стратегічного аналізу може бути використана вітчизняними підприємствами в процесі проведення аналізу, який в повній мірі відображає потреби сучасної практики господарювання.

Список літератури: **1.** Баканов М.И. Теория экономического анализа / Баканов М.И., Мельник М.В., Шеремет А.Д. : Учебник 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 536 с. **2.** Карлов

А.В. Особенности методологии стратегического анализа промышленной организации / А.В.Карлов // Вестник Московского осударственного областного университета. Серия «Экономика». – 2010. - №3. – С.71-74. **3.** Легостаева Е.А. Роль стратегического анализа в процессе принятия управленческих решений / Легостаева Е.А., Шубина С.В. // Бизнес Информ. – 2010. – №1. – С.127-130. **4.** Фляйшер К. Стратегический и конкурентный анализ. Методы и средства конкурентного анализа в бизнесе / Фляйшер К., Бенссусан Б. – М.: БИНОМ. Лабораторія знаний, 2005. – 541 с.

О.Ю. Рубітель, директор ТОВ «Альянсаудит», м. Запоріжжя

ЯКІСТЬ АУДИТУ: ІНДИКАТОРИ СПРИЙНЯТТЯ

Згідно Господарського Кодексу України підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність підприємств з метою одержання прибутку. У центрі системи управління прибутком знаходиться бухгалтерський облік, який є джерелом інформації, що забезпечує прийняття рішень зовнішнім та внутрішнім користувачам.

Становлення ринкової інфраструктури сприяло виникненню нової сфери підприємницької діяльності - аудиту. Бурхливі події світової фінансової кризи підкреслили важливість довіри до фінансової звітності підприємств та звернули увагу на роль якісного аудиту в контексті якості фінансової звітності. Будучи незалежною, аудиторська діяльність сприяє не лише поліпшенню усієї роботи економічного суб'єкта, захищає інтереси його власників, але і стоїть на варті інтересів держави, дотримання законів і нормативних актів. Тому питання якості в аудиті представляє особливу важливість. Крім того інтерес до проблем якості аудиту пов'язаний також із необхідністю введення аудиторськими фірмами власної системи контролю якості.

Основу для підтримання якості аудиторських послуг у першу чергу становлять міжнародно визнані стандарти аудиту, які є засобом забезпечення достовірності інформації, що надається інвесторам та іншим зацікавленим особам [1, с. 3]. На сьогодні в Україні використовуються Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року (далі – МСА).

Характер МСА вимагає від аудитора застосування професійного судження під час коли він :

- ідентифікує та оцінює ризики суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилки виходячи з розуміння суб'єкта господарювання та його середовища;

- отримує достатні та прийнятні аудиторські докази щодо існування суттєвих викривлень, розробляє та виконує відповідні дії у відповідь на оцінені ризики;

- формулює думку про фінансову звітність виходячи з висновків, зроблених на основі отриманих аудиторських доказів.

У той же час посилання на професійне судження аудитору не слід розглядати як захист від власної недбалості, коли ним не були дотримані усі відповідні вимоги МСА.

Визнання та сприймання МСА це лише один із компонентів, які здійснюють вплив на якість аудиту. Іншими компонентами слід вважати компетентність аудиторів, правову і нормативну базу та ділове середовище. Прагнучи до якості аудиту необхідно розвивати кожний з цих елементів.

В Україні на сьогодні проблема визначення якості аудиторської діяльності вирішена шляхом прийняття Аудиторською палатою України (далі АПУ) ряду нормативних актів з питань контролю якості аудиторської діяльності. АПУ в своїх нормативних документах зазначає, що аудиторська послуга визнається якісною тоді, коли надається аудиторськими фірмами з дотриманням Професійних стандартів, законодавчих і нормативних вимог, що регулюють аудиторську діяльність, та задовольняє потреби користувачів [3].

У той же час голова Комітету з міжнародних стандартів аудиту та гарантії достовірності (IAASB) Міжнародної Федерації Бухгалтерів (IFAC) Арнольд Шильдер розглядає якість аудиту з точки зору трьох основних аспектів:

1) вхідні фактори – це вимоги МСА; персональні характеристики аудитора, такі як навички, досвід, етичні цінності, тип мислення; процес аудиту через обґрунтованість методології аудиту, ефективності використання інструментів аудиту, наявність адекватної технічної підтримки;

2) вихідні фактори – тобто результати аудиту та аудиторська інформація, які розглядаються та оцінюються зацікавленими сторонами;

3) фактори середовища – це якість корпоративного управління, що сприяє якості аудиту; наявність законодавчої і нормативної бази, що створює умови, в яких аудит може проводитися ефективно, що дозволить регулятору встановити ефективний контроль за якістю аудиту, та забезпечить ефективний діалог між регулятором та аудиторами [4].

Нажаль в Україні вимоги до аудиторської роботи фактично регламентуються лише МСА, які є первісним орієнтиром при розробці аудиторською фірмою власних методик та внутрішніх стандартів.

До того ж, як зазначав ще у 2008 році Світовий банк «Україна продовжує потерпати від нестачі кваліфікованих кадрів – кількість бухгалтерів та аудиторів належної кваліфікації зі знанням сучасних стандартів та методів фінансової звітності є недостатньою для забезпечення дедалі вищих потреб ринку» [5, с. 6]. Також Всесвітній банк пропонував АПУ розробити галузеві методології аудиту.

Таким чином, комплексний, системний підхід, спрямований на вирішення загальних проблем аудиту дозволить підвищити якість аудиторської перевірки і як наслідок довіру суспільства до аудиту.

Список літератури: **1.** Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 1: пер. з англ. Ольховікова О. Л., Селезньов О. В., Зєніна О. О., Гик О. В, Біндер С. Г. – К. : Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2010. – 846 с. **2.** Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14 **3.** Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг 1 «Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг», що затверджено Рішенням Аудиторської палати України від 27.09.2007 року № 182/4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://apu.com.ua/files/temp/2077494523.doc **4.** Шильдер А. Вище планку / А. Шильдер // Аудитор України. – 2011. – № 3. – С. 34-37. **5.** Звіт про стан дотримання стандартів та кодексів (ЗДСК) Бухгалтерський облік та аудит Україна грудень 2008 р. : Світовий банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.worldbank.org/ifa/rosc_aa_ukr_ukr.pdf

О.І. Линник, к.е.н., доцент НТУ «ХПІ», м. Харків
Ю.Ю. Шишко, магістр, 5 курс, НТУ «ХПІ», м. Харків

НЕОБХІДНІСТЬ РЕВІЗІЇ ЯК ОСНОВНОЇ ФОРМИ КОНТРОЛЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Дослідження основних моментів проведення контрольно-ревізійної роботи, та визначення її нових напрямків є актуальним, бо контрольно-ревізійна робота відіграє важливу роль у господарському механізмі управління економікою, оскільки координує і погоджує ряд однорідних процесів, виконання яких здійснюється колективом працівників.

Метою є дослідження питання важливості проведення ревізії на підприємствах України та визначення основних моментів проведення наступного контролю в умовах комп'ютеризації господарських процесів.

Контрольно-ревізійна робота проводиться у формі ревізій і перевірок.

Ревізія - це комплекс взаємопов'язаних перевірок питань фінансово-господарської діяльності підприємств, що здійснюється за допомогою прийомів документального та фактичного контролю, спрямований на виявлення доцільності та економічної ефективності здійснення господарських операцій, стану збереження майна.

Під час ревізії вивчається господарська діяльність на підприємствах, перевіряються фінансово-господарські операції, збереження цінностей на об'єктах, вивчається стан обліку і звітності. Ревізія не пасивно вивчає господарські явища і процеси на підприємствах на підставі обліково-аналітичної інформації, у якій відображені операції, що вже відбулися, а вникає в їхню суть, виявляє їхню доцільність та економічну обґрунтованість. З іншого боку, ревізія розкриває основні ознаки й обставини порушень, аналізує їхні правові позиції на основі причинно-наслідкового зв'язку, вивчає тенденції і закономірності порушень у минулому, сучасному і майбутньому.

У системі господарського контролю ревізія має винятково важливе значення. За допомогою ревізії вищі органи здійснюють наступний контроль

за збереженням матеріальних цінностей і коштів, законністю, доцільністю операцій та процесів на підвідомчих підприємствах. У процесі ревізії всебічно перевіряється стан економіки на підприємствах, виявляються резерви зниження собівартості продукції і підвищення ефективності виробництва, розробляються заходи до поліпшення господарської діяльності. Водночас, в організації ревізій вищими органами на підвідомчих підприємствах закладено ідею незалежності контролюючих органів від контрольованих об'єктів. Незалежність ревізії від підконтрольних підприємств – одна з найважливіших умов її ефективності. Для ревізії характерно й те, що вона не обмежується перевіркою питань, пов'язаних із дотриманням чинного законодавства, положень, інструкцій, але й стосується питань доцільного та ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Без проведення ревізії не можна говорити про перспективність у роботі, тому що не знаючи реального стану справ, неможливо правильно передбачити перспективи розвитку. Необхідність здійснення ревізій пояснюється і недостатнім впливом поточного контролю на боротьбу з непродуктивними втратами, безгосподарністю, розкраданнями.

Отже, базуючись на теоретичних дослідженнях, вважаємо, що предметом ревізії є не тільки господарські операції і процеси, що здійснилися, але й ті, що знайшли відображення в обліковій документації, нормативній та прогнозній інформації і відповідно обґрунтовують ці операції і процеси. Крім того, це й інформація, що міститься у затверджених планах, нормативах, розрахунках. Господарські операції і процеси при ревізії вивчаються специфічними способами з метою визначення їх законності, вірогідності і доцільності. Дане нами визначення предмета ревізії дає змогу виділяти її об'єкти, розробити методику, обґрунтувати систему ревізії як наукової і навчальної дисципліни, уточнити її функції в умовах переходу до ринкових відносин.

Н.Г. Сікєтіна, асистент НТУ «ХПІ»

АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Для обґрунтування бізнес планів, прийняття управлінських рішень, виявлення резервів, аналізу господарської діяльності підприємства проводять вивчення і вимір чинників, що впливають на значення ключових економічних показників діяльності підприємств.

Рентабельність власного капіталу (return on equity, ROE) - показник чистого прибутку в порівнянні з власним капіталом. Це найважливіший фінансовий показник віддачі для будь-якого інвестора, власника бізнесу, який показує, наскільки ефективно був використаний вкладений у справу капітал підприємства. На відміну від схожого показника "рентабельність активів", даний показник характеризує ефективність використання не всього капіталу (чи активів), а тільки тій його частині, яка належить власникам підприємства [1].

Рентабельність власного капіталу характеризує верхню границю його потенціального внутрішнього розвитку. Найважливіше завдання фінансового менеджменту - збільшення суми власного капіталу і підвищення рівня його прибутковості. Рентабельність власного капіталу розраховується як відношення суми чистого прибутку за рік до середньорічної суми власного капіталу.

Особливим підходом до розрахунку рентабельності власного капіталу є використання формули Дюпона. Формула Дюпона (DuPont formula) дозволяє розрахувати ключовий показник ефективності діяльності - рентабельність власного капіталу (ROE) - через три концептуальні складові: рентабельність продажів, оборотність активів і фінансовий левередж. Показник вперше був використаний корпорацією DuPont в 20-х роках минулого століття, звідки і пішла його назва [2].

Формула Дюпона розбиває показник на три складові, або фактора, що дозволяють глибше зрозуміти отриманий результат:

$$ROE = \frac{ЧП}{В} \times \frac{В}{А} \times \frac{А}{ВК} = рентабільність_{продажів} \times оборотність_{активів} \times фінансовий_{левериджж}$$

Формула Дюпона включає три фактори, що впливають на рентабельність власного капіталу: операційну ефективність (рентабельність продажів по чистому прибутку); ефективність використання всіх активів (оборотність активів); кредитне плече, співвідношення власного і позикового капіталу (фінансовий леверидж).

Далі необхідно проводити факторний аналіз рентабельності власного капіталу за допомогою мультиплікативної трьох факторної моделі для виявлення можливих резервів його підвищення. У випадках, коли у підприємства незадовільна рентабельність власного капіталу, формула Дюпона допомагає виявити, який з факторів привів до певного результату.

На наступному етапі дослідження необхідно проаналізувати розглянуті показники ефективності діяльності підприємства та знайти напрямки й можливості їхнього підвищення, після чого провести таку роботу на підприємстві. Таким чином, використання резервів підвищення рентабельності власного капіталу, виявлених у результаті його факторного аналізу, підвищить ефективність діяльності підприємства в цілому.

Список літератури: **1.** Финансовый анализ. Информационный онлайн справочник [Электронный ресурс] / Режим доступа : http://financial-analysis.ru/index.html. **2**. [Электронный ресурс] / Режим доступу : http://www.audit-it.ru/finanaliz. **3**. Бобяк Андрій Петрович Бухгалтерський облік власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм [Текст] : автореферат дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / А. П. Бобяк ; Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. - К., 2011. - 20 с. **4.** Варічева Руслана Вікторівна Бухгалтерський облік і аналіз формування та змін власного капіталу : організація й методика [Текст] : автореферат дис. канд. екон. наук : 08.00.09 / Р. В. Варічева ; Житомир. держ. технол. ун-т. - Житомир, 2012. - 20 с.

И.Н. Погорелов, доц. кафедры экономического анализа и учета, НТУ «ХПИ», г. Харьков
А.С. Волкова, магистр, НТУ «ХПИ», г.Харьков

СБАЛАНСИРОВАННАЯ СИСТЕМА ПОКАЗАТЕЛЕЙ, ЕЕ СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА

Сбалансированная система показателей (ССП) разработана в начале 1990-х годов профессором Гарвардского университета Робертом Капланом и президентом консалтинговой фирмы Дэвидом Нортоном. Исследование проводилось с единственной целью: выявить новые способы повышения эффективности деятельности и достижения целей бизнеса.

В основе системы лежит изучение не только финансовых показателей предприятия, но и других факторов, которые непосредственно влияют на итоговые результаты.

Таким образом, для оценки работы предприятия, было выделено четыре основных группы: финансы, взаимоотношение с клиентами, внутренние бизнес-процессы, а также обучение и повышение квалификации персонала.

Традиционно, наибольшее внимание обращают на финансовые показатели эффективности деятельности предприятия, ведь они связаны с аспектами, наиболее интересующими менеджеров, а именно – анализ краткосрочных финансовых показателей: прибыли, конкурентоспособности и т.д.

В ССП финансовые показатели используются для определения соответствия выбранной стратегии, её осуществления и воплощения общему плану усовершенствования предприятия в целом.

Что же касается клиентской составляющей, то она определяет круг клиентов и сегменты потребительского рынка, где компания собирается работать, а также позволяет менеджерам сформулировать стратегию,

ориентированную на потребителя и целевой сегмент рынка таким образом, чтобы в будущем она обеспечила исключительную доходность.

Составляющая внутренних бизнес-процессов определяет наиболее важные виды деятельности, которые необходимо усовершенствовать для удовлетворения ожиданий акционеров относительно высокой финансовой доходности и сохранения клиентской базы в целевом сегменте рынка.

Четвертая составляющая системы сбалансированных показателей, а именно, обучение и повышение квалификации персонала, связана с показателями, обеспечивающими эффективность внутреннего функционирования предприятия с помощью таких нематериальных активов, как потенциал персонала, моральный климат и информационная инфраструктура.

Таким образом, можно вывести 2 фундаментальных различия между ССП и традиционным анализом:

1. При традиционном анализе предприятие пытается улучшить уже существующие процессы, а при ССП – анализ подталкивает к формулировке абсолютно новых операций, при которых компания в будущем достигнет совершенства. Также, ССП обращает внимание на вопрос: «Что и как хочет потребитель», помогая компании выработать новую стратегию и не утратить конкурентоспособность на рынке.

2. ССП рассматривает инновационную деятельность как неотъемлемую часть внутренних бизнес-процессов, в то время как при традиционном подходе основной акцент делается на предоставлении уже имеющихся продуктов и услуг уже имеющемуся клиенту.

Из всего выше изложенного следует сделать вывод, что используя при анализе систему сбалансированных показателей, предприятие, принимая решения, сможет руководствоваться не только краткосрочными финансовыми показателями, но и данными, предоставляющими полную картину о его деятельности и месте на рынке.

Л.С. Стригуль, к.е.н., доцент НТУ «ХПІ», м. Харків
А.С. Тімонова, магістр, м. Харків

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Розвиток ринкових відносин та виникнення недержавної форми власності суттєво змінили систему фінансового контролю в Україні. Потреба у гарантії достовірності, об'єктивності та законності фінансової звітності для широкого кола її користувачів зумовила виникнення і подальший розвиток в Україні аудиту як незалежної форми контролю. Відповідно до Закону України "Про аудиторську діяльність", аудит – перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, П(С)БО або інших правил згідно із вимогами користувачів [1].

Актуальність обраної теми полягає в недостатності підходів до визначення ціноутворення вартості аудиторських послуг, що спричиняє низький рівень забезпечення реальної професійної незалежності аудитора. Крім того, такі тенденції призводять до зниження рівня конкурентоспроможності українських аудиторів, порівняно з іноземними, які пропонують значно ширший перелік послу. Також однією з проблем сучасного аудиту є спроби з боку законодавців скасувати або значно звузити аудиторську діяльність, обов'язковість аудиту, усунути від аудиту приватних підприємців та малі приватні фірми [2].

В Україні контроль за якістю аудиту та аудиторських послуг здійснює Аудиторська Палата України. Завданнями Аудиторської Палати України з метою поліпшення аудиту в Україні є:

1. Затвердження стандартів аудиту, адаптованих до економічної ситуації України.

2. Сувора сертифікація осіб, які будуть займатися аудиторською діяльністю.

3. Підвищення якості аудиторських послуг шляхом провадження регулярних програм навчання, підготовки та перепідготовки аудиторів.

4. Здійснення ретельного контролю за дотриманням аудиторськими фірмами та аудиторами вимог Закону України «Про аудиторську діяльність», стандартів аудиту, норм професійної етики аудиторів.

5. Забезпечення незалежності аудиторів у процесі здійснення аудиторської діяльності та у разі необхідності застосування до них штрафів та грошових стягнень.

6. Удосконалення системи сертифікації аудиторів.

7. Створення умов для виконання етичних принципів аудиторів.

Також важливою умовою вдосконалення аудиту на сучасному етапі його розвитку є застосування інформаційних систем і комп'ютерних технологій [3].

Отже, на нашу думку, актуальною проблемою аудиту є проблеми якісного ціноутворення його вартості, її вирішенням має бути формування співвідношення «ціна – якість». Такий підхід надасть аудиторським фірмам сучасних цивілізованих рис, забезпечить можливість залучення та збереження клієнтів за рахунок не зниження ціни обслуговування, а підвищення якості аудиту. Поліпшенню якості аудиту в Україні сприятиме лише система цілісних та комплексних заходів, які будуть спрямовані на розвиток правового поля аудиту, впровадження якісної системи комп'ютеризації аудиту, здійснення контролю рівня професійної компетентності аудиторів та якості наданих послуг, забезпечення реальної професійної незалежності аудитора та запровадження санкцій і покарань аудиторів щодо недостовірності надання аудиторських послуг.

Список літератури: 1. Закон Укріїни. Про аудиторську діяльність. №3125-XII від 22.04.93 р. зі змінами та доповненнями. **2.** Бутинець Ф.Ф. Аудит: підр. / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 512 с. **3.** Драч В. І. Наступний крок: забезпечення якості аудиторських послуг // Аудитор України. – 2009. – №5/6. – С. 63.

Т.А. Жадан, ст.викладач, м. Харків, НТУ «ХПІ»
Ю.І. Бєлінська, студентка, м. Харків, НТУ «ХПІ», гр. ЕК 57-Б

ФОНД ОПЛАТИ ПРАЦІ ПІДПРИЄМСТВА: НЕОБХІДНІСТЬ ЙОГО ФОРМУВАННЯ ТА АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ

Взятий Україною в кінці ХХ сторіччя курс на побудову соціально-орієнтованої економіки в центр уваги ставить людину з її потребами й інтересами, її відносинами з іншими членами суспільства в процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання. Особлива роль у підтримці соціально-економічної стабільності, забезпеченні максимально високого рівня добробуту населення, досягненні нової якості життя громадян, подоланні бідності належить оплаті праці, і відповідно, фонду оплати праці. З одного боку, оплата праці є основним джерелом доходів працівників, тому її величина значною мірою характеризує рівень добробуту всіх членів суспільства. З іншого боку, її правильна організація зацікавлює працівників підвищувати ефективність виробництва, а відтак безпосередньо впливає на темпи й масштаби соціально-економічного розвитку країни.

Значне місце, яке посідає оплата праці у соціально-економічному житті суспільства, зумовлює необхідність детального вивчення особливостей її організації на підприємстві, а також формування та раціонального використання фонду оплати праці.

Згідно із Законом України «Про оплату праці», заробітна плата – це винагорода, обчислена, зазвичай, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Отже, заробітна плата трактується як винагорода за виконану роботу з погляду працівника. Відповідно до підприємства поняття «заробітна плата» за своєю сутністю переходить до поняття «фонд оплати праці», або «витрати на оплату праці», оскільки виступає одним з елементів витрат операційної діяльності підприємства.

В економічній літературі зустрічається різні трактування фонду оплати праці, найпоширенішим є його визначення як загальної суми грошових коштів, спрямованої на оплату праці робітників і управлінського персоналу підприємства за визначений обсяг виконаної роботи або виробленої продукції, а також на оплату невідпрацьованого часу, який підлягає оплаті відповідно до чинного законодавства.

Формування фонду оплати праці на сучасному підприємстві здійснюється відповідно до кількості працівників, які беруть участь у виробничому процесі, рівня їхньої кваліфікації, трудової участі, наділених повноважень тощо. При цьому обов'язково враховуються вимоги законодавства, які регламентують величину мінімальної заробітної плати, оплату відпусток, понадурочних годин, роботи в нічний час, святкових та неробочих днів, виплату допомоги з тимчасової непрацездатності тощо.

Оцінка ефективності використання фонду оплати праці на підприємстві потребує його диференціації за певними ознаками: за змістом та джерелами формування виділяють фонд основної заробітної плати, фонд додаткової заробітної плати, інші заохочувальні та компенсаційні виплати; залежно від одиниці виміру, за якою обчислюється фонд заробітної плати розрізняють годинний, денний, місячний (квартальний, річний) фонд заробітної плати; за часом формування розрізняють плановий та фактичний фонди заробітної плати.

Аналіз використання фонду оплати праці на підприємстві дозволяє вивчити його склад, пропорції і тенденції зміни витрат на оплату праці, виявити резерви для створення необхідних ресурсів зростання і вдосконалення оплати праці працівників, забезпечити систематичний контроль за мірою праці і споживання.

Т.Ю. Цісар, магістр, НТУ «ХПІ», м. Харків

СУЧАСНІ СИСТЕМИ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

На сьогодні існує велика кількість комерційних банків, які конкурують між собою, при цьому клієнти та наглядові органи мають потребу в об'єктивній інформації про їхній фінансовий стан. Найбільш поширеним та зручним у використанні методичним підходом до отримання такої інформації є їх оцінка за рейтинговою системою. Рейтинги комерційних банків дають змогу будь якому клієнту оцінювати фінансовий стан комерційних банків та здійснювати їх порівнювання без проведення ретельного самостійного аналізу їх діяльності.

Серед фахівців банківської справи нема єдиної думки щодо параметрів рейтингової системи, яка б відповідала поточним потребам. Тому, актуальною проблемою є дослідження різних підходів до визначення рейтингової оцінки діяльності комерційних банків та розробка напрямків їх удосконалення з рахуванням специфіки функціонування української банківської системи.

Рейтинг банку – це встановлення узагальнюючої оцінки фінансового стану банку за стандартизованою системою показників, що дозволяє аналізувати фінансовий стан будь-якого банку за єдиною системою. Такий підхід дає змогу Національному банку скласти загальне уявлення про фінансовий стан та стабільність банківської системи та визначити пріоритети, а також методи нагляду й потребу в ресурсах для здійснення належного контролю за банківською системою.

Сьогодні надійність комерційних банків оцінюється за допомогою методик В.С. Кромонова, О.Б. Ширинської, CAMEL. Ці методики мають низку недоліків. Так, у методиці В.С. Кромонова не враховується якість активів, ліквідність, рентабельність, клієнтська база. У методиці

О.Б. Ширинської відсутні показники, що характеризують рівень резервів банку, прибутковість та клієнтська база. Недоліками методики CAMEL є:

1. відсутність показників структури активів;
2. закритість рейтингу (не публікується в засобах масової інформації);
3. трудомісткість у використанні та неможливість розрахунку показників тільки на базі публічної звітності;
4. невизначеність методики оцінки ефективності менеджменту банку.

Також треба зазначити, що ще однією з проблем рейтингових методик є те, що за їх допомогою не можна гарантовано визначити абсолютну надійність чи ефективність банківської установи. Високий рівень невизначеності динаміки процесів у національній економіці потребує врахування великої кількості внутрішніх та зовнішніх чинників, які впливають на діяльність банку, що зменшує прогностичні можливості визначених методик. Тому жодна рейтингова методика не є універсальною.

На нашу думку, одним із напрямків вирішення представленої проблеми може бути зміна періодичності проведення рейтингових оцінок, не по результатах річної звітності, а поквартально, а в умовах розгортання кризи, щомісячно. Тобто результати рейтингової оцінки не можна розглядати як статичний параметр, необхідно відслідковувати динаміку зміни рейтингів та робити експертні прогнози на визначені періоди часу.

Крім того, удосконалення існуючих методик рейтингового оцінювання діяльності комерційних банків полягає у поєднанні існуючих підходів оцінки фінансової стійкості банків з діагностикою їх фінансової неспроможності, що дозволить більш точно проводити превентивну оцінку та прогнозувати основні параметри їх фінансового стану на середньострокову перспективу.

Список літератури: **1.** Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2003. — 347 с. **2.** Рейтингова оцінка комерційного банку Мещеряков А.А. д.е.н. Ткач Г.О. Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара. **3.** Фурсова В., Каширіна О. Рейтингова система оцінки фінансової стабільності банків з іноземним капіталом як інструмент підвищення надійності банківської системи // Вісник НБУ. – вересень 2011. – С. 33-41..

А.Н. Бондаренко, ассистент НТУ «ХПИ»

УЧЕТ ИНВЕСТИЦИОННОЙ НЕДВИЖИМОСТИ СОГЛАСНО МСФО

С января 2001 года вступил в действие международный стандарт бухгалтерского учета (МСБУ) 40 «Инвестиционная недвижимость». В декабре 2003 года МСБУ 40 был пересмотрен и в пересмотренном варианте вступил в силу для финансовых отчетов за год, начинающийся с (или после) 1 января 2005 года.

МСБУ 40 определяет порядок признания, оценки и раскрытия информации об инвестиционной недвижимости. Инвестиционная недвижимость – это недвижимость (земля или здания), удерживаемая (собственником или арендатором согласно соглашению о финансовой аренде) с целью получения арендных платежей или увеличения капитала или для достижения обеих этих целей, а не для использования в производстве, при поставке товаров, услуг или для административных целей, а также не для продажи в обычном ходе деятельности.

Отличительной особенностью инвестиционной недвижимости является то, что она генерирует денежные потоки в значительной степени независимо от других активов предприятия. Именно это отличает инвестиционную недвижимость от недвижимости, занятой собственником.

Примером инвестиционной недвижимости являются:

1) земля, удерживаемая для долгосрочного увеличения капитала, а не для краткосрочной продажи в обычном ходе деятельности;

2) земля, удерживаемая для будущего, но еще неопределенного конкретно использования;

3) здание, являющееся собственностью предприятия (или удерживаемое предприятием согласно соглашению о финансовой аренде) и предоставленное в аренду в соответствии с одним или несколькими соглашениями об операционной аренде;

4) здание, которое не занято, но удерживается для предоставления в

аренду в соответствии с одним или несколькими соглашениями об операционной аренде.

В определенных случаях идентификация объектов инвестиционной недвижимости требует применения профессионального суждения и критериев существенности.

Недвижимость может признаваться инвестиционной недвижимостью в отдельных финансовых отчетах предприятия и не считаться таковой в консолидированных финансовых отчетах. Например, недвижимость, переданная в аренду материнской компании или дочернему предприятию и занятая ими, не считается инвестиционной недвижимостью в консолидированных финансовых отчетах, поскольку она является недвижимостью, занятой собственником, т.е. группой в целом. Однако с позиции отдельного предприятия такая недвижимость является инвестиционной, если она отвечает определению, приведенному в МСБУ 40.

Критерии признания инвестиционной недвижимости аналогичны применяемым к основным средствам.

Первоначальной оценкой инвестиционной недвижимости является её себестоимость. Себестоимость приобретенной инвестиционной недвижимости включает цену её приобретения и расходы, непосредственно связанные с ней (например, юридические услуги, налоги, связанные с передачей права собственности и т.п.). Себестоимостью инвестиционной недвижимости, построенной самим предприятием, является её себестоимость на дату завершения её строительства или застройки.

МСБУ 40 предусматривает две модели оценки инвестиционной недвижимости после первоначального признания:

1) по справедливой стоимости;
2) по себестоимости.

В случае выбора модели оценки по справедливой стоимости инвестиционной недвижимость оценивается по справедливой стоимости, кроме исключительных случаев, когда на дату первоначального признания

существует четкое свидетельство, что предприятие не сможет достоверно определять справедливую стоимость такой недвижимости на постоянной основе.

Справедливой стоимостью инвестиционной недвижимости является цена, по которой можно обменять эту недвижимость в операции между осведомленными, заинтересованными и независимыми сторонами.

Справедливая стоимость инвестиционной недвижимости должна отражать рыночные условия на дату баланса.

Наилучшим свидетельством справедливой стоимости обычно являются цены активного рынка на подобную недвижимость, в той же местности и в подобном состоянии при подобных условиях соглашений об аренде или других контрактов. МСБУ 40 поощряет (но не требует) предприятие определять справедливую стоимость инвестиционной недвижимости путем осуществления оценки независимым оценщиком, который является признанным специалистом соответствующей квалификации и имеет недавний опыт в оценке инвестиционной недвижимости, расположенной в подобной местности и относящейся к подобной категории.

Прибыль или убыток от изменения в справедливой стоимости инвестиционной недвижимости следует включать в состав прибыли или убытка того периода, в котором они возникают.

Предприятие, выбирающее модель оценки по себестоимости, должно оценивать всю свою инвестиционную недвижимость в соответствии с МСБУ 16 «Основные средства» (т.е. по себестоимости минус накопленная амортизация и накопленные убытки от уменьшения полезности), кроме той, которая отвечает критериям актива, удерживаемого для продажи. Недвижимость, удовлетворяющую указанным критериям, следует оценивать согласно МСФО 5.

Тем, не менее, и в этом случае предприятие должно определять справедливую стоимость инвестиционной недвижимости, поскольку МСБУ 40 требует раскрытия информации о справедливой стоимости

инвестиционной недвижимости.

Список литературы: **1.** Голов С.Ф., Костюченко В.Н. Бухгалтерский учет и финансовая отчетность по международным стандартам. – Х. : Фактор, 2008. – 1008 с.

М.В. Рета, к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХПІ»

Н.І. Буханцова, магістр, м. Харків, НТУ «ХПІ»

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Господарська діяльність підприємств пов'язана з різноманітними ризиками, ступінь впливу яких на результати їх діяльності і рівень економічної безпеки значно зростає в умовах сучасної ринкової економіки. Серед усіх ризиків діяльності суб'єктів господарювання, фінансові ризики, які представляють собою імовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків у формі втрати доходу або капіталу, є основними, оскільки ставлять під загрозу подальшу успішну діяльність підприємства. Тому ідентифікація, оцінка і пошук шляхів нейтралізації фінансових ризиків є одним з актуальних завдань в діяльності кожного підприємства.

Фінансові ризики підприємства з метою здійснення ефективного управління ними класифікуються за наступними основними ознаками: за видами (інвестиційні, інфляційні, процентні); за об'єктами (ризики операції, ризики видів діяльності); за сукупністю досліджуваних інструментів (індивідуальний, портфельний); за комплексністю (простий, складний); за джерелами виникнення (зовнішній, внутрішній); за фінансовими наслідками; за характером прояву в часі (постійний, тимчасовий); за можливістю передбачення (прогнозований, непрогнозований); за можливістю страхування; за рівнем фінансових втрат (допустимий, критичний).

Аналіз фінансових ризиків на підприємстві зазвичай пропонується здійснювати поетапно: від визначення зовнішніх та внутрішніх факторів, що

збільшують або зменшують ступінь ризику до розроблення заходів щодо зниження ступеня ризику. Проте в сучасній економічній літературі відсутні рекомендації стосовно практичної реалізації аналітичних підходів, що викликає об'єктивну необхідність застосування таких підходів, які дозволять постійно відстежувати потенційні ризики зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Одним з таких напрямків може бути створення системи фінансового контролінгу підприємства та, як її складової - системи контролінгу ризиків. Основна мета створення такої системи полягає у забезпеченні ефективної та безперервної інформаційної підтримки апарату управління в процесі прийняття рішень орієнтованих на мінімізацію ризиків.

Реалізація зазначеної мети забезпечується виконанням наступних завдань: первинне визначення, аналіз та оцінка ризиків (кількісна та якісна оцінка ризиків); розробка аналітично-облікового забезпечення системи ризик-менеджменту, органічно пов'язаного із контролінгом ризиків, у т. ч., форматів звітності по ризикам; оптимізація системи з метою своєчасного виявлення, усестороннього аналізу та комплексної оцінки ризиків підприємства; систематична підготовка звітності про стан ключових ризиків та її регламентоване подання суб'єктам прийняття рішення.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямку передусім є:

— розробка методичних рекомендацій по впровадженню та реалізації комплексу контролінгу ризиків на підприємстві;

— виявлення та аналіз можливостей обліку (на основі контролінгу ризиків) ризик-факторів у системі оперативного фінансового менеджменту;

— обґрунтування пропозицій щодо інтеграції контролінгу ризиків у систему оперативного та стратегічного планування на підприємстві.

Список літератури: **1.** Партин Г.О., Бурба О.А. Фінансові ризики підприємства та методи їх нейтралізації// Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. − Вип. 20.9. − С.215. **2.** Зоріна О.А. Методи аналізу фінансових ризиків // Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 2(20). – 2011. – С. 221. 3. Ніколайчук М.В. Контролінг ризиків у системі ефективного управління на підприємстві // М.В. Ніколайчук / Формування ринкової економіки. 2010.- №24 – С. 399-409.

Я.П. Гаврисюк, к.е.н., доц. НТУ «ХПІ»

ФОРМАЛІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

В умовах ринкової економіки підприємствам надані значні права і можливості у реалізації своїх економічних інтересів, організації виробництва, збуту продукції. Для кожного підприємства, готова продукція - це матеріальний результат виробничої діяльності, що відіграє важливу роль у складі його оборотних активів та займає домінуючу позицію у здійсненні його діяльності. Випуск і реалізація продукції впливає на фінансові результати роботи підприємства, адже реалізація готової продукції - це основне джерело формування доходу підприємства. При цьому підприємства виходять із власних ресурсних можливостей з урахуванням факторів, які впливають на ефективність використання виробничого потенціалу. Враховуючи те, що напрями використання готової продукції можуть бути різними, виникають окремі проблемні питання щодо її обліку.

Проблемним питання обліку виробництва та реалізації готової продукції є через те, що процес обліку на різних стадіях виробництва та реалізації має свої особливості та потребує оперативного регулювання.

Схематично взаємозв'язок між випуском та реалізацією показано на рисунку, із якого випливають основні складові центрів обліку та контрою для формування систем автоматизації.

В автоматизованих системах для відображення аналітичної інформації щодо готової продукції, запасів постачальників необхідно передбачити заповнення-ведення довідників. Дані із довідників переносять в облікові реєстри для проведення розрахунків за кожним етапом, обліковим періодом.

Саме застосування мікропроцесорної техніки для обліку готової продукції на підприємствах дає змогу:

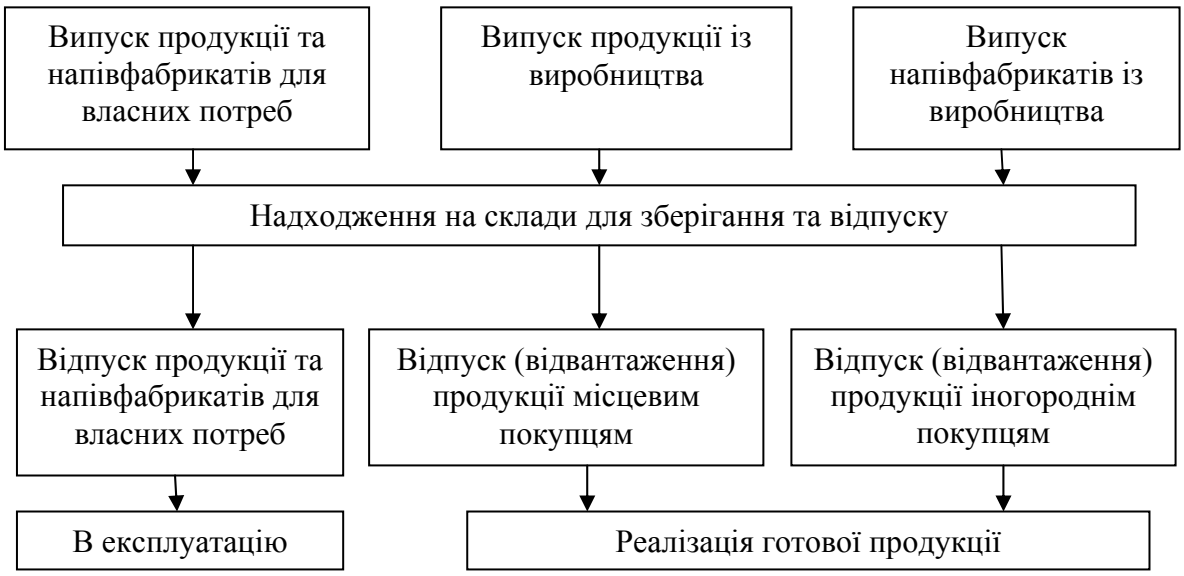

Рис. Взаємозв'язок між випуском та реалізацією готової продукції

• повністю позбутися помилок, які виникають на етапі перенесення даних з одного первинного документа до іншого, а також при складанні різноманітних довідок і звітів;

• ведення вхідної інформації проводиться тільки один раз і частково контролюється програмним забезпеченням; складання реєстрів, звітності - проводиться автоматично;

• перевірити повноту, правильність заповнення реєстрів відповідно до нормативних актів, швидко виявити помилку і вказати способи її виправлення. Таким чином, перевірити достовірність та оперативність інформації;

• формувати велику кількість звітів, розрахунків, проводити економічний, фінансовий аналіз діяльності підприємства. При цьому вартість і витрачений час на складання зазначених форм є незначними, що дає змогу повністю задовольнити інформацією управлінський персонал, скласти прогнозні розрахунки для прийняття ефективних рішень у сфері реалізації готової продукції.

Для промислових підприємств, на яких виготовляється значна кількість невеликої за формою та об'ємом продукції, доцільно впровадити

мікропроцесорну техніку, здатну ідентифікувати окрему одиницю готової продукції.

В.О. Матросова, к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХПІ»

В.Ю.Іванчук, магістрант, м. Харків, НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

В Україні господарський контроль стає одним із найважливіших елементів ринкової економіки. В сучасних умовах багато його методологічних і організаційних питань потребують подальшої розробки, вдосконалення, термінового впровадження і апробації, оскільки проведення інвентаризацій було, є і залишається єдиним способом контролю за точністю даних, що надаються бухгалтерським обліком [1].

Актуальність обраної теми полягає в складності визначення і розробки теоретичних основ і практичних аспектів методики проведення інвентаризаційного процесу при здійсненні контролю господарської діяльності на підприємствах, визначає необхідність розробки наукових підходів до вирішення питань щодо місця та ролі інвентаризації в обліково-економічній науці, її економічної суті, змісту та шляхів удосконалення її організації та проведення. На сьогодні ця проблема є нерозв'язаною [2].

Основними завданнями, що вирішуються під час інвентаризації є:

1) встановлення фактичної наявності, якості, стану і вартості ТМЦ, основних фондів (ОФ) і нематеріальних активів (НА), незавершеного виробництва і будівництва, коштів і цінних паперів, дебіторської заборгованості, зобов’язань і забезпечень, інших активів, доходів і витрат майбутніх періодів, і визначення розбіжностей;

2) встановлення на підставі письмових пояснень осіб, матеріально відповідальних за збереження і використання цінностей, облік дебіторської

заборгованості, зобов'язань і забезпечень, причин та умов виникнення розбіжностей;

3) розроблення пропозицій щодо врегулювання розбіжностей і впорядкування приймання, зберігання, відпуску та використання цінностей, а також поліпшення обліку і контролю на підприємстві;

4) перевірка обґрунтованості записів на рахунках і облікових регістрах розрахунків з працівниками, бюджетом, державними цільовими позабюджетними фондами, покупцями, постачальниками й іншими дебіторами та кредиторами;

5) дотримання порядку врегулювання інвентаризаційних різниць технологій.

Об'єкти і періодичність інвентаризації визначає власник (керівник), за винятком тих випадків, коли її проведення є обов'язковим [3].

Отже, на нашу думку, актуальною проблемою є вдосконалення проведення інвентаризації на підприємстві, так, зокрема, форма не дає змоги відобразити результати пересортиці, суму природних втрат та остаточні результати. У ряді випадків облікові дані коригуються під фактичні залишки цінностей, що вимагає порівняння облікових даних з даними порівнювальних відомостей і актів про результати інвентаризації цінностей. Тому на практиці при визначенні результатів інвентаризацій доводиться складати додаткові порівнювальні відомості, роботи залік пересортиць, визначити природний збиток, що ускладнює процедуру отримання результатів інвентаризацій. Для вдосконалення методики виведення результатів інвентаризацій доцільно доповнити чинні порівнювальні відомості з тим, щоб можна було в одному формулярі визначати попередні результати роботи, залік пересортиць і виводити остаточні результати інвентаризацій. Це скоротить час на виведення результатів, поліпшить наочність відомостей і відображених у них результатів.

Список літератури: **1.** Бутинець Ф.Ф.Теорія бухгалтерського обліку: Підручник/Вид. 2-е, доп. і перероб. – Житомир:ЖІТІ,2000, - 640с. **2.** Бардаш С.В. Інвентаризація на підприємствах:Дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / Житомирський інженерно-технологічний ін-т. - Житомир, 2000. – стр. (14-26). **3.** Інструкція з

інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затверджена наказом МФУ від 11.08.1994 р. №69 (із змінами і доповненнями від 26.05.2000 р. №115) й Управління методології бухгалтерського обліку від 13.12.2004 р. №31-04200-30-10/22823:.

Т.Г. Камінська, к.е.н., доц. кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ОБЛІК ПРИДБАННЯ ЗАСОБІВ ВИРОБНИЦТВА ЯК ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ КРУГООБОРОТУ КАПІТАЛУ

На будь-якому підприємстві, що займається виробництвом товарів, виконанням робіт чи наданням послуг, здійснюється кругооборот капіталу, що у фізичному вимірі проявляється у вигляді кругообороту засобів. Першим етапом цього процесу є процес придбання. Характерною для цього етапу є зміна форми ресурсів з грошової у матеріальну форму. Тобто грошові кошти підприємства перетворюються у виробничі запаси, основні засоби тощо. Кругообіг капіталу, в тому числі й процес придбання, детально розглянуто у працях таких економістів, як Ф. Кене та К. Маркс. Кругообіг господарських засобів та їх відображення в бухгалтерському обліку досліджувались такими вченими як Ф.Ф. Бутинець, Ю.Ю. Корольов, І.В.Малишев, І.Й. Яремко та інші.

У літературі часто зустрічаються поняття «придбання», «постачання» та «поставка». Крім того, можна зустріти й такі поняття, під яким розуміється процес придбання – «заготівля», «забезпечення». Ми вважаємо, що ці поняття тотожні, якщо вони розглядаються як перша стадія кругообороту капіталу. Але відмінність їх полягає в тому, що розглядаються вони з різних позицій – з позиції покупця і позиції продавця (постачальника), тому для уникнення незрозумілостей приймемо за основу поняття «придбання» і в роботі будемо його використовувати.

Процес придбання – це комплекс господарських операцій із забезпечення підприємства предметами та засобами праці. У широкому розумінні придбання також включає в себе процес найму працівників.

Однією з необхідних його умов полягає в наявності двох сторін: покупця та продавця. Кожна з них, звісно, веде облік в своєму господарстві із взаємною синхронністю записів по операціях купівлі-продажу. За своєю сутністю етап придбання передбачає здійснення витрат на предмети і засоби праці. Дані витрати у відповідній формі (вартість придбання і транспортно-заготівельні витрати, амортизація) формують собівартість продукції. До складу поняття «засоби виробництва» разом з предметами праці входять і засоби праці. Вони отримуються також за гроші в порядку купівлі-продажу і внаслідок цього оприбутковуються шляхом подвійної реєстрації: дебет рахунку засобів виробництва, кредит рахунку грошових засобів. Як видно з наведеного пояснення, основні засоби, так само як і оборотні і на тих же підставах, оприбутковуються з принципом подвійного відображення господарських актів в бухгалтерському обліку. На першій стадії кругообороту також відбуваються операції по заробітній платі. Ці витрати обліковуються в два прийоми. При нарахуванні заробітної плати, тобто при визначенні суми, що належить до сплати у відповідності до норм виробітку та розцінками, гроші функціонують лише ідеально як засіб розрахунку.

Одним з важливих питань організації обліку процесу придбання є організація роботи облікового апарату, до якого у процесі придбання слід, крім облікових працівників бухгалтерії, відносити матеріально-відповідальних осіб, працівників відділів постачання чи логістики, завідувачів виробничих підрозділів, які здійснюють облік надходження матеріальних цінностей на підприємство, а також відділ маркетингу, що здійснює моніторинг цін на ринку, у т.ч. закупівельних.

Бухгалтерський облік усіх процесів повинен організовуватися у порядку, визначеному обліковою політикою підприємства. У свою чергу, облікова політика формується не тільки на основі національних стандартів

бухгалтерського обліку, а й з урахуванням організаційної структури підприємства та вимог менеджерів щодо повної та релевантної інформації для аналізу досягнутих результатів роботи в розрізі кожного з процесів господарської діяльності.

Н.Ю. Єршова, к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»
А. Кліменко, магістр;
І.В. Влащик, магістр, НТУ «ХПІ»

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ЕТИМОЛОГІЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Фінансова стійкість виступає основою економічної та фінансової безпеки економічних суб'єктів. Фінансова стійкість є узагальнюючою характеристикою спроможності підприємств функціонувати в довгостроковому періоді незалежно від впливу зовнішніх та внутрішніх факторів та завдяки зростанню прибутковості за достатнього рівня платоспроможності.

Теоретичні та практичні аспекти аналізу і управління фінансовою стійкістю підприємства розглядалися в працях багатьох економістів: Л. Бернстайн, Ю. Брігхем, А. Грачов, М. Мельник, В. Ковальов, Р. Сайфулін, А. Шеремет та ін. Проте, проблеми фінансової стійкості та безпеки підприємств у взаємозв'язку розглянуті не в повній мірі. Необхідним є комплексний підхід до вирішення даної проблеми, оскільки саме він забезпечує захист фінансових інтересів підприємства у процесі розвитку, і обумовлює виділення даного питання в окремий об'єкт управління.

Фінансова стійкість — комплексне поняття, яке перебуває під впливом різноманітних фінансово-економічних процесів. Запас фінансової стійкості підприємства є запасом джерел власних коштів за умови, що його власний капітал перевищує позиковий (на цьому принципі ґрунтується поняття

платоспроможності підприємства). Фінансова стійкість підприємства характеризується його фінансовою стабільністю, при якій забезпечується значна частка власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів, що використовує підприємство. Поняття фінансової стійкості в сучасній науковій літературі трактується по-різному (табл. 1).

Поняття «економічна безпека підприємства» і «фінанси підприємств» формують категорію «фінансова безпека підприємства», тобто вона є синтезованою. Серед функціональних складових (фінансова, інтелектуальна й кадрова, техніко-технологічна, політико-правова, інформаційна, екологічна, силова) економічної безпеки саме фінансова складова вважається провідною й вирішальною, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси є «двигуном» будь-якої економічної системи [8].

Таблиця 1 - Визначення поняття «фінансова стійкість підприємства»

Автор	Визначення
Бандурка О.М. [1], Коробов М.Я. [2]	наявність власних фінансових ресурсів (основних і оборотних коштів) не нижче мінімально необхідного рівня для організації виробничого процесу і процесу реалізації продукції
Крейніна М.Н. [3]	стабільність фінансового стану підприємства, що забезпечується достатньою часткою власного капіталу у складі джерел фінансування
Александрова М.М., Кірейцев Г.Г. [4]	показники забезпечення кредиту гарантіями або депозитами позичальника, оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, а також оборотності готової продукції
Швиданенко Г.О. [5]	стан його фінансових ресурсів, їхнього розподілу й використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку й капіталу і збереження платоспроможності та кредитоспроможності за припустимого рівня ризику.
Поддєрьогін Г.Г [6]	спроможність підприємства за рахунок власних коштів забезпечити запаси й витрати, не допустити невиправданої кредиторської заборгованості, своєчасно розраховуватися за своїми зобов’язаннями.
Ізмайлова К.В. [7]	платоспроможність підприємства в значенні потенційної спроможності покрити термінові зобов’язання мобільними активами.

С. Ілляшенко пропонує оцінку рівня фінансової складової економічної безпеки виконувати на основі аналізу його фінансової стійкості, ступінь якої визначається виходячи з достатньої кількості оборотних (власних або позичкових) коштів для здійснення виробничо-збутової діяльності.

Провідна роль фінансової компоненти в загальній системі економічної безпеки підприємства визначається тим, що фінансова діяльність забезпечує основну форму ресурсного забезпечення реалізації економічної стратегії підприємства.

Література: 1. Бандурка О.М., Коробов М.Я. Фінансова діяльність підприємства: Підручник. — К.: Либідь, 1998. — 312 с. 2. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. Навч. посібник. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2000 — 378.с. 3. Крейнина М.Н. Финансовая устойчивость предприятия: оценка и принятие решений // Финансовый менеджмент. — №2. — 2001. 4. Фінанси підприємств: Навч. посібник: Курс лекцій / За ред. д.е.н. проф. Г.Г. Кірейцева. — К.: ЦУЛ, 2002. — 268 с. 5. Швиданенко Г.О., Олексюк О.І. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства: Монографія. — К .: КНЕУ, 2002. — 192 с. 6. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2000. — 460 с. 7. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2000. — 152 с. 8. Економіка підприємства / За ред.. С.Ф. Покропивного: 2-е вд., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2001. — 528 с.

Т.М. Зеленчук, магістрант НТУ «ХПІ»

Я.П. Гаврисюк, к.е.н., доц. НТУ «ХПІ»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

В умовах ринкової економіки забезпечення стабільного розвитку підприємства в першу чергу обумовлюється стабільністю їх фінансового стану. Своєчасна та об’єктивна оцінка фінансового стану підприємства дозволяє виявити потенційні можливості збільшення прибутку підприємства або діагностувати негативні явища, які можуть призвести до збитковості. Необхідно висвітлити найважливіші проблеми аналізу фінансового стану з якими стикаються вітчизняні підприємства.

На теперішній час, за суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їхньої ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності.

Фінансовий стан підприємства - це показник його фінансової конкурентоспроможності, тобто кредитоспроможності, платоспроможності, виконання зобов’язань перед державою та іншими підприємствами.

Фінансовий аналіз - це засіб оцінювання і прогнозування фінансового стану підприємства на основі інформації бухгалтерської звітності[1].

Головною метою аналізу фінансового стану є своєчасне виявлення та усунення недоліків у фінансовій діяльності підприємства і пошук резервів зміцнення фінансового стану підприємства. Аналіз фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств.

Методи аналізу фінансового стану підприємства - це комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового стану підприємства. Можна назвати шість основних методів аналізу: горизонтальний (часовий) аналіз, вертикальний (структурний) аналіз, трендовий аналіз, аналіз відносних показників (коефіцієнтів), порівняльний, факторний аналіз[2].

Слід зазначити, що будь-який аналітичний процес має здійснюватися на єдиній затвердженій методиці, яка забезпечить отримання повного й співставного висновку про стан досліджуваного підприємства.

Методики аналізу фінансового стану за різними авторами свідчить не лише про відсутність єдиної системи оціночних показників для визначення ступеня стійкості фінансового стану підприємства, рівня платоспроможності та ліквідності, але й про наявність різних назв для показників, розрахованих за одним і тим же алгоритмом, та однакових назв для індикаторів, обчислених різними способами[3].

Ще один недолік полягає в тому, що підходи до аналізу фінансового стану розглядають або не всі сторони діяльності підприємства, або пропонують детальний розгляд окремих її елементів. В першому випадку дається неповна картина фінансового стану підприємства, в другому - необхідно проводити значну кількість розрахунків і відповідно надавати більш докладну інформацію, що не завжди доцільно.

Недоліками методик діагностики фінансового стану, як вітчизняних, так й іноземних авторів, є ігнорування галузевих особливостей.

Недосконалість методів оцінки фінансового стану підприємства – це не єдина проблема сьогодення. На сьогоднішній день також існують складності проведення аналізу фінансового стану зумовлені нестабільністю економіки, кризовими явищами, політичною невизначеністю [4].

Перелік показників, які характеризують фінансовий стан підприємства у різних його аспектах, також не завжди дозволяє мати цілісне уявлення про дійсний стан справ. Це зумовлює необхідність розрахунку комплексної інтегральної оцінки фінансового стану.

Отже, основними проблемами аналізу фінансового стану підприємств є те, що методики діагностики неадаптовані до особливостей ринку та сегменту, яку займає підприємство. Відмінності у назвах, методиці розрахунку фінансових коефіцієнтів, значні коливання у нормативних значеннях фінансових коефіцієнтів вказують на те, що методики фінансового аналізу в Україні потребують доробки та удосконалення.

У зв'язку з цим, виникає необхідність у розробці такої системи критеріїв та показників фінансового стану, яка давала б чітке уявлення про фінансовий стан підприємств, вимагала мінімум загальнодоступної інформації, висвітлювала всі сторони діяльності підприємства і могла бути основою для вироблення рекомендацій з прийняття заходів щодо поліпшення його фінансової стабільності.

***Література*: 1**. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз–посібник:Київ, КНЕУ- 2003 – с.208-210. **2.** Поддерьогін А.М. Фінанси підприємств – посібник: Київ, КНЕУ–2005–с.247. **3**. Черниш С.С. Всеукраїнський науково-виробничий журнал – 05.2012–с.144. **4.** Матвійчук А. Діагностика банкрутства підприємств/ Економіка України – 2007. – №4. – С.20-28.

О.М. Бондаренко, асистент НТУ «ХПИ»
В.В. Смоліна, студентка НТУ «ХПИ»

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У Законі України “Про оплату праці” (ст.1) зазначено, що “заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу”.

У науковій літературі є кілька десятків трактувань сутності заробітної плати, що пояснюється різними науковими поглядами дослідників. Однак її потрібно розглядати з кількох позицій, а саме: з позиції підприємця (по-перше, це стаття витрат, що знижує прибуток; по-друге, правильна мотиваційна політика є запорукою підвищення ефективності діяльності організації, оскільки зростає зацікавленість працівників у продуктивності та якості роботи, яку вони виконують), із позиції працівника (є основним джерелом доходу і, як наслідок, детермінантою підвищення рівня життя); як елемент ринку праці (її рівень впливає на попит та пропозицію робочої сили); як “грошове вираження вартості та ціни товару “робоча сила” і частково результативності її функціонування” [2, с.584]; а також – як економічну категорію, що відображає стосунки роботодавця і найманого працівника.

Більшість науковців визначають заробітну плату та оплату праці як тотожність. Наприклад, В. Лукашевич вважає, що ці поняття – рівноцінні, хоча між ними і є певна відмінність: видатки на заробітну плату здійснюють із фонду заробітної плати, а інші заохочувальні виплати проводять за рахунок підприємства або “коштів спеціального призначення та цільових надходжень”. Щодо правового аспекту, то Г. Чанишева та Н. Болотіна вважають,що термін “оплата праці” ширший, і його цільове призначення спрямоване на організацію оплати праці, регламентацію її окремих елементів

та всієї системи правових засобів у цій сфері, тоді як поняття “заробітна плата ” спрямоване на право окремого працівника отримувати грошову винагороду.

Проте в зарубіжній літературі автори або не розділяють ці поняття, або вживають їх як рівноцінні. Наприклад, М. Армстронг та Т. Стівенс [1, с.16] відносять до структури заробітної плати базову зарплату, умовну винагороду, грошові бонуси, методи довготермінового заохочення, акції, участь у прибутку. П. Чингос зазначив, що до структури заробітної плати можна віднести “…базову ставку і виплати, які залежать від результатів праці, у вигляді премій, бонусів”. Отже, можна стверджувати, що термін “оплата праці” – ширший аніж “заробітна плата”. Проте в окремих випадках, що не стосуються правового аспекту (адже це може суперечити принципу єдності юридичної термінології), їх можна використовувати як синоніми.

Принцип матеріальної зацікавленості полягає у формуванні такої величини оплати праці, який стимулюватиме працівника до підвищення кваліфікації. Принцип гарантованості, передбачає виплату заробітної плати певної величини в наперед визначені терміни. Принцип раціонального співвідношення темпів зростання продуктивності та оплати праці визначає підвищення останньої швидшими темпами з метою дії матеріальної зацікавленості в результатах виконаної роботи. Також виділяють принцип плавності оплати праці, диференціації, вирівнювання оплати праці; простоти, логічності та доступності форм і систем оплати праці й ін.

На величину оплати праці впливає багато факторів, які можна розділити на дві групи - зовнішні та внутрішні. До першої групи доцільно віднести мінімальну заробітну плату, прожитковий мінімум, ціну робочої сили, яка сформувалася на ринку під впливом попиту і пропозиції[3, с. 250].

Список літератури: **1.** Армстронг М. Оплата праці: практичний посібник з побудови оптимальної системи оплати праці і винагороди персоналу / М. Армстронг. Дніпропетровськ: Вид-во “Баланс Бізнес Букс”, 2007.-512с. **2.** Мочерний С. Економічна енциклопедія. У 3-х т. – Т. 1 / редкол.: С.В. Мочерний: Вид-во «Академія», 2000. - 864 с. **3.** Синяєва Л.В. Теорія та практика формування і регулювання витрат на оплату праці в Україні : монографія / Л.В. Сияєва. – Запоріжжя, 2009. – 250 с.

І.А. Юр'єва, к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХПІ»
Ю. Шевченко, магістрантка, м. Харків, НТУ «ХПІ»

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА РІВНІ ПІДПРИЄМСТВА

Останнім часом в країні в умовах політичного і економічного розвитку спостерігається посилення незаконного, нецільового та неефективного використання коштів, зокрема в сфері оплати праці, що сприяє зростанню політичного і соціального напруження в суспільстві. Це в значній мірі відбувається в наслідок недотримання чинного законодавства, слабкої дисципліни і контролю зі сторони керівників підприємств.

Слід зазначити, що в сучасних умовах в ході здійснення перевірок трудового законодавства, встановлено, що порушення в частині оплати праці займають майже половину загальних правопорушень. Тому актуальним питанням у наш час є виявлення, попередження та профілактика шахрайств та недотримання чинного законодавства в сфері оплати праці, що досягається, зокрема, за допомогою посилення внутрішнього контролю на рівні підприємства.

Контроль - це перевірка виконання тих чи інших господарських рішень з метою встановлення їх законності та економічної доцільності. Основна мета внутрішнього контролю оплати праці – перевірка дотримання нормативно-правових актів при нарахуванні заробітної плати, утримання із неї, правильність ведення бухгалтерського обліку з заробітної плати та оцінка ефективності діяльності робітників підприємства.

На даний час відсутні комплексні наукові напрацювання з проблем організації і методики внутрішнього контролю оплати праці, лише окремі аспекти даної проблеми висвітлені в навчальній літературі. Отже, питання удосконалення організації і методики внутрішнього контролю оплати праці вимагає подальшого дослідження.

Існує кілька основних напрямків удосконалення системи внутрішнього контролю: по-перше, удосконаленню системи внутрішнього контролю може сприяти перерозподіл обов'язків працівників, що займаються нарахуванням заробітної плати (один працівник може займатися лише контрольною реєстрацією документів, другий – нарахуванням заробітної плати, третій – підрахунком утримань із заробітної плати, а четвертий – підготовкою платіжних документів). Якщо ж штат робітників на підприємстві, не дозволяє здійснити такий перерозподіл обов'язків, то доцільно підвищити контрольні дії за кожним з даних етапів.

По-друге, у разі, коли на підприємстві застосовується автоматизована система обліку оплати праці, необхідно створити і автоматизовану систему контролю. Якщо при її розробці закладається всебічний логічний контроль різноманітних пов'язаних операцій (підрахунок, утримання, нарахування), тоді мінімізується можливість різних викривлень та зловживань. У цьому разі внутрішньогосподарська перевірка повинна бути спрямована на контроль на рівні реквізитів з метою уникнення механічних помилок та на дотримання технологічного процесу обробки інформації на обчислювальному центрі, що передбачає неможливість виконання наступної процедури обробки без нормального завершення попередньої процедури.

По-третє, одним із напрямів діяльності внутрішніх аудиторів може бути організація і удосконалення документообігу на підприємстві. Зокрема, у процесі спостереження за оформленням документів з обліку оплати праці, внутрішні аудитори можуть визначити "слабкі місця" (якщо вони є), що дає змогу удосконалити чи розробити більш ефективну систему руху документів, правильно розподілити роботу між працівниками, що в цілому впливає на ефективність процесу обліку.

Таким чином, правильна організація внутрішнього контролю за дотриманням нормативно-правових актів при нарахуванні заробітної плати та утримань з неї, контролю за веденням бухгалтерського обліку оплати

праці, та за її документальним оформленням викорінить або зведе до мінімуму порушення в системі оплати праці.

Список літератури: **1.** Дудка А.А. Основи організації контролю витрат на оплату праці / А.А. Дудка // Сучасні проблеми фінансово-господарського контролю : всеукр. наук.-практ. конф., 30 березня 2005 р. – Кривий Ріг, 2005. – 392 с. **2.** Бутинець Ф.Ф. Аудит: підручник [для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів] / Ф.Ф. Бутинець; [вид. 2-е]. – Житомир: Рута, 2002. – 672 с. **3.** Усач Б.Ф. Аудит: [навч. посібник] / Б.Ф. Усач. – К.: Знання-Прес, 2002. – с. **4.** Братчук Л. М. Напрями організації системи внутрішнього контролю в підприємницьких структурах / Л. М. Братчук // Економіка АПК. – 2007. – № 7. – С. 126–130. **5.** Костирко Р.О. Внутрішній контроль в системі управління підприємства: методологічне забезпечення /Р.О. Костирко // Вісник ЖДТУ / Економічні науки. – 2010. – № 3 (53). – С. 97–99. **6.** Гончар Л.В. Організація внутрішньогосподарського контролю операцій з оплати праці та шляхи його удосконалення / Л.В. Гончар, А.Є. Рубан // Вісник ЖДТУ / Серія: Економічні науки. – 2010. – № 3(53). – Ч. 2. – С. 59-61.

О.Ю. Клименко, магістрант кафедри економічного аналізу та обліку НТУ»ХПІ»

АМОРТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ РОЛЬ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Амортизаційна політика упродовж багатьох років залишається найслабкішою ланкою економічної політики усіх без винятку урядів незалежної України, оскільки сформована ними амортизаційна система не виконує своєї головної функції – не створює зацікавленості підприємців до оновлення основних фондів, впровадження наукових розробок та новітніх технологій у виробництво. Про незадовільне використання потенціалу амортизації як найбільш ефективного інструменту фінансування оновлення основних фондів, насамперед, свідчить наявність тенденції до збільшення ступеня зносу основних засобів. Розглянути теоретичні аспекти амортизаційної політики підприємства в загальному оновленні виробничого процесу, враховуючи його інвестиційну спрямованість на покращення якості продукції та поліпшення умов праці.

Амортизаційна політика є складовою частиною системи зовнішнього керування відтворення зношених основних фондів підприємства. Вона визначає рівень індивідуалізації й можливість внутрішньої варіативності амортизаційної політики окремого підприємства.

Відомо, що амортизація як економічна категорія відображає знос і відповідний йому розмір відтворювання основних засобів, а як фінансова - визначає повернення раніше проведених витрат в створення і придбання цих засобів. Норми амортизації виражають міру зносу основних засобів, розміри перенесення їх вартості на вироблювану продукцію, а отже, і міру повернення раніше проведених витрат, що призначаються по цільовій спрямованості амортизації на відтворювання основних засобів [1, с 284].

Відомо, що кругообіг основних фондів включає три фази: зношування, амортизацію і відшкодування. Зношування і амортизація відбуваються у процесі виробничого використання основних фондів, а відшкодування – у результаті їхнього створення і відновлення. У міру використання фізично зношуються елементи засобів праці, погіршуються їхні технічні властивості. Наступає, так зване, механічне зношування, у результаті чого засоби праці втрачають здатність брати участь у виготовленні продукції. Іншими словами, зменшується їх споживча вартість. Основні фонди піддаються фізичному зносу тільки внаслідок їхнього продуктивного використання, але й під впливом факторів природи. [2, с 43]

Сучасний аналіз відтворення основного капіталу і амортизаційної політики в Україні свідчить про те, що оновлення основного капіталу не здійснюється на належному рівні. Причинами цього є відсутність стимулів до оновлення основного капіталу та недосконаліть економічного механізму амортизації, що не сприяє налагодженню нормального процесу відтворення.

Ефективність відтворювальних процесів певною мірою залежить від строків експлуатації передовсім активної частини основних фондів, тобто від періоду їхнього функціонування у виробництві відповідно до первісного технологічного призначення. При цьому як скорочення, так і збільшення періоду експлуатації по-різному впливають на ефективність відтворення та використання знарядь праці.

1. Экономика предприятия: Учебник / Под ред. проф. О.И.Волкова. – М.: ИНФРА – М,1997. – 416с.

2. Бубенко П.Т., Тітяєв В.І., Димченко О.В., Таряник О.М., Чистякова І.А., Шкурко О.В. Амортизація і відтворення основних фондів житлово-комунальних підприємств: монографія / За заг. ред. Бубенка П.Т. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 257 с.

В.О. Гирова, магістрант НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Найбільш революційна відмінність норм Податкового кодексу від Закону про прибуток стосується класифікації основних засобів (ОЗ) для цілей податкового обліку.

Статтею 145 ПКУ розширена класифікація ОЗ у податковому обліку, яка передбачає 16 груп (таблиця 1) основних засобів замість 4-х, визначених Законом України від 28.12.94 № 335/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств».

Таблиця 1 – Співвідношення норм Закону про прибуток з нормами ПКУ стосовно класифікації основних засобів

Групи ОЗ за Законом про прибуток	Групи ОЗ за ПКУ	Рахунок бухгалтерського обліку
група 1 - будівлі, споруди, їхні структурні компоненти та передавальні пристрої	група 1 - земельні ділянки	101
	група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	102
	група 3 – будівлі, споруди, передавальні пристрої	103
група 4 – електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, інші інформаційні системи, комп'ютерні програми, телефони (у т. ч. стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує вартість малоцінних товарів (предметів)	група 4 - машини та обладнання	104
група 2 - автомобільний транспорт та вузли (запчастини) до нього; меблі; побутові електронні, оптичні, електромеханічні прилади та інструменти, ін. конторське (офісне) обладнання, устаткування та	група 5 - транспортні засоби	105
	група 6 - інструменти, прилади, інвентар (меблі)	106

прилади до них		
група 3 - будь-які інші основні фонди, не включені до груп 1, 2 і 4	група 7 - тварини	107
	група 8 - багаторічні насадження	108
	група 9 - інші основні засоби	109
	група 10 - бібліотечні фонди	111
	група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	112
	група 12 - тимчасові споруди	113
	група 13 - природні ресурси	114
	група 14 - інвентарна тара	115
	група 15 - предмети прокату	116
	група 16 - довгострокові біологічні активи	16

Проведений аналіз показує, що нові правила стосовно ОЗ зближують бухгалтерський і податковий облік. Можна сказати, що існуючу раніше структуру (4 групи ОЗ) було замінено на вже давно існуючу класифікацію відповідно до Плану рахунків.

Але з іншого боку, введення такої класифікації може бути причиною ускладнення процесу ідентифікації об’єктів основних засобів у податковому обліку. На нашу думку, необхідно структурувати класифікацію, виділивши в окрему групу об’єкти, які не підлягатимуть амортизації у податковому кодексі (земельні ділянки, природні ресурси та об’єкти, що не відповідають критерію ОЗ за вартістю).

Таким чином, впровадження нової класифікації ОЗ у зв’язку з прийняттям ПКУ має як переваги, так і недоліки. Тому вона вимагає неодноразових та поступових переглядів та удосконалень.

Список літератури: **1.** Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” N 335/94-вр від 28.12.94. **2.** План рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій / Затверджено наказом міністерства фінансів України від 30.10.1999 р. № 291. **3.** Податковий кодекс України № 2755-VI від 2.12.2010 року. **4.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №7 “Основні засоби ” Затверджено наказом Міністерства Фінансів України від 27.04.2000 р. № 92.

О.І. Линник, доц., к.е.н.
Л.С.Чернова, студентка НТУ «ХПІ»

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗПОДІЛУ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В УКРАЇНІ

Отримання найбільшого ефекту з найменшими витратами, економія трудових, матеріальних і фінансових ресурсів залежать від того, як підприємство вирішує питання управління витратами, котре передбачає пошук способів їх зниження. На сьогоднішній день одним з актуальних питань обліку витрат виробництва на промислових підприємствах є облік і розподіл загальновиробничих витрат, оскільки через поліпшення використання виробничих потужностей, заміну живої праці машинною значно зросла частка виробничих накладних витрат у загальному обсязі витрат підприємства.

Загальновиробничі витрати (ЗВВ) – це витрати на обслуговування і керування виробництвом, відповідно до П(С)БО 16 [1]. Усі вони включаються до собівартості продукції, яка виробляється на певному підприємстві, за винятком тих, що не розподіляються. ЗВВ – це витрати, які не можуть бути віднесені на якийсь конкретний об’єкт витрат.

Відповідно до нормативних документів, загальновиробничі витрати поділяють на змінні і постійні. До перших належать такі витрати на обслуговування та управління виробництвом, які змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно зміні обсягу діяльності. Ці витрати повністю включаються до складу виробничої собівартості виготовленої продукції у періоді їх виникнення і розподіляються тільки між окремими видами. Інша справа - постійні ЗВВ витрати, до яких належать такі витрати на обслуговування та управління, які залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягу діяльності. Згідно з П(С)БО № 16 "Витрати" вони включаються до виробничої собівартості продукції, виходячи з нормальної потужності та порівняння її з фактичною у звітному періоді.

Тому постійні загальновиробничі витрати поділяють на розподілені та нерозподілені.

Звісно, постійні витрати не можуть бути постійними завжди. З часом вони ростуть витрати внаслідок інфляції або росту рівня життя населення, або через інші причини. Таким чином, змінюється орендна плата, плата за опалення, заробітна платня технічного персоналу і т.д.

Зараз, згідно з чинним законодавством, підприємства самостійно здійснюють поділ витрат на змінні та постійні і обирають базу їх розподілу.

Виявилось, що при цьому у підприємств побільшало проблем: адже обидва види ЗВВ включаються у собівартість продукції, тільки змінні та постійні розподілені - у виробничу, а постійні нерозподілені - у собівартість реалізованої продукції.

Важливим нюансом в цьому питанні є вибір критерію розподілу ЗВВ на постійні та змінні. Для цього необхідно застосовувати спеціальні методи визначення поведінки витрат стосовно обсягу діяльності. Проте, на практиці рідко яке виробниче підприємство здійснює це, а користується, зазвичай, приблизними розрахунками.

Іншим важливим чинником, який впливає на кінцевий розподіл ЗВВ по окремим видам продукції, є вибір бази розподілу, під якою звичайно розуміють такий показник (натуральний або грошовий), з розрахунку на одиницю якого встановлюється норматив розподілу загальновиробничих витрат. Вибір бази розподілу загальновиробничих витрат між виробами є відповідальним, тому що це впливає на виробничу собівартість окремих виробів.

Так як розподіл ЗВВ на постійні та змінні не є обов'язковим, переважна більшість підприємств не здійснює його з ряду причин. Основна - це те, що як змінні, так і постійні витрати все одно включаються у собівартість продукції.

Список літератури: **1.** П(С)БО 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. N 318. **2.** Котляров Є. Загальновиробничі витрати і їх розподіл /Є. Котляров, В. Корнилова

//Бухгалтерія. – 2008. – № 16. – С. 62-67. **3.** Л.В.Чуприна, Основні проблеми розподілу загальновиробничих витрат на підприємствах в Україні

И.И. Губаренко, магистр, НТУ «ХПИ»,

Р.Ф. Смоловик, проф., НТУ «ХПИ»

АНАЛИЗ СПЕЦИФИЧЕСКОЙ ФУНКЦИИ ЗАРАБОТНОЙ ПЛАТЫ КАК ЭКОНОМИЧЕСКОЙ КАТЕГОРИИ В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНЫХ ОТНОШЕНИЙ

В современных условиях рыночной экономики заработная плата выполняет двойственную функцию. Во-первых, она выступает как элемент взаимосвязанный с вознаграждением за количество и качество труда затраченного в процессе изготовления предметов труда, во-вторых, как комплексная подсистема затрат на производство продукции. В современной экономической литературе существует несколько определений заработной платы. Поэтому для лучшего понимания сущности понятия «заработная плата» следует учесть то, что она является важной составляющей производства, и потому можно выделить несколько ее основных функций.

Однако в условиях рыночных отношений заработная плата приобретает еще одно свойство, признак, – становится одним из важных элементов, характеризующих рыночные отношения – выступает в виде цены рабочей силы, который формируется под воздействием многих факторов: уровня образования, навыков, опыта, квалификации и других факторов, включая состояние здоровья, культуру общения.

Необходимо учитывать и тот факт, что заработная плата с учетом действующих цен на потребительские товары, определяет жизненный уровень населения любой страны. В связи с этим задача совершенствования системы оплаты труда является предметом постоянной дискуссии, обсуждения среди ведущих ученых – специалистов в данной области, как в нашей стране, так и в зарубежье.

Анализ состояния системы оплаты труда в странах дальнего и ближнего зарубежья позволяет сделать вывод, что среди бывших стран СНГ, Украина

занимает шестое место; средняя заработная плата в Украине почти в 2 раза меньше, чем в России, и в 1,5 раза меньше, чем в Беларуси, и в 1,1 раза меньше, чем в Казахстане.

Что касается оплаты труда в экономически развитых странах, то здесь показатели не являются сравнимыми; однако необходимо отметить, что значительный разброс в оплате труда имеет место и по различным регионам Украины.

Динамика средней заработной платы по регионам Украины за июль-август 2012 года позволяет сделать вывод, что самая высокая заработная плата имеет место в Донецкой, Луганской, Киевской областях.

Необходимо отметить, что недостатки, упущения, существующие в настоящий период в системе оплаты труда, зачастую, некоторыми формами ее совершенствования в виде премий, доплат и других разнообразных методов ее морального и материального стимулирования.

Однако, как показывает практический опыт, такие методы стимулирования не решают основных задач совершенствования системы оплаты труда с учетом особенностей ее формирования в условиях рыночной экономики, наличия как фактора конкуренции, так и безработицы.

В процессе комплексного решения задач совершенствования системы оплаты труда, необходимо учитывать ее тесную взаимосвязь с такими подсистемами хозяйственной деятельности предприятия как рост повышения производства и реализации продукции, производительности труда, численность работающих на предприятии. Производительность труда, как известно, включает в свою структуру затраты живого труда – эквивалентного заработной плате работников и прошлого труда – эквивалентного материальным затратам. Следовательно, рост производительности труда заключается как в абсолютном, так и относительном снижении как живого, так и прошлого труда. Таким образом, рост заработной платы в системе доходов каждого работающего должен возрастать большими темпами, чем рост инфляции. Однако в структуре себестоимости удельный вес ее должен

снижаться, если данный процесс обеспечен необходимыми инновациями. С другой стороны производительность труда может и снижаться, причем как в зависимости от внутренних факторов производства, так и внешних факторов, независимо от работника производства, что может, на наш взгляд, приводить к конфликтным ситуациям.

Прежде всего, совершенствование системы оплаты труда, на наш взгляд, необходимо начинать с учета ее социальной функции, которая регулирует дифференцирование заработной платы с учетом роста жизненного уровня работников предприятия, а также формирует социальную структуру общества на основе обеспечения фактора социальной справедливости. Правильное отражение сущности данной ее функции в системе организации оплаты труда даст возможность способствовать процессу воспроизводства рабочей силы и обеспечению фактора социальной удовлетворенности трудовых ресурсов действующими условиями стимулирования труда.

О.І. Линник, к.е.н., доц. НТУ «ХПІ»
В.Ю. Челенко, магістрант НТУ «ХПІ»

ПОРІВНЯННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ ТА НАЦІОНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ

12 травня 2011 року Верховною Радою України були внесені зміни в ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», які порушили питання переходу українських компаній на міжнародні стандарти фінансової звітності. Вже з 2012 року публічні акціонерні товариства, банківські установи та страхові компанії зобов’язані складати і опубліковувати фінансову звітність за міжнародними стандартами. Компаніям, які не входять до цього переліку, надали можливість самостійно приймати рішення про застосування МСФЗ.

Застосування МСФЗ дещо змінить бухгалтерський облік на підприємстві, в тому числі зміни торкнуться і категорії «Основні засоби». Від

правильного і раціонального обліку основних засобів залежить процес їх відтворення, поповнення, оновлення, тобто забезпеченість підприємства сучасними засобами праці. В період, коли Україна стоїть на шляху до вступу в ЄС, велике значення необхідно приділити європейському досвіду обліку, узагальненому в МСФЗ. У зв'язку з цим, ми вважаємо необхідним детально розглянути основні положення, які використовуються в МСФЗ та П(С)БО та знайти принципові відмінності.

Відповідно до МСБО 16 основні засоби (Fixed assets; Property, Plant and Equipment) – це матеріальні об'єкти, які:

а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей;

б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду.

Визначення поняття основних засобів в П(С)БО 7 є ідентичним.

Класифікація основних засобів буде розглянута у таблиці 1:

Таблиця 1 – Класифікація основних засобів

МСФО 16	**П(С)БО 7**
земля	земельні ділянки
земля та будинки	капітальні витрати на поліпшення земель
машини та обладнання	будинки, споруди
кораблі	машини та обладнання
літаки	транспортні засоби
автомобілі	інструменти, приладдя, інвентар (меблі)
меблі та приладдя	тварини
офісне обладнання	багаторічні насадження
	інші основні засоби

У МСБО 16 не виділяються інші необоротні матеріальні активи, які виділено у самостійну групу у П(С)БО 7. Проте це ніяк не означає відсутність таких активів. Деякі малоцінні активи (наприклад інвентарна тара) взагалі не прийнято обліковувати серед довгострокових активів; як

правило, вони не підлягають капіталізації, а списуються на витрати поточного періоду.

МСБО 16 виділяє наступні методи амортизації: прямолінійний метод, метод зменшення залишку та метод суми одиниць продукції, також зазначено, що головним є те, щоб використовуваний метод відображав схему за якою компанія споживає економічну вигоду отриману від активу. П(С)БО 7 визначає п’ять методів амортизації: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний та виробничий.

Для оцінки основних засобів передбачено наступні способи: первинна оцінка, дооцінка та уцінка, які за обома стандартами мають аналогічний зміст.

Поняття вибуття основних засобів теж мають однаковий зміст.

Приймаючи до уваги те, що МСБО вбирають в себе досвід багатьох країн, на нашу думку, вдосконалення системи обліку основних засобів необхідно проводити шляхом внесення змін до національних стандартів для відповідності їх міжнародним. Це надасть змогу підвищити ефективність ділової співпраці суб’єктів господарювання України з іноземними бізнес партнерами.

Н.Ю. Єршова, к.е.н., доц., м. Харків, НТУ «ХПІ»

Ю.Д. Майкова, магістр, м. Харків, НТУ «ХПІ»

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ

Облік виробничих витрат є однією з найважчих ділянок в роботі бухгалтерії будь-якого виробничого підприємства. З розвитком ринкових відносин постає завдання удосконалення обліку та аналізу витрат з урахуванням чинників, які пов’язані з технологічними та організаційними особливостями виробництва. Важливим при цьому є вибір найбільш

ефективного методу обліку виробничих витрат. Свій внесок у вивчення цього питання зробили такі вчені, як А.В. Проскуряков, Н.К. Моісєєва, Ю.П. Анісімов, Л.Н. Лісовцева, А.А. Горбоконь, М.І. Іпатов, О.В. Туровець, А.Г. Дяченко, А.В. Антонець, Ш.М. Акаєв та ін. Підвищення ролі обліку і контролю витрат у системі управління підприємством можливе при застосуванні нормативного методу, який доповнює попередільний метод своїм методом контролю за відхиленнями від норм витрат матеріальних та трудових ресурсів. Головними причинами неповного впровадження нормативного методу обліку витрат на виробництво є неналежний стан нормативної бази. Для вирішення проблеми покращення обліку витрат виробництва необхідно, перш за все, створити таку нормативну базу промисловості, яка відповідала би нормативно-законодавчій базі, з одного боку, а з іншого – враховувала би особливості виробництва [1].

З метою удосконалення обліку й аналізу витрат необхідно звернутися до зарубіжної практики. Наприклад, до системи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції «Стандарт-кост», що дасть можливість зосередити увагу на відхиленнях від заздалегідь розрахованих стандартних норм. Це забезпечуватиме можливість здійснювати планування, установлювати відповідальних осіб, що забезпечувало значне скорочення витрат. Але при цьому необхідно внести до Плану рахунків конверсійні рахунки , що дозволить виявити причини установлених відхилень від норм [2,3].

Одним із перспективних напрямів удосконалення оперативного аналізу витрат є операційний аналіз, який аналізує зміну фінансових результатів залежно від зміни величини та структури витрат виробництва. Цей метод, який є невід'ємною частиною управлінського обліку, називають також аналізом "Витрати – Обсяг - Прибуток" ("Cost – Volume - Profit", CVP). При цьому постійні непрямі витрати враховуються як витрати періоду , що значно знижує трудомісткість, підвищує оперативність обліку, спрощує розрахунок прибутку при зміні обсягу реалізації, посилює контроль зі сторони держави

за правильністю визначення сум податку на прибуток. Крім того, для здійснення поглибленого аналізу рекомендується також виділяти у складі постійних витрат прямі постійні витрати, які можна безпосередньо віднести на певний виріб (наприклад, амортизація устаткування цеху, де виготовляється цей виріб, заробітна плата цехового персоналу тощо), та непрямі постійні витрати, включення яких до собівартості продукту можливе лише за допомогою методів розподілу. При здійсненні аналітичних розрахунків постійні та змінні витрати відокремлюються за допомогою показника валової, або контрибуційної маржі.

Отже, удосконалення обліку та аналізу витрат виробництва можливе завдяки більш глибокому оперативному аналізу витрат виробництва, мінімізації недоліків обраного методу обліку витрат, максимально повне використання його переваг, автоматизації збору і обробки аналітичної інформації про витрати, більш детальному вивченню світового досвіду обліку та аналізу витрат та оцінювання можливості його впровадження у вітчизняний облік.

Список літератури: **1**.Олексенко М.В. Сучасний стан обліку та аналізу витрат на виробництво// Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу – 2010. — № 2 — 132-136 с. **2**.Євдощак В.І., Грінчук М.С. Шляхи удосконалення обліку й аналізу витрат виробництва в сучасних умовах господарювання// Облік, аналіз, аудит – 2010. **3**.Остапенко Я.О. Облік витрат на виробництво та собівартість продукції в ринкових умовах// Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право) – 2010. - №2 – 121-126 с.

СЕКЦІЯ 2
МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

В.И. Грицюк, к. т. н., доц.

МОДИФИЦИРОВАННЫЕ УСТОЙЧИВЫЕ МЕТОДЫ ОЦЕНИВАНИЯ

Устойчивость, сходимость и динамические свойства алгоритма зависят от способа вычисления ковариационной матрицы, которая также дает важную информацию о выполнении алгоритма. В случае, когда имеются значительные корреляции между переменными, что характерно для экономических процессов, информационная матрица плохо обусловлена, возникает необходимость применения процедур, повышающих устойчивость оценивания. Кроме того, выбросы, вызванные большими ошибками результатов измерений или наличием у распределений, описывающих ошибки измерений, более тяжелых по сравнению с нормальным распределением хвостов, оказывают большое влияние на оценку по методу наименьших квадратов [1]. Поэтому важной задачей является создание методов, обладающих повышенной устойчивостью оценивания и учитывающих отклонения от принятых предположений.

Рассматриваются итерационные методы решения, используемые при построении М-оценок. Разработаны модифицированные итерационные методы помехоустойчивого оценивания для решения задач обработки данных, обладающие численной устойчивостью [2].

Рассматриваются условия сходимости оценок. Приводятся результаты, действительные для случая параметров, изменяющихся во времени, и адаптивного регулирования. Исследуется вид приближенного М-фильтра и его ковариационной матрицы. Разработан модифицированный итерационный

метод помехоустойчивой фильтрации, обладающий повышенной точностью [3].

Рассматриваются условия на наборы моделей, необходимые для реализации процедуры численной минимизации. Применение обобщенных М-оценок (GM-оценок) является одной из возможностей получения помехоустойчивых оценок параметров в авторегрессионных моделях при наличии как затравочных, так и аддитивных выбросов. Разработаны модифицированные итерационные методы помехоустойчивого оценивания для случая временных рядов, пригодные при наличии аддитивных и затравочных выбросов, обладающие численной устойчивостью.

Рассмотрен вариант М-оценок для случая временных рядов в присутствии аддитивных резких выбросов. Разработаны модифицированные методы помехоустойчивого оценивания для случая временных рядов в присутствии аддитивных выбросов, обладающие численной устойчивостью.

Исследуется применение метода, который решает проблемы мультиколлинеарности, уменьшает разброс коэффициентов и учитывает отклонения от принятых предположений. В случае, когда имеются корреляции между переменными, вследствие чего оценки параметров становятся неустойчивыми, предлагается применить метод стабилизации решений - гребневую регрессию, которая приводит к формулированию задачи наименьших квадратов с априорными ковариационными матрицами. Предлагается метод помехоустойчивого оценивания, обладающий устойчивостью по отношению к ошибкам округления. Разработанный модифицированный метод помехоустойчивого оценивания обладает численной устойчивостью, определены его асимптотические свойства оценок.

Список литературы: **1**.Fraiman R., Yohai V.J. and Zamar R.H. Optimal M-estimates of location // The Annals of Statistics.- 2001.- vol. 29. – p. 194-223. **2**. Грицюк В. И. Помехоустойчивые оценки параметров в авторегрессионных моделях // Радиоэлектроника и информатика. - 2001, №4., с. 77-78. **3**. Грицюк В. И. Сходимость и помехоустойчивая фильтрация // Радиоэлектроника и информатика.- 2002, №2.,с. 46-48.

А.И. Косолап, д.ф.-м.н., профессор

ОПТИМИЗАЦИОННЫЕ МНОГОСЕКТОРНЫЕ МОДЕЛИ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ

В настоящее время рыночная экономика ставит перед ее исследователями и практиками множество проблем. Это – определение оптимальной политики ее участников, роль государства и банковской системы, процессы регулирования цен и сдерживание инфляции, обеспечение необходимой конкуренции и сдерживание рыночной стихии, определение пропорций между инвестициями и потреблением и многое другое. На эти задачи накладываются также социальные проблемы, что делает их содержательный анализ практически невозможным, а ошибки в принятии решений в этой области могут быть катастрофическими для общества. Исследования по моделированию этих процессов продолжаются, и роль математических методов увеличивается. Часть ответов на перечисленные проблемы получена в работах классиков [1–3]. Однако многое меняется, что привело к тому, что исследования в области экономики переживают кризис [4–5]. Выход из него возможен путем построения общих оптимизационных моделей современной рыночной экономики и их компьютерного моделирования [6].

Сложные системы можно разбить на два класса: естественные и искусственные. Вселенная – является естественной системой, в то время как экономика – искусственной. И те и другие системы функционируют в соответствии с некоторым критерием. Однако, если естественные системы устроены и функционируют в соответствии с локальными условиями оптимальности, то искусственные системы, которые создает человек, должны удовлетворять глобальным условиям оптимальности. Из этого следует вывод, что предназначение человека совершенствовать мир, сделать его более оптимальным. Другими словами, природа находит преимущественно локальные решения, в то время, как человек может находить глобальные решения в сложных системах.

Каждая сложная система имеет внутреннюю и внешнюю сложность. Можно предположить, что суммарная сложность является константой. Внутренняя сложность системы – это сложность ее внутренней структуры, а внешняя – это сложность управления данной системой. Естественно, мы должны стремиться к снижению внешней сложности за счет увеличения внутренней сложности.

В работе строится оптимизационная модель рыночной экономики. Эта экономика представлена четырьмя участниками: производителями, потребителями, банками и государством. Каждый участник имеет свои функции на рынке. Эти функции могут быть описаны нелинейными неравенствами, содержащие множество параметров. Часть таких параметров известна, другая часть является управляемыми параметрами, а остальная часть – искомыми параметрами. Каждый участник рынка ограничен своим капиталом, который постоянно находится в движении и переходит от одного участника рынка к другому. Участники рынка имеют свои предпочтения, которые могут быть выражены в качестве некоторой функции-критерия. Например, производители стремятся максимизировать свою прибыль. Более общим критерием является максимизация ВНП, который в большей мере удовлетворяет всех участников рынка. Проблемным есть определение интервала функционирования рынка, на котором целевая функция достигает оптимума. Предлагается следующая схема математического моделирования. Интервал функционирования выбирается небольшим. В конце этого интервала проводится анализ функционирования рыночной экономики и при необходимости вносятся структурные изменения в модель. Затем, снова экономика функционирует оптимально в соответствии с заданным критерием качества. Этот процесс может быть продлен до бесконечности.

Предложенные модели являются билинейными, но при фиксированных значениях управляющих параметров они становятся линейными. Параметры модели, которые необходимо определить включают: объемы производства и реализации продукции в каждый момент времени, объем кредитов и

депозитов коммерческих банков для потребителей и производителей, объем ценных бумаг и государственных инвестиций в экономику, объемы покупки и продажи валюты в каждый момент времени, расходы на рекламу и другие инвестиции. Рассмотренную модель сложно исследовать аналитически. Поэтому для определения ее искомых параметров было разработано программное обеспечение Excel_SP. Оно имеет встроенный язык математического моделирования и современные методы оптимизации, позволяющие быстро исследовать предложенную математическую модель. С помощью этой модели исследовались практически все проблемные вопросы рыночной экономики: инвестиций, экономического роста, инфляции, монетарной та налоговой политики, конкуренции та др.

Список литературы: **1**.Самуэльсон П.Э. Экономика / П.Э.Самуэльсон, В.Д.Нордхаус. –М: Вильямс. – 2000. – 688 с. **2.**Моришима М. Равновесие, устойчивость, рост/ М. Моришима; пер. с англ. В.А.Булавского, Б.А. Вертгейма, А.М. Рубинова; под ред. В.Л. Макарова. – М.: Наука, 1972. – 280 с. **3.**Никайдо Х. Выпуклые структуры и математическая экономика / Х. Никайдо; пер. с англ. А.В. Малишевского; под. ред. Э.М. Бравермана. – М.: Мир, 1972. – 519 с. **4.**Полтерович В.М. Кризис экономической теории / В.М. Полтерович. – М.: ЦЭМИ РАН, 2002. – С. 1–23. **5.**Балацкий Е.В. Мировая экономическая наука на современном этапе: кризис или прорыв?/ Е.В. Балацкий – М.: Науковедение. – 2001. –№2.– С. 1–20. **6.**Косолап А.И. Математическое моделирование и оптимизация сложных детерминированных систем: монография / А.И. Косолап. – Д.: ДГУ, 1999. –176 с.

Т.С. Коваленко, аспірантка НТУУ «КПІ»

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Фінансовий потік (*financial flow*) – це обсяг фінансових ресурсів підприємства за одиницю часу (у подальшому ФП). ФП складається з певної кількості компонент – інших потоків, що виникають у результаті господарської діяльності підприємства, тому це поняття є агрегованим.

З метою більш ефективного керування фінансами підприємства складові ФП потребують детального аналізу та певної класифікації за різними ознаками. У процесі дослідження фінансові потоки страхової компанії (ФПСК) будемо розглядати з позицій направленості їх руху, тому розділяти на вхідні та вихідні потоки – $Ff_{in}(t)$ та $Ff_{out}(t)$ відповідно (табл. 1).

Таблиця 1 – Вхідні та вихідні потоки страхової компанії

Назва / позначення	Визначення	Вектор компонент	Формула
Вхідний ФПСК $Ff_{in}(t)$	сукупність усіх надходжень в результаті здійснення страхової діяльності; характеризує притік фінансових ресурсів і є додатнім.	$V_i(t) = \begin{pmatrix} V_1(t) \\ V_2(t) \\ \vdots \\ V_i(t) \end{pmatrix}$, $i = \overline{1,k}$, де k – кількість вхідних ФПСК.	$Ff_{in}(t) = \sum_i V_i(t)$.
Вихідний ФПСК $Ff_{out}(t)$	сукупність усіх видатків, що здійснює СК у процесі своєї діяльності; характеризує відтік фінансових ресурсів і є від'ємним.	$W_j(t) = \begin{pmatrix} W_1(t) \\ W_2(t) \\ \vdots \\ Wj(t) \end{pmatrix}$, $j = \overline{1,l}$, де l – кількість вихідних ФПСК.	$Ff_{out}(t) = \sum_j W_j(t)$.

Наступним етапом моделювання ФПСК є їх деталізація.

Нехай вектор вхідних ФПСК $V_i(t)$ складається з двох компонентів:

$V_1(t)$ – потік страхових платежів $SP(t)$, $SP(t) = \sum_{i=1}^{n} SP_i(t)$, $i = \overline{1,n}$, де n – кількість контрактів страхування;

$V_2(t)$ – потік доходів від коштів вкладених у об'єкти інвестування $KI(t)$, $KI(t) = \sum_{j=1}^{J} \alpha_j \cdot (1+\beta_j) \cdot (1-i) \cdot k(t)$, де J – кількість об'єктів інвестування, α_j – доля розміщення коштів СК у j–тий об'єкт інвестування, β_j – дохідність j–того об'єкту інвестування, i – темп інфляції, а $k(t)$ – величина капіталу СК.

Нехай вектор вихідних ФПСК $W_j(t)$ складається з двох компонентів:

$W_1(t)$ – потік страхових виплат $SV(t)$, $SV(t) = \sum_{i=1}^{m} SV_i(t)$, $i = \overline{1,m}$, де m – кількість страхових випадків;

$W_2(t)$ – потік витрат $KC(t)$, складається з витрат на ведення страхової справи та інвестиційної діяльності, витрат на фінансування превентивних заходів.

Тоді вхідний та вихідний ФПСК розраховуються за формулами:

$$Ff_{in}(t) = SP(t) + KI(t) = SP(t) = \sum_{i=1}^{n} SP_i(t) + \sum_{j=1}^{J} \alpha_j \cdot (1+\beta_j) \cdot (1-i) \cdot k(t),$$

$$Ff_{out}(t) = SV(t) + KC(t) = \sum_{i=1}^{m} SV_i(t) + KC(t).$$

Кінцевим результатом діяльності СК, що впливає на динаміку розміру залишку її грошових активів, є чистий фінансовий потік (ЧФП) – $p(t)$, що визначається як різниця вхідного та вихідного ФПСК: $p(t) = Ff_{in}(t) - Ff_{out}(t)$. ЧФП в значній мірі визначає фінансову стійкість та платоспроможність СК, тому досить важливим є виконання умови: $Ff_{in}(t) > Ff_{out}(t)$.

Список літератури: **1.** Вітлінський В. В. Моделювання економіки: навч. посібник. / В. В. Вітлінський – К.: КНЕУ, 2003. – 408 с. **2.** Пономаренко Є. Д. Фінансовий аналіз*:* конспект лекцій / Є. Д. Пономаренко. – К. : Либідь, 2005. – 123 с.

Ю.А. Пасенченко, к. ф.-м. наук, доцент НТУУ «КПІ»
О.І. Назаренко, аспірантка НТУУ «КПІ»

ФОРМУВАННЯ ПОРТФЕЛЮ РЕАЛЬНИХ ІНВЕСТІЙ ФІРМИ

Виділяють дві складові інвестиційного портфелю підприємства за об’єктами вкладень: фінансову і реальну. Реальні інвестиції – вкладення коштів у реальні активи: як матеріальні, так і нематеріальні. Фінансові інвестиції – вкладення коштів у різні фінансові активи. Вивчення реальних інвестицій обмежується описом видів [1], принципів [2] реальних інвестицій, методами оцінки ризикованості і прибутковості реальних інвестиційних проектів [3].

На нашу думку, ставлення до реальних інвестицій як чисто проектної, перервної у часі складової є помилковим, адже для збалансованого розвитку підприємства і підтримання конкурентоспроможності є необхідним неперервний потік реальних інвестицій у сфери, що є відображенням стратегії компанії та її економічного, соціального, науково-технічного стану в конкретний момент часу.

Нехай компанія в момент часу t повинна одержати від реальних інвестицій l вигод. Усі вигоди фірма ранжує та характеризує вектором пріоритетів [5]:

$$W_{t_0}=(w_{1t_0},\ w_{2t_0},\ \dots\ w_{vt_0},\ \dots\ w_{lt_0}),\ \left(\sum_{v=1}^{l}\omega_{vt_0}=1\right), \qquad (1)$$

де ω_{jt_0} - важливість досягнення v-ї вигоди в момент прийняття інвестиційних рішень t_0; l – кількість вигод, які бажає отримати фірма від інвестування в момент t , v = 1, 2, …, l.

Підприємство має визначити своє відношення ще й суб'єктивною ймовірністю p_{vt_0} отримання v-ї вигоди (ризиком): вигода отримує більший пріоритет, якщо має більшу ймовірність досягнення. Ці величини за своєю суттю є функціями часу:

$$\omega = \omega(t), p = p(t), l = l(t). \qquad (2)$$

Нехай N(t) – кількість можливих для інвестування проектів, що пропонуються компанії на момент часу t; $\omega_j(t)$ – глобальна важливість j-го проекту для фірми; $p_j(t)$ – суб'єктивна ймовірність досягнення бажаних вигод у випадку інвестування j-го проекту; j - номер інвестиційного проекту, j = 1, 2, …, n. Функція поведінки інвестора описується рівнянням (3):

$$\Theta(l) = \varphi\left(\omega_v(t), p_v(t)\right) \qquad (3)$$

Тоді методичний підхід до багатокритеріального вибору проектів напрямку інвестування виражається системою (4):

$$\begin{cases} \sum_{j=1}^{N(t)} \omega_j(t) p_j(t) \to max \\ \Theta(t) = \varphi\left(\omega_v(t), p_v(t)\right) \\ \sum_{j=1}^{N(t)} \omega_j(t) = 1 \\ \sum_{j=1}^{N(t)} p_j(t) = 1 \end{cases} \quad (4)$$

За необхідністю, вищенаведену систему (4) можна ускладнювати та доповнювати ресурсними обмеженнями за проектами. З часом, під впливом нової інформації про інші інвестиційні можливості, пріоритети фірми до вже наявних в його портфелі проектів змінюються. Рішення про продовження інвестиційної діяльності або відмову від запропонованого проекту компанія може прийняти з врахуванням системи (4).

Список літератури: **1.** Бланк І.О. Інвестиційний менеджмент: Підручник / І.О. Бланк, Н.М. Гуляєва. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. – 398 с. **2.** Іваночко С.С., Свінцов О.М. Суть та види інвестицій – Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.15 – 181 с. **3.** Останкова Л. А., Шевченко Н. Ю. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками: навч. посібн. – К.: Вид-во «Центр учбової літератури», 2011 – 256 с. **4.** Музиченко А.С. Інвестиційна діяльність в Україні : навч. посібн. / А.С. Музиченко. – К. : Вид-во "Кондор", 2005. – 406 с. **5.** Москаленко О.В. Оптимізаційний підхід до формування портфелю реальних інвестицій банку – Інноваційна Економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал, №27, 2012 – 237 с. **6.** Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування : навч. посібн. / А.П. Дука. – К. : Вид-во "Каравела", 2007. – 424 с.

А.Л. Подольская, ст.преп.

Ю.С. Литвинова, ас.

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СТАТИСТИЧЕСКОГО НАБЛЮДЕНИЯ В НАСТОЯЩЕЕ ВРЕМЯ

Всестороннее исследование происходящих в обществе преобразований, экономических и социальных процессов методом научно обоснованной системы показателей, обобщение и прогнозирование путей развития хозяйств, выявление резервов роста эффективности общественного

производства является основной задачей статистической науки в настоящее время.

В концепции создания автоматизированной статистической информационной системы рассматриваются пути и направления по решению таких важных задач, как разработка научно обоснованной системы статистических показателей и научная организация статистического наблюдения. Совершенствование статистического наблюдения обеспечит повышение содержательности, достоверности и оперативности отчетных данных на основе статистической отчетности, переписей, единовременных учетов.

Основные принципы формирования системы статистического наблюдения: статистическая отчетность должна содержать систему отчетных показателей и обеспечивать возможность контроля над ходом выполнения плановых программ; выборочные обследования, перепись, учеты, цензы должны обеспечивать получение количественных значений статистических показателей с целью их последующего экономического анализа.

Основной целью системы отчетных показателей является контроль за проведением, выполнением и достижением контрольных цифр, государственных заказов, соблюдением установленных нормативов и лимитов.

В настоящее время изменяются организационные структуры управления хозяйством, формы и методы ведения хозяйства, активно формируются малые и совместные предприятия, акционерные общества, расширяется сфера применения арендных отношений. В связи с этими изменениями статистическим органам нужно разработать и осуществить программу совершенствования организации статистического наблюдения.

Программный подход позволит проводить целевой комплекс мероприятий по совершенствованию системы статистического наблюдения – от постановки вопросов до разработки конкретных форм отчетности.

В настоящее время уже разработаны некоторые основные направления совершенствования системы статистического наблюдения: это формирование

на базе системы статистических показателей социально–экономического развития перечня важнейших мероприятий по наблюдению за ходом реализации экономических реформ в системе народнохозяйственного управления; методика важнейших показателей, учитываемых при проведении переписей единовременных, выборочных и монографических обследований.

Рассмотрим последовательность этапов разработки и реализации совершенствования статистического наблюдения. 1. Необходимо определить перечень показателей, которые будут характеризовать экономические процессы, для сплошного наблюдения, а также перечень показателей и объектов статистического наблюдения; информация по ним может быть получена при помощи выборочного наблюдения и единовременного учета. 2. Разработка и внедрение форм отчетности для сплошного наблюдения, а также программ и форм выборочного наблюдения и математического аппарата для распространения данных выборочного наблюдения на всю совокупность объектов. 3. Разработка системы цензовой отчетности и необходимого математического аппарата для распространения данных цензовой отчетности на всю совокупность объектов. 4. Обучение экономистов методам выборочных, монографических обследований и цензовой отчетности.

Список литературы: **1.** Автоматизированные информационные технологии в экономике. / Под ред. Г.А. Титоренко М.: ЮНИТИ, 1998. **2.** Благодатских В.А., Ковалевская Е.В., Патрикеев Ю.Н. и др. Экономика, разработка и использования программного обеспечения ПЭВМ. М.: Финансы и статистика, 1995. **3.** Божко В.П., Забелин В.Н., Шмелев В.В. Основные подходы к автоматизации статистической деятельности предприятий и организаций // Вопросы статистики, 1996, № 6. **4.** Введение в информационный бизнес / Под ред. В.П. Тихомирова и А.В. Хорошилова. М.: Финансы и статистика, 1996.

Т.О. Погорєлова, доцент НТУ «ХПІ», Харків

НОВІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ

Головним напрямком перебудови менеджменту і його радикального удосконалення, пристосування до сучасних умов стало масове використання

новітньої комп'ютерної і телекомунікаційної техніки, формування на її основі високоефективних інформаційно-управлінських технологій. Засоби і методи прикладної інформатики використовуються в менеджменті і маркетингу. Нові технології, засновані на комп'ютерній техніці, вимагають радикальних змін організаційних структур менеджменту, його регламенту, кадрового потенціалу, системи документації, фіксування і передачі інформації.

Особливе значення має впровадження інформаційного менеджменту, значно розширювальної можливості використання компаніями інформаційних ресурсів. Розвиток інформаційного менеджменту зв'язано з організацією системи обробки даних і знань, послідовного їхнього розвитку до рівня інтегрованих автоматизованих систем управління, що охоплюють по вертикалі і горизонталі всі рівні і ланки виробництва і збуту.

Відповідно до визначення, прийнятого ЮНЕСКО, інформаційна технологія — це комплекс взаємозалежних, наукових, технологічних, інженерних дисциплін, що вивчають методи ефективної організації праці людей, зайнятих обробкою і збереженням інформації; обчислювальну техніку і методи організації і взаємодії з людьми і виробничим устаткуванням, їхні практичні додатки, а також зв'язані з усім цим соціальні, економічні і культурні проблеми. Самі інформаційні технології вимагають складної підготовки, великих первісних витрат і наукомісткої техніки. Їхнє введення повинне починатися зі створення математичного забезпечення, формування інформаційних потоків у системах підготовки фахівців.

Технологічну основу інформатизації менеджменту створюють комп'ютери останніх поколінь і сучасні засоби зв'язку. На базі цих технічних засобів формуються інформаційні технології – цілісні системи збору, переробки, передачі, використання інформації з метою управління. В основному мова йде про створення інформаційних технологій з використанням штучного інтелекту.

В останні десятиліття менеджменти в найбільш розвинутих країнах, зокрема, у США і Японії, опираються на творчі інформаційні технології так

званого третього (вищого) рівня. Вони охоплюють повний інформаційний цикл — вироблення інформації (нових знань), їхню передачу, переробку, використання для перетворення об'єкта, досягнення нових більш вищих цілей.

Інформаційні технології третього рівня означають вищий етап комп'ютеризації менеджменту, дозволяють задіяти ЕОМ у творчому процесі, з'єднати силу людського розуму і міць електронної техніки.

Повна інтегрована автоматизація менеджменту припускає охоплення наступних інформаційно-управлінських процесів: зв'язок, збір, збереження і доступ до необхідної інформації, аналіз інформації, підготовка тексту, підтримка індивідуальної діяльності, програмування і рішення спеціальних завдань.

Таким чином, у сучасних умовах винятково важливе значення має перебудова технічної і технологічної баз управління, що забезпечує процеси інформатизації. Однак не слід переоцінювати роль інформаційно-управлінської техніки. Вона виконує насамперед забезпечення функції. Основні напрямки робіт з інформатизації менеджменту лежать в області організаційної, соціальної, кадрової перебудови управлінської діяльності.

Список літератури: **1.**Андрушків Є.М., Кузьмін О.Є. Основи менеджменту. - Львів: Світ, 2001. - 286с. **2.**Менеджмент организации. Учеб.пособие. Румянцева З.П. и др. - М: ИНФРА-М, 2003. **3.**Глівенко С.В., Лапін Є.В., Павленко О.О. Інформаційні системи в менеджметі: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетьська книга», 2003. – 352 с. **4.**Кузьмін О.Є. Сучасний менеджмент. – Львів, 2005. **5.**Хміль Ф.І. Менеджмент: Підручник. – К, 2007.

О.І. Снитюк, к.е.н., доц.

Л.В. Бережна, к.е.н.

СЦЕНАРНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ SOFT COMPUTING

Динаміка економічних процесів сучасного світу є стратегічно малопрогнозованою. Такий висновок зумовлений глобалізаційним характером економіки, впливом незначних політичних чи економічних

збурень в окремих країнах на процеси в інших країнах, залежністю ефективності виробництва від невідновлюваних видів природних ресурсів, значною присутністю сектору інформаційних технологій у світових економічних процесах тощо. Адекватне прогнозування за таких умов може здійснюватись лише для невеликих часових інтервалів і країн з розвиненою усталеною економікою. Для більших часових горизонтів можливо здійснювати прогнозування на основі сценарного аналізу [1]. Як правило, прогнозування здійснюється на основі ідентифікованих залежностей типу

$$Y = F(X_1, X_2, ..., X_n), \tag{1}$$

де Y – результуючий економічний показник, $X_1, X_2, ..., X_n$ – екзогенні фактори, t – час. Інформаційною базою встановлення залежності (1) є статистичні дані або експертні висновки. Оскільки як у першому, так і у другому випадку немає інформації про характеристики функції F, то використання класичних методів ідентифікації, що базуються на інтегро-диференціальній парадигмі, є неможливим. Тому розв'язання задач ідентифікації та прогнозування здійснюватимемо на основі композиції технологій Soft Computing.

За визначенням відомого математика Лотфі Заде, основу Soft Computing становлять нейромережні технології, еволюційне моделювання та теорія нечітких множин [2]. Нейромережі є моделями шуканих залежностей, їх структурна ідентифікація у більшості випадків здійснюється дослідником, а параметрична ідентифікація виконується шляхом навчання з використанням статистичних або експериментальних даних. Їх перевагою є майже повна відсутність вимог до вхідних даних (за виключенням їх кількості) та ідентифікованої залежності. Навчання нейромереж має певні особливості, але у загальному випадку воно дозволяє одержати модель

$$Y = H(X), \tag{2}$$

де Y – вектор ендогенних характеристик, X – вектор вхідних факторів. Недоліком моделі (2) є те, що вона не дозволяє виконувати інтерпретацію результатів.

У доповіді показано, що ідентифікація (2) не гарантує точної (прийнятної) моделі, оскільки методи навчання нейромереж переважно є методами локальної оптимізації. Еволюційні методи, у свою чергу, є методами глобальної оптимізації і їх використання дозволяє оптимізувати як саму залежність (2), так і розв'я-зати задачу оптимізації

$$\underset{x \in X \subset \Omega}{opt} \; H(X), \tag{3}$$

де Ω – область визначення H або область зміни значень X. Розв'язувати задачу ідентифікації (2) та оптимізації (3) вказаними методами і, як наслідок, задачу прогнозування раціонально при наявності статистичних даних та однорідності економічних процесів. Якщо такі умови не виконуються, то за основу потрібно брати експертні висновки у формі нечітких продукційних правил

$$Якщо \; x_1^i \in A_1, \; і \; x_2^i \in A_2, ..., \; і \; x_n^i \in A_n, \; то \; y \in B, \tag{4}$$

де A_j, B – нечіткі множині із відповідними функціями належності [2], $j = \overrightarrow{1,n}$, $i = \overline{1,m}$, m – кількість висновків одного експерта або кількість експертів.

Авторами розв'язана задача ідентифікації доходів населення України, як залежності від обсягу виробленої продукції, імпорту, експорту, заробітної плати, кількості безробітних тощо. На основі використання розглянутих технологій та нечітких нейромереж проведено сценарний аналіз доходів у залежності від значень вказаних факторів.

Список літератури: **1.** *Згуровский М.З., Панкратова Н.Д.* Системный анализ. Проблемы, методология, приложения. − К.: Наук. думка, 2005. − 743 с. **2.** *Zadeh L.A.* Fuzzy logic, neural network and soft computing // Communications of the ACM. − 1994. − Vol. 37, № 3. − P. 77–84.

В.В. Сисоєв, к.т.н., докторант ХНЕУ

МОДЕЛЬ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМІ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛОВИХ СТРУКТУР

В сучасних умовах реформування сектору безпеки держави однією із головних проблем управління ресурсним забезпеченням силових структур (СС) є фінансування та ефективне використання коштів, які виділяються на матеріально-технічне забезпечення їх діяльності. Суть проблеми полягає у розподілі фінансових ресурсів між різними організаційними утвореннями (ОУ), виділених за певними цільовими та бюджетними програмами ($С^{вид)}$, що спрямовані на досягнення цілей {w}, поставлених перед СС, через вирішення відповідних завдань {z}, шляхом забезпечення різних видів діяльності {d} ОУ необхідними матеріальними ресурсами (МР) {s} та послугами {u}.

Враховуючи цілеспрямований рух фінансових ресурсів між органами управління системи матеріально-технічного забезпечення (СМТЗ) СС, управління їх розподілом та використанням може розглядатися як управління фінансовими потоками в організаційно-економічній макросистемі, що здійснюється на основі поєднання двох управлінських підходів: програмно-цільового і логістичного, перший з яких, орієнтований на досягнення цілей діяльності СС, другий – на якість задоволення потреб ОУ СС в МР та послугах.

Оскільки зазначена проблема спрямована на пошук оптимальних рішень, її вирішення вимагає використання методів економіко-математичного моделювання, що дозволяє забезпечити глобальну оптимізацію управління фінансовими потоками в СМТЗ СС з метою досягнення максимально ефективних результатів діяльності ОУ СС при виконанні різних завдань за наявних ресурсів.

Використання програмно-цільового управління фінансовими потоками в СМТЗ СС можна представити через ланцюг цінностей, що впливають на ступінь досягнення цілей управління (рис.).

Рисунок - Ланцюг цінностей, що впливають на ступінь досягнення цілей СС

Задається функція залежності рівня службово-бойових спроможностей n-го ОУ СС від кількості придбаних МР $\{x_{ns}\}$ та послуг $\{y_{nu}\}$ у вартісному вимірі:

$$P_n = P(c_n),$$

де $c_n = \sum_{s=1}^{S} c_{sm} x_{ns} + \sum_{u=1}^{U} c_{um} y_{nu},\ m \in M$ – загальні витрати на придбання необхідних n-му ОУ МР та послуг на різних ринках збуту.

Математична модель оптимального управління фінансовими потоками в ієрархічній СМТЗ СС матиме вигляд:

$$F = \sum_{w=1}^{W}\sum_{z=1}^{Z}\sum_{d=1}^{D}\sum_{n=1}^{N} \delta_w \phi_{wz} \varepsilon_{zd} g_{dn} P_n \to \max$$

$$\sum_{n=1}^{N}\sum_{m=1}^{M}\left(\sum_{s=1}^{S} c_{sm} x_{ns} + \sum_{u=1}^{U} c_{um} y_{nu}\right) \le C^{вид};$$

$$a_{ns}^{min} \leqslant x_{ns} \leqslant a_{ns}^{н}, n = \overline{1,N};\ s = \overline{1,S};\quad b_{nu}^{min} \leqslant y_{nu} \leqslant b_{nu}^{max}, n = \overline{1,N};\ u = \overline{1,U},$$

де δ_w – ваговий коефіцієнт, що відображає важливість w-ї цілі СС; ϕ_{wz} – коефіцієнт, що відображає закріплення z-го завдання за w-ю ціллю; ε_{zd} – коефіцієнт, що відображає вплив d-го виду діяльності на якість виконання z-го

завдання; g_{dn} – коефіцієнт, що відображає чи виконує n-е ОУ d-й вид діяльності; N – загальна кількість ОУ СС; $a_{ns}^{min}, b_{nu}^{min}$ – мінімальні потреби n-го ОУ у МР s-го типу та послугах u-го виду відповідно; $a_{ns}^{н}, b_{nu}^{max}$ – нормативні потреби у МР s-го типу та максимально необхідні потреби у послугах u-го виду n-го ОУ відповідно; S – кількість типів МР, якими забезпечуються ОУ СС; U – кількість видів послуг, що надаються ОУ СС.

Ю.В. Криворучко, магістр НТУ «ХПИ»

ЗНАЧЕННЯ ЗАСОБІВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ОБЛІКУ РЕАЛІЗОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Виробництво готової продукції та максимізація доходів від її реалізації в умовах конкуренції є центральними проблемами функціонування підприємств. Ринкові відносини вимагають від них швидкої окупності витрат та оперативного реагування на зміни споживчого попиту. В реальних умовах змінна структура споживчого попиту за номенклатурою виробів та обсягом реалізації не завжди збігається зі структурою виробничих потужностей і ресурсів. У зв'язку з цим виникає потреба формування підприємствами оптимальної виробничої програми, яка би найповніше задовольняла попит і забезпечувала максимальний прибуток за рахунок встановлення оптимальних цін та обсягу випуску продукції.

У цих умовах основне значення для обліку та контролю за готовою продукцією приділяється реалізації – одному з найважливіших економічних показників роботи, що визначає ефективність, доцільність діяльності підприємства. В обсяг реалізації включається відвантаження і відпущена продукція. Таким чином, процес реалізації завершує кругообіг господарських засобів підприємства, що дає змогу виконувати зобов'язання перед державним бюджетом, банком щодо позик, робітників та службовців, постачальників та відшкодовувати виробничі витрати. Невиконання плану

реалізації викликає уповільнення договірних зобов'язань перед покупцями, затримує платежі, погіршує фінансове становище. Бухгалтерський облік повинен забезпечити дані не лише про обсяг продукції та доходи від їх реалізації, а й про асортимент продукції, сегменти ринку, масштаби продажу, ціни, продуктивність праці, якість продукції, собівартість, витрати на збут, витрати на маркетингові дослідження, канали збуту та ін.

Одним з перспективних напрямів удосконалення бухгалтерського обліку на підприємстві є впровадження комп'ютерного обліку, організація автоматизованих робочих місць кожного бухгалтера, кожної ділянки обліку, що дозволяє створити нову технологію обробки облікової інформації.

Структура сучасного підприємства немислима без інформаційної технології (ІТ), що її складає, а саме: комп'ютерів, серверів, програмного забезпечення, Інтернету. В інформаційних системах (1С) провідна роль належить бухгалтерському обліку, який дає можливість відтворити кожний господарський факт з усіма деталями. Він є суцільним, неперервним, строго регламентованим, забезпечує документальне відображення всіх господарських операцій.

Необхідно зазначити, що вже сформульовані загальні теоретичні та практичні основи роботи з програмою «1С:Бухгалтерія 7.7», але питання впровадження цієї програми для автоматизації обліку реалізованої продукції на конкретному підприємстві, потребують докладнішого обґрунтування.

Комп'ютерний облік має зараз особливо величезне значення, оскільки відбуваються великі зміни в бухгалтерському обліку, контролі, аудиті та аналізі. На підприємстві, в якому немає зовсім ніякого автоматизованого обліку, на комп'ютерах виписуються тільки рахунок-фактура на випущену продукцію, виконані роботи і послуги, інша документація з обліку готової продукції та розрахунків з покупцями і замовниками ведеться на паперових носіях.

Для удосконалення управління підприємством необхідно використовувати нові методи управління і сучасні технічні засоби побудови

різноманітних інформаційних систем, в першу чергу необхідно провести корінну реконструкцію його технічної і інформаційної бази на основі введення автоматизованої системи обліку, контролю і аудиту.

Л.С. Стригуль, к.е.н., доцент НТУ «ХПІ», Харків
О.В. Кіріченко, магістр НТУ «ХПІ», Харків

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ERP-СИСТЕМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

В сучасних умовах господарювання особливо актуальними є розробка та впровадження інформаційних систем бухгалтерського обліку, аналізу та контролю, що сприяє покращенню процесу обробки інформації та дозволяють більш ефективно працювати підприємству. Проблему впровадження інформаційних систем і технологій на підприємствах розглянуто в працях як вітчизняних, так і зарубіжних економістів, зокрема: Черненко М., Сергеев В.И., Григорьев М.Н., Уваров С.А. Дєниел О'Лири, Івахненков С. та інших вчених.

ERP-система – це методологія ефективного планування и управління всіма ресурсами підприємства, які необхідні для здійснення його діяльності [1]. 2000 найбільших компаній в світі використовують в середньому 49 різних видів програмного забезпечення і витрачають близько 24 мільярдів доларів, щоб забезпечити взаємозв'язок різних систем. Зараз на світовому ринку близько 500 систем, відповідних до стандартів ERP. За оцінками фахівців, кількість успішно впроваджених інформаційних систем даного класу на вітчизняних підприємствах близько 300 [2]. Основними модулями системи є: фінанси, управління бюджетом, контролінг, управління матеріальними потоками, збут, техобслуговування і ремонт устаткування [3].

Якщо порівнювати ціни вітчизняних і закордонних ERP-систем, то можна сказати, що запровадження таких систем вітчизняного виробництва буде в декілька (а інколи і в декілька десятків) разів дешевшим. Крім того,

вітчизняні системи для малого і середнього бізнесу, мають і інші переваги: більша пристосованість до умов української економіки, наявність висококваліфікованих фахівців і фірм, які займаються безпосереднім впровадженням і обслуговуванням таких інформаційних систем [4].

Переваги впровадження ERP очевидні. Використання такої системи дозволяє використовувати одну інтегровану програму замість декількох розрізнених. Однак є й недоліки, такі як недостатність інвестування в IT - проект, як наслідок, проект затягнеться на дуже тривалий строк. Системи через високу вартість доступні тільки крупним підприємствам. Складні й дорогі закордонні системи класу ERP потребують досить більших витрат на впровадження.

Поширена думка, що українські програмні продукти більш прості у впровадженні, ніж західні, на жаль, не підтверджується практикою. Так, успішні впровадження вітчизняних систем автоматизації великих підприємств становлять 60 % від загальної кількості всіх проектів, програмних продуктів для малих підприємств - близько 80 %. Згідно даним «Gartner Group» щодо західного ринку, проекти впровадження відповідають плановим показникам для ERP-Систем також приблизно в 60 % випадків, а цілком провалені - 10 %.

В свою чергу для невеликих підприємств не доцільне впровадження ERP – системи, оскільки обсяги виробництва підприємства не на стільки великі, щоб очікувати підвищення інтегральної ефективності виробництва в результаті впровадження ERP - системи. [5].

ERP це шлях до реального підвищення конкурентоспроможності і прибутковості, до залучення інвестицій, і як наслідок - до максимальних темпів зростання бізнесу – це єдине інформаційне середовище, могутній засіб збору і аналізу фінансової інформації. Але основним недоліком ERP-систем вважається їх значна вартість, яка не дає змоги ширше їх використовувати.

Список літератури: **1.**Черненко М. Реінжиніринг і псевдореінжиніринг / М. Черненко // Управление компанией. – 2000. – № 21-22. – С. 31-35. **2.**Сергеев В.И., Григорьев М.Н., Уваров С.А. Логистика. Информационные системы и технологии Учебно-практическое пособие - М.: Изд-во "Альфа-Пресс",2008. - 608 с. **3.** ERP системы. Современное планирование и управление ресурсами предприятия.

Выбор, внедрение,эксплуатация/ Дєниел О'Лири. – М.: ООО «Вершина», 2004. – 272 с. **4.** Івахненков С. Впровадження програмного забезпечення обліку і контролю: потенційні переваги і реальні проблеми / С. Івахненков // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – №2. – С. 56–62. **5.** World Economik Forum (The Global Information Technology Report) [электронный ресурс] – режим доступа: http://www.weforum.org/

Г.М. Гладій, к.е.н., доц. кафедри економічної кібернетики та інформатики Тернопільського національного економічного університету

МОДЕЛЮВАННЯ ВАРТОСТІ КОМПАНІЇ МЕТОДОМ СИСТЕМНОЇ ДИНАМІКИ

Максимізація добробуту власників є основною метою будь-якого бізнесу. Синергетичний ефект різних стратегій компанії на максимізацію її вартості є пріоритетним напрямком діяльності топ-менеджерів фірми. Саме від їхніх рішень (інвестиційних, фінансових, дивідендних) залежить, яким чином буде максимізуватися ця вартість.

У зв'язку з цим, автором розроблена модель на основі методу системної динаміки [1] для виявлення інвестиційної, фінансової та дивідендної політик, які можуть допомогти максимізувати вартість компанії. Діаграма причинно-наслідкових зв'язків, яка служить концептуальною схемою для побудови імітаційної моделі за допомогою пакету iThink [2], наведена на рис.1.

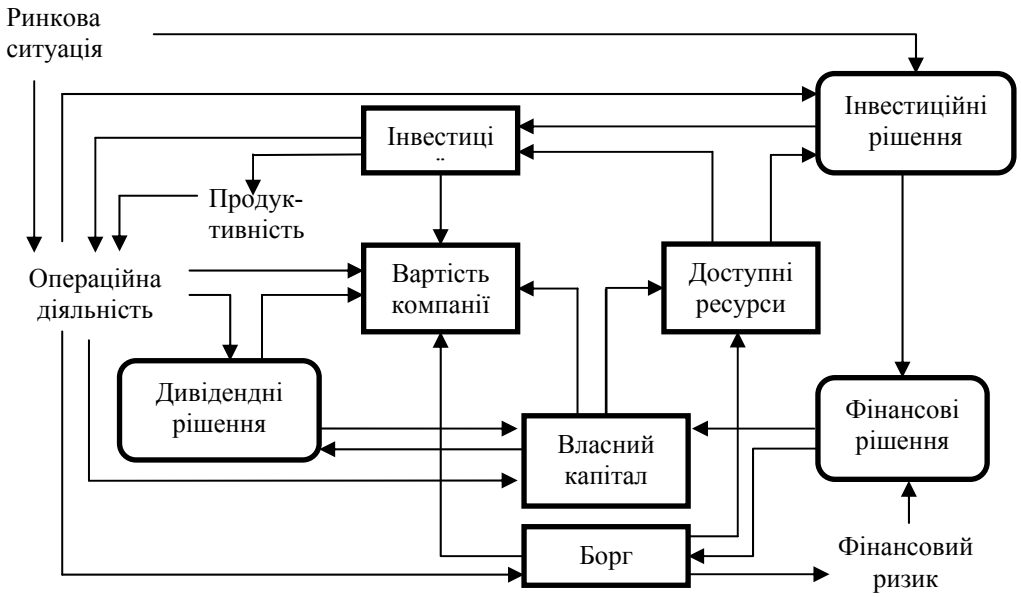

Рис.1. Концептуальна схема моделі

Всі важливі змінні та фактори є ендогенними і вбудованими в структуру зворотного зв'язку, тобто визначаються всередині системи згідно з теорією ендогенного зростання. У моделі формуються такі ендогенні фактори: балансова і ринкова вартість компанії, активи і пасиви, позики та сплата боргів, відсоткові та податкові платежі, чистий прибуток, прибуток на акцію, дохідність капіталу, дивіденди, грошовий потік. Зовнішні (екзогенні) фактори, встановлені як константи в моделі, відображаючи часові та фінансові особливості, які не змінюються упродовж моделювання згідно з практикою моделювання у системній динаміці. До екзогенних факторів належать: попит на продукцію, ціни на сировину, продуктивність праці персоналу, банківська відсоткова ставка, ставки оподаткування, середній термін дебіторської та кредиторської заборгованості.

Імітаційні експерименти, які проводилися для різних варіантів політик: інвестиційної (помірна, агресивна, консервативна); фінансової (структура капіталу, фінансовий ризик); дивідендної (готівкова, акційна), а також різних сценаріїв товарного ринку (зростаючий, усталений, спадаючий), показали, що модель може слугувати ефективним інструментом стратегічного менеджменту.

Результати дослідження демонструють, що інвестиційна політика на підтримку виробничих потужностей є першим кроком на шляху до досягнення максимізації вартості, коли фірма стикається з постійним або зростаючим попитом на свою продукцію. Така політика дасть змогу не лише знизити операційні ризики, а й збільшити вартість у довгостроковій перспективі. Крім того, політика низького рівня боргу в структурі капіталу створює менше навантаження на грошові потоки таких компаній, заощаджуючи прибуток для акціонерів. Внаслідок цього можна не лише скоротити свої операційні та фінансові ризики, а й наростити вартість компанії у довгостроковій перспективі. З іншого боку, на спадаючому товарному ринку більше підходить агресивна інвестиційна політика, яка

призводить до компромісу між операційними і фінансовими ризиками підприємства.

Список літератури: 1. Sterman J. Business Dynamics: Systems Thinking and Modeling for a Complex World / John Sterman. – NY: McGraw-Hill, 2000; 2. Офіційний сайт фірми isee systems – [Режим доступу] : http://www.iseesystems.com.

В.А. Бабенко, к. т. н, доц., докторант, ХНАУ им. В.В. Докучаева

ЗАДАЧА ОПТИМАЛЬНОГО УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ ПЕРЕРАБАТЫВАЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЙ АПК

Достижение поставленных задач по усовершенствованию организационной и управленческой деятельности перерабатывающих предприятий АПК на основе комплексной автоматизации и оптимизации управления инновационными процессами в условиях возрастающей конкуренции среди предприятий АПК влечет рост объемов и усложнение процессов производства, анализа, планирования, управления, внутренних и внешних связей с поставщиками, посредниками и т.д.

Эффективное решение задачи оптимального управления инновационными процессами перерабатывающих предприятий АПК невозможно без соответствующего информационного обеспечения, реализованного в виде компьютерной системы информационного обеспечения. Цель подобной системы, прежде всего, заключается в оптимизации управления на перерабатывающих предприятиях АПК, которая базируется на комплексном исследовании соответствующих динамических процессов в течение определенного периода времени и процессов принятия управленческих решений на предприятии, а также на разработке и реализации соответствующих экономико-математических моделей, методов и алгоритмов решения задач оптимизации адаптивного управления в условиях риска и неопределенности с использованием современных информационных технологий.

Достижение поставленной цели включает решения следующих задач:

- определение основных методологических подходов к решению задач информационного обеспечения и управления инновационными процессам перерабатывающих предприятий АПК;
- разработка структурно-функциональной и объектной моделей информационной системы для решения задач динамической оптимизации управления инновационными процессам перерабатывающих предприятиях АПК;
- выбор целевых функций в задаче динамической оптимизации управления инновационными процессами перерабатывающих предприятий АПК;
- построение динамической экономико-математической модели для решения задачи оптимизации программного управления инновационными процессам перерабатывающих предприятий АПК, а также разработка соответствующих методов и алгоритмов для ее программной реализации;
- построение динамической экономико-математической модели для решения задачи многокритериальной оптимизации программного управления инновационными процессам перерабатывающих предприятий АПК, а также разработка соответствующих методов и алгоритмов для ее программной реализации;
- построение динамической экономико-математической модели для решения задачи оптимизации адаптивного управления инновационными процессам перерабатывающих предприятий АПК, а также разработка соответствующих методов и алгоритмов для ее программной реализации;
- разработка и создание модульного программного комплекса системы информационного обеспечения оптимизации управления инновационными процессами перерабатывающих предприятий АПК (СИОУИП_АПК), в качестве инструментального средства для решения задач информационного обеспечения и динамической оптимизации;

- разработка методики внедрения программного комплекса СИОУИП_АПК перерабатывающих предприятиях АПК.

Внедрение указанного информационного обеспечения позволит моделировать различные ситуации при внедрении инновационных процессов, которые непосредственно отражаются на финансово-экономических результатах перерабатывающего предприятия АПК и влияют на эффективность его деятельности на перспективный период.

Т.Ю. Гайда, аспірант

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ВИРОБНИЧИЙ РЕСУРС

Зрозумілим і очевидним є факт, що на сьогодні інформація відіграє особливу роль у діяльності підприємств. Останніми роками вже не таким важливим є питання як саме виробляти продукцію, у якій кількості – значно актуальнішими є вирішення проблем збуту, на яких ринках, яким способом реалізовувати продукцію, які існують перспективи і загрози в тій чи іншій галузі тощо.

Без сумніву, більшість сучасних вчених інформацію відносять до виробничих ресурсів, проте не всі виділяють її як окремий ресурс, часто відносячи її до засобів праці, до інноваційної складової, трудових ресурсів тощо.

Проте В. Горфінкель та В. Швандар до виробничих ресурсів підприємства відносять основні та оборотні фонди, робочу силу та інформацію, виділяючи її у самостійний виробничий ресурс [1]. А. Ільїн, В. Волков відносять до виробничих ресурсів трудові фонди, виробничі фонди, інвестиції та інформаційні ресурси [2].

Також, найбільш вдалою, на нашу думку, є класифікація виробничих ресурсів за ознаками Л.М. Матросової та С.А. Носкової (Таблиця 1).

Таблиця 1. Класифікаційні групи виробничих ресурсів підприємства за ознаками [3, 209]

За фізичним змістом	За економічним змістом	За призначенням у процесі виробництва
- засоби праці (основні засоби); - предмети праці (матеріальні ресурси); - праця (трудові ресурси).	- природні ресурси; - виробничі фонди; - трудові ресурси; - інформаційні ресурси; - підприємницька активність.	- Основні засоби; - Оборотні кошти; - Матеріальні ресурси; - Кадрові ресурси; - Фінансової ресурси; - Інформаційні ресурси; - Інвестиції.

Безсумнівно, інформація може бути як інструментом виробництва, так і сировиною, проте в контексті системи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підприємств вважаємо за необхідність розглядати інформацію як окремий, самостійний виробничий ресурс. Більш того, його значущість (особливо в контексті сучасних глобалізаційних процесів) іноді може переважувати традиційні виробничі ресурси, адже загальновідомими із практики світового бізнесу є факти, коли поінформованість надавала тим чи іншим підприємствам колосальні конкурентні переваги.

Також виділення інформації як окремого самостійного фактора виробництва не лише відкриває нові перспективи для досліджень, але й підкреслює її особливу значущість і дозволяє розглянути виробничо-збутову діяльність підприємства з іншого, якісно нового ракурсу, що робить можливим застосування нових інформаційно-аналітичних інструментів для прийняття управлінських рішень, і, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Список літератури: **1.** Экономика организаций (предприятий) : учеб. для вузов / под ред. проф. В. Я. Горфинкеля, проф. В. А. Швандара. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. — 608 с. **2.** Экономика предприятия : учеб. пособие / В. П. Волков, А. И. Ильин, В. И. Станкевич и др. ; под. общ. ред. А. И. Ильина, В. П. Волкова. — М. : Новое знание, 2003. — 677 с. **3.** Теоретичні засади поняття виробничі ресурси підприємства та їх класифікація // Л. М. Матросова, С. А. Носкова, Луганськ. - Економічний вісник Донбасу № 2 (24), 2011 С.209

СЕКЦІЯ 3
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МЕТОДОЛОГІЇ І ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ТА ЙОГО АНАЛІТИЧНИХ ФУНКЦІЙ

В.В. Дорошенко, к.е.н., доц.

АНАЛІЗ І ОПТИМІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ РЕФОРМУВАННЯ СФЕРИ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТА ПЕРСПЕКТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ

Реформування сфери теплопостачання є однією з найбільш гострих проблем соціально-економічного розвитку держави. Фізична і моральна застарілість основних фондів підприємств теплопостачання обумовлюють великі втрати і витрати ПЕР при виробництві, транспортуванні і споживанні теплової енергії. Висока енергоємність теплопостачання спричиняє значне посилення: монопольної енергетичної залежності України від Росії як постачальника природного газу; фінансової залежності (через недостатність власних коштів) від іноземних і міжнародних організацій; антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище через надмірне спалювання палива; соціальної напруги через неперервне зростання тарифів при нездатності систем теплопостачання забезпечити вимоги теплоспоживачів до теплового комфорту приміщень в холодний період року, якості ГВП.

З метою покращання стану сфери теплопостачання розроблені і діють численні законодавчі акти, спрямовані на енергозбереження за рахунок модернізації основних фондів, впровадження міні-ТЕЦ, інноваційних технологій заміщення природного газу нетрадиційними джерелами енергії, альтернативними видами палива, «нічною» електроенергією тощо. Проте, не зважаючи на десятки міл'ярдів гривень (інвестицій, в тому числі іноземних,

державних коштів, витрачених на компенсацію пільг, субсидій, різниці в тарифах тощо), витрачених за майже десятилітній період реформування цієї сфери, жодна з перелічених проблем не була вирішена. За оцінкою Національного інституту стратегічних досліджень зміни ситуації у теплоенергетичній галузі не відбулося, навпаки, система занепадає [1].

Можна очікувати, що подальше погіршення стану основних фондів цієї сфери, через відсутність достатніх коштів (за підрахунками на модернізацію ЖКГ потрібно більше 700 млрд грн (майже 70% ВВП [2]), суттєве зростання тарифів (через підвищення ціни на природний газ, ліквідацію перехресного субсидіювання, впровадження інвестиційної складової, формування прибутку на інвестований капітал тощо) приведуть, при сучасному рівні доходів населення, до перекладання додаткового тягаря утримання неефективної сфери теплопостачання на вже сьогодні дефіцитні бюджети.

В цих умовах оптимізація інноваційних та інвестиційних процесів в сфері теплопостачання має бути заснована на пріоритетності поквартирного теплозабезпечення багатоквартирного житлового фонду від газових двоконтурних теплогенераторів, загальні технічні умови застосування яких визначені ДСТУ Б В.2.5-33:2007. Головні переваги – це вирішення соціальних проблем (якості, вартості теплозабезпечення), скорочення споживання газу (не менше як на 30%), викидів парникових газів, залучення до інвестиційного процесу в сфері теплопостачання заощаджень і поточних коштів населення тощо.

З метою забезпечення вимог щодо відключення від системи теплопостачання тільки цілими будинками фінансування інвестиційних проектів з поквартирного теплозабезпечення соціально незахищених верств населення має здійснюватись за рахунок бюджетних коштів, а в подальшому – і за рахунок «зекономлених» коштів державної субвенції, додатково отриманих «кіотських» коштів тощо. Реалізація переваг впровадження інноваційних технологій, обладнання найбільш доцільною буде в сфері

автономного теплозабезпечення об'єктів бюджетної сфери, соціально-побутового і культурного призначення, промисловості тощо.

Список літератури: **1.** «Стан та перспективи реформування системи теплозабезпечення в Україні». Аналітична доповідь [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://dp.niss.gov.ua/articles/415/. **2.** Реалии и мифы украинской энергоэффективности [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.uaenergy.com.ua/c225758200614cc9/0/e8f41d4bc4550205c225794900581e19. **3.** ДСТУ Б.В.2.5-33:2007. Поквартирне теплопостачання житлових будинків з теплогенераторами на газовому паливі із закритою камерою згоряння з колективними димоходами і димохідними системами. Загальні технічні умови [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://info-build.com.ua/normativ/detail.php?ID=45718.

Ю.А. Олійник, аспірант

РОЗРОБКА МЕХАНІЗМУ ПРИСКОРЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Інвестиції та інвестиційні процеси завжди знаходились в центрі уваги економічної науки. Адже інвестиції є джерелом розвитку економіки, а інвестиційний процес впливає на фундаментальні основи господарської діяльності, економічні та соціальні перетворення та розвиток суспільства в цілому.

Розробка механізмів прискорення інвестиційного процесу неможлива без зрозуміння його економічної природи і сутності.

Національному законодавству притаманне визначення терміна «інвестиції», яке і є найбільш поширеним. У відповідності до Закону України «Про інвестиційну діяльність», «Інвестиціями є всі види майнових і інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької і інших видів діяльності, в результаті якої утворюється прибуток або досягається соціальний ефект», а інвестиційна діяльність визначена як «сукупність практичних дій її суб'єктів з приводу здійснення інвестицій» [1].

Інвестиційні процеси поліпшують загальні макроекономічні показники економічного розвитку країни. Загальновизнаною стала теза , що розвиток національної економіки залежить від інвестиційної діяльності [2].

На нашу думку, інвестиційний процес є складною економічною категорією, що характеризує соціально-економічний стан держави та

дозволяє моделювати її майбутнє.

Інвестиційний процес за своєю суттю є механізмом реалізації інвестиційної діяльності, який безпосередньо орієнтований на обґрунтування доцільності інвестицій та їх реалізацію, тому правильний підхід до інвестиційного процесу і буде дієвим механізмом його прискорення на сучасному етапі.

На нашу думку, найбільш ефективним механізмом прискорення інвестиційного процесу буде досвід залучення іноземного капіталу в інших країнах.

Як відомо, після 2008 р. темп приросту іноземних інвестицій зменшився на 16,17% і на 24,43 в 2010 р. по відношенню до 2008 р.. Головним чином, це пояснюється зниженням інвестиційної активності внаслідок світової фінансово-економічної кризи [3].

Тому сьогодні для розробки механізму прискорення інвестиційного процесу необхідно опиратись на досвід залучення іноземного капіталу в інших країнах. Для цього необхідно:

- створювати для зарубіжних інвесторів сприятливе інвестиційне середовище;
- вдосконалювати ринковий механізм;
- якомога повніше і у короткі терміни визначити загальнодержавні, галузеві та регіональні пріоритети;
- сформувати комплексну систему державного управління інвестиційною діяльністю;
- розробляти привабливі інвестиційні проекти;
- мінімізувати інвестиційні ризики, бо за несприятливих умов вони можуть призвести до втрати не тільки прибутків, а й частини інвестиційного капіталу;

Отже, інвестиційний процес є складною економічною категорією, що характеризує соціально-економічний стан держави та дозволяє моделювати її

майбутнє. Завдяки комплексному характеру, інвестиційний процес впливає не тільки на розвиток галузей економіки, а і на регіональну економіку.

Для суттєвого покращення інвестиційного клімату, ефективного розвитку інвестиційної діяльності та покращення стану інвестиційного середовища в Україні необхідно повсякденно зміцнювати інститути державної влади, вдосконалювати законодавчі акти, особливо ті, які безпосередньо стосуються інвестиційного ринку та розробляти дієві механізми залучення коштів.

Список літератури: 1. Закон України Про інвестиційну діяльність 1561-XII (1561-12) від 18.09.91 2. Маслий В.В., Питель С.В. Прямі іноземні інвестиції: ретроспективний аналіз// Актуальні проблеми економіки. – 2008.- № 11. С. 70-81 3. Саблина Н.В. Анализ привлечения прямих иностранных инвестиций в экономику Украины на современном этапе развития.- 2011.-№ Бізнес інформ №2(1)

С.Ю. Альошин, асистент, НТУ «ХПІ»

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кінець минулого сторіччя охарактеризувався переходом усіх розвинених світових держав на інноваційний шлях розвитку, коли основним фактором економічного росту є володіння унікальними, недоступними іншим, технологіями й знаннями. Безапеляційним стало твердження, що створення інноваційного виробництва товарів або послуг дає незаперечні конкурентні переваги в довгостроковій перспективі.

Однак в Україні інноваційні процеси на макро- та мікро- рівнях поки що не набули необхідного розвитку. Така ситуація є наслідком багатьох причин. По-перше, обмеженість ресурсів, зокрема фінансових. Так державне фінансування майже відсутнє і є досить непрозорим. А приватний інвестор фінансує лише найменш ризиковані сектори економіки. Наприклад, у 2011 році приватні інвестори більш за все фінансували НДДКР по таких видах економічної діяльності: операції з нерухомим майном; металургійне виробництво, виробництво транспортних засобів та різного устаткування, в тому числі електричного [2, с. 94]. Таким чином, інноваційно активним

підприємствам у всіх інших галузях економіки доводиться розраховувати лише на власні сили. Також в країні спостерігається така тенденція, що, якщо компанія має досить міцні позиції на ринку, її продукція знаходить попит і не зазнає тиску з боку конкурентів, то її керівництво не вважає за потрібне впроваджувати будь-які інновації.

Обмеженість ресурсів в вітчизняному господарському секторі та небажання впроваджувати інновації призводять до різкого зменшення попиту на нові розробки і, як наслідок, до деградації наукового сектору економіки, який сьогодні знаходиться в такому стані, що у випадку збільшення такого попиту є дуже великі сумніви, що вітчизняна наука зможе його задовольнити. Це все призводить до того, що, наприклад, у 2011 році в структурі українського експорту найбільшу питому вагу мали чорна металургія, продукція сільського господарства, різні мінеральні продукти (сіль, сірка, цемент, вугілля тощо), продукція машинобудування [2, с. 36], що за теорією технологічних укладів С.Ю. Глазьєва відноситься до 2-го, 3-го та частково до 4-го технологічних укладів, а, отже, відставання від провідних країн світу обчислюється вже майже 70-ма роками. Така ситуація є загрозливою для національної безпеки країни.

За таких умов надання вітчизняним промисловим підприємствам нових, адаптованих механізмів забезпечення відтворення інноваційних процесів є вкрай важливим. Особливо це стосується методів та механізмів управління інноваційним розвитком промислових підприємств.

З нашої точки зору стратегічне планування для цілей інноваційного розвитку промислових підприємств є одним з таких інструментів, який має, перш за все, підвищити ефективність та прогнозованість інноваційного розвитку таких підприємств. Стратегічне планування в даному випадку дозволяє бути впевненим у виборі напрямків інноваційного розвитку організації, проаналізувати можливі зміни у її зовнішньому середовищі з тим, щоб в процесі інноваційного розвитку організації забезпечити наявність у

підприємства певних конкурентних переваг, необхідних для досягнення організацією своєї мети.

Таким чином, послідовне відтворення та нарощування інноваційних процесів на вітчизняних промислових підприємствах в умовах кризи є вкрай важливим завданням і потребує залучення нових способів управління інноваційним розвитком організації, зокрема механізмів стратегічного планування, що само по собі має стати новою конкурентною перевагою.

Список літератури: **1.** Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С. Інновації:теорія, механізм розробки та комерціалізації : Монографія. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с. **2.** Наукова та інноваційна діяльність в Україні. – Київ: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2012. – 305 с. **3.** Салига С.Я., Жилінська Л.О. Стратегічне планування на підприємствах: монографія. – Запоріжжя: КПУ, 2009. – 138 с.

Т.В. Біловус, асистент кафедри менеджменту Національний університет ДПС України

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Забезпечення економічного зростання в Україні зумовлює високу актуальність проблеми досягнення його сталості та темпів. Сучасна економіка України характеризується високим рівнем зносу основних фондів, значна їх частина є фізично та морально застарілою. Виходом із такого становища є модернізація економіки на основі технологічного інноваційного оновлення. Стратегічну основу сталого економічного зростання в сучасних умовах формують рівень розвитку і динамізм інвестиційно-інноваційних процесів.

Проблема запровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку національної економіки стала наріжним каменем досліджень низки вітчизняних науковців, серед яких слід відзначити К. Алексєєву, А. Білюка, Т.Васильєву, О.М.Гайдамака, В.М.Лебідь, Д. Войнорубова, Н. Клименко, С. Лакіш, А. Мерзляк, О. Михайловської, Т. Покотило, Н. Свірідової, Г. Смовкіної, В. Чернобаєва, О. Шевченко та ін..

Інновації — це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництв і (або) соціальної сфери [1].

Перехід на інноваційну модель розвитку вимагає рішення проблем модернізації та оновлення основних фондів, дефіциту фінансових ресурсів, забезпечення державної підтримки науково-дослідної діяльності, створення на фоні наукоємних виробництв проривних конкурентоспроможних технологій .

Лише цілеспрямовані інвестиції у науково-технологічні інновації здатні забезпечити структурні технологічні зміни як ключового фактора формування вищих технологічних укладів, що має стати індикатором процесу модернізації економіки України .

Для цього доцільно чітко обґрунтувати критерії визначення пріоритетної галузі (експортний потенціал галузі, можливість розв’язання проблем зайнятості тощо) та сформувати систему показників оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу (частка витрат на інноваційну діяльність у обсязі реалізованої продукції, питома вага витрат підприємств галузі на підвищення кваліфікації персоналу тощо) .

Для створення реальних умов для переходу економіки України на інноваційну модель розвитку державі доцільно, насамперед, звернути увагу на створення механізмів покриття інноваційних ризиків. З цією метою на державному рівні необхідно розробити такі заходи: створити умови для капіталізації інтелектуальної власності; створити систему стимулів, яка сприяла б залученню банків вітчизняних і зарубіжних інвесторів, а також великих підприємств до інвестування коштів у розвиток венчурних (ризикованих) інноваційних фірм і проектів; розробити чітку систему надання державних гарантій кредитуванню перспективних інноваційних проектів [2].

Слід також відмітити, що інноваційно –інвестиційна політика національної економіки повинна здійснюватися через запровадження оптимальної системи вибору інноваційних проектів на перспективу; розглядатися при врахуванні науково –т ехнічного, виробничого, правового, фінансового й соціального середовища; реалізовуватися на основі спільної участі державних інституцій й приватних суб'єктів економіки у фінансуванні та впровадженні інновацій .

Підсумовуючи вищесказане, можна відзначити, що подолання негативних явищ та процесів, забезпечення сталого економічного розвитку в інноваційно-інвестиційній сфері потребує провідної ролі держави з метою підвищення ефективності та конкурентоспроможності національної економіки.

Список літератури: **1**. O.M.Gaydamaka, V.M.Lebid. Problems of innovative activity development in the real sector of ukrinian economy. - Економічний вісник Донбасу №4(22),2010. **2.** Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів/ [Г.О. Андрощук, І.Б. Жиляєв, Б.Г. Чижевський та ін.]. - К.: Парламентське вид-во, 2009. - 632 с.

М.О. Єгорова, аспірантка МНАУ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ

На даному етапі економічного розвитку інвестиційна ситуація в Україні характеризується двома аспектами. З одного боку, спостерігаються позитивні тенденції: обсяг інвестицій поступово зростає, а з іншого – не можна не згадати того факту, що Україна все ще знаходиться в переліку тих країн, які мають найнижчу інвестиційну привабливість. Причина полягає у слабкості державних інститутів та законодавчої системи. Несприятливий інвестиційний клімат в Україні охоплює адміністративні перешкоди, складну систему ліцензування, високий рівень оподаткування і арбітражні функції податкової адміністрації. З огляду на це, у світі є більш привабливі для

інвесторів країни. Тому МВФ прогнозує зниження потоку інвестицій до країн Східної Європи [1, с. 217-218].

Основною проблемою підприємств агропромислового комплексу в Україні є нестача ресурсів навіть для простого відтворення. Ця проблема спричинена дією комплексу негативних чинників і на рівні окремих підприємств, і на рівні народного господарства загалом.

Для потенційних інвесторів в Україні при аналізі політичної ситуації вирішальну роль відіграють політика держави щодо іноземних інвестицій, імовірність націоналізації іноземного майна, участь країни в системах міжнародних договорів із різних питань, наступність політичної влади, ступінь державного втручання в економіку тощо. Недосконаліть наявної правової бази дає можливість без формального порушення норм чинного законодавства нехтувати або прямо порушувати права та інтереси інвесторів. При цьому відсутні надійні механізми їх захисту [2, 3, с. 118-119].

Однак в українській економіці попит на інвестиції значно перевищує пропозицію, що в ринкових умовах призводить до їх високої вартості. Позичкові інвестиції зараз переважно невигідні для аграрних підприємств, оскільки вони здебільшого короткострокові й надзвичайно дорогі. Держава неспроможна забезпечити фінансування аграрного сектору економіки в тому обсязі як цього потребує сьогодення. Потребу аграрної економіки в інвестиціях експерти оцінюють у мільярди гривень [4, с. 154-155].

Проведення державою ефективної фінансової політики, спрямованої на стимулювання інвестиційної активності, має базуватися на чіткому розумінні структури інвестиційного ринку, його ключових моментів і процесів. Оскільки головними учасниками є підприємства, індивідуальні інвестори, інституціональні інвестори й професійні учасники, то державна інвестиційна політика має бути спрямована на розвиток, підтримку, захист і стимулювання їхньої діяльності, на розвиток інфраструктури ринку.

Забезпечити реальний сектор економіки необхідними фінансовими ресурсами, поліпшити інвестиційну ситуацію в країні можливо шляхом:

удосконалення системи нормативно-правового забезпечення питань інвестування; розроблення адекватного ринковим відносинам інвестиційного механізму, що органічно сполучить форми приватного та державного інвестування; оптимізація взаємозв'язків суб'єктів інвестиційної діяльності.

Агропромисловий комплекс України має необхідні передумови для широкого застосування іноземних інвестицій. Такими передумовами є: ґрунтовий покрив, розвинута транспортна інфраструктура, вигідне географічне розташування, сприятливі для сільського господарства кліматичні умови, наявність кваліфікованої робочої сили. У випадку політичної стабільності Україна може вважатися зоною, сприятливою для інвестування агропромислового виробництва.

Список літератури: 1. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід : монографія / *М.П. Денисенко, Л.І. Михайлова, І.М. Грищенко та ін.* ; за ред. д.е.н., проф., акад. М.П. Денисенка, д.е.н., проф. Л.І. Михайлової. – Суми : Університетська книга, 2012. – 1050 с. **2.** Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991. **3.** Інвестування: підручник / *В.Г. Федоренко, М.П. Денисенко, Т.Є. Воронкова, О.А. Кириченко, С.А. Єрохін, М.М. Єрмошенко, О.Ф. Іткін, С.В. Палиця, Ю.Б.Пінчук, Ю.І.Вегівська* / за ред. В.Г. Федоренко, М.П. Денисенко. – К.: Алерта, 2012. – 272 с. **4.** *Горбонос Ф.В., Черевко Г.В., Павленчик Н.Ф., Павленчик А.О.* Економіка підприємств: підруч. – К. : Знання, 2010. – 463 с.

І.М. Гончаренко, аспірантка, асистент кафедри менеджменту сфери послуг, Київський національний університет технологій та дизайну

АНАЛІЗ КОНКУРЕНТНОГО ФОНУ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В КОНТЕКСТІ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах посилення світової конкуренції та стрімкого економічного зростання окремих держав ключову роль у збереженні та підвищенні позицій країни відіграє її промисловий розвиток.

Виділення конкурентного поля з метою дослідження його привабливості є одним з елементів методики оцінки конкурентного потенціалу. Суть цього елементу зводиться до встановлення стратегічної зони господарювання промислового підприємства.

Вдале виділення стратегічної зони господарювання забезпечить: - більш повну оцінку привабливості та перспективності виділення стратегічної зони господарювання; - чітке визначення діючої конкурентної позиції підприємства; - правильність вибору конкурентних стратегій для досягнення підприємством більш стійких, сильних позицій на конкурентному полі.

Під конкурентним полем, на наш погляд, слід розуміти долю ринкового простору, на яку впливають компоненти конкурентного фону, в межах якого буде здійснюватись діяльність промислового підприємства.

Важливою ознакою конкурентного фону є здатність його суб'єктів оперативно реагувати на зміни у світовому попиті та структурі виробництва. Для цього необхідно, щоб у країні існував сприятливий інвестиційно-інноваційний клімат, а також модифікувалось та підтримувалось національне середовище для ефективного функціонування суб'єктів господарювання. Тому позитивний конкурентний фон характеризується наявністю в ній механізмів формування умов і засобів, які сприяють вирішенню завдань загальнонаціональної безпеки, економічного розвитку та підвищенню рівня життя населення. Проаналізуємо високорозвинені країни світу, які є ключовими інноваторами - США, Фінляндія, Сінгапур, Тайвань, Австралія, Швеція, Швейцарія та Канада. Середня оцінка загального індексу конкурентоспроможності складає — 5,46, індекс суспільних інституцій — 5,98 та індекс макроекономічного середовища — 4,98. До високорозвинених країн світу долучилися і постсоціалістичні країни — Естонія, Словенія та Угорщина. До неконкурентоспроможних країн можна віднести ряд південноафриканських та латиноамериканських країн та Україну [1]. За даними [1] було проведено аналіз, одного з компонентів конкурентного фону, який показав, що показник інноваційності найвищий у Фінляндії (0,72), Швеції (0,70) та Швейцарії (розраховується для 32 країн). Аутсайдерами стали Греція, Португалія, Іспанія з індексом, який складає 0,17.

Аналіз стану конкурентного фону української економіки, виявив передумови та інституційні стимули її переходу з інерційного до

інноваційного розвитку, взаємодію економіки й політики міжнародної конкуренто-спроможності в контексті сучасного інституціоналізму.

Крім того, серед усіх субіндексів Україна посідає найнижчі місця за державними і громадськими інститутами, де її найближчими сусідами є такі держави, як Буркіна-Фасо, Чад, Венесуела, Кот-д'Івуар. За експертними оцінками, рівень дотримання правових норм у врегулюванні суперечок, ступінь виконання урядових інструкцій та захист інтересів міноритарних акціонерів відповідає 138-му місцю [1].

В умовах посилення світової конкуренції та стрімкого економічного зростання окремих держав ключову роль у збереженні та підвищенні позицій країни відіграє її промисловий розвиток. Проте промисловість України характеризується низькою інноваційною активністю підприємств та низькими фінансовими результатами їх операційної діяльності. Одним із важливих видів промислової діяльності є легка промисловість, яка є багатогалузевим комплексом з виробництва товарів народного споживання та включає 4,5 тис. підприємств, що забезпечують близько 150 тис. робочих місць. [2]. Цей соціально важливий сектор економіки орієнтований на кінцевого споживача.

Фінансовий стан більшості підприємств не дозволяє їм використовувати нові технології, оновлювати виробниче устаткування, утримувати висококваліфікованих спеціалістів. За деякими експертними оцінками через недовикористання сучасних досягнень науки й технологій у виробництві Україна в цілому щорічно втрачає до 10 млрд. дол. США.

Для покращення фінансових результатів діяльності легкої промисловості України та збільшення обсягів виробництва необхідно вжити ряд заходів:

- для інвестиційної привабливості галузі необхідно запровадити прозору схему сплати податку на додану вартість на імпорт обладнання: сплата ПДВ при імпорті, а повернення - при введенні в експлуатацію зазначеного обладнання або звільнення його від оподаткування;

- вихід на інноваційно - інвестиційний шлях розвитку, що спрямований на створення і впровадження сучасних технологій і обладнання.

Важливими завданням для виходу легкої промисловості України на якісно новий рівень постає створення сприятливих умов для залучення інвестицій з метою розвитку галузі; сприяння розвитку вітчизняної сировинної бази для текстильної промисловості; захист вітчизняного виробника від недобросовісної конкуренції; розвиток галузевої науки та інформаційного забезпечення підприємств.

Список літератури: **1.** The World Economic Forum. Report 2010-2011.: [Електронний ресурс] – Режим доступу www.weforum.org **2.** Державний комітет статистики України [Експрес-випуски Держкомстату України]:[Електронний ресурс] – Режим доступу до експрес-випусків http://www.ukrstat.gov.ua/express/expres_u.html

А.І. Іванова, аспірант кафедри економіки і управління підприємством Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара

МАРКЕТИНГОВІ ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В сучасних умовах ефективність діяльності суб'єкта господарювання визначається конкурентоспроможністю його продукції, здатністю до технічного оновлення і модернізації, що втілюється у понятті «потенціал підприємства». Зростання ролі ринкових факторів впливу на економічні системи посилює значення маркетингового потенціалу як складової сукупного потенціалу підприємства. Під маркетинговим потенціалом розуміється здатність відповідати вимогам ринку завдяки плануванню і проведенню ефективних заходів у сфері попиту, збутової політики, організації, стратегічного маркетингового планування, контролю за поведінкою товарів і споживачів на ринку. Динамічність зовнішнього середовища і стохастичний характер змін на ринку зумовлюють зростання ролі маркетингових інновацій у покращенні ринкової позиції суб'єкта господарювання.

Аналіз основних показників діяльності машинобудівного підприємства ПАТ «Дніпропетровський агрегатний завод», що спеціалізується на виробництві авіаційної техніки і гірничошахтного обладнання, дозволив виявити зв'язок між показниками обсягів реалізації продукції і витрат на маркетинг і збут, характер якого було досліджено за допомогою математичних методів. Побудована на основі статистичних даних діаграма розсіювання дозволила визначити лінійний характер тенденції зростання обсягів реалізації під впливом зростання витрат на маркетинг і збут, яку було апроксимовано лінійною функцією регресії:

$$y_x = b_0 + b_1 x, \tag{1}$$

де: b_0 - постійна регресії, b_1 - коефіцієнт регресії, що визначає ступінь впливу змінної *x* на змінну *y*.

В результаті обчислення параметрів b_0 і b_1 було отримано рівняння виду:

$$\hat{y} = 3711{,}90 + 0{,}5846\,x \tag{2}$$

Похибки регресії і апроксимації знаходяться в допустимих межах і свідчать про адекватність обраної моделі. З (2) видно, що збільшення витрат на маркетинг і збут на 1 грн. зумовлює зростання обсягів реалізації на 548,6 грн. Спираючись на висновки кореляційно-регресійного аналізу було здійснено прогноз обсягів реалізації продукції у 2012 році при середньомісячному зростанні обсягів витрат на маркетинг і збут на 15%. Планові обсяги реалізації продукції дорівнюють 126 065 тис. грн. Тоді за інших рівних умов очікується зростання чистого прибутку на 6,33%, рентабельності продажів на 2,13%.

В результаті проведеного дослідження було встановлено, що збільшення витрат на маркетинг, зокрема, на інноваційні проекти у сфері

маркетингу, сприяє зростанню обсягів реалізації продукції, що позитивно впливає на показники ефективності діяльності в цілому. Ефективність маркетингових досліджень й інновацій підтверджується тим, що у ринковій економіці генерування нових перспективних рішень з удосконалення продукції здійснюється переважно на основі аналізу потреб ринку, а більшість ринкових невдач пояснюється неврахованим впливом ринкових факторів.

Маркетингові інновації безпосередньо впливають на обсяги збуту продукції, але через зростання показників виробництва і реалізації вони також справляють опосередкований вплив на економічну систему суб'єкта господарювання в цілому, створюючи сприятливі умови для проведення технічної модернізації і переоснащення виробництва. Активізація науково-дослідних і конструкторських робіт сприяє формуванню інноваційного потенціалу, що в сукупності зі зростанням виробничого потенціалу створює основу для підвищення рівня економічного потенціалу суб'єкта господарювання.

Е.Н. Костюкевич, ст. преподаватель, БНТУ

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

За последнее десятилетие промышленность Республики Беларусь демонстрировала высокие темпы экономического роста, несмотря на кризис 2009 г., рост составил 7,3% в год на протяжении 1999-2010гг. За 2006–2010 годы производство промышленной продукции и валовой добавленной стоимости возросло в 1,5 раза к 2005 году. Удельный вес новой продукции в объеме промышленного производства в 2010 году достиг 19,5 процента против 10,5 процента в 2005 году. Стоит отметить, что в следующий период такие резервы роста, как льготные цены на энергоносители, целевая эмиссия, иностранные займы, инфляционные доходы банков будут исчерпаны, и

дальнейшее развитие будет возможно только за счет повышения эффективности инновационного пути развития экономики страны. Поэтому особую значимость приобретают проблемы, связанные с управлением инновационными процессами на промышленных предприятиях. Особенно остро эти проблемы стоят перед предприятиями машиностроения, на долю которых в 2009-2010 гг. прошлось 21,5% промышленного производства. В развитых государствах на машиностроение приходится 35-40% стоимости промышленного производства, в нем заняты 25-35% всех работающих в промышленности. При этом современное значение удельного веса добавленной стоимости в цене машиностроительной продукции в Республике Беларусь (32-33%) наблюдалось в развитых странах в 1994-1997 гг. Технологически обусловленное отставание машиностроения РБ от стран лидеров по этому показателю составляет 1,4 раза по сравнению с Германией, 1,55 раза - с Японией и 1,6 раза - с США. На долю высокотехнологичных производств в Беларуси приходится около 2–3 % выпускаемой промышленной продукции, в развитых странах – около 15 %, что является одной из причин отставания по уровню производительности труда от экономически развитых стран. Машиностроение – наиболее наукоемкая отрасль с самой высокой долей инновационной продукции в общем объеме выпуска. В то же время: удельный вес машиностроительной продукции в товарном экспорте Республики Беларусь неуклонно и значительно снижается (1995 г. – 30,6 %; 2000 г. – 25,2 %; 2010 г. – 19 %), что является констатацией факта нарастания проблем в сфере конкурентоспособности. Проведенный анализ подчеркивает актуальность и первоочередную важность инновационного курса развития страны, как единственно возможного для преодоления наметившихся негативных тенденций. Основным субъектом инновационной деятельности должно стать предприятие, которое нужно интегрировать с другими субъектами инновационного цикла «наука – образование – производство - рынок». Инновационная деятельность должна быть направлена не только на новшества разных видов и направленности, но

и на те, которые обеспечивают новые способы создания повышенной (по сравнению со среднесложившейся в отрасли) добавленной стоимости.

Известный экономист М. Портер выделяет три типа экономик: «экономика, движимая факторами производства», «экономика, движимая инвестициями», «экономика движимая инновациями» и он считает, что каждую из них нужно пройти последовательно. Для экономик стран на постсоветском пространстве еще остаются актуальными первые ее два вида. Однако для сокращения отставания от высокоразвитых стран нам необходимо, основываясь на новом направлении в экономике – экономике знаний, совместить инвестиционную и инновационную стадии, заимствуя в рамках инвестиционного процесса зарубежные технологии и одновременно, создавая в рамках инновационного – собственные.

Список литературы: **1.**Бородинская,Е.М. Основные проблемы развития машиностроения Беларуси / Е.М. Бородинская // Экономический бюллетень НИЭИ Министерства экономики Республики Беларусь. – 2011. – № 4. – С. 42–47.

Н.В. Лісовська, студентка гр.УС-91, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСПОРТУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ КРАЇН ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ ТА УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ДИФЕРЕНЦІЙНО-КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ

На сьогоднішній день ринок високих технологій вважається одним з ринків, що розвиваються найбільш динамічно. Розвиток економічного потенціалу більшості провідних країн світу пов'язаний, у першу чергу, зі станом високотехнологічного сектору виробництва. Протягом останнього часу країни Південно-Східної Азії, такі як Тайвань, В'єтнам, Таїланд, Малайзія, Індонезія займають не найкращі позиції на світовому ринку, тому в умовах активного розвитку економіки, перспективним сектором став високотехнологічний. Того ж принципу дотримується і Україна, щорічно розробляючи інноваційні та високотехнологічні продукти.

У 2010 році експорт високотехнологічної продукції з країн Південно-Східної Азії був найбільшим у Республіки Сингапур і становив майже 127 млрд. дол. Це пов’язано з тим, що країна є світовим лідером у декількох сферах: четвертим фінансовим центром у світі, одним з трьох найбільших центрів переробки нафти, основним суднoремонтником у світі та найбільшим виробником нафтобурового обладнання. Гірші позиції займає Малайзія з показником, що складає 59,3 млрд. дол. Покращив стан високотехнологічного сектору Таїланд: його показник експорту складає 34,2 млрд. дол., порівняно з 2005 р. – 22,6 млрд. дол. Низький показник експорту в 2010 році мали Індонезія та В’єтнам – 6,7 та 2,2 млрд. дол., відповідно. У порівнянні з ними, Україна займає гіршу позицію – поряд з деякими країнами Південно-Східної Азії. ЇЇ показник експорту в 2010 році складав 14,4 млрд. дол. [1]

Для дослідження динаміки стану експорту високотехнологічної продукції деяких країн Південно-Східної Азії та України використаємо диференційний аналіз (рис. 1).

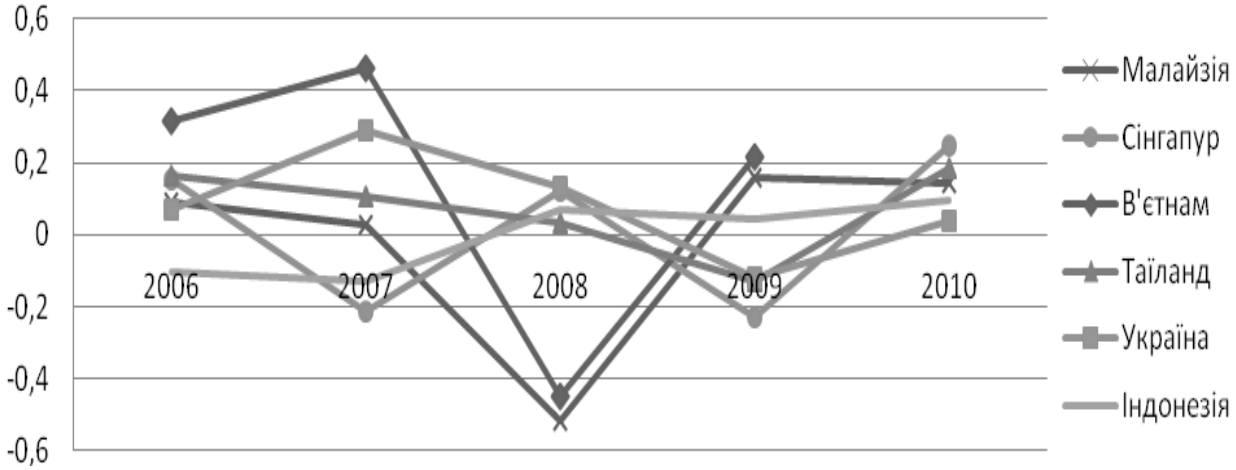

Рис. 1. Диференціація експорту високотехнологічної продукції у країнах Південно-Східної Азії та України з 2006 по 2010 рік

Протягом п’яти досліджуваних років ринок високотехнологічних продуктів був нестабільний. Найбільший спад експорту спостерігається в 2008 році на початку світової кризи у Малайзії та В’єтнамі, хоча в таких

країнах, як Сингапур і Індонезія, навпаки, показники покращились. Поряд з Азіатськими країнами ринок високотехнологічної продукції України характеризується нестабільною динамікою. Більшість країн після початку світової кризи покращили показники експорту, крім України та В'єтнаму. В Індонезії експорт високотехнологічної продукції протягом 2005-2010 років залишався майже незмінним, що вказує на її відносну незалежність від зовнішніх факторів та підтримку з боку держави. Позитивною рисою для ринку ВТП є зростання експорту з 2009 року, що характерно для всіх країн та України.

Безперечним є факт, що конкурентоспроможність України у високотехнологічному секторі залишається слабким місцем, але її можна віднести до нових індустріальних країн, які в пріоритеті ставлять розвиток високотехнологічного сектору.

Список літератури : **1.** Світовий Банк Статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.worldbank.org

С.А. Мехович, к.е.н., проф., НТУ «ХПІ»
М.О. Ткаченко, асистент, НТУ «ХПІ»

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Протягом останніх десятиліть значення науки та нових технологій для економічного та соціального розвитку суттєво посилилося. У розвинених країнах зростання ВВП переважно пов'язане із створенням нових знань та запровадженням інновацій. Тому аналізу науково-технічного та інноваційного потенціалу слід приділяти більше уваги з боку державних діячів, які формують політику, адже якість управління інноваційними процесами стає визначальним фактором, який впливає на конкурентоспроможність національних економік.

У глобальному рейтингу конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму 2010-2011 Україна спустилася на сім позицій

порівняно з минулим роком і опинилася на 89-ому місці серед 139 країн світу. Такі негативні тенденції мають бути обумовлені вагомими причинами, аналіз яких стає необхідним для запобігання посилювання цих негативних тенденцій та розробки інструментів, за допомогою яких інноваційний розвиток національної економіки буде характеризуватися позитивними тенденціями.

Найголовнішою причиною інноваційного відставання України є низькоукладність промислового виробництва. Темпи зростання української економіки в довгостроковій перспективі визначатимуться темпами зростання промислової продукції. Тому Україна в найближчій перспективі повинна проводити активну промислову політику, направлену на модернізацію промисловості, на розширення долі продукції високотехнологічних галузей, прискорене оновлення основного капіталу, особливо в оброблювальних галузях економіки. З досвіду більшості розвинутих країн також відомо, що саме випереджаюче зростання промисловості зазвичай забезпечує необхідні структурні перетворення і стабільний довготривалий підйом економіки.

Незважаючи на фінансово-економічну кризу, щорічне зростання ядра нового технологічного устрою в розвинених країнах складає близько 35% (кластери нано-, біо- і інформаційно-комунікаційних технологій). Стійкий розвиток носить станко- і машинобудування, як пріоритетні галузі провідних світових виробників. Такі тенденції тривалий час були характерні і для України, проте з проголошенням самостійності всі ці програми і інноваційні процеси у сфері машинобудування були припинені за винятком невеликої кількості підприємств. Розширення четвертого і п'ятого технологічного устрою в Україні носить досить імітаційний характер. В той же час наявний інтелектуальний потенціал і віковий досвід промислового будівництва дозволяють говорити про можливу перспективу освоєння шостого технологічного устрою.

Слід щонайшвидше завершити формування системи стратегічного планерування, у тому числі ввести норми відповідальності за досягнення

намічених результатів і націлити механізми грошово-кредитної, податково-бюджетної і валютної політики на становлення ядра нового технологічного устрою.

Якщо правильно вибрати пріоритети, орієнтовані на випереджаюче становлення нового технологічного устрою, і створити фінансово-промисловий механізм їх реалізації, то можна встигнути осідлати нову хвилю глобального зростання, що розвертається на наших очах, і вивести українську економіку на траєкторію стійкого підйому.

Промислові підприємства за таких умов стають основними носіями інноваційних перетворень національної економіки, а отже повинні впроваджувати та дотримуватися відповідних стратегій розвитку і використовувати вдосконалені інструменти аналізу, оцінки та управління потенціалом свого інноваційного розвитку.

Список літератури: 1.Наукова та інноваційна діяльність в Україні. – Київ: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2012. – 305 с.

Л.В. Попкова, д.э.н., проф. кафедры экономики и управления предприятием Днепропетровского национального университета имени Олеся Гончара

ПЛАНИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ НА ЭТАПЕ ИНЖЕНЕРНЫХ РАЗРАБОТОК

В общем комплексе инновационных процессов технические новшества проявляются в форме новых продуктов и технологий. Тесная взаимосвязь между техническими, организационными и экономическими инновационными процессами состоит в их взаимном влиянии. Возможность неуклонного повышения эффективности общественного производства на базе внедрения технических новшеств во многом зависит от научного уровня планирования исследований и разработок.

Обеспечение высоких темпов технического прогресса предъявляет особые требования к срокам подготовки новых изделий. Одним из путей сокращения

сроков является разработка реальных научно-обоснованных планов выполнения работ, основой которых должна быть система прогрессивных нормативов. Разработка нормативов затрудняется спецификой инженерных работ творческого характера. Сложность совмещения работ поисковых со сроками конструкторских разработок и технологических процессов обусловливает иногда приближенный вариант нормативов. Особенности выполнения инженерных работ, в том числе проектирования конструкций изделий, технологической оснастки, разработки технологических процессов выражаются в разнообразии работ и операций. Кроме того, трудоемкость каждой работы зависит от сочетания творческих, вычислительных, графических операций, а также от качеств исполнителей, их квалификации. При разработке методики формирования нормативной базы следует знать не только состав необходимых для планирования нормативов, но и факторы, влияющие на их величину. Выявление факторов при разработке нормативов трудоемкости инженерных работ обязывает учитывать характер работ, вид документации, сложность работ, уровень механизации и автоматизации, зависимость трудоемкости от анализируемых факторов. Методы разработки нормативов трудоемкости инженерных работ укрупненно можно классифицировать как аналоговые, экспертные и исследовательские.

Сравнением с ранее разрабатываемыми изделиями определяют трудовые затраты по аналоговому методу, который также называют опытно-статистическим. Недостатком этого метода является то, что в качестве базы используются данные по уже выполненным работам, отсюда невысокая степень точности. Метод экспертных оценок применяется при планировании научно-исследовательских работ прикладного характера. Однако, экспертный метод используется только для данной работы и не может применяться для создания нормативов. Исследовательские методы связаны с изучением и математической обработкой обширного статистического материала и подразделяются на расчетно-аналитические и расчетно-статистические. Расчетно-аналитические методы служат для определения трудовых затрат на разработку изделий различных параметров, при этом устанавливается множественная

корреляционная связь по отдельным этапам работ в зависимости от факторов, влияющих на их трудоемкость. Однако, этот метод не находит широкого применения, поскольку связан с наличием большого объема первичной статистической информации о параметрах разрабатываемых изделий.

Для широкого использования в планировании из-за небольшой трудоемкости расчетов рекомендуем расчетно-статистический метод, основой разработки трудовых нормативов которого является выявление корреляционной зависимости трудоемкости работ от их сложности. Расчет зависимостей осуществляют по данным затрат времени на выполнение подобных работ, для этого необходимо вести постоянный учет фактических трудовых затрат по аналогичным работам.

Эффективность создания оптимальной базы планирования инновационных процессов на этапе инженерных разработок выражается в снижении трудоемкости, повышении производительности труда, уменьшении численности исполнителей, сокращении времени исследований и разработок.

Д.О. Поздняков, аспирант
Ю.А Воробьева, студентка V курса

МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ ВЫСОКОТЕХНОЛОГИЧНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ КОСМИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ

Одним из основных источников конкурентоспособности высокотехнологичных предприятий (ВТП) является способность к технологическим нововведениям.

Особенностями современного технологического развития ВТП являются: технологическая революция в мире, где постоянно происходит рост и обновление технологий, т.к. новые технологии стали основным способом эффективного технологическо-экономического развития общества; приход новых технологий на мировой космический рынок взаимосвязан с

другими сопутствующими или смежными технологиями; каждое очередное новое поколение космических технологий состоит из ряда взаимодополняющих базовых технологий.

В связи с вышеизложенным, авторы предлагают подход к разработке модели формирования технологической политики ВТП космической отрасли. На первом этапе формирования модели определяется тип технологической политики, в зависимости от целей: «center-for-global» – поиск новых технологий в стране базирования для создания инноваций, используя централизованные ресурсы базового предприятия, распространяя инноваций между смежниками и партнерами; «local-for-local» – использование собственных возможностей и ресурсов для разработки новых технологий, обеспечивающих потребности внутреннего рынка. Следующий этап – это выбор метода воплощения технологической политики за счет использования ресурсов национальных структур – «locally-leveraged» или за счет совмещения ресурсов национальных и совместных предприятий, филиалов, представительств на основе главной компании – «globally-linked». В процессе исследования воплощения идеи и оформления заданий, необходимо использовать особенности потенциальных потребителей – заказчиков. Потенциальных потребителей можно разделить на две категории: консервативных, которым необходима традиционная маркетинговая политика, и модернизированных, которым предпочтительнее применение оригинальной или уникальной маркетинговой политики. На третьем этапе – «принятие решения» – происходит разработка новой или модернизация действующих технологий. Четвертый этап – это передача технологий через маркетинговые коммуникации. По мнению авторов, возможны три варианта: передача собственно технологии (dissembled technology), материализованной технологии (embodied technology), т.е. технологии, воплощенной в машинах, оборудовании; третий вариант – это совмещение двух предыдущих, направленных на внутренний и мировой рынки, технологий космической отрасли.

В результате предложенного авторами варианта модели формирования технологической политики ВТП Украины, выделены следующие особенности. Тип технологической политики – «center-for-global»; наиболее оптимальный вариант метода воплощения технологических изменений – «globally-linked», так как на уровне международного сотрудничества участвуют дочерние отделения космической отрасли Украины.

Стратегическая значимость развития космических технологий и продвижение их на мировой рынок является главным направлением экономического и социального развития, а инвестиции в космические технологии – инвестициями в будущее.

Список литературы: **1.** Макагон Ю.В., Гохберг Ю.А., Черпега О.Б.Управление международной конкурентоспособностью предприятий(организаций): учебное пособие. –Донецк. ДонНУ,2003-140с. **2.** Поптехин И.П. Международная научно-техническое сотрудничество: виды, формы реализации.-Ижевск, 2004

А.Ю. Тищенко, кандидат економічних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН.

У системі міждержавних відносин діє безліч країн, які перебувають на різних рівнях соціально-економічного розвитку. Рівень і характер усвідомлення й розуміння політичними силами, що стоять при владі, об'єктивних світових процесів, природно, істотно варіюються. Таке різне розуміння, а також різні політичні цілі, що втілені у практичну зовнішньоекономічну політику держав, і стають у системі міждержавних відносин політичною реальністю. Ця політична реальність, що становить складне переплетення й зіткнення різних суперечливих інтересів і цілей, різних зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних курсів, надає сучасній системі міждержавних відносин специфічної форми, що неадекватно відбиває соціально-економічну структуру світу, яка лежить в її основі.

Структура системи міждержавних відносин — це особливий спосіб зв'язку між державами, які входять у систему, що закономірно виникає в процесі її функціонування та розвитку. Структура є результатом функціонування та розвитку системи і водночас основною передумовою її життєдіяльності, формою, у межах якої відбувається процес її подальшого функціонування та розвитку. Структура системи — вираження необхідного зв'язку елементів системи. Ідеться про комплекс, що складається з кількох взаємопов'язаних і взаємодіючих рівнів міждержавних зв'язків: рівня центросилових відносин, рівня вузлів суперечностей і рівня структурно-політичних відносин, який включає зв'язки міжнародних організацій та установ, норми міжнародно-правового врегулювання. Структура системи міждержавних відносин будується на основі певної субординації; провідну, визначальну роль в її межах відіграють центросилові відносини, які в кожний конкретний період надають особливого характеру структурі відносин між державами взагалі, що зумовлює в межах певного періоду процес формування та здійснення зовнішньоекономічної політики держав. Особливе значення характеру зв'язків, що склалися в певний період між конкретними провідними державами, нині пов'язане насамперед з перетворенням системи відносин між державами на глобальну. У цих умовах характер розвитку відносин між великими державами з могутньою економікою охоплює всі держави, а не лише їх частину, по суті, світ загалом.

Усвідомлюючи реальність сучасної системи міждержавних відносин, структура відносин між великими державами зарахована багатьма економістами і політологами до найважливіших груп системних змінних. Структура відносин між цими державами визначає переважаючу структуру світової політики, а також її істотний вплив на зовнішню політику всіх держав, що визначають умови для заохочення нових економічних відносин. В якому б місці превалюючої структури держава не перебувала, її зовнішньополітичні та зовнішньоекономічні відносини визначаються або намірами великих держав щодо конфліктних ситуацій, або їх планами щодо

головних проблем свого часу. Структура міжнародної системи визначається кількістю головних дійових осіб у системі і розподілом сили між ними, тому ролі великих держав надається перевага, оскільки структура відносин між державами світу зводиться до відносин великих держав, їх кількості і схеми розподілу сили між ними. Категорія "сили", звичайно, невіддільна від визначення статусу держави в системі і її впливу на зовнішньоекономічну політику інших держав. Спроби визначати статус держави в системі міждержавних відносин з погляду "силового" підходу зводяться насамперед до переліку чинників, що визнаються як найважливіші. Це передусім географічне положення держави, її природні ресурси, промисловий потенціал, чисельність і якість збройних сил, людські ресурси, національний характер, національна модель, якість дипломатії, рівень державного керівництва. Велика держава відрізняється від будь-якої іншої відносною перевагою в економічній, науково-технічній, фінансовій і військовій потужності; відносною рівністю потужності порівняно з іншою державою того самого рангу; рішучістю використовувати свою потужність для затвердження чільного місця в міжнародній олігархії великих держав. У цьому визначенні не лише враховується певна сума об'єктивних показників, а й дається посилання на їх співвіднесеність з аналогічними показниками іншої великої держави і відзначається роль суб'єктивного чинника у визначенні статусу великої держави. Без урахування цього аналіз ролі держави в системі, і передусім на рівні центросилових відносин, не може бути, очевидно, повним. Однак і в цьому разі ідентифікувати роль суб'єктивного чинника ще не означає зрозуміти те, як і з яких причин він активний в одному випадку і пасивний в іншому. При цьому повинні враховуватися відповідні системно-структурні чинники зовнішньоекономічної політики, що створюють за інших рівних умов об'єктивні обставини, які породжують для тих або інших держав можливість, а часом і необхідність відігравати в системі відповідну їх рівню розвитку роль і спонукають до дії суб'єктивний чинник. Необхідно, звичайно, ураховувати ще й такий чинник, як залучення держави в основний потік

історичного розвитку, у світові зв'язки, міру "периферійності" держави, що сприяє активізації суб'єктивного чинника.

Отже, сучасна система міждержавних відносин має специфічну форму, що аж ніяк не є дзеркальним відображенням її соціально-економічного та політичного змісту. Структура системи міждержавних відносин є лише схемою взаємодії численних держав. На зовнішньополітичний і зовнішньоекономічний процеси держав вона впливає через системний процес, тобто через функціонування й розвиток системи, що й спричинює в ній різні зміни, трансформації, зрушення, які позначаються на зовнішній та зовнішньоекономічній політиці держав і на процесі її розробки та реалізації.

Список літератури: **1.** Герчикова И. Н. Международные экономические организации: регулирование мирохозяйственных связей и предпринимательской деятельности. — М.: Консалтбанкир, 2000. **2.** Пахомов Ю. М., Лук'яненко Д. Г., Губсъкий Б. В. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі. — К.: Україна, 1997.

А.С. Волохов, студент КНЕУ ім. В. Гетьмана

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ ТА НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

На сучасному етапі розвитку глобалізації та міжнародної торгівлі, транснаціональні корпорації (далі – ТНК) мають значний вплив на формування географії науково-дослідницької та дослідно-конструкторської роботи (далі – НДДКР) у світі. Це забезпечується завдяки контролю над переміщенням основних компонентів, необхідних для здійснення інноваційних проектів, а саме: венчурного капіталу, висококваліфікованих кадрів, нових ідей та розробок [1, с. 21]. Особливою перевагою ТНК у здійсненні інноваційної діяльності також виступає наявність різних виробничих фондів та науково-дослідницьких підрозділів, лабораторій, що спеціалізуються лише на НДДКР.

Як стверджує російський вчений Б.Д. Григор’єв, дві третини НДДКР у світі здійснюються бізнес-структурами ТНК, і лише 1/3 досліджень припадає

на державні університети та науково-дослідницькі установи. НДДКР ТНК часто називають «бізнес – НДДКР», адже вони полягають у створенні перспективних технологій, які можуть бути швидко комерціалізовані. «Бізнес – НДДКР» є найбільш витратною частиною інноваційної діяльності ТНК, так як на них припадає близько 75% фінансування інновацій корпорації [2, с. 24]. Проте такі обсяги здійснення НДДКР корпораціями, потребують значної кількості висококваліфікованих кадрів.

Слід зазначити, що згідно із опублікованими статистичними даними, лише у країнах Європейського Союзу спостерігається дефіцит кваліфікованих працівників, науковців та інженерів приблизно у 700 тис. чоловік [3, с. 115]. У зв'язку з цим ТНК все більше уваги приділяють можливостям залучення до своїх НДДКР кваліфікованих науковців та працівників із країн що розвиваються та країн пострадянського простору. Можна спостерігати стабільне збільшення кількості працівників ТНК, що працюють в іноземних підрозділах та скорочення персоналу материнських компаній ТНК (Рис. 1).

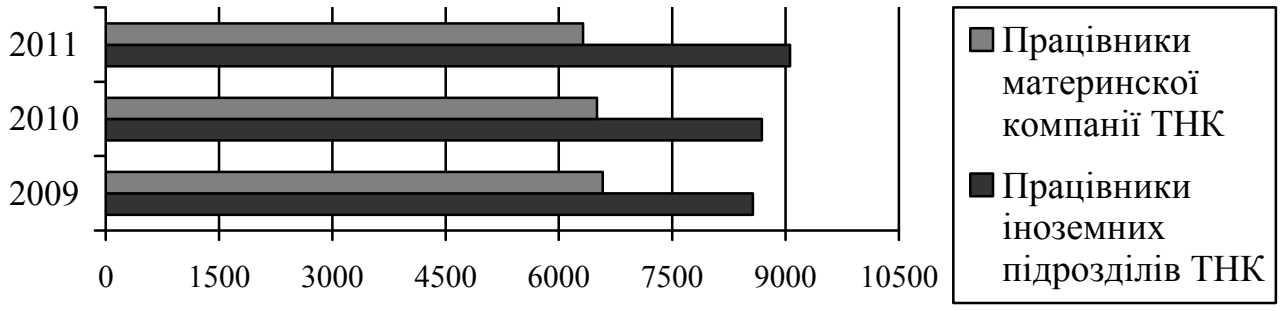

Рис. 1 Кількість працівників ста найбільших ТНК за 2009-2011 рр. (тис. чол.) [4, с. 25]

Вітчизняна вчена Р.А. Нестеренко виділяє декілька напрямів інноваційної діяльності ТНК: підготовка персоналу; розробка технологічного процесу, передвиробнича підготовка, виробнича стадія; маркетингова діяльність щодо нових продуктів; пошук та придбання патентів, ліцензій, ноу-хау та торгових марок; придбання виробничого обладнання у вигляді

нової технології; перспективне проектування нових технологічних процесів; створення концепції виробництва та маркетингу нових продуктів [3, с. 112].

Хоча інноваційна діяльність ТНК є відносно автономною, вона, зазвичай, потребує певної державної підтримки. Для залучення іноземних інвестиційних потоків та сприяння іноземному бізнесу у поширенні нових технологій на національному рівні, держави навіть запроваджують власну інноваційну політику, яка активізує інноваційну діяльність ТНК. Відповідна державна політика полягає у наступних формах впливу на інноваційну сферу: пряма (бюджетна) підтримка науково-технічної діяльності, непряма підтримка (кредитні та податкові стимули) інноваційної діяльності, інвестиції в освіту, формування інноваційної інфраструктури, розвиток законодавства про захист інтелектуальної власності, створення національних венчурних фондів тощо.

Водночас на міжнародному рівні вже сформувалась і продовжує активно розвиватися система світової інноваційної політики. Україна, як сучасна держава, що обрала стратегічний курс до інтеграції у світову економіку, повинна враховувати ці тенденції. Існує необхідність державної підтримки інноваційної діяльності іноземного бізнесу, що, у свою чергу, сприятиме притоку інвестицій, підвищенню технічного рівня національного виробництва та працевлаштуванню вітчизняних працівників. Останнє є особливо важливим для України, яка має значну кількість висококваліфікованих кадрів та досвідченого науково-технічного персоналу.

Отже, для залучення іноземних інвестиційних ресурсів ТНК Україна повинна створити образ відкритої для інвестицій держави, що, крім іншого, забезпечується формуванням привабливого інноваційного клімату.

Список літератури: **1.** Рогова Т.В. Организационно-экономические аспекты государственного регулирования инновационной деятельности транснациональных компаний США : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. экон. наук : спец. 08.00.14 «Мировая экономика» / Т. В. Рогова. – М., 2007. – 26 с.; **2.** Григорьев К.Б. Интернационализация инновационной деятельности ТНК: зарубежный опыт и российская практика : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. экон. наук : спец. 08.00.14 «Мировая экономика» / К. Б. Григорьев. – М., 2008. – 26 с.; **3.** Нестеренко Р.А. Глокализация как новая экономическая реальность ТНК / Р. А. Нестеренко // Технический прогресс и эффективность производства. – 2012. – Вип. 16. – С. 110-118.; **4.** World Investment Report 2012 [Електронний ресурс] / UNCTAD. – Режим доступу: http://www.unctad-docs.org/files/UNCTAD-WIR2012-Full-en.pdf;

В.В. Вовк, магістрант, м. Тернопіль, ТНЕУ

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Підвищення конкурентоспроможності продукції є надзвичайно важливою та актуальною проблемою як в економічній науці, так і в бізнес-практиці. Розвиток міжнародної торгівлі, глобалізація ринків та підвищення стандартів якості продукції призводять до підвищення конкуренції в усіх галузях виробничо-господарської діяльності. Інноваційний розвиток є закономірним для сучасної економічної системи – як світової, так і української.

Концептуальним засадам інноваційного розвитку, питанням досліджень зв'язку інновацій з конкурентоспроможністю підприємства приділено значну увагу в працях таких науковців, як: А. Мокія, Н. Гончарова, А. Гальчинського, М. Долішнього, Т. Жовковської, О. Горяча та інших дослідників.

Аналіз показників функціонування і розвитку промислових підприємств України вказує на низьку інтенсивність інноваційних процесів, скорочення масштабів впровадження інновацій у промисловості (за 2010 р. лише 10,7% вітчизняних промислових підприємств впроваджували інновації) [1].

Аналіз різних визначень конкурентоспроможності дає підстави визначити, що конкурентоспроможність – це властивість продукції, що виражає її здатність бути реалізованою споживачам на конкретному ринку у визначений період [2].

Складові управління конкурентоспроможністю продукції представлені на рис. 1:

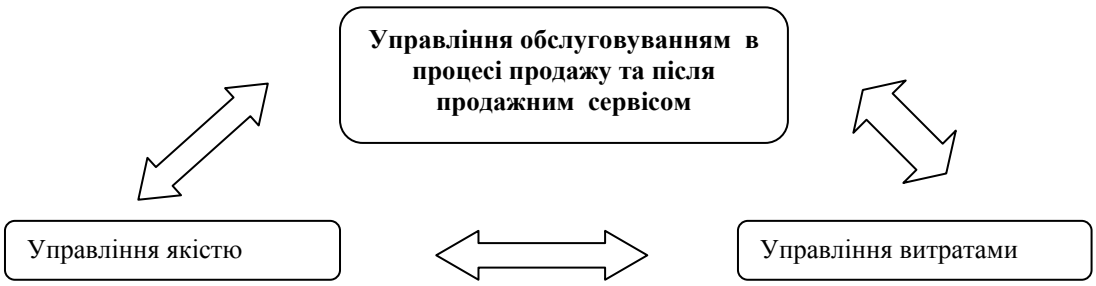

Рис. 1. Складові управління конкурентоспроможністю продукції

Отже, як видно з рис. 1., створення конкурентоспроможної продукції на різних стадіях здійснюється опосередковано через управління процесами її створення і просування.

Слід зауважити, що функціонування системи управління конкурентоспроможністю продукції повинно відбуватися у взаємодії з загальною системою управління підприємством, так як міжнародні стандарти ISO не використовують поняття «управління конкурентоспроможністю», а тільки «управління якістю». Саме тому система управління конкурентоспроможністю повинна доповняти систему управління якістю, а саме розробкою конкурентної стратегії, аналізом конкурентів, можливостями фірми, що в сукупності дає можливість спланувати діяльність та забезпечити конкурентоспроможність.

Одним із головних елементів підвищення конкурентоспроможності підприємств виступає впровадження інноваційних технологій. Для того, щоб стати вагомим чинником конкурентоспроможності та економічного зростання, інноваційна діяльність повинна бути спрямована в бік створення як нових видів продукції, так і радикальних технологій, які мають високий потенціал ринкового проникнення [3].

Для України, яка прагне підвищити свою конкурентоспроможність і увійти в коло економічно розвинутих країн світу, найбільш оптимальним розв’язанням проблеми вбачається найбільш оптимальний варіант: стратегія інноваційного прориву, яка передбачає суттєву активізацію інноваційних процесів. Інноваційний розвиток забезпечуватиме впровадження нових

технологій, передової техніки на діючих виробничих потужностях реального сектора економіки за рахунок технічного та технологічного переоснащення.

Список літератури: **1.** Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua. **2.** Бова Т. В. Оцінка ефективності використання виробничого потенціалу сучасних промислових підприємств / Т. В. Бова // Економічний простір. — 2010. — № 12/2. — С. 66–72. **3.** Шульгіна Л.М. Сучасні концепції стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства / Л.М. Шульгіна, В.В. Юхименко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – №3. – Т.2. – С.79-84.

А.І. Яковлєв, д.е.н., проф., зав. кафедрою економіки і маркетингу, НТУ «ХПІ»

О.Є. Шаповалов, магістрант

РЕЗЕРВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ

У теперішній час в Україні не вистачає коштів для інноваційної діяльності. Суттєву роль у цьому може зіграти залучення кредитів.

Найбільш прийнятною формою фінансування інвестиційно-інноваційних процесів є кредит. У світовій практиці спостерігається наявність прямого зв’язку між обсягом кредиту і залученням інвестицій. Суттєве значення має державне регулювання інвестицій, раціональне сполучення ринкових та централізованих механізмів. Воно полягає у наданні пільгових кредитів, використанні механізму, який компенсує банкам надання дешевих кредитів. Відповідно будується система встановлення відсотків за кредит.

Подібні пропозиції розглянуті, наприклад в [1], [2], [3, с. 3-16] та ін. Зокрема В.С. Марцин розглянув питання про необхідність змінення банками відсотку за кредит з метою закріплення та залучення клієнтів. Однак, конкретних рекомендацій, в яких межах змінювати банківську ставку, він не наводить. Більш конкретним виглядає аналіз А.А. Чухно, в якому розглядаються тенденції змінення середньозваженої ставки рефінансування. Однак подібні рекомендації не дозволяють виконати відповідні розрахунки у даному напрямку.

Виконаний нами аналіз дозволив встановити 16 факторів, що впливають на величину позичкового відсотку у практиці фінансово-кредитної діяльності економічно розвинутих країн. До них відносяться: 1. Ефект від розробки та реалізації нововведень. 2. Витрати на створення та освоєння нового продукту. Їх зниження у порівнянні з розрахунковою величиною є підґрунтям для зменшення чисельної величини позичкового відсотку. 3. Строк виконання розробки та її освоєння. 4. Строк повернення кредиту. 5. Попит на позичкові кошти. 6. Пропозиції капіталу. 7. Частка самофінансування нововведень. 8. Прибуток банку. 9. Податкова політика. 10. Рівень економічного стану держави. 11. Стан бюджету країни. 12. Інфляційні процеси. 13. Ступінь ризику. 14. Надійність позичальників. 15. Кошти іноземних партнерів. 16. Величина валютних надходжень.

Однак врахування усіх факторів, які перелічені вище, призводить до побудування надто складної моделі. Слід врахувати також, що у порівнянні з економічно розвинутими країнами фінансова-кредитний механізм в Україні ще не відпрацьований на тому ж рівні. Тому, наприклад, вплив таких факторів, як кошти іноземних інвесторів, зростання самостійності банків врахувати важко. Виходячи з реалій, приймаємо до уваги такі фактори. Перший – ефект від реалізації інвестиційно-інноваційних проектів у вигляді величини залишкового прибутку. Другий – фактичні витрати на розробку та освоєння нововведень. Третій – строк виконання заходу. Четвертий – питома вага власних коштів у загальному обсязі витрат. П’ятий – валютні надходження від реалізації інвестицій. Відібрані фактори, на нашу думку, досить повно характеризують вплив відповідних заходів на величину позичкового відсотку.

Потребує подальшого розвитку теорія і практика фінансування інвестиційно-інноваційних заходів, стимулювання використання позичкових коштів, а потребує також обгрунтування чисельної величини кредитної ставки.

У світі середній рівень відсоткової ставки за кредит коливається у

межах 10-15 відсотків. З метою відбору для фінансування у банках України ефективних проектів, залучення іноземних інвесторів, пропонується встановити середню облікову ставку на рівні 15 відсотків. Її диференціацію з урахуванням стимулювання при поліпшенні показників інвестиційно-інноваційних заходів, що очікувалися, та штрафних санкцій при їх зниженні рекомендується встановити у діапазоні від 9 відсотків (нижня границя) до 21 відсотка (верхня границя) з розкидом шкали відсоткової ставки на 0,5 відсотка. Подальше збільшення верхньої межі позичкового відсотка приведе до зменшення попиту на кредити, а зменшення величини нижньої границі – до зниження прибутковості в діяльності банківських установ та зменшення стимулів позичальників у відношенні ефективного використання кредитів. Подібні пропозиції відносяться до функціонування державних банків. Однак на запропонованій основі можуть бути розроблені системи стимулювання при наданні кредитів на ефективні розробки і для комерційних банків.

При побудові відповідної економіко-математичної моделі слід врахувати імовірнісний характер результатів інвестиційно-інноваційної діяльності. У цьому зв'язку слід врахувати ступінь ризику їх досягнення шляхом визначення різниці між чисельними фактичними та очікуваними величинами аналізуємих показників. На цій основі визначаються коефіцієнти ризику відносно досягнення очікуваних результатів за обраними п'ятьма факторами. Відповідне рівняння виглядає як

$$\% \, r = a_0 + a_1 K_T + a_2 K_B + a_3 K_П + a_4 K_{Вк} + a_5 K_{Вн} \qquad (1)$$

де: % r – відсоткова ставка за кредит на основі запропонованого підходу; a_0, a_1, a_2, a_3, a_4, a_5 – параметри функції; коефіцієнти ризику за параметрами: K_T – строки виконання заходу, K_B – витрати на його здійснення, $K_П$ – одержаний прибуток, $K_{Вк}$ – питома вага самофінансування заходу, $K_{Вн}$ – величини валютних надходжень. На основі аналізу двадцяти чотирьох інноваційно-інвестиційних проектів в Україні одержано наступне рівняння:

$$\% r = 0{,}15 + 0{,}037\ K_T + 0{,}1502\ K_B + 0{,}00756\ K_{Bк} \quad (2)$$

В даному випадку ряд показників корелюються між собою, тому вони виключаються з моделі.

Практичні розрахунки підтвердили, що при ефективному проведенні інвестиціно-інноваційних заходів величина економії коштів по виплатах відсотків за кредит, розрахованих на основі запропонованого підходу, може скласти до 10-12 відсотків від розміру розрахункового прибутку відповідних організацій або суттєву суму.

Запропонований підхід розширює межі виконання кредиту в Україні, який раніше розповсюдження переважно на об'єкти капітального будівництва.

Список літературних джерел: **1.** Сергеев И.В. Организация и финансирование инвестиций / И.В. Сергеев И.И. Вертинникова. – М.: Финансы и статистика, 2000. **2.** Марцин В.С. Пріоритетні напрями взаємовідносин клієнт-банк та особливості їх регулювання / В.С. Марцин // Фінанси України. – К.: Мінфін України, №7, 2007, с. 106-112. **3.** Чухно А.А. Природа сучасних грошей, кредиту та кредитно-грошової політики / А.А. Чухно. – К.: Мінфін України, №1, 2007, с. 3-16. **4.** Бачкаи Т. Хозяйственный риск и методы его измерения / Т. Бачкаи, д. Мессена и др. Пер. с венгерского. – М.: Экономика, 1979.

Л.П. Будяник, магістр, НТУ «ХПІ»

ШЛЯХИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

Прискорення темпів соціально-економічного розвитку України в значній мірі визначається сутністю її інвестиційної політики, яка спрямована на інноваційні зрушення, у тому числі в сільськогосподарському виробництві.

Світовий досвід свідчить про те, що сфера агробізнесу завжди приваблива для інвестицій, оскільки на продукцію аграрної сфери завжди є стійкий попит, який не має тенденцій до зниження.

Недостатні обсяги інвестиційних ресурсів призвели до послаблення матеріально-виробничої бази суб'єктів господарювання, зменшення його прибутковості і рентабельності, низького рівня концентрації і спеціалізації

виробництва, слабкого розвитку інфраструктури аграрного ринку. Достатня кількість фінансових ресурсів є запорукою оновлення та вдосконалення матеріально-технічної бази сільськогосподарського виробництва, підвищення його ефективності, забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору.

Найбільш привабливою для сільськогосподарського підприємства формою залучення інвестицій є створення спільних підприємств та стратегічних альянсів. Вона передбачає залучення інвестицій у вигляді внесків до статутного фонду підприємства. Інвесторами виступають переважно фінансово міцні промислові, агросервісні, іноземні та інші підприємства [1].

Традиційною і практично найбільш поширеною формою є залучення кредитних ресурсів комерційних банків та інших фінансових інвесторів [1]. Нині ситуація з можливостями доступу до отримання довготермінових кредитів для більшості дрібних і середніх фермерських господарств проблемна.

Найбільш простою формою залучення інвестицій є використання господарських договорів про спільну виробничу діяльність, при якій обмежений в коштах сільськогосподарський товаровиробник та фінансове міцне підприємство спільно фінансують виробничі витрати.

Перспективною формою залучення інвестицій у сільське господарство є також спільна діяльність сільськогосподарських, агросервісних, промислових та інших підприємств у складі агропромислових фінансових груп.

Іноземні інвестиції являють собою всі види цінностей, що вкладаються безпосередньо іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності згідно з чинним законодавством України. Підприємство з іноземними інвестиціями - це підприємство (організація) будь-якої організаційно-правової форми, створене за законами України, якщо протягом року в його статутному фонді є кваліфікаційна іноземна інвестиція. Кваліфікаційна

іноземна інвестиція - це іноземна інвестиція, що становить не менше 20% статутного капіталу [2].

З метою реалізації стратегії інвестиційного забезпечення сталого розвитку сільського господарства необхідно здійснити заходи щодо удосконалення державної інвестиційної політики та механізмів її реалізації, зміцнення фінансового забезпечення активізації інвестиційних процесів, інвестиційного забезпечення розвитку інноваційної інфраструктури, шляхової мережі в сільській місцевості тощо [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що існує безліч шляхів залучення інвестицій у сільське господарство. Для більшості вітчизняних підприємств основним джерелом інвестицій є їхні власні кошти. Як наслідок, у складному стані перебуває матеріально-технічна база сільського господарства. Все це призвело до того, що більшість сільськогосподарських підприємств – збиткові. Тому дуже важливою проблемою виробників сільськогосподарської продукції є пошук альтернативних варіантів інвестування.

Список літератури: **1.** Ярошенко Ф.О. Забезпечення сільського господарства реальними джерелами фінансування / Ф.О. Ярошенко // Економіка АПК. – 2003. – № 12. – С. 10-12. **2.** Коденська М.Ю. Стан розвитку сільськогосподарського виробництва та концептуальні засади його інвестування / М.Ю. Коденська // Економіка АПК. – 2004. – № 5. – С. 71-76. **3.** Стельмащук А.М., Державне регулювання економіки/ Навчальний посібник. - Тернопіль : ТАНГ, 2000. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://buklib.net.

Н.В. Комина, м.э.н., ст.преподаватель

ФОРМЫ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОИЗВОДСТВА: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ КЛАСТЕРОВ И ТЕРРИТОРИАЛЬНО-ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ КОМПЛЕКСОВ

Предпосылкой для выявления кластерных структур стало возникновение такого явления, как глобализация. Она активно способствовала развитию информационных технологий, которые, в свою очередь, способствовали трансформации модели организации массового

производства, называемой «постфордизм». Специфическая черта «постфордизма» - распространение гибких форм взаимодействия организаций, связанных цепочкой формирования добавленной стоимости (сетевое предприятие).[1] Это и стало тем обстоятельством, на которое обратил внимание М.Портер.

Майкл Портер является основоположником теории кластерного развития. Портер исследовал конкурентные позиции более 100 отраслей различных стран. Он обратил внимание на то, что наиболее конкурентоспособные на международных рынках организации одной отрасли обычно сконцентрированы в одном регионе.

Кластер представляется в виде структуры, которая строится на взаимосвязи между его самостоятельными участниками. Это обеспечивает высокую степень подвижности кластера, поэтому кластер достаточно быстро может изменяться и приспосабливаться к новым условиям.

Довольно часто в отечественной литературе встречается попытка отождествления кластера с территориально-производственными комплексами (ТПК), существовавшими в стране в централизованной системе. Главное различие между кластерами и ТПК заключается в координирующих механизмах хозяйственных взаимодействий: кластеры являются продуктом рыночных согласований, минимизирующим трансакционные издержки его участников и создающим дополнительные конкурентные преимущества. Кластер, как правило, формируется по инициативе снизу, когда сами хозяйствующие субъекты для повышения своей конкурентоспособности приходят к необходимости объединения.[2] ТПК являлся, прежде всего, продуктом планового централизированного управления. Как категория плановой экономики, ТПК служил инструментом директивного территориального размещения производительных сил и был ориентирован на взаимосвязь структуры производства с комплексом экономических ресурсов региона, но не обеспечивал конкурентоспособности региона, поскольку управление ТПК было плановым, а задачи повышения

конкурентоспособности входящих в него предприятий при этом, не учитывались. Советский опыт планового формирования ТПК позитивно способствовал ускоренной индустриализации мало освоенных территорий, но негативным последствием часто имел монокультурную структуру экономики регионов, нарушающую принципы сбалансированности территориального развития производительных сил.

Таким образом, внутренняя конкуренция и эволюционность, а также сугубо рыночный механизм формирования является фундаментальным отличием кластера от ТПК и других форм территориальной интеграции производства.

Превалирование в экономике кластеров, а не изолированных компаний, определяет важность понимания сущности конкуренции и роли географического расположения в достижении конкурентных преимуществ. Наличие кластеров обуславливает уже конкурентоспособность не отдельных промышленных компаний или отраслей, а формирование конкурентных преимуществ через кластеры взаимосвязанных предприятий.

Список литературы: **1.** Пилипенко И.В. Конкурентоспособность и формы организации производства в постиндустриальных условиях.//Сборник докладов под ред. В.А.Шупера.-М: Эслан.. **2.** Жданова О.И. Потенциал кластеризации как фактор конкурентоспособности// В кн.: Трансформация факторов экономического развития и конкурентоспособность/ Под ред. А.В.Барышевой.-М.:МАКС , Пресс, 2007.

Д. Коциски, д.е.н., Мішкольцский университет, Угорщина, декан економічного факультету

Т.Н. Соколенко, к.п.н., доц. Славянского пед. ун-та

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ»

Досліджуване в доповіді поняття “інноваційний потенціал”, незважаючи на всю його очевидність, важливість і перспективність використання, ще не знайшло належного відображення в наукових працях вітчизняних і закордонних дослідників і являє собою одну з “білих плям” у

категоріальному апараті. На наш погляд, недолік у дослідженнях даної економічної категорії є наслідком ряду труднощів методологічного і прикладного характеру.

Проведений нами аналіз показав, що більшість дослідників, трактують поняття «інноваційний потенціал» аналогічно поняттю «економічний потенціал», а саме як розмір ресурсів, що забезпечують інноваційну діяльність, починаючи зі стадії науково-дослідних робіт і закінчуючи передачею нововведення в сферу практичного використання. Однак, такий підхід, по-перше, дозволяє відбити тільки одну зі сторін інноваційного потенціалу – його ресурсне забезпечення, що є не цілком прийнятним і не відбиває призначення і суть інноваційного потенціалу; по-друге, стадія науково-дослідних робіт не входить в інноваційну діяльність, а є структурним елементом науково-технічної діяльності, а це, відповідно, приводить до змішання понять «інноваційний» і «науково-технічний» потенціал.

Таким чином, виробничим потенціалом виробничої системи варто вважати не тільки і не стільки її можливості по створенню новацій і здійсненню нововведень, але і готовність суспільного виробництва сприйняти ці нововведення для ефективного використання. Отже, поняття «інноваційний потенціалу виробничої системи» стосовно до викладеного матеріалу, на наш погляд, треба сприймати як *граничну* здатність системи створювати, тиражувати і використовувати нововведення в умовах існуючого ресурсного забезпечення. У нашому розумінні ***інноваційний потенціал*** – *це гранична здатність створювати нововведення, сприймати вже створені нововведення і вчасно позбавлятися від застарілих.*

Приведене визначення дозволяє стверджувати, що інноваційний потенціал системи формується не тільки під впливом факторів, що характеризують кількість новацій, створюваних усередині системи, але й у результаті впливу таких факторів, що відбивають: число нововведень, що надійшли через межі системи; число нововведень, поза залежністю від місця

їхнього створення, переданих у сферу практичного використання; число інновацій, використовуваних споживачами в процесі їхнього функціонування. У цьому зв'язку слід зазначити, що рівень і, відповідно, потенціал інноваційності в значній мірі буде визначений присутністю наявних у науково-технічному сегменті інноваційного потенціалу нововведень (новацій), на які є ринковий попит.

О.Б. Литвинова, старший викладач

ІНВЕСТИЦІЙНІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

На рівні сільськогосподарських підприємств пріоритетною цільовою установкою інвестицій є досягнення, як правило, економічного ефекту, який може бути одержаний у формі приросту суми інвестованого капіталу, додатньої величини інвестиційного прибутку, забезпечення збереження раніше вкладеного капіталу, окупності вкладеного капіталу та ін.

Внутрішній коефіцієнт окупності (внутрішня ставка доходу) – ВКО – це коефіцієнт дисконтування, при якому величина чистої поточної вартості дорівнює нулю. Якщо значення ВКО менше, ніж бар'єрний коефіцієнт, проект капітальних вкладень буде відхилено. РВКО – внутрішній коефіцієнт окупності з урахуванням реінвестицій. Цей коефіцієнт визначається з умови, що дисконтована майбутня вартість дорівнює капітальним витратам. Обчислення майбутньої вартості проводиться на протязі періоду аналізу.

Розглянемо на прикладі задачі метод, заснований на застосуванні приведеної вартості витрат (дисконтуванні витрат).

Підприємство, на якому Ви працюєте, належить до підприємств сільського господарства, де якому виникли проблеми з обробкою вантажів (зернових) на току або у зерносховищах. Для переміщення вантажів на току застосовують завантажувачі, які у зв'язку зі збільшенням урожайності не

справляються з транспортуванням зернових.

Фахівці пропонують купити або два однакових завантажувачі тієї ж продуктивності, що застосовуються на току (варіант 1), або один завантажувач удвічі більшої продуктивності (варіант 2). З урахуванням перенавчання вантажників на операторів завантажувачів економія ЗП складе у 1 варіанті 12000 грн. у рік, у другому – 14000 грн. у рік. Для придбання двох завантажувачів необхідно заплатити 30000 грн. (1 варіант), а для придбання завантажувача вдвічі більшої продуктивності (2 варіант) – 35000 грн.

Експлуатаційні витрати двох завантажувачів (1 варіант) складуть 1000 грн. у 1 рік експлуатації, потім витрати збільшуються по роках до 1200, 1400, 1600, 1800, 2000, 2200 грн. Експлуатаційні витрати для одного завантажувача (2 варіант) складуть у 1 рік експлуатації 800 грн., потім витрати збільшуються по роках експлуатації до 1000, 1100, 1200, 1300, 1400, 1500 грн.

Додаткові витрати на споживану енергію для двох завантажувачів складуть (1 вар.) 1000 грн. на рік, для одного завантажувача (2 вар.) – 800 грн. Термін служби завантажувачів – 7 років. За рахунок прискорення обробки вантажів оборотні кошти можна скоротити на 2000 грн. Схема нарахування амортизації – прискорена. Ставка податку – 30%. Норма амортизації – 20%. Ставка дисконтування – 16%.

Визначити, якому з варіантів можна віддати пріоритет.

Таблиця 1. Порівняльна таблиця по двох варіантах

Показники	Варіант.1	Варіант.2
ЧПВ	3810,97	6980,73
Окупність	4 роки	4 років
ПВ-окупність	6 років	5 років
ПВ-індекс	1,13	1,20
ВКО	20,75 %	23,21 %
РВКО	14,77 %	15,68 %

На основі проведеного аналізу слід відзначити, що кращим є другий

варіант. Загалом, рішення про доцільність варіантів приймається керівником, на підставі колегіального розгляду питання. Успішний розвиток сільського господарства потребує масштабного і ефективного інвестиційного забезпечення.

Список літератури: **1.** Бланк І.А. Інвестиційний менеджмент. – К.: МП «ИТЕМ ЛТД», «Юнайтед Лондон Трейд Лимитид», 1989 р. **2.** Хікс Джон Ричард. Вартість і капітал. – М: Економіка, 1986 р. **3.** Инвестиции: источники и методы финансирования - Ивасенко А.Г. - Практическое пособие. **4.** Сутормина В.М., Федосов В.М., Рязанова Н.С. Фінанси зарубіжних корпорацій. – К.: Либідь, 1993 р.

С.А. Мехович, к.е.н., професор НТУ «ХПІ», Харків

Ю.М. Розпутько, магістр, м. Харків, НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування», іноземні інвестиції — це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об’єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [1].

Незважаючи на несприятливий інвестиційний клімат до України надходять іноземні інвестиції. Так, у 2011 році їх загальна сума становила 48,4 млрд. долл.. Станом же на 1 липня 2012 року до України надійшло 50,7 млрд. дол., в тому числі з: Кіпру — 12,8 млрд. дол., Німеччини — 7,2 млрд. дол., Нідерланди — 4,9 млрд. дол., Австрія — 3,4 млрд. дол., Росія — 3,4 млрд. дол., Великобританія — 2,5 млрд. дол., Франція — 2,2 млрд. дол., США — 1,8 млрд. дол., Швеція — 1,7 млрд. дол.[2].

Перспективними напрямками для інвестицій в Україну є професійні послуги, аутсортинг бізнес-планів та сектор ІТ.

Іноземні інвестиції, включаючи внески до статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями, оцінюються в іноземній конвертованій валюті та валюті України.

Іноземні інвестори, які здійснюють прямі інвестиції в Україну шляхом внесення коштів до статутного капіталу об'єкта інвестування, повинні відкрити поточний рахунок для формування статутного капіталу [1].

Для обліку внесків учасників господарського товариства застосовується пасивний рахунок 40 "Статутний капітал". Аналітичний облік до рахунка 40 "Статутний капітал" ведуть за видом капіталу окремо на кожного учасника.

Визначення розміру статутного капіталу згідно із засновницькою угодою відображається в обліку за Д 462 К 40. Внесення часток засновників:

– грошовими коштами в іноземній валюті – Д 312 К 462;

– основними засобами – Д 152 К 462, Д 10 К 152.

Для підприємств з іноземними інвестиціями, крім передбачених П(С)БО основних форм фінансової звітності (форма 1 "Баланс", форма 2 "Звіт про фінансові результати", форма 3 "Звіт про рух грошових коштів", форма 4 "Звіт про власний капітал"), в обов'язковому порядку щоквартально складається форма № 10-ЗЕЗ "Звіт про іноземні інвестиції в Україну".

У бухгалтерському обліку отримання іноземної інвестиції у вигляді майна, яке перетинає митний кордон України, ніяких інвалютних особливостей немає. Заборгованість іноземного інвестора щодо внеску до статутного капіталу вважають немонетарною статтею балансу, тому курсові різниці (незалежно від того, в якій валюті виражено оцінку внесеного майна) не розраховують [3].

До підприємств, створених за участю іноземних інвестицій, незалежно від форм та часу їх внесення, з 25.02.2000 застосовується національний режим оподаткування, встановлений законами України для підприємств, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження.

При обліку іноземних інвестицій виникають такі проблеми: перша проблема виникає при проведенні класифікації заборгованості інвестора в іноземній валюті з метою розрахунку курсових різниць на дату баланса, сутність якої полягає в тому, що у П(С)БО 21 конкретно не вказано, що

заборгованість інвестора в іноземній валюті є монетарна стаття балансу; другою проблемою є визначення порядку відображення курсових різниць адже в П(С)БО 21 та П(С)БО 13 прямо не визначений порядок відображення курсових різниць.

Інвестування має вирішальний вплив на життєдіяльність підприємства. Так, помилкові інвестиційні рішення (недооцінка необхідності виділення коштів на розширення, реконструкцію, придбання сучасного устаткування, вибір невдалих проектів, затягування строків будівництва тощо) можуть призвести до витіснення з ринку, загрожувати існуванню підприємства та ін.

Список літератури: **1**. Закон України «Про режим іноземного інвестування» //ВР від 19.03.96р., №93/96. **2**. http://www.ukrstat.gov.ua/ – Державний комітет статистики України. **3.** Митний кодекс України від 11.07.2002 р. № 92- IV.

А.Ю. Мишин, студент НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМЫ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ

Становление Украины на путь инновационного развития предусматривает развитие соответствующей инфраструктуры и, в первую очередь, наличие креативных людей, способных выполнять инновационные разработки. В реалиях сегодняшнего дня простого реагирования на рыночные тенденции уже недостаточно. Для построения эффективной и высокотехнологичной экономики необходимо использование новых технологий. Для анализа поставленной проблемы в первую очередь необходимо дать определение категории «инновация».

Термин инновация рассматривается как новая научно-организационная комбинация производственных факторов, мотивированных предпринимательским духом (1).

В переводе с английского языка термин «innovations» означает нововведение (3).

Инновационный процесс, как показывает опыт, наиболее активно проходит на начальных этапах. Большое внимание в этот период уделяется

генерированию идей, которые в дальнейшем должны стать готовым инновационным продуктом, однако финал большинства инновационных процессов заканчивается ничем.

М. Дж. Эпштейн, Р. Шелтон и Т. Давила, изучив опыт передовых компаний мира, пришли к выводу, что в предпринимательской деятельности существуют так называемые «мифы», т.е. неправдивые, но общепринятые суждения, которые замедляют внедрение и развитие инноваций на предприятиях. В своей работе они убедительно доказали, что (2):

1. Инновация не требует революции внутри компании;
2. Инновация – это не алхимия с мистическими преобразованиями;
3. Инновация не сводится только к творчеству и созданию «креативной культуры»;
4. Инновация не сосредотачивается исключительно на новых технологиях;
5. Инновация не есть тем, в чем каждая компания нуждается больше всего.

Инновации – неповторимые и непредсказуемые. У людей, которые привыкли работать по правилам, возникает сопротивление инновациям (1).

Проанализировав выводы тех же самых исследователей и правила, которых они предлагают придерживаться, мной были разработаны принципы для преодоления барьеров на пути внедрения инноваций на предприятиях (4):

1. Для работы с инновациями должна быть создана определенная группа креативных людей. Руководители должны ответственно подходить к выявлению и, в последующем, объединению таких личностей.
2. Мотивирование группы. Использование материальных и нематериальных методов позволяет повысить эффективность инновационного процесса в целом.
3. Планирование работы даст возможность четко определить цели и в последующем контролировать выполнение поставленных задач.

Список литературы: **1.** Говинарджан В. Как внедрить инновации на рынке / www.management.com.ua/interview/int242.html 2. Давила Т. Работающая инновация: как управлять ею, измерять ее и извлекать из нее выгоду / М. Дж. Эпштейн, Р. Шелтон; пер. с англ. Т.Ф. Козицкой – Днепропетровск : балансбизнесбукс, 2007. -320 с. 3. Сиротина Т.А. Англо-русский русско-английский современный словарь + грамматика / Т.А. Сиротина. – М. : ЗАО «БАО-ПРЕСС», 2002. – 992 с. 4. Schumpeter J. Business Cycles / J. Schumpeter. New York, 1993.

Н.Л. Яблонская-Агу, Нигерия, Абуджа, менеджер корпорации «Стратегия и планирование» (NigComSat)

ИТЕГРАТИВНАЯ СХЕМА ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПОДДЕРЖКИ КРЕАТИВНЫХ ПРОЕКТОВ

В Украине сегодня сложилась достаточно сложная экономическая ситуация, не позволяющая в достаточной степени проводить финансирование новшеств не только в сфере производства товаров народного потребления, но и инноваций, имеющих стратегическое значение. Экономический потенциал Украины стоит перед выбором, или активно преодолевать ступени на пути к постиндустриальному обществу или быть придатком развитых стран. Существенно изменить такое представление может инвестиционная поддержка развития инновационных предприятий.

Прогрессивные подходы в организации привлечения инвестиций дают возможность всем участникам инвестиционного процесса решать свои задачи с максимальной эффективностью и добиваться фантастических результатов в развитии предприятия (инвестора) и обеспечивать реальную доходность от инвестирования на уровне от 100 до 400% в год, на протяжении 5 - 7 лет. Причем, применяемые инвестиционные программы не связывает инвестора долгосрочными обязательствами. Усиливает мотивацию предпринимателя на развитие предприятия и обеспечивает таким приростом капитала, какой не возможно получить в любой другой деятельности.

Проведенные нами исследования а также изучение особенностей практики регулирования инвестиционной деятельности в Украине показали, что в качестве предприятия-инвестора необходимо использовать вертикально интегрированную совокупность из двух предприятий. Причем, верхнюю

позицию должна занимать публичная корпорация, которая является реальным инвестором, а нижнюю позицию, занимает инновационное предприятие.

Как нам представляется, такая схема обладает следующими положительными качествами:

- позволяет осуществлять налоговое планирование, исключать инвестору налоговые риски и существенно обезопасить инвестиции от действия государства;
- дает возможность изменять структуру собственников без ограничений регламентирующих органов государства инвестора;
- имеет неоспоримые преимущества на рынке, так как создание, освоение, рыночная коммерциализация и потребление инновации обеспечивает отсутствие конкуренции в течении цикла развития в 5 - 7 лет.

Существуют и другие положительные качества, однако именно представленные нами выше позволяют существенно улучшить результат применения инвестиционных программ. Экономическое содержание данных предложений базируется на интеграции всех заинтересованных лиц: инвесторов, предпринимателей, инноваторов, развивающих свое предприятие с активным применением новшеств.

Практическое использование данных предложений, направленных на создание инвестиционной программы в сфере инновационного бизнеса, позволяет создать глобальную компанию, через арбитраж, резко увеличить её рыночную стоимость, создать необходимые инвестиционные условия для прорыва на глобальные рынки с новшествами и высоко технологической продукцией. Все эти действия позволяют участникам предложенной инвестиционно-креативной схемы обеспечить для себя необходимое конкурентное преимущество по отношению к другим участникам рынка.

В.В. Александров, ассистент
В.О. Александрова, ст. викладач

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ЗАКОРДОННИХ КОМПАНІЙ З РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ УПРАВЛІННЯ ПОРТФЕЛЕМ ПРОЕКТІВ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Оцінка проекту є найважливішою процедурою на початковій стадії проекту, але також є безперервним процесом, що припускає можливість зупинки проекту у зв'язку з виникаючою додатковою інформацією [1].

У існуючій практиці українських підприємств система відбору і оцінки проектів грунтується, в більшості випадків, на чіткому формальному базисі. При цьому використання будь-якого формалізованого методу оцінки не є математичним розрахунком потенційної або очікуваної ефективності проекту, а має лише мету визначити його вибір. Особа, що ухвалює рішення, самостійно вибирає форму і критерії оцінки.

Дослідження, проведені незалежною дослідницькою компанією Loudhouse показали, що третина IT-проектів, які виконуються, виходить за рамки бюджету на 10-20%, а чверть - перевищують бюджет на 50% [2].

Дослідження також виявило, що IT-проекти стають все більш складними, і компанії в середньому ведуть до 29 проектів одночасно.

Основна причина виходу за рамки відведеного бюджету - неточні прогнози (50%), збільшення об'єму робіт в ході проекту (39%), взаємозалежність і «конфлікт інтересів» численних проектів (36%). Ситуація також ускладнюється відсутністю повноцінного контролю і бачення кожного з проектів. Керівники проектів в 40% випадків не мають можливості відстежити кожен із заходів, що проводяться, тому вони не можуть спіймати момент, коли проект починає виходити за рамки бюджету.

Одна з найнагляднішних причин недостатньо якісного контролю і бачення всього портфеля проектів полягає у використанні неадекватних інструментів управління і розрахунку. Дослідження показало, що половина

компаній все ще використовує розрахункові таблиці для управління IT-ініціативами. Проте у зв'язку із зростаючою складністю портфеля проектів завдання керівників проектів також ускладнюються, а цей інструмент не дає можливості якісно оцінити, наскільки стратегічно вірно спланований проект. Близько 60% компаній, що брали участь в дослідженні, відзначили, що менше половини проектів, які проводяться ними, може бути визнані стратегічно грамотними.

Дослідження також показало, що половина опитаних компаній оцінює успішність проекту, в першу чергу, за фінансовими показниками. Тільки третина враховує кореляцію даного проекту з бізнес-цілями, а 25% компаній розраховує показник ROI з урахуванням цінності проекту для бізнесу.

Згідно з результатами дослідження, 39% компаній направляють людей на проект виходячи з наявності кадрів і лише 28% - виходячи з пріоритетності проекту. В результаті в 58% компаній не вистачає фахівців для роботи на ключових проектах [2]. Цей і інші чинники приводять до перевитрати проектних бюджетів, оскільки засоби витрачаються на непрофільні проекти, а не на впровадження інновацій і підвищення цінності бізнесу.

Українські компанії також постійно стикаються з проблемою перевитрати бюджету по проектах і відхиленням від термінів. Більш того, зростаюча складність проектів і збільшення їх числа веде до того, що проекти починають конкурувати за ресурси. Основним способом поліпшення якості управління портфелем проектів і є впровадження належних інструментів управління, які допоможуть забезпечити краще бачення і розуміння схеми витрат, термінів і бізнес-цінностей проектів.

Список літератури: **1.** Гольдштейн Г.Я. Стратегические аспекты управления НИОКР: Монография. Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2000. 244 с. **2.** http://www.cnews.ru/news/line/index.shtml?2007/09/20/266886.

Е.М. Строков, ассистент, НТУ «ХПИ»

УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ ОРГАНИЗАЦИИ НА ОСНОВЕ ПРИНЦИПОВ СТРАТЕГИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА

Конкурентоспособность экономики не только на мировом, но и на национальном рынке невозможна без инноваций. Причем к числу последних с точки зрения управления следует относить не столько внедрение современного импортного оборудования, разработку модификаций продукта, а нововведения, основанные на объектах промышленной собственности, таких как изобретения, ноу-хау, полезные модели, промышленные образцы. При этом ноу-хау организационного характера, которые выражаются в умении топ-менеджмента создать организацию органического типа, обязательно должны сопровождать технологические, продуктовые, рыночные инновации.

Успешно будут реализованы только те изменения, которые, как утверждал еще Н.Д. Кондратьев, воспримет рынок. Именно на пересечении двух видов флуктуаций - внутренней инновационной и внешней рыночной - формируется управление развитием компании. Рост системных свойств компании в процессе организационной адаптации в рамках эволюционной теории подробно изучен и изложен А. Чандлером, И. Ансоффом и др.

Основная трудность в осуществлении изменений в организации (особенно на промышленном предприятии) - совмещение и определение оптимального соотношения между поддержанием стабильности производственной системы и осуществлением необходимых преобразований. Инновационный и обычный производственный процесс имеют принципиальные отличия (табл. 1), которые значительно усложняют задачу их совместимости [4, 5].

Таблица 1 - Принципиальные различия инновационных и рутинных бизнес-процессов.

Характеристика	Бизнес-процесс	
	рутинный	инновационный
Тип процесса	Близкий к непрерывному	Начинается фанатиками идеи или ее активными сторонниками. Дискретный, цикличный, склонен к внезапным резким ускорениям, задержкам, сопротивлению и возникновению препятствий
Целевая ориентация	Поддержание заданного уровня, определяемого на основе маркетинговых исследований. Минимизация затрат на осуществление процесса, основанного на общедоступном знании	Перевод системы на качественно новый уровень посредством эффективного сочетания маркетинговой концепции и концепции технологического проталкивания
Достижение цели	В соответствии с оперативным планом	В соответствии с видением и выбранной стратегией, с временным лагом
База знаний	Кодифицированное, зафиксированное правилами и процедурами, должностными инструкциями	Видение, неявное или неосознанное знание
Форма организации	Бюрократия	Сети
Критический фактор конкурентного преимущества	Использование ключевых компетенций	Интеллектуальные ресурсы
Риск	Минимален, определяемый статистическими данными	Неизбежен и пропорционален новизне и масштабу инновации
Нормы, стандарты и положения	Базируется на них	Вступает в противоречия с ними и требует разработки новых
Источник власти	Должностные полномочия	Знание
Качество	Достижение заданного уровня	Создание нового качества
Распределение полномочий и ролей персонала	Стабильное	Стирание привычных административных границ
Критерий принятия решений	Доход, прибыль	Время
Оплата труда	В соответствии с объемом и качеством произведенной продукции (услуг)	За произведенное знание и масштабы его использования в организации
Отношение к персоналу	Преимущественно как к взаимозаменяемому ресурсу	Уникальный, приоритетный ресурс организации
Стиль управления	Авторитарный, жесткий контроль за исполнением	Координационный, делегирование полномочий, формирование группы единомышленников, помощь в раскрытии способностей
Принципы управления [3]	Стабильность Оперативность Количественные цели Внутренняя эффективность Порядок и четкость Управление целью	Гибкость Видение Стратегия Внешняя эффективность Творчество, возможно хаотичное Управление процессом

Создание единого механизма, обеспечивающего гармоничное сочетание технологических (в широком смысле) и структурных изменений, невозможно лиш за счет совместного использования инструментов, реализующих эти механизмы.

Особенности инновационных организаций заключаются в их идеологии и понимании сущности изменений и управления процессами создания новшеств на основе менеджмента знаний.

Таблица 2 – Особенности инновационных организаций

1	2	3
Формы развития	Стремление развивать организацию эволюционно	Используются разнообразные формы в зависимости от скорости изменений и их масштаба
Отношения с конкурентами	Ориентация на создание конкурентных преимуществ	Интеграция организации с конкурентами для создания уникальной стоимости в сочетании с формированием и развитием собственных конкурентных преимуществ
Процесс стратегического планирования	Стратегия компании представляется как комбинация стратегий ее структурных подразделений	Разработка пирамиды стратегий «сверху вниз»: корпоративная стратегия, деловые стратегии, функциональные, операционные
Способ достижения целей	Оптимизация использования внутренних ресурсов	Адаптация к постоянно меняющимся условиям внешней среды
Методы планирования	Экстраполяция	Все традиционные и нетрадиционные методы принятия решений (моделирование, экспертные оценки, мозговой штурм, экстраполяция и т.д.)
Объект анализа	Возможности внутреннего потенциала организации	1) внешняя среда; 2) возможности внутреннего потенциала организации
Важность фактора времени	Не самый важный фактор	Важнейший фактор
Критерий эффективности	Прибыльность	Точность предвидения изменений; время адаптации к изменениям; качество товаров (услуг)
Взгляд на персонал	Персонал - один из ресурсов	Человеческий капитал - важнейший ресурс
Отправная точка планирования	Достигнутый уровень развития	Желаемое состояние объекта в будущем
Субъекты планирования	Разработчиком плана является высшее руководство. Недооценка возможностей внешних консультантов, которая проистекает из представления, что разработка стратегии связана, прежде всего, с изучением внутренних процессов организаций, а не ее внешних отношений	Разработчики - группа специалистов, внешних консультантов, экспертов, топ-менеджмент
Особенности принятия решений	Разработчикам плана известны практически все альтернативные решения, которые могут быть реализованы	Все альтернативы неизвестны
	Альтернативы считаются оптимальными, если они ведут к максимальному значению цели	Альтернативу можно назвать оптимальной, если она выбирается по принятому правилу принятия решений (при допустимом риске)
	Параметры, необходимые для планирования, и их прогнозные значения определены однозначно	Часто исходные данные могут быть представлены только в виде оценок
	Для решения проблемы существует эффективный прием расчета, который ведёт к оптимальному результату	Не для всех проблем есть эффективные методы, ведущие к оптимальному решению. Необходимо пользоваться новыми, эвристическими приемами

Необходимо учесть, что в процессе оперативного управления недопустимо сочетать принципы различных концептуальных подходов к управлению инновациями, а также ориентироваться только на определенные принципы долгосрочного или стратегического подхода к управлению инновациями. Философия бизнеса и принципы менеджмента в каждой конкретной организации на каждом этапе ее развития топ- менеджментом должны быть четко определены и воплощены в различного рода процедурах, регламентах, организационном дизайне, корпоративной культуре

Литература: **1.** Янсен Ф. Эпоха инноваций: Пер. с англ. М.: ИНФРА-М, 2002. С. 46. **2.** Багриновский К.А., Бендиков М.А. Некоторые подходы к совершенствованию механизма управления технологическим развитием // Менеджмент в России и за рубежом. 2002. № 1. С. 3-19. **3.** Карлоф Б., Седерберг С. Вызов лидеров. М.: Дело, 1996. **4.** Чередникова Л.Е., Бовин А.А. Инновационное развитие предприятий: методологический аспект. Новосибирск: НГУЭУ, 2004. **5.** Чередникова Л.Е. Интеллектуальный капитал в устойчивом развитии промышленных предприятий: Содержание и методы оценки. Новосибирск: НГУЭУ, 2005. **6.** Олехнович Г.И. Интеллектуальная собственность и проблемы ее коммерциализации. Мн.: Амалфея, 2003. **7.** Ефремов В. С. Стратегическое управление в контексте организационного развития // Менеджмент в России и за рубежом. 1999. № 1. С. 3-13. **8.** Свищев А.В. Проблемы формирования технологий бизнес-знаний современных фирм // Менеджмент в России и за рубежом. 2003. № 2. С. 43-51. **9.** Ефремов В.С. Стратегия бизнеса: императивы 21-го века // Менеджмент в России и за рубежом. 2001. № 6. С. 4-8. **10.** Чередникова Л. Е. Управление стратегическими изменениями: теоретические аспекты, методологические подходы и инструментарий. Новосибирск: САФБД, 2009. **11.** Маевский В. Эволюционная теория и технологический прогресс // Вопросы экономики. 2001. № 11.

С.И. Вихляева, к.э.н., проф., НТУ ХПИ, г. Харьков

Ли Чао, аспирант, НТУ ХПИ, г. Харьков

ВЛИЯНИЕ ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ НА ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННУЮ СТРАТЕГИЮ ПРЕДПРИЯТИЙ АВТОМОБИЛЕСТРОЕНИЯ УКРАИНЫ И КИТАЯ

Современной рыночной экономике характерны стремительные глобализационные процессы, требующие постоянного пересмотра основных теоретических принципов управления, особенно в отношении инвестиционно-инновационной деятельности субъектов ведения хозяйства.

Возможность страны обеспечить свою конкурентоспособность и технологическую безопасность зависит, в первую очередь, от уровня развития науки. Именно поэтому научно-технический потенциал страны должен рассматривается как главный фактор инновационных возможностей,

имеющий перспективы дальнейшего развития и создания высокотехнологичной и наукоемкой продукции.

Автомобильная промышленность является одной из ведущих отраслей экономики развитых стран. Особый статус данной отрасли определяется способностью генерировать инновации и активно их внедрять. Мировой автомобильный рынок находится в постоянной динамике - непрерывно изменяется количество производителей, их доля на рынке, ассортимент выпускаемой продукции, а также сами подходы к организации деятельности.

Для успешной реализации инновационно-инвестиционной стратегии, необходимо сформировать взаимозависимость и взаимодействие составляющих механизма инновационно ориентированного экономического развития стран в глобальном инновационном пространстве. Таким образом, развитие субъектов хозяйствования можно будет рассматривать как систему, все структурные уровни которой относительно самостоятельны, специфичны и взаимодополняемы.

Также достаточно актуальным не только для европейских стран, но и для Украины, является вопрос мобильности ресурсов инновационной деятельности.

В эконометрической модели эффектов взаимовлияния экономических факторов на региональный рост, ученый Лунгень Ин включил эффект, полученный от внедрения новых технологий, мобильности факторов производства и трансфертных платежей. Данная модель позволила ученому обосновать источники экономического роста в провинциях Китая.

На современном этапе, высокие и стабильные темпы экономического роста достигаются преимущественно за счет инновационных факторов. В последнее десятилетие изменения в тенденциях движения инноваций происходят и в технологических отраслях. Развивающиеся страны выступают в качестве зон аутсорсинга и оффшоринга в автомобилестроении, судо- и самолетостроении, электронике и ИТ-индустрии.

Пространственное перемещение ресурсоемких производств и центров рынка вызывает миграцию центров НИОКР, так как именно в промышленно развитых регионах функционируют наиболее мощные научно-технические центры. Такая тенденция наблюдается и в Украине.

Для обеспечения роста эффективности производства современной конкурентоспособной автомобильной техники, становится необходимым интегрирование автопредприятий в мировую систему автопроизводства.

Прямые иностранные инвестиции служат для Китая дополнительным источником средств, передовых технологий, современного менеджмента, способствуют рыночным преобразованиям, повышению конкурентоспособности продукции, что позволит китайским компаниям уже в среднесрочном периоде составить серьезную конкуренцию ведущим мировым автопроизводителям практически на всех региональных рынках. Использование опыта Китая даст возможность украинским автопроизводителям выбрать оптимальную стратегию развития инвестиционно-инновационного потенциала предприятий в отрасли.

Н.В. Віхляєва, аспірант, НТУ «ХПІ», м. Харків

МЕТОДИКА ОБГРУНТУВАННЯ ОПТИМАЛЬНИХ УМОВ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ЕНЕРГОГЕНЕРУЮЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

Теплоенергетичне господарство є складовою частиною паливно-енергетичного комплексу. На сьогоднішній день, найбільш важливими проблемами перспективного розвитку теплової енергетики є технологічне вдосконалення підприємств з метою підвищення економічності, надійності та екологічною чистоти виробництва энергії.

Українська теплова генерація відрізняється дефіцитом паливних ресурсів, а також надлишковою встановленою потужністю (наприклад,

частка українських теплоелектростанцій в загальній потужності енергосистеми країни складає 64%).

В базовому сценарії енергетичної стратегії України передбачено наявність в енергосистемі до 2030 року 42 тис. Мвт потужності ТЕЦ замість 30 тис. Мвт, що є на сьогодні. Стратегія передбачає поступове зниження потужності ТЕЦ і доведення її до оптимального рівня у 2015 - 2017 роках.

Проте, слід зазначити, що згідно "Енергетичної стратегії України до 2030 року", для забезпечення попиту споживання електричної енергії та її експорту згідно з базовим сценарієм розвитку економіки країни, необхідно збільшити потужність генеруючих електростанцій до рівня 88,5 млн. кВт. За песимістичним сценарієм розвитку економіки цей рівень складе 74,9 млн. кВт, за оптимістичним - 98,6 млн. кВт.

Здійснення реконструкції енергогенеруючого виробництва дозволить не лише продовжити життя енергоблокам, але й істотно скоротити витрати енергоресурсів.

В сучасних умовах ринку, інвестор стикається з неможливістю передбачити інвестиційні ризики внаслідок невизначеності майбутньої моделі конкурентного енергоринку, дефіциту ресурсів у найближчій перспективі, а також, можливого зростання тарифів на український кіловат вище за європейський рівень.

До перспективних напрямків у сфері досліджень можна віднести порівняльний аналіз теплової електроенергетичної галузі з іншими галузями економіки, визначення її рейтингу інвестиційної привабливості серед інших, а також, аналіз конкурентоздатності теплової електроенергетичної галузі Україні порівняно з аналогічними галузями в інших країнах.

Підвищення ефективності ТЕЦ є процесом, що диктується необхідністю компенсації постійно зростаючих витрат паливного циклу. Освоєння і експлуатація нових родовищ нафти, газу і вугілля, як і доопрацювання існуючих, обходяться все дорожче, а підтримка прийнятних цін на електричну енергію вимагає адекватного випереджаючого

підвищення ККД ТЕЦ. Крім того, підвищення ефективності є необхідним з екологічних міркувань.

Слід зазначити, що потік нововведень, реалізованих технічним прогресом в енергетиці є неоднорідним. Його відрізняють такі чинники як новизна технічних рішень, наукомісткість, періодичність проявів та вплив на ефективність енергетичного виробництва.

Управління в теплоенергетиці носить міжгалузевий характер, тобто, охоплює науково-дослідницькі, дослідно-конструкторські, проектні, будівельно-монтажні, налагоджувальні, ремонтні організації та інші.

Слід зазначити, що формування науково-технічної політики неможливе без державного втручання і управління енергокомпаніями .

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що, незважаючи на ряд проблем, теплова електроенергетична галузь є потужною та конкурентоздатною, адже має найбільший ринок збуту на сучасному етапі розвитку. Тому, для ефективного функціонування теплоенергетики необхідно здійснювати багатоаспектне регулювання з узгодженням інтересів виробників енергії, її споживачів та всього суспільства як в поточній, так і в довгостроковій перспективі.

СЕКЦІЯ 4
МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ: СТАНОВЛЕННЯ, ІНСТРУМЕНТАРІЙ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Т.В. Архипова, к.е.н., доц., докторант кафедри маркетингу ДВНЗ КНЕУ імені Вадима Гетьмана

КУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК РЕКЛАМНОГО БІЗНЕСУ

На сучасному етапі ринок набуває більш соціального характеру, підвищується важливість його соціальної структури, а недостатнє врахування впливу культурних факторів і, в цілому, цивілізаційних детермінант стає причиною багатьох проблем бізнесу, у тому числі проблем регулювання ринку, реалізації корпоративних стратегій, подолання «застою» й рецесії. Отже, функціонування ринку більшою мірою, ніж раніше, побудовано на урахуванні соціокультурних і цивілізаційних факторів.

Незважаючи на наявність фундаментальних досліджень впливу культурного середовища на економіку, що розглянуто в роботах Л. Ляшенко, М. Білопольського, Н. Наумової, Л. Зінгалеса Р. Гуо, Ч. Кларка, Л. Гуїзо, П. Сапієнца О. Орєхової, соціокультурні фактори розвитку рекламного бізнесу розглянуті недостатньо.

Вплив культурного середовища виявляється через відповідні (культурні або соціокультурні) фактори – причинні явища, процеси або компоненти, закладені в ту або іншу сферу діяльності, в той або інший продукт, а також через формування умов (передумов) функціонування й розвитку рекламного бізнесу.

Зміст впливу культурного середовища на ринок рекламних послуг розкривається в:

- тісному взаємозв'язку процесів, які відбуваються в культурі й

рекламній індустрії, взаємообумовленості та комплементарності змін;

– – створенні умов (насамперед інституційних) розробки реклами й реалізації рекламних послуг;

– формуванні морально-етичних обмежень щодо реклами та рекламної діяльності;

– генерації орієнтирів і стимулів, які стосуються розвитку рекламного бізнесу.

Вплив культурного середовища на рекламний бізнес позначається на рівні його елементів, якими є: знання, вміння, навички, рівень інтелекту, моральність, естетичний розвиток, форми й засоби спілкування, світогляд. Кожний із цих елементів формує певне ставлення суспільства (людини) до рекламного продукту й механізму його реалізації або можливості розробити його з необхідними параметрами та якістю. Такі елементи, як традиції і звичаї, є основою неформальних інститутів, які також регулюють діяльність рекламного бізнесу.

Основними напрямами впливу культури на розвиток рекламного бізнесу є:

1) поведінка споживача на ринку – культура визначає побажання (ставлення) споживачів стосовно тих або інших товарів (у тому числі інноваційних), усвідомлення ними своїх потреб, особливості поведінки щодо їх задоволення (споживання економічних благ), економічний «світогляд» індивіда, що визначає динаміку та структуру продажів і відповідно впливає на рекламну активність, величину й зміну рекламних бюджетів;

2) ставлення до реклами – культура формує сприйняття споживачами інформації (складної та різноманітної), поданої у вигляді реклами, визначає: ставлення до змін і нововведень, довіру до реклами і, відповідно, виступає передумовою її ефективності;

3) зміст реклами – культура впливає на змістовне значення реклами й засоби її подання, які визначаються рекламодавцями на основі

врахування особливостей культури певної країни;

4) регулювання реклами (рекламного бізнесу) – культура в межах тієї або іншої суспільної формації протягом тривалого історичного періоду впливає на політику держави, у тому числі на регулювання економіки (оцінку конкуренції, «бачення» ринку, регулювання споживання) й соціальної сфери (інформованість, захист прав споживачів, охорона здоров'я); до того ж культура впливає на формування інституційного середовища національної економіки, її формальних (кодифікованих інститутів, які включають встановлені норми та правила поведінки) і неформальних (імпліцитних інститутів, які включають мораль, традиції, звичаї) складових, які висувають певні вимоги до реклами;

5) потенціал рекламного бізнесу – культура з погляду всіх її елементів впливає на креативність, творчий потенціал, рівень освіти, що визначає здатність людей, задіяних у рекламному секторі, оцінювати ситуацію на ринку та здійснювати розробку рекламних продуктів на належному рівні.

Умовно, оцінювання впливу культури на розвиток рекламного бізнесу можна здійснити за кількісними та якісними показниками.

Кількісний вплив полягає у зміні показників рекламної активності, рекламних бюджетів (з урахуванням структури рекламного бізнесу і рекламних послуг), обсягів продажу того або іншого рекламованого продукту (в кореляції зі зміною рекламної активності та обсягу реалізованих рекламних послуг). Такі зміни можуть розглядатися стосовно певного сектору економіки або ринку.

Якісний вплив полягає у зміні різноманітних рис, ознак, характеристик, властивостей рекламного сектору. До якісних змін може бути віднесена, наприклад, зміна часових характеристик розробки реклами й надання відповідних послуг. Багато якісних змін можна охарактеризувати кількісними параметрами, наприклад: відносними

показниками, індексами динаміки, коефіцієнтами випередження, регресії та кореляції, показниками структурних змін.

Таким чином, всеосяжна й багатопланова роль рекламного бізнесу, всі його функції та ефекти формуються в умовах певного культурного середовища, яке являє собою системоутворюючий чинник, що визначає структуру ринку реклами, рекламну активність та ефективність реклами, а в загальному формує самостійну парадигму рекламного бізнесу.

Список літератури: **1.** Ю.Баранова М.В. Реклама как феномен культуры. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата культурологии. Н.Новгород, 2000 **2.** Белопольский. Н. Г. О теории развития общества // Економічний вісник Донбасу. – 2005. – № 1. – С. 4-6. **3.** Наумова, Н. Социологические и психологические аспекты целенаправленного поведения. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – 381 с. **4.** Орехова, Е. Экономическое время как «среда» экономического развития // Общество и экономика. – 2006. – № 1. – С. 133-141 **5.** Теременко Б.С. Реклама и современная культура: аспект взаимодействия // Общественные науки и современность. 2002. №1. **6.** Самойлов Е.В. Культурные запросы и нормы в экономике: история и современность. Ростов н/Д, 2004 **7.** Чаган Н.Г. Реклама в социокультурном пространстве: традиции и современность II «Маркетинг в России и за рубежом» №2. 2002 **8.** Guo, R. Cultural influences on economic analysis: Theory and empirical: Palgrave Macmillan, 2006. – XIII, 246 p. **9.** Guiso, L. Does culture affect economic out comes?. – 2006. – Vol. 20, № 2. – P. 20-43. **10.** Jackson, W. A. On the social structure of markets. – 2007. – Vol. 31, № 2. – P. 235-253.

М.І. Ларка, професор НТУ «ХПІ», м. Харків

Є.О. Катков, аспірант НТУ «ХПІ», м. Харків

МАРКЕТИНГ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах розвитку економіки України актуальним стратегічним завданням є розвиток вітчизняного наукоємного виробництва, розробка та освоєння наукомістких та інформаційних технологій для отримання конкурентноспроможного вітчизняного інтелектуального продукту. Проте недосконаліть ринку інтелектуальної власності в Україні висуває ряд маркетингових завдань, вирішення яких покликане підвищити прибуток, а як наслідок і конкурентоспроможність промислового підприємства в сучасних умовах ринкових відносин, які стрімко розвиваються.

Специфіка маркетингу об'єктів інтелектуальної власності промислового підприємства полягає у тому, що нововведення можуть виникати на різних стадіях науково-виробничого процесу, а саме: стадії наукових досліджень, дослідно-конструкторських робіт, підготовки виробництва і виробничій стадії тощо. Кожній стадії властиві свої особливості маркетингових дій такі як:

– виявлення, прогнозування і контроль результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, з метою виявлення їх конкурентних переваг;

– проведення постійного моніторингу ринкової кон'юнктури з метою виявлення потреб ринку;

– забезпечення захисту прав інтелектуальної власності;

– робота з безпосереднього просування результатів інтелектуальної діяльності на різних ринках та різним споживачам.

Як правило, левова частка нововведень припадає на долю промислових підприємств і саме тому ефективне використання результатів науково-технічної діяльності стає одним із основних завдань, які стоять перед ними і вирішення яких дозволить їм досягти значних успіхів в своїй виробничо-господарській діяльності.

Найбільш складними та актуальними на практиці є проблеми формування ринкових відносин комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності (комерціалізації інтелектуальної власності), від ступеня успішного вирішення яких залежить можливість досягнення кінцевих позитивних результатів інвестиційної та інноваційної діяльності. Для вирішення цих проблем необхідно проаналізувати ряд питань, а саме:

1. Чи є в наявності у підприємства достатні виробничі потужності для самостійного впровадження розробки у виробництво?

2. Чи необхідно залучення до науково-дослідного процесу інших підприємств з подальшим спільним впровадженням розробки у виробництво?

3. Чи необхідна дана розробка безпосередньо підприємству або реалізація її на ринку призведе до більшого ефекту?

4. Чи викличе нова розробка бажання в інших учасників ринку придбати її для подальшого впровадження у себе на виробництві?

5. Чи зможе підприємство здійснювати продаж технологій поряд із продажем своєї основної продукції?

Відповіді на дані питання допоможуть підприємству у виборі напрямку діяльності, яка є пов'язаною з комерційною реалізацією об'єктів інтелектуальної власності.

Формування ринку об'єктів інтелектуальної власності є однією з основних умов успішності виробничо-господарської діяльності промислових підприємств в Україні. Ринок об'єктів інтелектуальної власності характеризується наявністю значної кількості продавців, однак лише якість і високий рівень науково-технічної продукції, її специфічність і приналежність до перспективних напрямків розвитку техніки і технології надають промисловому підприємству монопольну конкурентну перевагу, що в свою чергу, дає можливість в короткостроковому періоді отримати надприбутки від продажу найбільш перспективних розробок .

Н.Ю. Мардус, старший викладач НТУ «ХПІ»

ВТОРИННА ЦІНА І ЇЇ ВПЛИВ НА МЕХАНІЗМ ВИЗНАЧЕННЯ ЦІНИ НА ПЕРВИННОМУ РИНКУ ТОВАРІВ ПРОМИСЛОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ (ТПТП)

Кожна окрема ціна й кожна окрема група цін перебувають у постійному розвитку під впливом таких ринкових чинників. Рух цін на основні товари в той чи інший бік від їх вихідного рівня відповідно трансформує усю цінову систему.

Одним із важливих елементів, вплив якого в науковій літературі не описано достатньо широко, але він на думку автора має досить значний вплив – є ціна, що виникає на вторинному ринку, тобто – «вторинна ціна».

На сьогодні вторинні ціни мають особливий вплив на механізм ціноутворення, особливо це позначається на імпортних ТПТП. Так, наприклад, нині спостерігається падіння більш ніж на 60% імпорту комбайнів, але при цьому відзначається тенденція зростання імпорту комбайнів на вторинному ринку (товари, що були у вжитку). Так комбайнів, що був у вжитку, ввезено в 15 разів більше ніж нової техніки (1 кв. 2009 р. – 12 нових комбайнів, тих, що були у вжитку –152), а у 2010 році імпортовано нової техніки 330 одиниць, а техніки, що була у вжитку тільки близько ста.

Продавці на вторинному ринку мають більше можливостей використовувати чинник ціни під час продажу ТПТП, що виявляють у поступовому зменшенні середнього рівня ціни. Тому, автором пропонується дослідити особливості впливу на механізм ціноутворення чинників первинного та вторинного ринку (на прикладі ТПТП):

- вплив на механізм ціноутворення чинників первинного ринку:
- ціни формуються з урахуванням рівня витрат на виробництво;
- ціни значно диференціюються (залежно від змін в економічній ситуації у країні, відсутності платоспроможного попиту, неефективність існуючих програм підтримки й дотації держави, фінансової нестабільності) при яких учасники первинного ринку реагують на такі зміни несуттєвим зниженням середньої ціни;
- використання нецінових стимулів при залученні потенційних покупців (програмами купівлі з розстрочками платежів, у лізинг тощо).

Особливості впливу на механізм ціноутворення чинників вторинного ринку:

- продавці мають більше можливостей використовувати чинник ціни під час продажу ТПТП, що виявляють у поступовому зменшенні середнього рівня ціни;

- встановлення цінового орієнтиру, що має вплив на первинний ринок і який дає змогу оцінити рентабельність нового товару та перспективи розвитку первинного ринку
- під тиском надмірного попиту збоку покупців ціни можуть зростати на вторинному ринку, після чого частина покупців звертається до послуг первинного ринку.

На первинному і вторинному ринку ТПТП реакція на зміну ринкової кон'юнктури має свої особливості, що впливає на механізм ціноутворення. Визначальною особливістю є те, що зростання цін на одному з ринків під час загального економічного росту неодмінно провокує зростання цін на іншому. У різні часові проміжки учасники первинного та вторинного ринків можуть виступати як у ролі тих, хто наслідує цінові тенденції на суміжному ринку, так і в ролі тих, хто провокує їх зростання [1].

На основі вищезазначеного доцільно до видів цін ввести поняття вторинної ціни, що має суттєвий вплив на механізм визначення ціни на товар на первинному ринку і не повинна ігноруватися виробниками (та іншими учасниками ринку) під час визначення ціни на товар на цільовому ринку.

Список літератури: Шабалин В. Г. Сделки с недвижимостью на первичном и вторичном рынке [Текст] / В.Г.Шабалин. — 8—е изд., перераб. и доп. — М. : Филинъ, 2003. — 523 с

Верес Шамоши Марианн, д.э.н., Мішкольцький ун-т, Венгрия, зав.кафедрой
Н.П. Ткачева, НТУ «ХПИ», г. Харьков, преподаватель

ИССЛЕДОВАНИЕ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

В теории анализа конкурентных преимуществ промышленных предприятий, встречается мнение, что конкурентное преимущество предприятия, как и всякое другое явление, не может существовать вечно. Это объясняется постоянным изменением конъюнктуры рынка, изменениями

факторов, влияющих на достижение преимуществ, моральным и физическим старением элементов стратегического потенциала предприятия.

В связи с этим, на наш взгляд, необходимо ввести понятие жизненного цикла конкурентного преимущества и определить следующие этапы (фазы) жизненного цикла конкурентного преимущества фирмы:

Зарождение конкурентных преимуществ: формирование стратегического потенциала фирмы. Инвестиции направляются в наиболее значимые элементы стратегического потенциала, способные быстро создать базис для конкурентоспособности фирмы. Одновременно происходит поиск и реализация наиболее предпочтительных для себя условий.

Ускорение роста конкурентных преимуществ: усиление стратегического потенциала фирмы за счет интенсификации инвестиционной деятельности, стимулируемой параметрами спроса на продукцию фирмы. Отдельные элементы стратегического потенциала фирмы складываются в систему, между ними возникают устойчивые связи, позволяющие получить эффект целостности, существенно усиливающий конкурентные преимущества. Усиливается взаимодействие фирмы с родственными и поддерживающими отраслями и повышается степень агрессивности конкурентной стратегии фирмы.

Замедление роста конкурентных преимуществ: может стать следствием начала проникновения на рынок большего числа конкурентов, появлением более сильных соперников. В связи с эти некоторые элементы стратегического потенциала фирмы перестают соответствовать изменившейся ситуации. Фирма вынуждена выкладывать дополнительные средства в обновление технической базы, повышения уровня технологии и организации производства. Но соперничество в конкурентной борьбе еще не настолько сильно, чтобы лишить фирму лидерства.

Зрелость конкурентных преимуществ: наступает в результате напряжения всех основных сил фирмы. Некоторые соперничающие фирмы, не выдержав конкуренции, ушли с рынка. Фирма использует

нетрадиционные средства производства, кредитные ресурсы для поддержания на соответствующем важнейшие элементы стратегического потенциала.

Спад конкурентных преимуществ: наступает за счет агрессивной политики соперничающих фирм, а также за счет усиливающегося старения ресурсов фирмы. Это относится как к вещественным, так и к кадровым, информационным, организационным ресурсам. Руководство и управленческие службы фирмы не могут принять меры по ремаркетингу или поддерживающему маркетингу конкурентного преимущества.

Возможны и другие виды жизненного цикла конкурентного преимущества, обусловленные различными, в том числе и форс-мажорными обстоятельствами, складывающимися в стране и за рубежом, в различных секторах экономики или в самих фирмах.

ХАМАД ХИЛЯЛ МАХИР НАИФ, Ирак, Басра, бизнесмен

ИССЛЕДОВАНИЕ РЫНОЧНЫХ ХАРАКТЕРИСТИК СВЕРХЛЕГКИХ ЛЕТАТЕЛЬНЫХ АППАРАТОВ

Формирование и развитие рынка малых летательных аппаратов (МЛА) требует проведения соответствующих научных исследований. Наряду с сегментированием рынка услуг МЛА, не менее важное значение имеет определение потребности в данных услугах.

В общем виде модель прогнозирования потребности в *i*-м виде МЛА имеет вид:

$$П_i = \sum_{j=1}^{j=n} \frac{O_{ij}}{P_{ij}} K_{ориг} У_k^{ма}, \quad (1)$$

где O_{ij} – объемы авиационных работ *j*-го вида, которые предполагается выполнять с использованием *i*-го МЛА; P_{ij} – максимальная производительность (в единицу времени) по базовой (целевой) технико-

эксплуатационной (технологической) характеристике *i*-го МЛА по выполнению работ *j*-го вида; *n*- количество видов работ, которые предполагается выполнять с использованием *i*-го МЛА (*j* = 1, 2 …. n); $К_{ориг}$ – коэффициент, учитывающий наличие в *i*-го МЛА оригинальных (специфических) параметров, необходимых (важных) для выполнения авиационных работ *j*-го вида ($К_{ориг}$ = 1, если аппарат *i*-го вида обладает требуемыми специфическими (оригинальными) параметрами; $К_{ориг}$ = 0, если аппарат *i*-го вида не обладает данными специфическими параметрами); $У_к^{ма}$ - уровень конкурентоспособности *i*-го МЛА по отношению к другим типам (классам).

Именно комплекс перечисленных в зависимости (1) положений и требований будет значимым в аспекте определения оптимальной (рациональной) потребности в МЛА определенного (*j*-го) назначения для конкретного объекта (страны, региона, области). Можно также утверждать, что для различных объектов будут различными и рациональные объемы потребности. Во время выбора оптимальных параметров МЛА определенного (*j*-го) назначения, необходимо учитывать: параметры, зависящие от конструкции МЛА определенного назначения (грузоподъемность, рабочая скорость, скорость набора высоты и др.); параметры сферы использования (размеры обслуживаемых площадок, расстояния полета и др.); параметры специального оборудования для работы (диапазон скоростей, высот, их географическое положение, виды работ и т. д.).

Для прогнозирования потребности на долгосрочный период украинского рынка в парке малых летательных аппаратов необходимо использовать макроэкономические показатели, учитывающие долгосрочные тенденции. Такой подход основан на оценке в каждый из рассматриваемых моментов времени (на средне- или долгосрочную перспективу) соотношения эксплуатационных (рабочих) возможностей постепенно сокращающегося эксплуатируемого парка с прогнозируемыми объемами спроса на авиауслуги.

Одновременно должен проводиться анализ возможных путей развития парка, его поставок по различным вариантам.

Торрой Иллка, д.е.н., університет г.Куопіо, проректор, (Фінляндія)
Т.О. Кобєлєва, НТУ «ХПІ», викладач

КОН'ЮНКТУРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ЕЛЕКТРОВИРОБІВ

Основна мета вивчення кон'юнктури товарного ринку — встановити, якою мірою діяльність промисловості і збуту впливає на стан ринку, на його розвиток в найближчому майбутньому і які заходи слід прийняти, аби повніше задовольнити попит на товари, раціональніше використовувати можливості, які є у виробничого підприємства. Результати вивчення кон'юнктури призначені для ухвалення оперативних рішень по управлінню виробництвом і збутом товарів. Комплексний підхід до вивчення кон'юнктури ринку передбачає: використання різних взаємодоповнюючих джерел інформації; поєднання ретроспективного аналізу з прогнозом показників, що характеризують кон'юнктуру ринку; вживання сукупності різних методів аналізу і прогнозування.

Вивчення кон'юнктури електротехнічного ринку базується на аналізі показників, які характеризують виробництво і постачання товарів цієї групи, об'єм і структуру роздрібного продажу, товарних запасів на складах підприємства, в оптовій і роздрібній торгівлі. Тому головна мета досліджень кон'юнктури ринку електротехнічних виробів — створення системи показників, що дозволяють отримати кількісну і якісну характеристики основних закономірностей і особливостей розвитку попиту населення і товарної пропозиції, виявити чинники формування ринкової кон'юнктури. До таких показників відносяться:

- виробництво товарів в асортименті; оновлення товарного асортименту;
- забезпеченість матеріалами, сировиною, виробничими

потужностями; запаси товарів в асортименті (у тому числі на підприємстві, в торгівельних організаціях);

- продаж товарів в асортименті (у тому числі опт, роздрібна, фірмова);
- зміна частки ринку, займаного підприємством; зміна частки ринку, займаного конкурентами; виконання заявок на постачання товарів; зміна в попиті споживачів; величина незадоволеного попиту в розгорнутому асортименті;
- динаміка цін ін.

Служба вивчення ринку підприємства аналізує дані про динаміку виробництва товару в зіставленні з заявками і замовленнями оптових покупців, аналізує зведення про рух товарів в роздрібній торгівельній мережі. Аналіз цих даних дозволяє зробити досить надійні виводи про тенденції розвитку попиту на досліджуваний товар. Зіставляючи динаміку вступу, продажу і запасів по окремих позиціях асортименту товарів даної групи і долю кожній з них у вступі, продажі і запасах, можна визначити, по-перше, зрушення в мікроструктурі попиту, по-друге, міра відповідності асортименту товарів потребам ринку.

При вивченні кон'юнктури ринку асинхронних двигунів ставиться завдання не лише визначення стану ринку на той або інший момент, але і передбачення вірогідного характеру подальшого його розвитку принаймні на один - два квартали. Результати аналізу прогнозованих показників кон'юнктури ринку у поєднанні із звітними і плановими даними дають можливість завчасно виробити заходи, направлені на розвиток позитивних процесів, усунення тих, що є і запобігання можливим диспропорціям.

О.Л. Шевченко, к.е.н., доц. кафедри маркетингу ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»

ДОСЛІДЖЕННЯ СПОЖИВАЧІВ У БРЕНДИНГУ

Брендинг має свої особливості, методи і засоби, з допомогою яких не стільки створюється унікальна ринкова пропозиція, скільки формується вектор сприйняття покупцем функціональних і емоційних характеристик товару. Визначення напряму, за яким діятиме компанія, а також ефективність впливу на купівельну поведінку залежить від правильності і результативності маркетингових досліджень у цій сфері.

Почнемо з класичних підходів, відомих будь-якому маркетологу.

Ринкове сегментування базується на принципі, що потенційні споживачі не є ідентичними і тому необхідно розробляти окремі маркетингові програми для різних підгруп споживачів. Такий підхід дозволяє більш точно визначити мотиви споживання товару чи послуги і на основі цієї інформації сформувати адресний комплекс маркетингових засобів. Визначений сегмент має бути розрахований кількісно, так як його розмір і доступність для маркетингових засобів впливає на рішення стосовно доцільності запуску нової марки. Ознак, за якими можна сегментувати ринок велика множина, їх вибір залежить від цілей компанії і специфіки товарної категорії.

За ставленням споживачів до брендів доцільно виділити три основні напрями відносин, за якими переважно проводяться дослідження: раціональні, емоційні та поведінкові. Саме ця група відносин формує загальне відношення до бренду і визначає контекст майбутньої купівельної поведінки [2, 3].

За найбільш поширеними напрями здійснення досліджень споживачів у брендингу необхідно виділити польові та кабінетні, якісні та кількісні дослідження. Перша група здебільшого орієнтована на джерела та об’єктивність отриманої інформації, друга на глибину, конкретність,

причинно-наслідкові зв'язки. Якісні дослідження на сучасному етапі виходять на перший план, оскільки саме вони дають змогу зрозуміти, що насправді відбувається у свідомості цільового споживача, яким чином він сприймає та оброблює інформацію, як діє за тих чи інших обставин. Такі дослідження дозволяють вчасно передбачити зміни споживчих переваг і внести зміни до бренд-стратегії [1, 2].

Найбільш оптимальним варіантом є поєднання кількісних і якісних досліджень, враховуючі цілі і завдання дослідження. Дана технологія отримала назву «кетинг». Кетинг − це дослідження з варіативним застосуванням кількісних і якісних маркетингових методик, що дозволяє сформувати точний комплексний прогноз ринку і положення власного бренду на ньому, а також визначити перелік очікуваних характеристик бренду як з точки зору споживача, так і з точки зору ринкової ситуації і її динаміки.

В умовах потужного і агресивного інформаційного впливу, споживачі отримують більше можливості вибору товарів і брендів, а тому стають більш вибагливими до оцінки товарів і менш лояльні до марок. Виходячи з цього є тільки один надійний спосіб утримувати увагу покупця на власному бренді – це розуміти мотивацію його поведінки і вигідним чином використовувати її. Дана мотивація формується під впливом ряду факторів, зокрема, попереднього купівельного досвіду, настрою споживача, майбутніх очікувань, часу, місця і намірів купівлі. Завдання дослідника – визначити фактори, що є найбільш значущими, а також оцінити ступінь їхнього впливу на поведінку споживача.

Література: **1.** Домнин В. Н. Брендинг: новые технологии в России. − СПб.: Питер, 2002. − 381 с. **2.** Келлер К. Стратегический бренд-менеджмент: создание, оценка и управление марочным капиталом. − М.: Вильямс, 2005. − 704 с. **3.** Шевченко О. Л. Бренд-менеджмент: навч. посібник. − к.: КНЕУ, 2010. − 395 с.

СЕКЦІЯ 5
ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЧО – ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

І.О. Федорова, асистент кафедри менеджменту Національного університету державної податкової служби України

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПОЗИКОВИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ

Світова фінансова криза негативно вплинула на діяльність українських підприємств. Про це свідчить скорочення обсягів виробництва та згортання інвестиційних програм [1, с. 21]. В умовах виходу з фінансової кризи і забезпечення високого рівня конкурентоспроможності вітчизняним підприємствам реального сектору економіки важливо здійснювати ефективне управління капіталом у цілому та позиковим капіталом зокрема. Значно впливає на функціонування підприємств оптимальність співвідношення власного, залученого і позикового капіталу в процесі фінансово-господарської діяльності. Оскільки нарощування власного капіталу знижує фінансові ризики підприємств, у той же час воно сприяє уповільненню швидкості збільшення обсягів діяльності. А в разі залучення додаткових позикових ресурсів підприємство знижує свою фінансову стійкість та, потрапляючи в умови залежності від кредитних ресурсів, втрачає свою кредитоспроможність.

Прийняття фінансових рішень, що стосуються визначення оптимального співвідношення джерел та інструментів фінансування, пов’язане з необхідністю аналізу таких питань як: оцінка потреби в фінансових ресурсах, їх виду, обсягу; вартість та інші умови отримання, використання і повернення фінансових ресурсів, їх взаємозв’язок та взаємовплив; вплив мінливості умов економічного середовища, в тому числі фінансового ринку, на доцільність і ефективність застосування фінансових

ресурсів; поява супутніх фінансових ризиків та сила їх впливу, тощо [2, с. 113].

Надто дорогі кредитні ресурси також не сприяють відродженню і розвитку підприємств. Повноцінному кредитуванню вітчизняного реального сектору економіки перешкоджають загальні проблеми розвитку української банківської системи, а саме низький рівень капіталізації та проблеми ліквідності.

Позитивний вплив на управління позиковим капіталом підприємств здійснюватиме більш активне впровадження овердрафтного кредитування. При застосуванні цього виду кредитування основною проблемою є надто висока вартість, оскільки банківські установи не можуть передбачити, коли саме позичальнику потрібні будуть кошти, а також проблемою є невисока якість забезпечення (частіше всього забезпеченням є товари в обороті). Також перспективним напрямом для формування і регулювання позикового капіталу є розвиток факторингового кредитування, яке на даний час в Україні застосовується не надто активно. Факторингове кредитування сприяє оптимізації витрат часу та коштів в короткостроковому періоді. Ще одним напрямом вдосконалення управління позиковим капіталом можна вважати активізацію використання лізингу. Це надасть можливість оновити основні фонди за рахунок збільшення доступу підприємств до зовнішніх джерел інвестування [3, с. 52].

Також сприятимуть покращенню управління позиковим капіталом підприємств такі заходи як: удосконалення напрямів державної політики щодо формування сприятливих організаційно-економічних умов залучення зарубіжних інвестиційних ресурсів [1, с. 21], зниження реальних процентних ставок завдяки реструктуризації та додатковій капіталізації банківського сектору, створення сприятливих умов для довгострокового банківського кредитування.

Список літератури: **1.** Арутюнян С., Буднік І. Проблеми залучення фінансових ресурсів на підприємствах переробної галузі одеського регіону// Економіст. - 2008. - №11. – С. 18-21. **2.** Шиндирук І.П. Економіко-математичне моделювання та оптимізація структури капіталу підприємств// Фінанси України. –

2012. - №2. – С. 111-118. **3.** Остафіль О., Рубаха М. Банківське фінансування підприємств корпоративного сектору економіки України// Економіст. – 2008. - №8. – С. 50-53.

И.В. Фокина, кандидат экономических наук, старший научный сотрудник Института экономики промышленности НАН Украины

МЕРЫ ПО ПОВЫШЕНИЮ ДОБАВЛЕННОЙ СТОИМОСТИ В УГЛЕДОБЫВАЮЩЕМ ПРОИЗВОДСТВЕ

Развитие производства продукции отраслей с высокой добавленной стоимостью выступает приоритетным направлением при формировании государственной промышленной политики Украины на перспективу. Эта проблема обсуждалась на Всеукраинском совещании по вопросам поддержки реального сектора экономики Украины, которое прошло в сентябре 2012 г. в г. Днепропетровске. Ориентация промышленной политики на повышение роли отраслей, производящих продукцию с высокой добавленной стоимостью, требует разработки и применения комплекса мер организационно-экономического, научно-технического и законодательного характера. Прежде всего, необходимо формирование и утверждение перечня отраслей с высокой долей добавленной стоимости, а также критериев определения уровня добавленной стоимости.

Добавленная стоимость всех отраслей экономики образует национальный доход государства. Добавленная стоимость представляет собой разницу между стоимостью произведенной продукции одной отрасли и стоимостью используемых ресурсов, приобретаемых у других отраслей. Размеры добавленной стоимости в разных отраслях различны. Большая добавленная стоимость образуется в отраслях с высоким уровнем использования интеллектуального труда и с высокой степенью переработки, то есть в высокотехнологичных и наукоемких отраслях. В промышленности к таким отраслям традиционно относят: аэрокосмическую, авиационную, судостроительную, химическую, машиностроение и др. отрасли, базирующиеся на высокотехнологическом и наукоемком производстве. В

добывающих отраслях, в том числе угольной, относительно высокая доля добавленной стоимости обусловлена, как правило, отсутствием затрат на сырье и значительными затратами на заработную плату.

Добыча угля в Украине характеризуется убыточностью, низкой рентабельностью и, как следствие, неудовлетворительным финансовым состоянием угледобывающих предприятий. В условиях значительного дисбаланса доходов и расходов предприятия отрасли крайне заинтересованы в государственной поддержке угледобычи, причем средства необходимы не только для возмещения себестоимости угольной продукции, но и для развития производственной инфраструктуры. Руководство профильного министерства предпринимает активные шаги к поиску дополнительных источников инвестиций, но потенциальные инвесторы не заинтересованы инвестировать убыточные предприятия.

Увеличение производства угля диктуется, прежде всего, необходимостью поддержания уровня энергетической безопасности государства с использованием угля в качестве собственного энергетического источника, но при этом следует повысить долю добавленной стоимости при использовании своих углеводородных ресурсов.

Для достижения этой цели необходимо применение комплекса мер:

- коренное техническое перевооружение угледобывающего производства;
- своевременное воспроизводство угледобывающих мощностей;
- переход к новым технологиям добычи и переработки угля;
- разработка и внедрение технологий промышленной добычи шахтного метана;
- строительство заводов по выпуску продуктов глубокой переработки угля с высокой добавленной стоимостью;
- разработка проектов по организации и развитию углепромышленных кластеров.

Реализация мер по получению и использованию продукции с высокой добавленной стоимостью поможет значительно улучшить финансовое состояние предприятий угольной промышленности.

О.В. Канцедал, студент, Національний Технічний Університет «Харківський Політехнічний Інститут»

ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ

Порівняно з країнами пострадянського періоду, промисловість України представляє собою приклад низько конкурентної промисловості. Підвищити економічний потенціал країни зможе тільки взаємодія промислового виробництва та наукових інноваційних розробок. Метою дослідження є узагальнення даних стосовно інноваційної політики країни на прикладі металургійної галузі.

В останній час світова фінансова олігархія та транснаціональні корпоративні структури підкорюють своєму впливу технічні, інформаційні та технологічні сфери. [1]. Це призводить до втрачання державою стратегічно важливих підприємств і навіть галузей.

В 2005 році в Україні було створене Державне агентство інвестицій та інновацій. Основними завданнями агентства є участь у формуванні й забезпеченні реалізації державної політики в сфері інвестицій й інноваційного розвитку країни [2]. Загальнодержавна цільова економічна програма розвитку промисловості на період до 2017 року ставить за мету активізацію інноваційно-інвестиційної діяльності промисловості та забезпечення ринку конкурентоспроможними промисловими товарами. За цією програмою, в металургії пріоритет надається технологічному вдосконаленню і технічному переоснащенню основних процесів металургійного перероблення на базі ресурсозберігаючих екологічно чистих

технологій та посилення конкуренції на світовому ринку металургійної продукції [3].

За період дії програми в металургії відбулися такі негативні перетворення: скорочення використання виробничих потужностей, закриття виробництв, зростання та перевищення обсягів імпорту над експортом. До позитивних результатів дії цієї програми належить: підвищення завантаження виробничих потужностей до рівня розвинених країн (70-95%); виконання заходів з технічного переоснащення та модернізації виробництва, що дозволило підвищити вміст заліза в залізорудному концентраті до 67,5% і збільшити обсяги виплавки киснево-конверторної сталі до 68,7%; зменшення питомих витрати коксу та енергоносіїв в аглодоменному виробництві за рахунок вдування пиловугільного палива у доменну піч [4].

Фінансування з державного бюджету на виконання програми наведено на рисунку 1.

Рисунок 1 - Динаміка фінансування загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості

З рисунку видно, що недофінансування державних програм сягає 60-80%. Недостатнє фінансування обмежує реалізацію державної програми і призводить до пошуку інвестиції ззовні, тобто до втрачання державного контролю.

Таким чином, державна інноваційна політика потребує обґрунтованого фінансового підкріплення. В умовах дефіциту коштів стає питання про вибір пріоритетних напрямів фінансування, тобто тих підприємств і галузей, що є найбільш стратегічно важливими для держави.

Список літератури: **1.** Экономика и управление инновационной деятельностью. Учебник/ Под ред. Перерва П.Г., Вороновский Г.К., Мехович С.А., Погорелов Н.И.; **2.** http://www.dknii.gov.ua/; **3.** Концепція проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року від 9 липня 2008 р. № 947 –р.; **4.** Звіт про виконання «Державної Програми Розвитку та Реформування Металургійної галузі на період до 2017 року».

І.В. Жадан, здобувач, м. Ірпінь, Національний університет ДПС України

ПОДАТКОВИЙ АУДИТ ВЕЛИКИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

За даними проведеного авторами аналізу, значна частка надходжень до бюджету України припадає на долю великих суб'єктів господарювання. Таким чином, можна зробити висновок, такі платники податків фактично забезпечують фінансовий аспект виконання державою своїх функцій – *фіскальної, бюджетоутворюючої, регулюючої, соціальної, економічної, оборонної* та інших. Саме тому з боку Державної податкової служби України вищезазначеній категорії підприємств приділяється значна увага – створений Центральний офіс з обслуговування, запроваджуються нові методи роботи, зокрема, горизонтальний моніторинг, ризикоорієнтована система відбору платників податків для проведення документальних перевірок. Крім того, завдяки реалізації програми «від фіскального органу до сервісної служби», у Державній податковій службі України з'явилось таке поняття як «сумлінні платники податків».

Супроводження великих платників податків податковими органами здійснюється за галузевими ознаками використовуючи методики аналізу й відстеження їх фінансового стану з перенесенням акценту на факти, що були виявлені в процесі дослідження (несплата або ухилення від сплати податків). По суті, можна зробити висновок, що під час здійснення податкового контролю за функціонуванням великих організаційно-господарських структур, проводиться податковий аудит їх фінансово-господарської діяльності.

Вивчення сутності, особливостей податкового аудиту, супроводження та адміністрування податків і платежів великих платників податків знайшло відображення у наукових працях багатьох українських вчених-практиків – І. Доник, Т. Єгорової, Л. Гончарової, М. Лаби, Н. Рубан, В. Савченко, Л. Соловйової, Л. Тарангул, О. Тімарцева, М. Чумаченко, І. Чуницької тощо.

Авторами проведено аналіз наукових поглядів щодо визначення поняття *«податковий аудит» великих платників податків*, на основі якого можна вважати, що *податковий аудит таких суб'єктів господарювання* являє собою комплекс заходів щодо обробки та аналізу даних податкової, фінансової звітності та іншої інформації, отриманої податковими органами із зовнішніх і внутрішніх джерел, щодо фінансово-господарської діяльності підприємства. Податковий аудит таких підприємств здійснюється з метою виявлення та упередження на якомога ранній стадії можливих порушень податкового та валютного законодавства.

На жаль, поняття, сутність, теоретичні засади, методика проведення податкового аудиту на сьогоднішній день законодавчо не визначені. Але в рамках Програми модернізації ДПС, відповідно до Стратегічного плану розвитку державної податкової служби України до 2013 року, наказу Державної податкової адміністрації України від 29.09.2005 р. № 420, Департаментом розвитку та модернізації ДПС проводяться роботи з впровадження системи «Податковий блок», яка передбачає планування податкового аудиту на основі ризикоорієнтованої системи.

Реалізація регуляторної політики держави у сфері податкового аудиту великих платників податків є важливим чинником впливу на формування ефективних механізмів організаційно-економічних відносин підприємств і держави. Формування цілісного, погодженого і стабільного законодавства в цій галузі податкової сфери забезпечуватиме зниження податкового навантаження на бізнес, ініціює підвищення активності суб'єктів господарювання, створить умови для залучення та стимулювання як національних, так й іноземних інвестицій у економіку України, що відповідає

сучасній стратегії розвитку податкової служби – «від фіскального органу до сервісної служби».

Список літератури: **1.** Василькова Т. В., Жадан І. В. Податковий контроль великих платників податків в умовах реалізації державної регуляторної політики України / Т. В. Василькова, І. В. Жадан // Науково-практичний журнал «Економіка Криму». - 2012 р.- № 2 (39). — с. 26 – 35. **2.** Манойленко О. В. Особливості реструктуризації великомасштабних промислових підприємств в Україні / О. В. Манойленко // Актуальні проблеми економіки. - 2006. - 03(57). - С. 3-10.

Т.А. Жадан, ст.викладач, м. Харків, НТУ «ХПІ»

ОБ'ЄКТИВНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ

В умовах глобалізації економіки і інтеграції України у світовий економічний простір гостро ставиться питання про розвиток окремих галузей агропромислового комплексу, здатних забезпечити продовольчу безпеку країни, задовольнити потреби населення у високоякісних продуктах харчування, їх економічну та фізичну доступність, спрямувати свій потенціал на раціональне використання і комплексну переробку сировини, розширення експорту готової продукції. Особливе місце у цьому процесі належить олійно-жировій галузі.

Олійно-жирова галузь є найпотужнішою галуззю агропромислового комплексу України, яка відіграє ключову роль у забезпеченні рослинною олією та продуктами її переробки як внутрішнього так і зовнішнього ринку. На функціонування та розвиток олійно-жирової галузі найістотнішим чином впливають її специфічні особливості, серед яких можна виділити наступні:

- перша особливість пов'язана з масштабністю використання олійно-жирової продукції у самій галузі (олія є основою для виробництва саломасу, який в свою чергу є основою для виробництва маргаринової продукції та мила), харчовій, хімічній, металургійній, шкіряній і текстильній промисловості, сільському господарстві, виробленні теплової та електричної енергії;

- по-друге, це висока концентрація виробництва;

- по-третє, це висока ресурсомісткість галузі (для виробництва однієї тонни олії витрачається від трьох до восьми тонн насіння олійних культур);

- по-четверте, це високий ступінь залежності галузі від сільського господарства, яке є основним постачальником олійної сировини для переробних потужностей галузі;

- по-п'яте, це просторова розосередженість зон вирощування олійної сировини, що потребує врахування при розміщенні нових виробничих потужностей галузі, а також розвитку її інфраструктури;

- по-шосте, це високій ступінь залежності урожайності олійних культур від природно-кліматичних умов, що в свою чергу відбивається на завантаженості виробничих потужностей галузі, якості кінцевої продукції, впливає на кон'юнктуру ринку;

- сьома особливість - сезонність виробництва, оскільки олійна сировина протягом року поступає нерівномірно. Переробні потужності галузі найбільшим чином завантажені у вересні – листопаді, оскільки саме на цей період припадає збір врожаю соняшника та інших олійних культур;

- восьма особливість пов'язана з експортною орієнтацією галузі, її залежністю від зовнішньоекономічної політики держави, співвідношення попиту та пропозиції на світовому ринку, світових цін на мінеральне пальне та ін.;

- дев'ята особливість – продукція олійно-жирової галузі є важливою складовою у харчуванні людини і відноситься до категорії соціально-значущої, входить до складу продуктів харчування споживчого кошику.

Виявлення та визначення специфічних особливостей олійно-жирової галузі обумовлюють необхідність застосування заходів та засобів державної підтримки, що дозволить найбільш ефективним чином спрямувати їх на створення сприятливого середовища для розвитку галузі у відповідності з цілями агропромислової політики держави (підвищення конкурентоспроможності продукції, удосконалення господарських відносин між виробниками олійної сировини, її переробниками та споживачами

готової продукції, підвищення добробуту населення, створення належних умов праці, зміцнення продовольчої безпеки країни, збільшення надходжень до бюджету тощо).

В.Ю. Лісіна

КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ (АУДИТУ)

В умовах розвитку ринкових відносин в Україні саме аудит виступає як найбільш прогресивна форма фінансового контролю [1, 3]. Державний аудит необхідно розглядати як сучасну, найбільш зрілу форму державного фінансового контролю, яка забезпечує комплексну цільову оцінку результатів діяльності підконтрольного суб'єкту через формування думки про законність його функціонування та достовірність контролюємої інформації (фінансовий аудит) або через аналіз досягнення цілей, поставлених перед організацією і відповідність ним результатів діяльності (аудит ефективності) та має на увазі формування об'єктивного висновку за результатами перевірки, відповідальність аудитора і публічність результатів контролю.

Критерій у загальновизнаному розумінні є кількісною або якісною ознакою, на підставі якої оцінюється факт, матеріальний чи духовний об'єкт, здійснюється оцінка будь-яких явищ, проявів функціонування матеріальних та нематеріальних суб'єктів, класифікація предметів матеріального та духовного світу, це фактично «мірило», за яким виробляються ставлення і думка щодо доцільності та ефективності функціонування певного суб'єкта [2, 3].

Критерії ефективності державного аудиту становлять собою ознаки, сторони, прояви процедури контролю, аналізуючи які можна визначати рівень і якість контролю, його відповідність потребам та інтересам суспільства.

Критерії ефективності державного аудиту доцільно поділяти на:

- узагальнюючі, що характеризують темпи і масштаби приросту національного багатства; рівень життя населення порівняно зі стандартами розвинутих країн; впорядкованість, безпеку, сталість та надійність суспільних відносин, їх відтворення з наростаючим позитивним результатом;
- спеціальної соціальної ефективності державного аудиту: цілеорієнтованість організації і функціонування державно-управлінської системи контролю (аудиту), що дає змогу виключати дублювання, паралелізм як у діяльності самих органів державної влади, так і в розподілі повноважень між ними та органами місцевого самоврядування, а також виявляти ділянки суспільної життєдіяльності, що залишилися поза процедурою контролю; витрати часу на вирішення управлінських питань і здійснення управлінських операцій; витрати на утримання і забезпечення функціонування системи державного аудиту (сукупні – економічні, соціальні, технічні, кадрові та ін.), при їх аналізі й оцінюванні слід враховувати взаємозалежність між вартістю управління і соціальними результатами діяльності керованих об'єктів;
- конкретної соціальної ефективності діяльності кожного контролюючого органу і посадової особи, кожного одиничного управлінського рішення, контролюючої дії, впливу: ступінь відповідності напрямів, змісту і результатів контрольної діяльності органів і посадових осіб тим її параметрам, які відображені у правовому статусі органу й окремої посади; законність рішень і дій; правдивість і доцільність управлінської інформації, яка видається контролюючими органами та їх посадовими особами.

Література: **1.** Скоропад І. С., Пахолок Н. І. Державний фінансовий контроль в Україні: проблеми та шляхи реформування. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/21_3/263_SKO.pdf **2.** Тікань Л.В. Фінансовий контроль: теорія та методологія : монографія / Л.В. Дікань, Ю.О. Голуб, Н.В. Синюгіна. – Харків : Вид-во ХНЕУ, 2009. – 92 с. **3.** Шевченко Н. Оцінка ефективності державного фінансового контролю в системі фінансових відносин. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/visnik7/fail/shevchenko.pdf

Н.В. Чапаєва, магістрант НТУ «ХПІ»

РОБОЧИЙ ЧАС: ОБЛІК ТРИВАЛОСТІ ТА ГАРАНТІЇ ОПЛАТИ.

Трудові відносини всіх людей, працюючих в Україні регулюються Кодексом законів про працю (далі КЗпП).

Згідно ст. 11 КЗпП на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності і господарювання, які використовують найману працю і мають права юридичної особи має укладається колективний договір. У ньому встановлюються взаємні зобов'язання сторін щодо режиму роботи, тривалості робочого часу і відпочинку; умов і охорони праці; нормування і оплати праці, встановлення форм, системи, розмірів заробітної плати та інших видів трудових виплат; встановлення гарантій, компенсацій, пільг тощо (ст. 13 КЗпП). Все це необхідно не тільки для вирішення питань щодо організації праці працівників, а ще для коректної оцінки та розміру оплати їх праці, адже оплачуватися повинно фактично відпрацьований час у порівнянні з нормативним.

У статті 50 КЗпП закріплено, що нормальна тривалість робочого часу не повинна перевищувати 40 годин на тиждень. Але тривалість робочого часу може (а у деяких випадках, передбачених ст. 51 КЗпП, повинна) бути скорочена за рішенням керівництва підприємства чи організації. Статтею 52 КЗпП закріплена можливість обирати п'ятиденний або шестиденний робочий тиждень з двома чи одним вихідним відповідно. Найчастіше підприємства вирішують працювати за першим варіантом, отже тривалість щоденної роботи складає 8 годин. Хоча не заборонено встановлювати тривалість щоденної роботи, відмінну від 8 годин. Наприклад, з понеділка по четвер робочий час 8,5 годин, а в п’ятницю – 6 годин. Головне витримати вимогу про 40-годинний робочий тиждень (4 дні * 8,5 годин + 6 годин = 40 годин).

На практиці доводиться зустрічатися і з 12-годинними, і з 24-годинними змінами. Тож постає питання як законно організувати роботу працівників при такому графіку роботи підприємства?

У законодавстві не існує чіткого обмеження щодо кількості годин щоденної роботи. Проте існують вимоги по забезпеченню нормальних умов праці. Тобто треба потурбуватися, щоб працівник мав перерву на обід не більш як через 4 години роботи, або змогу приймати їжу без відриву від виробництва, також забезпечити можливість і місце для відпочинку працівника. Без виконання цих вимог залучення працівника до роботи на тривалий строк може бути розцінено як порушення трудового законодавства, що в свою чергу призведе до накладання адміністративних санкцій на підприємство.

Окрім цього треба враховувати вимоги відомчих нормативних актів по даному питанню та спиратися на положення документів міжнародного права відносно представників деяких професій. Наприклад, відповідно до статті 8 Конвенції №153 щоденний відпочинок водіїв становить не менше десяти годин поспіль протягом будь-якого двадцятичотирьохгодинного періоду, рахуючи від початку робочого дня.

Державне регулювання заробітної плати у першу чергу полягає у визначенні та гарантуванні її мінімального рівня. Також на державному рівні регулюються розміри прожиткового мінімуму, умови зростання фондів оплати, міжгалузеві співвідношення в оплаті праці тощо.

Статтею 12 ЗУ «Про оплату праці» №108 закріплено перелік державних норм і гарантій щодо оплати праці та порядок їх застосування. Серед них норми оплати праці за роботу: у надурочний час; у святкові, неробочі та вихідні дні; у нічний час; за час простою, який мав місце не з вини працівника тощо.

Отже держава через законодавство зобов’язує роботодавців організовувати роботу на підприємстві таким чином, щоб працівники працювали у гідних умовах, із обмеженою тривалістю робочого часу та із гарантованим мінімумом оплати праці.

Список літератури: **1.** Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 року. **2.** Конвенція №153 Міжнародної організації праці 1979 року про тривалість робочого часу та періоди відпочинку на дорожньому транспорті від 27.06.1979 року. **3.** Закон України «Про оплату праці» №108/95-ВР від 24.03.1995 року.

СЕКЦІЯ 6
НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ТА МИТНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

І.Г. Канцур, асистент кафедри менеджменту Національний університет ДПС України

ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ БЮДЖЕТУ: ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ

В рамках державного фінансового сектору бюджет є основним підґрунтям фінансово-економічного життя держави. Реалізація бюджетної політики спрямована на забезпечення сталого розвитку національної економіки, підвищення стандартів життя і рівня добробуту громадян, сприяння збалансованому розвитку конкурентоспроможної економіки, забезпечення фінансової стабільності держави та здійснення заходів із зменшенням рівня "доларизації" економіки, підвищення ефективності виконання програм імпортозаміщення, розвиток виробництва вітчизняних товарів, ефективний захист внутрішнього ринку та підтримку експорту, модернізацію інфраструктури та базових секторів економіки, забезпечення екологічної безпеки, оптимізацію соціального захисту. Бюджет реалізується через потужний фіскальний механізм з метою досягнення збалансованості в системі фінансового господарства держави. Процес удосконалення системи оподаткування в Україні відбувається постійно.

Значну частину доходів бюджету складають податкові надходження. Вони відіграють провідну роль у системі бюджетно-податкового регулювання. Саме за рахунок податків формуються фінансові ресурси, що зумовлює необхідність побудови ефективної податкової системи, яка б забезпечила необхідний, достатній, фіскальний рівень бюджетних доходів.

Перш ніж перейти до питання пріоритетних напрямів удосконалення податкових надходжень бюджету, необхідно визначити соціально-економічні чинники, що впливають на обсяг даних надходжень.

Визначення факторів впливу на обсяг надходжень – складна та комплексна процедура, оскільки постійно відбувається зміна показників макроекономічного розвитку держави, удосконалюються законодавчі норми, які впливають на базу оподаткування або змінюється порядок адміністрування платежів, запроваджуються нові механізми розрахунків з бюджетом тощо [1].

На стан податкових надходжень до бюджету впливають як макроекономічні чинники (розмір ВВП, рівень інфляції, рівень зайнятості населення, структура платіжного балансу, платоспроможність населення, нормативно-правове законодавство), так і мікроекономічні чинники (вид оподаткування, наявність податкових пільг, рівень прибутковості, розмір валового доходу тощо). Група соціально-економічних факторів має також значний вплив на обсяги податкових надходжень до бюджету.

Отже, пріоритетними напрямками удосконалення податкових надходжень бюджету є: 1. розроблення та внесення змін до Податкового кодексу України;

2. підписання конвенцій про уникнення подвійного оподаткування з іншими державами; 3. вжиття комплексу заходів щодо вдосконалення законодавства з питань митного контролю, митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі; 4. удосконалення взаємодії податкових та митних органів у частині поліпшення адміністрування платежів до бюджету та уникнення необґрунтованих втрат доходів бюджету; 5. зменшення податкового навантаження на суб’єктів господарювання та удосконалення системи адміністрування податків, що сприятиме збільшенню обсягів власних коштів підприємств, які можуть бути спрямовані на інвестиційні цілі; 6. детінізація економіки і доходів громадян; 7. забезпечення належного контролю за правомірністю отримання податкових пільг

суб'єктами господарювання та цільовим використанням таких пільг; 8. своєчасне бюджетне відшкодування ПДВ; 9. інтенсифікація процесу стягнення податкового боргу.

Список літератури: **1.** *Свердан М.М.* Современные налоговые системы: опыт и тенденции развития в странах ОЭСР / М.М. Свердан // Макро- и микроэкономика: теория и практика: материалы III международной научно-практической конференции. — Караганда: Центр гуманитарных исследований, 2011. — С. 16-25.

Я.В. Кузнєцов, студент НТУУ «КПІ»

СЕРВІСНА ОСНОВА ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ НА ЗАМІНУ ФІСКАЛЬНОЇ, АБО ШЛЯХИ ДО ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ДОВІРИ ІНВЕСТОРІВ ДО УКРАЇНИ ТА ЗБІЛЬШЕННЯ НАДХОДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ

Податкові системи світу, безперечно, різняться, як на законодавчому, так і на соціальному рівні. Але незмінним є те, що в будь-якій державі податок є головним джерелом поповнення бюджету країни, який витрачається на соціально-культурні заходи, на національну економіку, на безпеку і правоохоронну діяльність, на національну оборону, на загальнодержавні питання, на житлово-комунальне господарство, на обслуговування державного і муніципального боргу та ін. Дуже часто через певну складність податкових механізмів у пересічного підприємця можуть виникати питання щодо процесу оподаткування. Це і не дивно, адже в кожній країні різняться як величина податку, так і їх кількість.

Згідно з інформацією Світового банку, за підсумками 2011 року Україна посіла перше місце у світі за кількістю сплачуваних податків. Світовий банк підрахував, що український бізнес у тій чи іншій формі виплачує 135 різних податків. Це абсолютний світовий рекорд. Для прикладу, у Румунії 113 податків. На третьому місці знаходиться Ямайка - 72 види податку. У Франції всього сім податків, у Великобританії, Чехії, Нідерландах, Португалії, Іспанії, Фінляндії - вісім податків. У США - 11.

Це говорить про безперечну ускладненість податкової системи в Україні. Проте, в цьому році був прийнятий новий податковий кодекс, в якому кількість податків суттєво зменшена — з 42 до 23. Також відомо, що є намір влади провести податкову реформу і скоротити кількість податків з 23 до 9. Але це не зовсім повно вирішить усі проблеми.

На мою думку, в Україні дуже погано відпрацьований механізм зворотнього зв'язку з платником податків. Досить складно звернутися з певним питанням та швидко отримати кваліфікаційну відповідь. Співробітник підприємства, наприклад, бухгалтер повинен відволікатися від роботи, збирати необхідний пакет документів та простоювати в податковій у черзі за консультацією. Також, для індивідуального роз’яснення того чи іншого питання потрібно письмово звертатися до податкової, а відповідь можна отримати лише за тридцять днів. На сьогоднішній день в місті Києві існує свого роду “Call-Центр” податкової служби, проте, лінії часто завантажені та тематики запитань розбиті по певних днях.

В першу чергу, пропонується створити систему гарячої лінії податкової служби по всій Україні. Особливу увагу приділити можливості спілкування іноземною мовою (англійська, французька), для сприяння залученню іноземного сегменту підприємництва. Для того, щоб отримати індивідуальну консультацію – розробити інтерактивний сайт, де в онлайн режимі можна буде прикріпити в повідомленні деякі файли під час спілкування з консультантом. Також, слід перейняти досвід країн Європи та розширювати електронний реєстр баз даних. Регулярно створювати конференції з запрошенням підприємців різних рівнів бізнесу для обговорення актуальних запитань щодо податкової системи. Розширити по всій Україні кількість центрів для обслуговування платників податків.

Отже, потрібно переходити на новий, світовий рівень взаємодії та спілкування з платниками податків, адже надання якісного сервісу з боку держави для покращення дії такого необхідного інструменту економіки країни, як податки – вагомий внесок в сприяння інтеграційних процесів,

покращення економічної ситуації в країні, збільшення рівня довіри інвесторів до України, а з цим, і збільшення надходження інвестицій у країну.

Список літератури: **1**.ДіброваТ.Г./Навчальний посібник/Маркетингова політика комунікацій: стратегії, вітчизняна практика. – К.: Стилос, 2011. – 294 с.**2**.Про систему оподаткування: Закон України від 25 червня 1991 р. №1251Х11.

Е.В. Гришина, к.е.н. каф. Економічного аналізу та обліку, НТУ «ХПІ», Харків

Я.І. Надєєва, магістрант, НТУ «ХПІ», Харків

ОСНОВНІ ПИТАННЯ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Малий бізнес відіграє важливу роль у сучасній ринковій економіці. Податкові надходження від малого бізнесу формують основу місцевих бюджетів. Тому ефективна економічна діяльність малого бізнесу є запорукою стабільності національної економіки.

Правильно побудована та грамотно організована податкова політика та податкове планування сприятиме стабільності фінансового стану підприємства, виявленню та подоланню загроз для фінансової безпеки підприємства та плануванню подальшої діяльності.

Наукові дослідження, присвячені питанням вдосконалення податкового планування, завжди мають особливу актуальність.

В даний час у межах теорії податків та оподаткування сформувався напрям, який отримав назву теорії оподаткування. У цій галузі активно працюють такі вчені, як В. Бабанін, В. Берник, С. Боброва, А. Бризгалін, Н. Верстина, О. Вилкова, Н. Вороніна, Н. Головецький, А. Головкін, Б. Рогозін та інші. Податкове планування вчені головним чином розглядають з позиції управління податками, тобто законного зменшення податків та максимізації доходів.

Метою дослідження є вивчення теоретичних й організаційних аспектів податкового планування підприємств малого бізнесу.

Податкове планування – це система планування податкових платежів, що спрямована на стабільний розвиток діяльності підприємства з метою оптимізації податкових зобов'язань, що забезпечать збільшення прибутку. Ефективність податкового планування оцінюється з огляду на рівень податкового навантаження на підприємство та співвідношення отриманих вигід з витратами на його проведення.

Суть податкового планування полягає у формуванні підприємством такої податкової політики, яка б забезпечила найоптимальніший варіант здійснення фінансово-господарської діяльності та розміщення своїх активів для досягнення найнижчого рівня сплати податків [1].

Необхідність податкового планування закладена у самому податковому законодавстві, яке передбачає ті чи інші податкові режими для різних випадків, визначає різні методи формування податкової бази і пропонує платникам податків різні податкові пільги, якщо вони будуть діяти в певних напрямках [2]. Наприклад, діюча зараз спрощена система оподаткування [3], яка передбачає заміну встановлених законодавством податків і зборів (обов'язкових платежів) сплатою єдиного податку. Або ж навпаки, підприємству більш вигідно буде залишитись на загальній системі.

Вибір підприємством тієї чи іншої системи оподаткування має ґрунтуватися на економічній ефективності, що виникає внаслідок зменшення податкових зобов'язань. Проте, досвід показав, що малим підприємствам з великою часткою сировини у витратах застосовувати спрощену систему оподаткування економічно невигідно.

Отже, головним завданням податкового планування є вибір того варіанта здійснення господарської операції, який з урахуванням його податкових наслідків найбільшою мірою відповідає цілям підприємства.

Податкове планування має стати невід'ємною складовою фінансового планування кожного підприємства малого бізнесу.

Список літератури: **1.** М.Т.Бець, Н.М.Клим «Оптимізація податкового планування» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegment/2007_605/10.pdf; **2**.О.Ф.Лимар Податкове планування на підприємствах малого бізнесу [Електронний ресурс] – Режим

доступу: http://intkonf.org/limar-of-umanska-mv-kuzomko-ii-podatkove-planuvannya-na-pidpriemstvah-malogo-biznesu; **3.** Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 №4618-VI//http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17

С.А. Супруненко, доц., Національний університет ДПС України, м. Ірпінь

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ЧАСТИНА ЕФЕКТИВНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Складність державного регулювання економічних проблем визначається тим що, що законодавство України в сфері оподаткування не містить чітких, прозорих і однозначно трактованих критеріїв діяльності суб'єктів підприємництва в напрямку податкового планування. При цьому суб'єкту підприємництва і контролюючим органам складно обґрунтувати правомірність застосування податкового планування.

Складність вирішення цих питань полягає у відсутності єдиного науково обґрунтованого підходу до визначення змісту цього поняття і чіткої його регламентації на законодавчому рівні.

Наведені положення актуалізують проблеми розробки та обґрунтування податкового планування на основі його всебічного аналізу, як частини процесу фінансового планування та формування умов розвитку стійких позитивних тенденцій в діяльності суб'єктів підприємництва.

На даний момент науковці не прийшли до єдиної думки щодо призначення податкового планування. Зокрема, відсутні загальновизнані визначення як податкового планування, так і його об'єкта і пов'язаних з ними прямо або побічно, але доповнюючи і розкривають процес податкового планування податкових категорій.

У зв'язку з цим, економічно обґрунтованим є підхід до податкового планування як функції управління фінансово-господарською діяльністю суб'єкта підприємництва. Реалізація цієї функції сприяє отриманню обґрунтованої податкової вигоди, оптимізації рівня податкового навантаження та податкового ризику, використання інструментів

контролінгу, що ініціює зростання фінансового потенціалу суб'єкта підприємництва за допомогою якісного поліпшення фінансових показників його діяльності.

Податкове планування як функція управління об'єктом має перерозподільний і стимулюючий характер в процесі розширеного відтворення суб'єкта підприємництва.

Інструменти податкового планування слід використовувати системно, тобто у відповідності з фінансовою стратегією суб'єкта підприємництва і досягненням конкретних цілей. Податкове планування є індивідуальним інструментом конкретного суб'єкта підприємництва, використовуваного в процесі реалізації фінансової стратегії.

Оцінити ефективність податкового планування можливо за ступенем впливу застосовуваних методів і способів податкового планування на фінансові результати діяльності суб'єкта підприємництва, так як податкове планування спрямоване на вивільнення грошових коштів організації у вигляді обґрунтованої податкової вигоди для більш ефективного їх розміщення з точки зору його фінансово-господарської діяльності. Причому таку оцінку необхідно проводити, виходячи з поставлених цільових орієнтирів. З чого випливає, що необхідно, не просто порівнювати фінансові показники за певний відрізок часу, а проводити аналіз впливу суми податкової економії, інвестованої в господарську діяльність, на рівень досягнення поставленої мети.

В результаті дослідження, зазначимо, що податкове планування як функція управління сприяє підвищенню ефективності функціонування суб'єкта підприємництва, якісному покращенню його споживчої корисності.

Т.В. Василькова, к.е.н., профе. кафедри аудиту та економічного аналізу, м. Ірпінь, Національний університет ДПС України
І.В. Жадан, здобувач, м. Ірпінь, Національний університет ДПС України

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПОДАТКОВОГО АУДИТУ В СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ

Євроінтеграційна ініціатива України дала потужний поштовх для розвитку вітчизняної системи оподаткування, про що свідчить прийняття та введення в дію Податкового кодексу України, реалізація програми «Від фіскального органу до сервісної служби». Вищезазначені зміни обумовили створення сприятливого для сумлінних платників податків середовища, яке стимулює їх легальну діяльність та, як результат, ефективне наповнення державного бюджету. Але, як показує практичний досвід авторів, і на даний момент існують ризики умисного ухилення від сплати податків недобросовісними підприємствами. Отже, перед ДПС України постає проблема у необхідності розробки та закріплення на законодавчому рівні методик процедури виявлення таких суб'єктів господарювання. Основою розробки таких методик, на думку авторів, є податковий аудит.

Дослідженням сутності, процесом становлення та розвитку податкового аудиту в системі оподаткування України займались такі провідні вітчизняні науковці, як М. Білуха, Ф. Бутинець, О. Василик, Є. Кондукова, Т. Микитенко, П. Мельник, Є. Мних, В. Мурашко, В. Онищенко, Л. Ревуцька, А. Чугаєв та інші. Однак, на сьогодні одностайної думки щодо вирішення даної проблематики немає.

Досліджуючи ґенезу податкового аудиту, необхідно відмітити, що вона бере початок ще з часів існування стародавнього світу. Сам термін «аудит» походить від латинського слова «audio» (в перекладі - «він чує», «слухати») – так у духовних навчальних закладах називали найкращого учня, який за дорученням вчителя перевіряв інших учнів. Передумови щодо виникнення контролю у сфері оподаткування, і податкового аудиту, як його форми, виникають після Хрестових походів, у часи Відродження. У Європі на державному рівні утворюються спеціальні органи – рахункові управління, які здійснюють контроль за збором

податків. Доленосне значення в історії розвитку податкового контролю мала промислова революція XVII – XIX ст. У зв'язку зі створенням нових великих підприємств, зростанням їх потужності, вирішальну роль у державному бюджеті починають виконувати податки, тому з'являється необхідність у створенні спеціальної системи щодо їх контролю – системи оподаткування. В 90-х роках XX століття, після утворення податкової служби у складі Міністерства фінансів України, податковий аудит отримує законодавче відображення у Наказі ДПА України від 25.11.2002 р. № 567 «Щодо затвердження Методичних рекомендацій з організації кабінетного аудиту (для юридичних осіб)», Наказі від 16.07.2007 р. № 432 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації проведення перевірок підприємств, які входять до складу фінансово-промислових груп, інших об'єднань та великих платників податків». У ДПА України створюється Департамент податкового аудиту та валютного контролю. Ключовою подією еволюційного розвитку податкового контролю стало прийняття Податкового кодексу України. Але податковий аудит, на відміну від податкового контролю, затвердження на законодавчому рівні в ньому не отримав. В рамках Програми модернізації та відповідно до Стратегічного плану розвитку ДПС України до 2013 року, податковою службою планується запровадження системи «Податковий блок», яка передбачає планування податкового аудиту.

Аналізуючи становлення та розвиток податкового аудиту в системі оподаткування України, можна зробити висновок, що він на практиці, як форма податкового контролю, постійно застосовувався податковими органами та, на жаль, теоретичного підґрунтя не отримав. Тому, для виконання покладених суспільством на ДПС України завдань, необхідно приділити особливу увагу до розробки та законодавчого закріплення його сутності і методик проведення.

Список літератури: **1.** Василькова Т. В.. Жадан І. В. Ґенеза та еволюція податкового аудиту в системі державної регуляторної політики України /Т. В. Василькова, І. В. Жадан / Актуальні питання економіки: проблеми, гіпотези, дослідження: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Сімферополь, 5 – 6 жовтня 2012 року) / Наукове об'єднання «Economics». – Сімферополь: НО «Economics», 2012. – С. 22 – 23. **2.** Манойленко О. В. Особливості реструктуризації великомасштабних промислових підприємств в Україні / О. В. Манойленко // Актуальні проблеми економіки. - 2006. - 03(57). - С. 3-10.

Д.В. Карнаух, студентка
Л.В. Кузьменко, доцент
Т.С. Шовкопляс, старший викладач

ЕФЕКТИВНІСТЬ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ, ЇЇ НЕДОЛІКИ ТА ПЕРЕВАГИ

Спрощена система оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва запроваджена з метою державної підтримки малого підприємництва в Україні.

Основною метою державної підтримки малого підприємництва є: створення умов для позитивних структурних змін в економіці України; сприяння формуванню і розвитку малого підприємництва, становлення малого підприємництва як провідної сили в подоланні негативних процесів в економіці та забезпечення сталого позитивного розвитку суспільства; підтримка вітчизняних виробників; формування умов для забезпечення зайнятості населення України, запобіганню безробіттю, створення нових робочих місць.

На перших етапах становлення спрощеної системи оподаткування в Україні малому підприємництву були надані певні пільги, проте через певний час введені обмеження при використанні спрощеної системи бухгалтерського обліку та оподаткування. Дані статистики підтверджують зниження кількості суб'єктів господарювання малого та середнього бізнесу, які працюють на спрощеній системі.

Для здійснення державної політики щодо підтримки малого підприємництва було запроваджено Податковий кодекс України. Відповідно до нього спрощену систему оподаткування обліку та звітності застосовували для таких суб'єктів малого підприємництва: фізичні особи, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і у трудових відносинах з якими, включаючи членів їх сімей, протягом року перебуває не більше 20 осіб та обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт,

послуг) за рік не перевищує 3 млн. гривень; та юридичні особи – суб'єкт підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких за рік середньооблікова чисельність працюючих не перевищте 50 осіб і обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 5 млн. гривень [1].

Вважаємо, що для перших двох груп платників встановлено досить лояльні умови оподаткування, що проявляються насамперед у розмірі ставок: у межах від 1 до 10 % (для першої групи) та у межах від 2 до 20 % (для другої групи) розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового року [2].

Проте, поряд з перевагами спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва, існують і певні вади, що стримують розвиток малого підприємництва в Україні, зокрема: обмеження обсягів виручки суб'єктів малого бізнесу, які дають право використовувати спрощену систему оподаткування; суми єдиного податку фізичної особи-платника податку сплачуються авансом за звітний період. При цьому не враховується, чи буде фактично отримано дохід від здійснення такої діяльності за звітний період; елемент подвійного оподаткування в спрощеній системі за ставкою 3 % за умови сплати ПДВ. Оскільки 3 % податку нараховується виходячи з виторгу, включаючи ПДВ, яка надходить від покупців на поточний рахунок чи в касу підприємства, а це з економічної точки зору не є конструктивним.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що важливо втілювати державні програми підтримки малого бізнесу, а саме: забезпечувати рівноправність для всіх суб'єктів підприємницької діяльності; звільняти новостворених підприємців на кілька років від податків, тобто надавати підприємцям податкові канікули, щоб зменшити зловживання, що дискредитують спрощену систему.

Список літератури: **1**.Податковий Кодекс України від 01.01.2012 року. **2**. *Л.П.* Коваль «Зміни у спрощеній системі оподаткування та їх вплив на фінансову безпеку малого підприємництва». Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вин. 22.1, с. 244-249.

М.В. Рета, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХПІ»
М. Лущицька, магістр, м. Харків, НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Для подальшого розвитку української економіки важливим є напрям становлення сектору малого бізнесу. Малий бізнес є невід'ємним елементом конкурентного механізму. Він забезпечує гнучкість ринковій економіці, мобілізує виробничі і фінансові ресурси населення, здійснює структурну перебудову економіки, забезпечує насичення ринку споживчими товарами та послугами, вирішує проблему зайнятості населення.

Функціонування малого бізнесу значно відрізняється від інших за розмірами підприємницьких структур. Ці відмінності проявляються у кількісних ознаках (невелика кількість працівників та сума виручки від реалізації), та якісних (відрізняються різним поглядом на організацію виробничого процесу, систему управління, впливу на зміни зовнішніх економічних, соціальних та політичних факторів).

Одним із напрямків стимулювання розвитку малого підприємництва в Україні є вдосконалення спрощеної системи оподаткування та звітності.

Основна ідея спрощеної системи оподаткування обліку і звітності це заміна низки податків на один податок, що обраховується за спрощеними правилами, тобто на «єдиний податок»

Застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності надає суб'єкту малого підприємництва низку переваг: спрощення процедури і порядку реєстрації платника податку; значно спрощуються розрахунки, пов'язані з визначенням сум податків; замість різноманітних форм податкової звітності за податками та зборами, які заміщуються єдиним податком, заповнюється одна форма звітності; [2] для III та IV груп суб’єктів спрощеної системи оподаткування за умови сплати ПДВ ставка податку знижується з

5% до 3%, що «нівелює» наявність елементу подвійного оподаткування, оскільки податок нараховується з суми виторгу, що включає ПДВ. [3]

Поряд з перевагами існують і недоліки спрощеної системи оподаткування та звітності, зокрема це обмеження кількості працівників, що заважає збільшенню рівня занятості; необхідність внесення авансового платежу за єдиним податком, адже при його внесені ще не відомо, чи отримає підприємець очікуваний дохід; обмеження видів діяльності за яких можна перейти на спрощену систему оподаткування та інше.

Отже, спрощена система оподаткування в Україні має свої переваги та недоліки. Для покращення стану податкової системи доцільно використати світовий досвід оподаткування малих підприємств. Серед пільг, що надаються малим підприємствам у країнах з розвинутою економікою можна виділити наступні: застосування знижених податкових ставок на прибуток малих підприємств; не оподатковування реінвестованого прибутку; диференційований підхід до застосування податку на прибуток, податку на додану вартість, прибуткового податку; створення мінімального резерву, який не оподатковується.

Список літератури: 1. Чалий О.І., Лук'яненко К.В. Удосконалення соціально-трудових відносин у сфері малого підприємництва в Україні // Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2010. – № 4 – 5. – С. 76 – 81. **2.** Коваленко Г.М. Вдосконалення оподаткування малого бізнесу: дисс. канд. екон. наук: спец. 08.04.01 – Черкаський державний технологічний університет – 2008. – 23 с. **3.** Турко М.О. Особливості оподаткування фізичних і юридичних осіб// Економічний простір - №58 – 2012 – С. 137

В.О. Матросова, к.е.н., доцент

О.С. Верташова, студентка

ГАРМОНІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДО ВИМОГ ЄС

Гармонізація податкової системи України щодо вимог ЄС обумовлюється стратегічною спрямованістю України на трансформацію податкової системи задля підвищення конкурентоспроможності національної

економіки. Треба розуміти, що гармонізація податкової системи України – це один з найважливіших засобів забезпечення міжнародної конкурентоспроможності національної економіки. Тому ще у перші роки свого становлення наша країна проголосила курс на європейську інтеграцію, що зумовило необхідність приведення українського законодавства у відповідність до законодавства Європейського Союзу.

Термін «гармонізація податкової системи» означає перехід до єдиної податкової системи і передачу всіх повноважень за визначенням бази і ставок основних податків органам ЄС [1].

Метою гармонізації податкової системи є її вдосконалення, що буде відповідати принципам і стандартам Європейського Союзу, сприяти сталому економічному зростанню та прискоренню розвитку національних конкурентних переваг з урахуванням світового досвіду, забезпеченню достатності сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів та державних цільових фондів.

Вітчизняна практика показує, що численні реформи у сфері оподаткування не сприяли вирішенню ключових проблем стягування податків. Ці проблеми полягають в нерівномірності розподілу податкового навантаження між платниками і носіями податків, факторами виробництва, ухиленні та уникненні оподаткування, перенавантаження податкової системи різними преференціями, множинності і нестабільності податкового законодавства [2]. Це спотворює конкурентне середовище в країні, знижує стимули до виробничої активності суб'єктів господарювання і негативно позначається на фіскальній достатності держави [3].

Гармонізація податкової системи України відповідно до вимог ЄС є обов’язковим, проте найбільш складним і трудомістким завданням, оскільки у податковій системі України спостерігаються як елементи податкових систем періоду існування соціалістичної системи, так і певні риси, що притаманні країнам з ринковою економікою.

Основними напрямами гармонізації податкової системи України до вимог ЄС є:

1. Гармонізація податку на додану вартість.
2. Уніфікації законодавства в частині справляння акцизного збору.
3. Вирішення питання подвійного оподаткування в процесі справляння прямих податків.
4. Усунення податкового (митного) контролю на внутрішніх кордонах співтовариства [4].

Проведення податкової гармонізації є особливо актуальним останнім часом, оскільки її результати вже могли б бути враховані в положеннях Податкового Кодексу України.

В Україні створена належна інституційна база для реалізації процесу адаптації податкової системи, визначальними складовими якої є нормативно-правова база та державні установи, які координують адаптацію. Але значних успіхів у цьому процесі Україна досі не досягла. Наразі процес адаптації податкової системи України до вимог ЄС носить односторонній характер, є добровільним кроком назустріч ЄС.

Список літератури: **1.** Мельник П.В. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи: монографія/ П.В. Мельник, Л.Л. Тарангул, З.С. Варналій [та ін.]; за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України, 2008. – 675 с**. 2.** Румянцев А. «Гармонизация налоговых систем стран – членов ЕС» // Экономика и жизнь. 2009. № 43. **3.** Захаров А. С., ст. «Налоговая политика ЕС: правовые основы», // «ЗАКОН», № 12 сентябрь 2007. **4**. Валігура В.А. «Теоретичні засади міждержавної податкової гармонізації та характеристики податкових систем країн європейського союзу в контексті євроінтеграції України» Світ фінансів. 1 (14), березень 2008 р

І.М. Янусь, магістр з фінансів і кредиту, Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ТА МИТНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

На сьогодні розвиток світової економіки спрямований на поглиблення взаємозв’язків на основі інтеграції національних економічних систем для

досягнення високого рівня суспільного розвитку. Важливе значення у цих процесах відіграє податкова та митна політика держави.

Процес європейської інтеграції, до якого залучилася Україна, справляє вплив на зовнішньоекономічну діяльність і обумовлює необхідність вдосконалення перш за все податкової та митної системи, які забезпечують регулювання цієї сфери

Одним з головних напрямків удосконалення податкової системи в умовах інтеграційних процесів є гармонізація. Саме гармонізація податкової системи здатна активізувати інноваційно-інвестиційну складову розвитку із позитивним впливом на структурні процеси у реальному секторі економіки, чим забезпечить динамічне економічне зростання із підвищенням рівня та якості життя населення [1].

В межах податкової політики Європейського союзу (ЄС) за умов її гармонізації, країнам-членам не забороняється використовувати національні моделі оподаткування, адаптовані до загальних вимог. Якщо гармонізація у сфері непрямого оподаткування обмежує країни щодо проведення власної політики, то у сфері прямого оподаткування цей процес набагато ліберальніший, адже кожна країна відстоює свої інтереси. Як справедливо зазначає А.І. Крисоватий, «податкову політику, яку практикують у країнах ЄС, можна назвати скоріше скоординованою відповідно до інтересів кожної держави, ніж уніфікованою, але головна її перевага в тому, що вона відповідає інтересам країн-членів» [2, с. 297].

Податкова інтеграція починається саме з інтеграційних процесів у митній політиці. Цей напрямок можна вважати правильним, оскільки приведення у відповідність митних платежів є вихідним моментом гармонізації податкових систем у цілому і оскільки якраз мито першим стоїть на заваді економічній інтеграції, тоді як більшість інших податків регулюють внутрішні процеси споживання і нагромадження.

Аналіз розвитку митної системи України в умовах інтеграційних процесів, засвідчує процес її становлення та вдосконалення в контексті

стандартів Всесвітньої митної організації (ВМО) та адаптації до європейських вимог загалом.

В перспективі удосконалення податкової системи в умовах інтеграційних процесів потребує вироблення поетапної цілісної стратегії адаптації вітчизняної податкової системи до міжнародних вимог не тільки щодо її структури, але й за рівнем податкової культури платників, добросовісності працівників податкових органів до виконання службових обов'язків, поширення практики добровільної сплати податків, забезпечення стабільності податкового законодавства.

Основними напрямами розвитку митної системи України в умовах інтеграційних процесів повинно стати: поліпшення національної митної інфраструктури, удосконалення організаційної структури митної системи та спільне розв'язання проблеми адаптації митного законодавства України до європейських норм і стандартів, створення для цього відповідних політичних, економічних та організаційно-правових засад, спрощення митних процедур, розвиток кадрового потенціалу митної служби.

Всі заходи, які останніми роками здійснювалися у межах податкової та митної системи, мали нестабільний характер, для них відсутній був принцип цілісності та системності, що виключало можливість отримання позитивного ефекту. Сучасна вітчизняна податкова та митна система України стали фактором зниження міжнародної конкурентоспроможності країни, певною мірою вони сприяють зростанню тіньового сектору, поширенню корупції та закріпленню соціальної несправедливості в суспільстві.

Список літератури: **1.**Десятнюк О.М Податкова гармонізація на глобальному рівні // Економічні проблеми 21 століття: міжнародний та український виміри; моногр. за ред. С.І.Юрія, Є.В. Савельєва. - К.: Знання, 2007. - 595 с. **2**.Крисоватий А.І. Теоретико-організаційні домінанти та практика реалізації податкової політики в Україні: Монографія/ А.І. Крисоватий.- Тернопіль: Карт-бланш, 2005. - 371 с.

СЕКЦІЯ 7
КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ТА ОБЛІКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ: НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Д.В. Кабаченко, к.е.н., доц. ДВНЗ «НГУ», м. Дніпропетровськ

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЕКОНОМІСТІВ В ГАЛУЗІ ОЦІНКИ МАЙНА

На сучасному етапі в умовах зростаючої конкуренції, темпів зміни законодавчої бази, умов розвитку ринку підвищуються вимоги до оперативності та якості управління підприємством. Це є мотивуючим чинником для компаній відносно удосконалення методів і критеріїв, що використовуються при оцінці ефективності їх діяльності та оптимізації процесів ухвалення управлінських рішень.

Незалежна оцінка вартості майна є дзеркальним відображенням розвитку соціальних, правових та економічних процесів в країні. Оцінка майна як галузь економіки дінамічно розвивається протягом останніх 10 років після прийняття Закону «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», який визначив правові принципи здійснення і державного регулювання оцінки майна, майнових прав і професійної оціночної діяльності.

Оцінка вартості майна підприємств України з урахуванням особливостей міжгалузевих комплексів в сучасних економічних умовах є інформаційним підґрунтям для прийняття виважених й економічно-ефективних рішень щодо подальшого розвитку підприємств на всіх рівнях управління – індивідуальному, корпоративному, регіональному, національному тощо. Зазначене обумовлює високу актуальність та значущість для економіки країни оцінки вартості майна як напряму фахової діяльності, а також підкреслює доцільність й необхідність викладання цієї

дисципліни студентам економічних спеціальностей.

Метою вивчення дисципліни є формування знань щодо теоретико-методологічних і практичних засад оцінки вартості майна підприємства, аналізу сучасного стану та тенденцій розвитку ринку нерухомості України, а також набуття практичних умінь для прийняття управлінських рішень щодо розвитку підприємства на підставі оцінки вартості його майна.

У результаті вивчення дисципліни фахівець повинен уміти: формулювати професійні судження з питань, що відносяться до галузі оцінки; обґрунтовувати використання підходів, методів, моделей для здійснення оцінки певного виду майна в конкретних цілях; аналізувати сучасний стан, перспективи розвитку ринку нерухомості, фінансово-економічні показники діяльності підприємства; прогнозувати грошові потоки підприємства, визначати ставку капіталізації та обгрунтовувати її складові; розраховувати вартість нерухомого майна.

При виконанні завдання студенту необхідно вивчити діючі нормативні документи, обґрунтувати застосування певної методології оцінки вартості майна, здійснити аналіз ринку нерухомості у територіальному ринковому сегменті розташування об’єкту оцінки, знайти не менше п’яти пропозицій щодо продажу аналогічного майна у даному районі міста, обґрунтувати коригуючи коефіцієнти при порівнянні об’єктів-аналогів з об’єктом оцінки.

Необхідно також виконати оцінку права користування земельною ділянкою, опис технічного стану й призначення об’єктів нерухомості, аналіз найбільш ефективного використання об’єкта оцінки та визначити вартість майна на певну дату оцінки.

Нерухоме майно та земельна ділянка на якій воно розташоване є найбільш істотним активом значної більшості промислових підприємств, тому оцінка його вартості є основою для прийняття керівництвом управлінських рішень щодо напрямків подальшого розвитку підприємства.

Можлива розробка і впровадження у фахову підготовку економістів розрахункових індивідуальних завдань з оцінки рухомого майна та майнових

прав підприємства із застосовуванням діючої методології оцінки, але це можливо при умові збільшення часу на вивчення дисципліни, а також відповідного рівня професійної підготовки викладача.

Умовою забезпечення якості викладання дисципліни є наявність у викладача практичного досвіду з оцінки майна, проходження базових курсів оцінювачів майна й майнових прав та регулярне підвищення кваліфікації за основними напрямками оцінки майна та майнових прав.

В.О. Лукін, к.е.н, доц. кафедри обліку і аудиту ХІБС УБС НБУ,
Ю.Д. Маляревський, к.е.н, проф. кафедри бухгалтерського обліку ХНЕУ

ПІДГОТОВКА БУХГАЛТЕРІВ У ВНЗ УКРАЇНИ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯМИ

Одним із напрямів удосконалення підготовки фахівців є вибір спеціалізації їх навчання. Причому відбір дисциплін спеціалізації навчальні заклади можуть проводити лише у рамках вибіркових дисциплін.

Практика свідчить, що формування навчального плану підготовки бухгалтерів у ВНЗ повинно починатися із визначення мети навчання. За мету визначається: підготовка фахівців з обліку, які можуть працювати на посаді бухгалтера у різних підприємствах та організаціях. Відповідно до класифікатора професій ДК 003 : 2010 [1], спеціаліст-бухгалтер, який отримав диплом рівня «бакалавр» може працювати за такими професійними напрямками: бухгалтер (код професії 3433), ревізор (код професії 3439) або інспектор податкової служби (код професії 3442). Інших професій для спеціалістів освітнього рівня «бакалавр» в класифікаторі ДК 003 : 2010 не передбачено.Перелік організацій, в яких випускники-бакалаври можуть починати трудову діяльність на посаді бухгалтера, може бути доволі довгим, але вся їх сукупність може бути поділені на три групи: комерційні підприємства, бюджетні та фінансово-кредитні установи. Практика ведення обліку в них відрізняється настільки, що в Законі ці три групи організацій

закріплені за окремими органами, які регламентують порядок особливості порядку ведення обліку і складання звітності.

Таким чином, після вивчення нормативних дисциплін професійної підготовки бакалавр може починати професійну діяльність у будь-якій із перелічених структур на посаді бухгалтера або контролера (податкова служба, державна фінансова інспекція, аудиторські фірми тощо).

Розглянемо можливості спеціалізації бакалаврів за окремими напрямками облікової діяльності. Ці спеціалізації можуть визначаться вищими навчальними закладами виходячи із своїх можливостей щодо підготовки спеціалістів з обліку та потреб замовників – підприємств та організацій України. Як було показано вище, таких спеціалізацій з обліку може бути три: «Облік у підприємницьких структурах», «Облік у бюджетних установах» та «Облік у банках і інших фінансово-кредитних установах».

Можлива також спеціалізація за галузями економічних знань, які визначають професію бухгалтера: бухгалтерський облік, економічний контроль, економічний аналіз. На рівні окремого підприємства або організації ці спеціалізації можна визначити, як «Бухгалтер», «Бухгалтер-ревізор» і «Бухгалтер-аналітик». Як бачимо, перші дві спеціалізації відповідають професіям, які відображені у ДК 003 : 2010 – це «Бухгалтер» і «Бухгалтер-ревізор». Спеціалізація «Бухгалтер-аналітик» не відповідає жодній із професій класифікатора, однак ця спеціалізація може бути підготовчою базою для підготовки магістрів з економічної безпеки (код професії 2414 – Професіонали з питань фінансово-економічної безпеки підприємств, установ та організацій).

Таким чином максимальна кількість спеціалізацій за спеціальністю 6.030509 «Облік і аудит» може дорівнювати п’яти. Саме в розрізі цих спеціалізацій і може складатися блок вибіркових дисциплін. Вищі навчальні заклади пропонують варіації спеціалізацій: «Облік і аудит», «Облік і контроль» тощо. Проте маючи договір на підготовку спеціаліста немає сенсу розширяти рівень спеціалізації (одночасно і облік і контроль, і облік і аналіз). В даному

випадку підготовка повинна вестись цілеспрямовано. Саме в розрізі спеціалізацій проронується складати блок вибіркових дисциплін професійної підготовки.

Список літератури: **1.** Класифікатор професій ДК 003 : 2010. Затверджено Наказом Держспоживстандарту України від 28.07.2010 № 327 . [Електронний ресурс] / Режим доступу: //http://www.dk003.com**.**

П.Г. Перерва, д.э.н., НТУ «ХПИ»

К. Шимпф, к.э.н., Магдебургский университет, Магдебург

ТЕОРИИ МОТИВАЦИИ ПЕРСОНАЛА ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Общую характеристику процесса мотивации можно представить, если определить используемые для его объяснения понятия: потребности, мотивы, цели. Потребности — это состояние человека, испытывающего нужду в объекте, необходимом для его существования.

Теории мотивации подразделяют на две группы:

- *теории содержания мотивации,* в рамках которых выделены факторы, оказывающие мотивирующее воздействие, описана структура потребностей, их содержание и то, как они связаны с мотивацией человека к деятельности; наиболее известными теориями содержания мотивации являются иерархия потребностей А. Маслоу и теория факторов удовлетворенности / неудовлетворенности работой Ф. Герцберга;
- *теории процесса мотивации,* в которых конкретным мотиваторам деятельности человека внимание не уделяется, утверждается что общих для всех мотиваторов не существует, все они носят индивидуальный характер, а человека к действию побуждают некоторые процессы (например, осознание реальности достижения собственных целей в теории ожиданий В. Врума или верной оценки руководством результатов своей работы в теории справедливости).

Применяемые в современной хозяйственной практике системы стимулов достаточно разнообразны и зависят от множества условий как объективного характера (экономическое положение в стране, уровень безработицы, цены, состояние социального страхования и т.п.), так и от более частных обстоятельств (квалификационный уровень сотрудников, их чисто человеческие черты, возраст, психологический климат).

Научные и учебные издания по менеджменту содержат довольно подробный анализ и переработку в соответствии с современными условиями классических теорий мотивации, а так же разработку новых .

Так, широкое применение сегодня находит партисипативный к мотивации персонала, реализующий программы вознаграждения за труд, направленные на усиление внутренней мотивации и заинтересованности работников в трудовом процессе путем расширения их полномочий в деятельности фирмы. Основные формы: партисипации: участие работников в доходах и прибылях компании, участие работников в управлении.

Особого внимания заслуживает подход к управлению подход персоналом, принятый в стратегическом управлении, основанный на ролевом подходе к взаимодействию человека и организации. На наш взгляд, все перечисленные теории можно применять в украинских условиях, только необходимо анализировать особенности конкретных людей, группы людей, к которым применяется мотивация, и, исходя из этого, выбирать необходимый метод мотивации. При этом необходимо учесть, что структура потребностей в нашем обществе, равно как и основные факторы деятельности, в силу кризисного и переходного состояния общества имеют ряд особенностей (неудовлетворение у большей части первичных потребностей, но в то же время способность людей работать без оплаты труда, основываясь либо на вторичных потребностях либо на привычке и т.п.), поэтому, применяя какие-либо методы мотивации, основываясь как на содержательных, так и на процессуальных теориях, необходимо

подстраивать их под конкретную ситуацию и характеристики трудового коллектива.

М.В. Рета, к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХПІ»

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ З ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Однією з важливих складових загальної інформаційної системи підприємства є облікова інформація, яку забезпечує саме бухгалтерський облік. У зв'язку з переходом економіки на ринкові відносини різко змінилося відношення до професії «бухгалтер». Суттєвою відмінністю бухгалтерської професії стало те, що бухгалтеру часто доводиться працювати на межі інтересів: власника, менеджера, держави, тобто ринок вимагає зміни характеру праці облікового працівника від суто виконавчого до творчого, а також підвищення його ролі в управлінні підприємством - від простого рахівника до аналітика, який приймає безпосередню участь у відпрацюванні управлінських рішень. Отже, від уміння бухгалтера працювати, знання податкового й бухгалтерського законодавства сьогодні залежить доля підприємства, а значить підвищення якісного рівня професійної підготовки спеціалістів з обліку та аудиту стає основним завданням вищої школи.

В основу сучасної вищої бухгалтерської освіти покладено компетентнісний підхід, сутність якого полягає у тому, що окрім суто професійних знань у студентів мають бути сформовані професійні навички, цінності, етика та усвідомлене ставлення до професії.

На сьогоднішній день у системі вищої школи знання спеціалістів з обліку та аудиту формуються за трьома напрямками, які відповідають сучасним ринковим вимогам:

1) знання у галузі бухгалтерії, фінансів, оподаткування та суміжних дисциплін;

2) знання у галузі організації та управління бізнесом;

3) знання у галузі інформаційних технологій.

У той же час, недостатньо висвітленими залишаються питання формування компетенції випускників з професійної етики та усвідомленого ставлення до професії. Тому в основу освітньо-професійних програм формування фахівців з обліку та аудиту мають бути покладені стандарти освіти Міжнародної федерації бухгалтерів (МФБ), Кодекс етики професійних бухгалтерів МФБ, які дозволять готувати конкурентоспроможних фахівців з обліку для праці на світових ринках капіталів та забезпечення можливості їх кар'єрного зростання.

Важливим напрямком підвищення якості підготовки фахівців у сучасних умовах має бути посилення її практичної складової. Сучасний фахівець має володіти понятійним апаратом, використовувати сучасну термінологію, вміти здійснювати необхідні розрахунки, а також використовувати набуті знання в умовах конкретного підприємства, розв'язувати практичні задачі, оцінювати різноманітні виробничі ситуації та приймати управлінські рішення.

Таким чином, основними напрямками підвищення якості фахової підготовки спеціалістів з обліку та аудиту мають стати: підвищення рівня професійної етики, орієнтація фахівців з суто виконавчого характеру праці на творчий, посилення практичної складової у підготовці фахівців з обліку та аудиту.

Література: **1.** Дичковський С. І., Колосова Н. А. Впровадження європейських стандартів освіти– головне завдання вищої школи України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу // http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vdakk/2010_4/35.pdf **2.** Легенчук С.Ф. Розвиток бухгалтерського обліку на основі концепції методологічного анархізму п. фейерабенда: pro et contra – [Електронний ресурс]. – Режим доступу // http://economics.opu.ua/files/archive/2012/No2/88-91.pdf **3.** Пальчук О. Проблеми підвищення конкурентоспроможності випускників з обліку та аудиту– [Електронний ресурс]. – Режим доступу // http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2011_1/palchuk.pdf

СЕКЦІЯ 8
ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В.И. Ролдугин, проф., Балтийская международная академия, г. Рига

ПРОБЛЕМЫ МИНИМИЗАЦИИ КРЕДИТНЫХ РИСКОВ В УСЛОВИЯХ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ ЛАТВИИ

Бурное развитие кредитования в середине 2000-ых годов привело к негативным тенденциям на банковском рынке. Многие банки увлеклись спросом на банковский кредит. Они предоставляли кредиты по плавающим ставкам, которые впоследствии резко возросли, что подорвало платежеспособность заемщиков и негативно сказалось на ликвидности самих банков.

Как известно, кредитные портфели формируют значительную часть банковских активов. Кредиты тринадцати коммерческих банков формируют более 50% активов каждого банка. Лидером по доле кредитов в активах является Nordea Bank Latvija – 87,91%, который по объему активов занимает третью позицию. У трех банков, которые имеют наибольшую сумму активов, AS Swedbank, AS SEB banka и AS ABLV Bank, кредиты занимают разную долю в общей сумме активов. Так, у AS Swedbank, крупнейшего банка по объемам активов и кредитных вложений – кредиты занимают 74,7% от активов (седьмое место). У AS SEB banka кредиты в общей сумме активов составляют 72,6%, а у AS ABLV Bank, который по этому показателю занимает двадцатую позицию, кредиты составляют лишь 28,36%. Пять банков, активы которых не превышают 1 млрд. латов, имеют удельный вес кредитного портфеля в общей сумме активов более 80%. Это говорит о том,

что роль кредитных вложений в деятельности латвийских банков очень высока.

В банковском секторе кредиты являются важным финансовым инструментом и источником доходов. Стратегии банков по отношению к кредитованию различны. У большинства банков кредитная деятельность представляет собой выраженную цель банковской деятельности и источник банковской прибыли. Стратегия крупных банков в сфере кредитования так же отличается. Одни отдают предпочтение кредитованию (AS Swedbank), в то время как для других кредитование и другая деятельность с активами являются эквивалентными (AS ABLV Bank).

На 31 декабря 2011 года негативная тенденция в объемах кредитования всех сфер стала очевидной, т.к. уровень доходов населения снизился, предпринимательская среда стала нестабильной, а темпы развития рынка недвижимости сократились. Снижение темпов кредитования физических лиц также можно объяснить уменьшением объема строительства.

Наблюдается снижение процентных ставок по кредитам в различных валютах. На начало 2012 года средние процентные ставки по латовым кредитам составили 3,6% и снизились по сравнению с 2007 годом на 19,2 процентных пункта. По кредитам, предоставленном в евро, снижение менее значительно, с 11,9% до 5,6%. Тот факт, что евро является наиболее востребованной валютой при кредитовании, должно способствовать успешному вступлению Латвии в Еврозону. Самой востребованной валютой с 2007 года является евро, за ней следует лат, затем доллар США. В 2011 году разделение кредитного портфеля резидентов по валютам было таким: в евро – 89,1%, в латах – 8,2% и в долларах США - 1,8%.

Необходимо отметить, что за последние пять лет доля безнадежных кредитов многократно возросла, а стандартных резко сократилась. Так например, на начало 2012 года их удельный вес в общем количестве кредитов, предоставленных латвийскими банками, составили соответственно 12% и 77%.

В марте 2012 года, впервые с начала 2008 года, крупнейшие банки увеличили долю кредитов первой категории (стандартные ссуды) и снизили долю пятой категории качества (утерянные ссуды) в своих кредитных портфелях. В соответствии с правилами Комиссии рынка финансов и капитала, резервы, создаваемые под кредиты четвертой и пятой категории, должны составлять 51-100% и 100% от размера ссуды соответственно. Среднее значение утерянных кредитов снизилось за последние два года на 3,1 процентного пункта - с 15,1% до 12,0%. До 2012, в течение четырех лет, наблюдался постоянный рост доли таких кредитов: с 0,1% (по итогам 2008 года) до 17,3% (по итогам 2011 года).

Всё изложенное выше позволяет сделать соответствующие выводы. Интенсивное развитие кредитования в условиях латвийских банков привело к негативным тенденциям на банковском рынке. Созданию определенных проблем способствовала излишняя либерализация при кредитовании предприятий и населения, снижения качества пруденциального надзора над банками. На основе полученных результатов выявлено, что общая тенденция развития коммерческих банков на кредитном рынке отрицательная. Этому свидетельствует отрицательные тенденции большинства показателей кредитования коммерческими банками.

В связи с изменяющейся экономической ситуацией в стране следует ежегодно пересматривать кредитную политику банков. Это поможет кредитным специалистам банка точнее отслеживать спрос на кредит и выявлять кредитные риски. Следует улучшить процедуру контроля за кредитами, т.е. контроль за всеми видами обеспечений, за использованием кредитов, за источниками доходов заемщика и взаимодействующих с ними лицами, что может дать возможность для более быстрого выявления потенциальных рисков.

Список литературы: **1.**Komercbanku darbības vērtējuma rādītāju sistēma. Skuratova N. Latvijas Ekonomists. 1995, Nr.2, 63- 66 lpp.

О.В. Черняєва, кандидат економічних наук, доцент УІПА
А.О. Ноздріна, аспірант УІПА, м. Харків

КРЕДИТНІ СПІЛКИ ЯК СТИМУЛ ДЛЯ РОЗШИРЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Малий бізнес в Україні – один із найефективніших видів підприємництва. Однією з причин, які ускладнюють процеси розвитку суб'єктів малого підприємництва в Україні, є недоступність кредитної підтримки установ фінансового ринку. В умовах дестабілізації банківської системи підвищується роль кредитних спілок як джерела фінансування.

Дослідженню проблеми становлення й розвитку інституту фінансового посередництва присвячені праці багатьох вітчизняних науковців. Утім, сьогодні в українській економічній літературі спостерігається недослідженість проблем фінансування кредитними спілками розвитку малого бізнесу [1-3].

Метою даної роботи є пошук можливостей активізації впливу кредитних спілок на розвиток малого підприємництва та визначення умов і стимулів для розширення фінансування кредитними спілками малого бізнесу.

Причин, що заважають просуванню такої форми фінансової підтримки малого бізнесу в Україну, декілька: наявність "сірого" сектору, велике число "жевріючих" кредитних спілок, порушення кооперативних принципів у діяльності значної кількості кредитних спілок; недосконала структура кредитного портфеля, політика формування та управління активами й пасивами, відповідні процентні ставки, недостатнє впровадження нових видів послуг і ринкових інструментів, відсутність узгодженої довготермінової ринкової стратегії; недостатній доступ до дешевих і довгих ресурсів, неналежне сервісне супроводження, відсутність механізмів підтримання фінансової стабільності кредитних спілок та гарантування вкладів їх членів, низький рівень системної інтеграції кредитних спілок у режимі саморегулювання.

Після набрання чинності Закону «Про кредитні спілки» [4] виділяється низка переваг. По-перше, кредитна спілка, на відміну від банку, є структурою досить відкритою, працює на громадських засадах. Кожен член спілки має цілком законні підстави контролювати діяльність об’єднання. По-друге, з’являється нагода напрацювати позитивну кредитну історію поза банком. По-третє, якщо статут кредитної спілки дозволяє, позику можна отримати під заставу вкладу у стовідсотковому розмірі.

Серед найважливіших сучасних проблем розвитку кредитних спілок варто виділити такі: недостатній рівень капіталізації для належного виконання їхніх зобов'язань перед членами спілки; відсутність діючої інфраструктури фінансової й технічної підтримки ефективної діяльності кредитних спілок; відсутність ефективного механізму захисту прав членів кредитних спілок, у тому числі системи гарантування вкладів; існування значної кількості кредитних спілок, що у своїй діяльності не дотримуються основних принципів міжнародного кооперативного руху й вимог щодо захисту прав їх членів; низький рівень професійної діяльності більшості кредитних спілок.

Для комплексного вирішення питань, які гостро постали перед кредитними спілками, необхідно: запровадити на державному й регіональному рівнях системи стабілізації та фінансового оздоровлення кредитних спілок; створити систему страхування/гарантування вкладів від фінансових ризиків; ініціювати створення бюро кредитних історій; запровадити єдині правила поведінки на ринку кооперативного кредитування; сформувати єдину саморегульовану організацію кредитних спілок у формі всеукраїнської асоціації спілок; запровадити жорсткішу систему нагляду й контролю дотримання й виконання основних показників діяльності кредитних спілок; сформувати установи сервісної інфраструктури, які повинні надавати послуги кредитним спілкам і об'єднаним кредитним спілкам.

В умовах підвищення конкуренції з боку банків та фінансових

компаній для утримання ринкових ніш й освоєння нових, важливим завданням кредитних спілок залишається поліпшення технологічних і ресурсних можливостей. Кредитні спілки України повинні стати доступним джерелом кредитування підприємницької діяльності, забезпечуючи підприємців «швидкими» й доступними фінансовими ресурсами.

Список літератури: **1.** Гончаренко В. Про кредитну кооперацію / В. Гончаренко // Економіка України. – 2000. – № 4. – С. 25. **2.** Козаченко І. М. Державне сприяння розвитку інфраструктури підтримки малого підприємництва в Україні / І. М. Козаченко // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 4. – С. 89–95. **3.** Інституційні засади формування економічної системи України: теорія і практика / [З. Ватаманюк, С. Панчишин, О. Дорош та ін.]. – Львів : Новий Світ-2000, 2005. – 648 с. **4.** Закон України «Про кредитні спілки» від 20.12.2001 № 2908-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 15.- С. 101.

В.М. Гельман, к.е.н., доцент

В.І. Одинець, магістрант

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Аналіз фінансового ринку України є надзвичайно важливим з точки зору виявлення тих диспропорцій, котрі заважають ефективному функціонуванню фінансової сфери вітчизняної економіки, що негативно відображається на реальному секторі, як з точки зору ефективного процесу суспільного відтворення в цілому, так і на запобіганні руйнівним наслідкам негативної кон'юнктури світового фінансового ринку. У сфері підвищення ефективності функціонування фінансового ринку України потрібно сформувати державну політику, що включала б єдиний збалансований комплекс заходів, спрямованих на забезпечення стабільності фінансової системи, запобігання відпливу капіталів, раціональне використання фінансових ресурсів.

Також все більш актуальним стає питання використання світових фінансових ресурсів, зокрема прямих інвестицій, які мають пріоритетне значення для економічного зростання вітчизняної економіки. В інституційній площині, необхідно ретельно проаналізувати питання щодо необхідності

створення єдиного макрорегулятора вітчизняного фінансового ринку. Окрім того слід приділити увагу щодо ряду заходів з метою стимулювання вітчизняного фондового ринку, методів стимулювання попиту на цінні папери.

На сьогодні існує кілька оцінок потреб вітчизняної економіки в інвестиціях. Загальна її потреба в них становить майже 40 млрд дол. США, а до 2015 р. вона сягне, за рахунками експертів, до 150 млрд дол [1]. Збільшення інвестування вимагають практично всі галузі національної економіки, оскільки спрацьованість основних фондів становить 49 % [2].

Щодо конкретних питань з огляду необхідності створення мегарегулятора фінансового ринку, слід виділити наступні:

- універсалізація фінансових інститутів на відкритих та лібералізованих ринках;

- створення фінансових конгломератів, в котрих холдингова компанія чи іншим чином консолідований власник володіє декількома фінансовими інститутами, що надають фінансові продукти, що відносяться до різних секторів фінансового ринку;

- сек'юритизація фінансових продуктів;

- підвищення ролі небанківських фінансових інститутів та підвищення їх рівня кооперації із банківським сектором;

- зміна якісних та кількісних характеристик ризиків, що виникають на фінансових ринках, що обумовлені надзвичайно стрімкою динамікою розвитку фінансової сфери;

- консолідація бізнес структур через процедури злиття та поглинання та створення на цій основі мегабанківських та мегафінансових структур, котрі будуть афілійовані із транснаціональним капіталом [3].

Отже, загалом державна політика у сфері підвищення ефективності функціонування фінансового ринку України повинна включати єдиний збалансований комплекс заходів, спрямованих на забезпечення стабільності

та стійкості фінансової системи, ефективний контроль руху фінансових потоків, раціональне використання фінансових ресурсів.

Список літератури: **1.** Лютий І. Вплив держави на ринок фінансового капіталу України / І. Лютий, Н. Дрозд // Фінанси України. – 2010. – №8. – С.63-72. **2.** Особливості та шляхи детінізації економіки України: Матеріали засідання "круглого столу" / Варналій З. – 2007: [Електронний ресурс]. – http://www.niss.gov.ua/Table/Var260307/05.htm. **3.** Базилевич В. Розвиток фінансового ринку в сучасних умовах / В. Базилевич // Фінанси України. – 2009. – №12. – С.5-12.

Г.І. Козак, аспірант ТНЕУ

ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ПЕНСІЙНИХ АКТИВІВ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ

З прийняттям у 2003 році Закону України „Про недержавне пенсійне забезпечення" в нашій країні розпочалася розбудова системи недержавних пенсійних фондів (далі – НПФ) та активізація інтересу населення до їх діяльності. Особливість таких фондів визначається їх спроможністю бути суттєвим джерелом підтримки соціальних стандартів та одночасно акумулятором внутрішніх інвестиційних ресурсів для прискореного розвитку національної економіки. Разом з тим процес створення та подальшого розвитку НПФ в Україні дещо уповільнюється, основною причиною чого поряд із недостатнім ступенем макроекономічної стабільності держави, низьким рівнем капіталізації фондів, нерозвиненістю фондового ринку є проблема захисту пенсійних активів та відновлення довіри громадян до фінансових установ даного типу.

Хоча недержавне пенсійне забезпечення і є так званим антикризовим елементом пенсійної системи, оскільки характеризується незалежністю від демографічних тенденцій, накопичувальні пенсійні системи є найбільш вразливими до впливу змін економічної кон'юнктури та фінансових чинників, а відтак існує ризик втрати та знецінення активів.

Захист пенсійних накопичень залежить від цілої низки механізмів та їх ефективної взаємодії: починаючи з чіткого розподілу повноважень та високих кваліфікаційних вимог до компаній, що обслуговують НПФ, і

закінчуючи вимогами щодо цільового та ефективного використання пенсійних коштів. В Україні захист накопичень учасників на всіх етапах функціонування фонду забезпечують:

1) на етапі надходження пенсійних внесків: безумовне право власності учасника на його пенсійні накопичення; відокремлення активів НПФ від активів інших суб'єктів; вільний вибір пенсійних схем; можливість розірвання пенсійного контракту і трансферабельність пенсійних коштів;

2) на етапі інвестування пенсійних активів: регулювання методики розрахунку і оцінки чистої вартості активів; обмеження напрямів інвестиційної діяльності; вимоги до диверсифікації і якості активів НПФ; обмеження розмірів винагород; система звітності та оприлюднення інформації; державний контроль;

3) на етапі здійснення пенсійних виплат: право успадкування пенсійних накопичень; регулювання методики розрахунку пенсійних виплат; неможливість банкрутства НПФ.

Однак якщо загальні права громадян в системі недержавного пенсійного забезпечення законодавчо закріплені, то вимоги щодо забезпечення суб'єктами інвестування належної доходності пенсійних активів фактично не реалізовані. Зокрема базовим законом забороняється встановлення мінімально гарантованої норми прибутку за будь-якою пенсійною схемою [1]. Виходячи з цього, ніхто з учасників НПФ не застрахований від можливого знецінення пенсійних активів або ж отримання від'ємної прибутковості їх інвестування.

Діяльність НПФ має довгостроковий характер, тому фонди змушені діяти в умовах невизначеності настання певних непередбачуваних подій. При цьому ймовірність невиконання зобов'язань НПФ перед його учасниками посилює група інвестиційних ризиків, серед яких недоотримання очікуваної (бажаної) інвестиційної дохідності та зниження поточної ліквідності інвестиційного портфеля фонду.

Зважаючи на масштабність і довготривалість перебування пенсійних

ресурсів у розпорядженні НПФ та існуючий рівень управління ними, гарантії збереження і розширеного відтворення пенсійних активів потребують вдосконалення державного регулювання та нагляду за системою НПЗ та введення додаткових заходів для забезпечення дієвого контролю у цій сфері.

Список літератури: Закон України „Про недержавне пенсійне забезпечення" від 09.06.2003 р. № 1057-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.

А.І. Машко, к.е.н., доц. кафедри фінансів ТНЕУ
О.Й. Тимчук, викладач кафедри фінансів ТНЕУ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ

В умовах формування та функціонування ринкової економіки важливою складовою державних фінансів є державний борг. Дефіцит державного бюджету, залучення та використання позик для його покриття призвели до значного зростання державного боргу в Україні. Значні розміри внутрішнього і зовнішнього боргу, а також постійні витрати на його обслуговування обумовлюють необхідність вирішення проблеми державного боргу, а відтак і пошуку шляхів вдосконалення механізму його управління. Зауважимо, що управління державним боргом – комплекс заходів, що здійснюються державою з визначення умов та інструментів залучення фінансових ресурсів, їх погашення та забезпечення платоспроможності держави. Процес управління державним боргом можна розділити на кілька етапів:

- залучення фінансових ресурсів;
- використання залучених фінансових ресурсів;
- виплата відсотків та повернення основної суми боргу.

Слід зазначити, що управління залученими коштами здійснюється з урахуванням вимог Бюджетного кодексу та на основі закону „Про державний бюджет", в якому на відповідний рік установлюються граничні розміри боргу та гарантії його повернення. На наш погляд, метою політики управління державним боргом має стати досягнення найвищого ефекту від залучених

іноземних коштів, уникнення макроекономічних негараздів та проблем платіжного балансу. З метою забезпечення платоспроможності держави можна використовувати різні методи коригування боргової політики, а саме:

- рефінансування боргу;
- реструктуризація боргу;
- конверсія позики;
- уніфікація позики;
- консолідація позики;
- відстрочення погашення позики
- урядовий дефолт.

Сформулюємо сутність кожного із перелічених методів.

Рефінансування державного боргу – погашення основної суми заборгованості й належних до сплати відсотків за рахунок коштів, отриманих від розміщення нових позик. Однак варто зазначити, що для вдалого застосування такого методу потрібна висока фінансова репутація держави – позичальника.

Реструктуризація заборгованості полягає у відстроченні на певних умовах виплати частини боргу.

Конверсія – зміна дохідності позики. В такому разі, держава зменшує величину відсотка, котрі повинні виплачуватися за позиками.

Консолідація – збільшення терміну дії раніше випущеної позики.

Уніфікація позик – об'єднання кількох позик в одну, коли облігації раніше випущених позик обмінюються на облігації нової позики.

Відстрочення погашення позики – здійснюється у випадку, коли випуск нових позик – фінансово недоцільний, поза як усі доходи від позик використовуються для обслуговування швидше випущених боргових зобов'язань.

Дефолт уряду – відмова уряду від обслуговування одержаних позик, викликаний суспільно–політичними чи економічними обставинами. Цей метод, по своїй суті, є економічно й політично неприпустимим, оскільки

матиме ряд негативних наслідків для всієї держави.

Вирішення боргової проблематики потребує встановлення економічно оптимальних розмірів внутрішнього та зовнішнього державного боргу, вдосконалення системи управління та обслуговування державного боргу з урахуванням реалій вітчизняної економіки.

О.В. Портна, к.е.н., доц.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В умовах глобалізації й циклічного розвитку економіки розробка підходів до зміцнення фінансової системи, фінансового потенціалу країни набуває особливої гостроти. Актуалізується потреба в чіткішому визначенні фінансового потенціалу та його складових у процесі практичного застосування, опрацюванні й використанні передового міжнародного досвіду з урахуванням вітчизняних умов господарювання, дослідженні фінансової системи України з точки зору існуючих підходів, конкретизації основних складових за структурною, кількісною та якісною побудовою. Забезпечення стабільності фінансової системи, яка безпосередньо пов’язана з фінансовим потенціалом й стійким розвитком країни, знаходиться у центрі уваги науковців, урядовців, суб’єктів підприємницької діяльності, є чи не найважливішою функцією Міністерства фінансів України, Національного банку України та Уряду. До світової фінансової кризи, яка вирує досі, виявилися не готовими фінансові системи більшості країн, що засвідчило необхідність пошуку відповідних критеріїв і методів оцінки фінансового потенціалу з метою забезпечення стабільності фінансової системи та її складових. Тому постають питання дослідження основних напрямків, критеріїв формування системи показників безпечного функціонування фінансової системи, розвитку фінансового потенціалу країни.

Розвиток фінансової системи та зміцнення фінансового потенціалу України є показником лібералізації економіки та успішного проведення ринкових перетворень, створює важливий компонент сучасного механізму фінансово-економічного регулювання, надає економіці певної гнучкості й мобільності, забезпечуючи можливість швидкого, контрольованого та ефективного руху ресурсів. Все це зумовлено значенням фінансової системи та фінансового потенціалу в загальній економічній системі та їх роллю у забезпеченні необхідними для розвитку фінансовими ресурсами всіх суб'єктів економіки.

У світлі вищезазначеного окреслюється низка інформаційних та аналітичних дискусійних моментів. Як зазначила Шумська С.С. кожний сегмент фінансів, який входить у формування сукупного фінансового потенціалу, зберігає свої самостійність та функції, і разом вони, окрім того, ще й є основою реалізації національних інтересів країни. Тому в рамках розробки довгострокової національної фінансової стратегії розв'язання завдань кількісної оцінки фінансових можливостей української економіки ускладнюється, що пов'язано із необхідністю не лише дослідження окремих складових фінансового потенціалу, а й урахування взаємозв'язків між ними і синергетичних ефектів їх взаємодії, що в цілому показує невикористаний потенціал країни, а отже, й можливі джерела зростання [1, с. 62]. Тобто при розробці нової економічної політики питання ефективності функціонування й використання фінансового потенціалу є дуже важливим, адже розвиток має забезпечуватися саме ефективною фінансовою політикою, яка залежить від дієздатності цього механізму.

Зв'язок між інструментами фінансової політики у вітчизняній економічній системі повинен не тільки віддзеркалювати ті деформації, які існують у рамках недосконалої української фінансової системи, а й носити стимулюючий характер, обумовлювати розвиток фінансів держави, бюджетної системи, податкової, фінансових ресурсів підприємств й

населення, страхового та фінансового ринків, інших складових фінансового потенціалу.

Список літератури: **1.** *Шумська С.С.* Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки / С.С. Шумська // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 55–64. **2.** *Геронина Н.Р.* Теоретико-методологические основы исследования инвестиционного потенциала финансовых ресурсов домашних хозяйств в методологии системы национальных счетов / Н.Р. Геронина // Финансы и кредит . – 2005. – № 8 (176). – С. 74–80.

О.П. Соболєва, к.е.н., доц.

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ПОВЕДІНКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ НА СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

Економічна поведінка домогосподарств інтенсивно впливає на функціонування національних економік.

Фінансова поведінка домогосподарств пов'язана із прийняттям рішень щодо розпорядження своїми доходами і фінансовими активами і суттєво впливає на стабільність функціонування банківського сектору. В Україні інтенсивність цього впливу обумовлена тим, що в сучасних умовах національна економіка пропонує домогосподарствам як економічним суб'єктам вельми обмежене коло вибору активів для утримання заощаджень.

У зв'язку із цим питання про вивчення природи, мотивації, закономірностей економічної поведінки домогосподарств, інструменти впливу на неї з боку держави та монетарної влади, напрямки її впливу на економіку в цілому та фінансовий сектор зокрема стало тепер важливою теоретичною та практичною проблемою. Розв'язання цих питань може стати одним із ключових чинників стабілізації економічної ситуації, зниження рівня фінансової напруженості, запобігання проявам банківської та валютної паніки, створення умов раціонального і надійного збереження та використання грошових коштів населення, розширення інвестиційних ресурсів.

Українські домогосподарства в сучасних умовах практично використовують переважно три інструменти утримання заощаджень:

банківські рахунки, валюта та нерухомість. Домашні господарства виступають і як сектор надлишку і як сектор дефіциту. Вони забезпечують формування ресурсів банків більш ніж на третину. З іншого боку сектор домогосподарств є вагомим сегментом активних операцій банків.

Виділяються дві основні стратегії фінансової поведінки: або дії спрямовані на максимальне примноження доходу, або ж дії, спрямовані на максимальне збереження і безпеку доходів і наявних ресурсів.

Фінансова поведінка домогосподарств, її мотивація і активність формується під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. До внутрішніх чинників можна віднести рівень і диференціацію доходів населення, структуру витрат і споживання, соціо-культурні та соціо-психологічні стереотипи та моделі поведінки. Зокрема, низька частка заробітної плати у структурі ВВП за доходами (47,4 % у 2010р., 42,3 % у 2011 р. за даними Держкомстату), велика частка сімей з подушним доходом нижче прожиткового мінімуму, середній рівень витрат сімей на харчування, який за різними даними становить від 48 % до 53 % в той час як за світовими стандартами частка витрат на харчування в доходах сім`ї понад 50 % визнається як межа бідності, - все це негативно впливає на економічну поведінку українських домогосподарств.

До зовнішніх факторів, які впливають на економічну поведінку домогосподарств слід віднести соціально-економічне і політичне становище в країні та правове поле.

Сучасна фінансова поведінка українських домогосподарств значною мірою формується під впливом високого рівня песимістичності очікувань, недовіри до політичних і фінансових інститутів і має такі риси: значний обсяг зберігання грошових коштів готівкою. Україна має найбільшу частку готівки поза банками серед європейських країн; скорочення рівня заощаджень: у 2011 р. вони за даними Держкомстату скоротились на 29,6% порівняно з 2010 р.; переорієнтація фінансової стратегії населення на поточне споживання як прояв песимістичних оцінок щодо збереження заощаджень та

їх купівельної спроможності; стабільна, періодично зростаюча тенденція до нагромадження валютних активів (як готівкових так і на банківських рахунках).

Список літератури: **1.** Зубенко В.О., Толстова А.В. Моделювання економічної поведінки в сучасних умовах розвитку економіки України / В.О.Зубенко, А.В.Толстова // Вісник економіки транспорту та промисловості. Загально-економічні питання .-2011.-№36.-С.37-41; **2.** Демченко Н.П. Стан готівкового обігу і оцінка перспектив [Електронний ресурс]/ П'ята міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Спецпроект: аналіз наукових досліджень» (17-18 червня 2010р.).- Режим доступу: www.confcontact.com;

В.Ю. Трайтлі, головний державний аудитор Державної фінансової інспекції України

ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО АУДИТУ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ

Для визначення основного кола уповноважених суб'єктів на здійснення державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм (далі – ДФАВБП), доречно виділити тільки тих, які на нашу думку, мають безпосереднє відношення до бюджетного процесу, зокрема головний розпорядник бюджетних коштів, Рахункова палата України, Державна фінансова інспекція України, Міністерство фінансів України, Державна казначейська служба України.

У міжнародній практиці вважається усталеним поділ фінансового контролю на внутрішній та зовнішній. Лімською декларацією керівних принципів контролю встановлено, що «внутрішні контрольні служби утворюються всередині окремих відомств і організацій, у той час як зовнішні контрольні органи не є частиною організаційної структури установ, які перевіряються [1].

Однак, в даний час в Україні існують неузгодженості щодо загально визначеного поділу суб'єктів зовнішнього та внутрішнього державного фінансового контролю.

Згідно точки зору деяких вчених, зовнішнім відносно центральних органів виконавчої влади та підпорядкованих їм установ, є лише той

контроль, який здійснюється незалежним від виконавчої гілки органом – Рахунковою палатою. Інші суб'єкти державного фінансового контролю кваліфікуються ними як внутрішні [2, с. 36].

На нашу думку для кращого розуміння функції і значень кожного з суб'єктів ДФАВБП потрібно розмежувати їх між гілками влади. Зокрема, залежно від належності контролюючих суб'єктів до органу управління, що відповідає певній гілці влади, пропонуємо поділити ДФАВБП на такі 2 види: парламентський аудит і урядовий аудит.

Згідно чинного законодавство виключне право проведення державного фінансового аудиту належить Державній фінансовій інспекції України (далі ДФІ України) та Рахунковій палаті України (далі – РП України).

В Україні Парламентський аудит від імені Верховної ради України проводиться РП України, від імені виконавчої влади - ДФІ України. Однак, незважаючи на різні назви форм контролю, ці два основні суб'єкти ДФАВБП дублюють функції одне одного, а також методи та способи проведення ДФАВБП.

Виходячи з результатів дослідження та передуючи подальшому дослідженню зазначимо, що контрольні заходи, що проводяться ДФІ України та РП України в частині проведення ДФАВБП - це незавершений гібрид декількох видів контролю, який потребує значного доопрацювання і модернізації, в частині виокремлення чітких завдань та функцій, закріплення проведення ДФАВБП одним незалежним контрольним органом, переосмислення сутнісних, правових і методологічних основ.

Список літератури: **1.** Лімська декларація керівних принципів аудиту державних фінансів прийнята в жовтні 1977 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/140217; **2.** Мельничук В. Г. Незалежний державний фінансовий контроль в Україні та досвід зарубіжних країн / В.Г. Мельничук // Фінансовий контроль. – 2002. – № 2. – с. 36.

І.В. Карпова, кандидат економічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Аграрна реформа, яка проводиться з 1991 року призвела до позитивних змін – ліквідовано монополію державної власності, сформовано потужний підприємницькій сектор, розпочато трансформацію земельних відносин. Однак дія мораторію на ринковий оборот земель сільськогосподарського призначення гальмує становлення сучасної системи кредитування аграрного виробництва, важливою складовою якої є іпотека під заставу землі.

В результаті того, що земля не включена в економічний оборот, вітчизняні виробники щорічно втрачають від 20 до 40 млрд. грн. [1, с.12], в той час, як у країнах з розвиненою ринковою економікою аграрна іпотека є основним елементом системи кредитування сільськогосподарського виробництва. В Україні власники землі не можуть вільно здійснювати її купівлю-продаж, заставляти право оренди землі, тому у банків немає можливості надавати іпотечні позики. На даний час можливий розвиток такої форми кредитування тільки під заставу несільськогосподарської землі.

Проблема користування землею в Україні зараз вирішується – понад 27 млн. га розпайоване між 7 млн. власників. Однак володіння землею її власниками поки що обмежено. Володіння передбачає визначення суб'єктом юридичної або фактичної долі об'єкта власності і без можливості купівлі–продажу землі володіння не може бути повним. Разом з тім, в Україні до 01.01.2013 р. діє мораторій на ринковий обіг земель сільськогосподарського призначення: власники земельних ділянок не мають права продавати їх, заборонено також внесення прав на землю в уставний фонд господарських товариств. Таким чином, інститут приватної власності на землю не отримує відповідної форми реалізації.

Становлення сучасної фінансово-кредитної інфраструктури аграрного сектора економіки в України передбачає також створення публічного акціонерного товариства "Державний земельний банк", якій регулюватиме всі операції із землею. Згідно зі Статутом банк матиме статутний капітал 120 млн грн, сто відсотків якого належатиме державі. Для формування статутного капіталу банку буде випущено 120 млн простих іменних акцій номінальною вартістю 1 гривня кожна [2]. До функцій банку належатиме управління землями державного значення, зокрема процедури приватизації, купівлі-продажу, обмін і здача їх в оренду. Основними напрямками діяльності Банку є ефективне управління землями державної власності, консолідація земель та розвиток бізнесу на селі за рахунок дешевих кредитів під заставу земельної ділянки. Передбачається, що ставка за цими кредитами повинна бути в середньому 8-9 відсотків річних, що удвічі менше, ніж у комерційних банках.

Після відміни мораторію на ринковий оборот земель сільськогосподарського призначення продаж земель державної та комунальної форм власності здійснюватиметься на земельних торгах. Проте у законодавстві не визначена чітка і зрозуміла процедура проведення цих торгів, порядок встановлення стартової ціни на земельну ділянку, не вказується на переважне право на землю орендарів. Всі ці питання потребують негайного вирішення для створення умов щодо становлення системи іпотечного кредитування аграрного виробництва.

Отже, подальший розвиток системи кредитування сільськогосподарського виробництва базується на становленні реального ринку землі в Україні. Для цього необхідно не тільки відмінити мораторій на ринковий обіг земель, а і законодавче забезпечити його функціонування.

Список літератури: **1.** *Мельник Ю.Ф.* Виклад виступу на спільному з'їзді Всеукраїнського союзу сільськогосподарських підприємств і Асоціації приватних землевласників України 28 листопада 2006 року // Економіка АПК. - 2006.– № 12.– С.11-14. **2.** Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2012 р. № 609 «Про створення Державного земельного банку» [Електронний ресурс].- Режим доступу: http: // www. zakon.rada.gov.ua.

СЕКЦІЯ 9
ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

І.В. Шкодіна, к.е.н., доцент

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ПРОЦЕС ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ

У процесі вдосконалення функціонування фондового ринку вирішальну роль має відігравати державне регулювання, оскільки ефективність функціонування будь-якої складної соціально-економічної системи в значній мірі залежить від системи управління. Методологічна, теоретична й прикладна значимість проблеми дослідження ролі та місця держави в економічній системі, що самоорганізується, полягає в обґрунтуванні механізму державного регулювання, діалектичної взаємодії в ньому самоорганізації та організації (регулювання) як найважливішої умови поступального розвитку як самої економіки та її різних сегментів (наприклад, фондового ринку), що може бути використано при розробці державної політики України, як гідного гравця світового співтовариства (на відміну від учасниці, роль якої може бути пасивною, гравець завжди активний учасник).

Основна задача регулятивної діяльності – це підтримка зв'язків між людьми, регулювання їхньої діяльності. Зв'язки й відносини між людьми виникають стихійно в процесі самоорганізації, тому на початковому етапі не потребують спеціальних регуляторних інститутів. Проте, згодом для їхнього розвитку формуються спеціалізовані види регулятивної діяльності і відповідні їм організації, що й забезпечують погодженість, упорядкованість різних сфер суспільного життя. Оскільки керуюча підсистема нічого не виробляє, але прагне до самовідтворення, то вона забезпечує свої інтереси за

рахунок функціонування виконавчої частини системи, що є джерелом багатьох протиріч.

Аналізуючи вплив держави на фондовий ринок, можна сказати, що вона представляє собою каталізатор флуктуацій. З одного боку, державне втручання може зменшувати флуктуації шляхом зниження трансакційних витрат, погашення соціальної напруженості, чіткого регламентування законодавства. З іншого боку, держава створює флуктуації шляхом впровадження інститутів, які не відповідають суспільним потребам та знижують ефективність функціонування системи (впровадження інститутів американської моделі фондового ринку, для яких відсутні інституційні умови розвитку). Таким чином, держава відіграє подвійну роль у ентропійно-негентропійному процесі розвитку фондового ринку.

Враховуючи здатність економічної системи до самоорганізації, можна стверджувати, що існує можливість переходу на якісно новий рівень формування державної стратегії, коли управління здійснюються не стільки економікою, скільки її здатністю до самоорганізації. Специфіка інституціонального статусу держави полягає в можливості «самоінституціоналізації», тобто додання атрибута легітимності тим правилам, що найбільшою мірою відповідають потребам всіх громадян держави. Держава, володіючи монополією на наділення того чи іншого образа дій атрибутом легітимності, може управляти темпами й етапами інституціональної трансформації [1, с.95].

В Україна, нажаль, сформувалось номенклатурно-бюрократичний тип управління, що дисонує із сучасним досвідом розвитих країн, де соціально-економічні відносини розвиваються в напрямку демократизації. «Реформи», що проводить держава не зменшують стихійність та хаос, а тільки його множить, додаючи до стихії природної й неминучої ту, що породжена реакцією інституційної системи на недолугі людські безвідповідальні дії. Зараз держапарат не мотивований до змін, оскільки чиновники займаються пошуком ренти замість того, щоб діяти в інтересах всього суспільства.

Список літератури: **1.** Институциональная архитектоника и динамика экономических преобразований / Под ред.д-ра экон.наук А.А.гриценко. – Х.: Форт, 2008. – 928 с

Н.Ю. Єршова, к.е.н., доцент, НТУ «ХПІ»

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ РЕКУРЕНТНОСТІ

Розвиток виступає одним з найважливіших понять сучасної економіки та пов’язується з якісними позитивними змінами, процесом набуття нової якості, шляхом підсилення, зростання, зміцнення, покращання тощо. Такі поняття, як еволюція, удосконалення, зростання, зміни, функціонування використовуються як синонімічні поняттю "розвиток", проте мають інше змістовне наповнення. Дослідження проблематики розвитку підприємства розпочалося в процесі розробки системного підходу. Тлумачення розвитку стосовно економічних систем є багатогранним. Розвиток виступає як окремий закон щодо перебігу змін в економічних системах; розвиток можна розглядати як складне явище з певними особливостями; розвиток як процес має свій зміст, матеріально-речовинні носії, характеризується кількісними та якісними показниками; розвиток є критерієм оцінки соціально-економічної системи з певного боку за допомогою вибраних показників; розвиток як економічна категорія відбиває систему відносин певної спрямованості. Особливу увагу заслуговує порівняння понять розвитку та руху. Сукупність змін об’єкта породжує його рух у характеристичному сенсі. Рух є більш широким поняттям, яке поглинає поняття розвитку. Будь-який розвиток є рухом, оскільки він є результатом змін, тобто рухом об’єкта у характеристичному сенсі, але не всякий рух є розвитком, тому що для руху не обов’язкові умови розвитку, а їхнє порушення веде до відмови визнання змін або руху розвитком.

Сучасна парадигма дослідження систем акцентує увагу на вивченні адаптивних і самоорганізованих систем. У такому контексті, природа розвитку підприємства розуміється як безупинний процес, іманентний

підприємству як системі, при цьому кожний новий стан системи є більш якісним за попередній, завдяки чому підприємство отримує нові властивості, якості та характерні риси, які сприяють можливості виконувати нові завдання. Важливе місце у розвитку підприємства як системи займають зв'язки й взаємини між елементами системи. Тобто, важливими стають принципи когерентності та емерджентності, які пов'язані з фактором внутрішньої цілісності. Цілісність, в свою чергу, потребує впорядкованість елементів, яка є також умовою розвитку. Характерною рисою процесу забезпечення впорядкованості елементів системи є рекурсія. Семантичні погляди на рекурсію полягають у тому, що само поняття не зв'язане зі знанням певного формалізму або спеціальної нотації. У загальному випадку на рекурсію слід дивитися як на введення у визначення об'єкта посилання на сам об'єкт або, більш виразно, як на прийом зведення вирішення деякого завдання до вирішення більш простого завдання такого ж класу. Рекурентнність процесу розвитку підприємства означає існування його певної залежності від станів підприємства в попередніх періодах розвитку й минулого управлінського впливу. Треба аззначити, що зі збільшенням часу така залежність зменшується й для граничної поведінки процесу розвитку є дуже незначною, що, однак, не виключає авторегресійної залежності процесу розвитку підприємства відповідно до ланцюжків Маркова (ергодичність). Процес розвитку як сукупність змін підприємства веде до зміни взаємовідносин у метасистемі "підприємство – зовнішнє середовище" відповідно до закону діалектики переходу кількісних змін в якісні. У цьому випадку кількісні зміни представлені змінами параметрів діяльності підприємства – його ресурсів та результатів, а якісні зміни – зміною порядку отримання результатів і відносин між підприємством та зовнішнім середовищем. Оцінити ступінь розвитку підприємства можливо завдяки зворотньому зв’язку в управлінні ним та для створення цілісного образу об’єкта управлінського впливу. Саме зворотній зв’язок обумовлює наявність рекурсії, оскількі «вкладеність систми» надає можливість визначити

наявність змін. Існування певної залежності від станів підприємства в попередніх періодах розвитку й минулого управлінського впливу є оцінкою розвитку є основою оцінки ступеню розвитку підприємства.

О.Ю. Ємельянов, к.е.н., доцент
Т.О. Петрушка, асистент

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Вирішення проблеми оновлення основних засобів (ОЗ) підприємств потребує, насамперед, визначення оптимальних термінів їх експлуатації. У сучасній літературі існує багато різних підходів до встановлення оптимальних строків служби засобів праці. Так, автор монографії [1, с. 75], розглядаючи проблему оптимізації термінів експлуатації ОЗ, відзначає, що при цьому існує два узагальнюючих критерії такої оптимізації, кожен з яких має свої переваги та недоліки та певну сферу застосування, а саме – максимум сукупного прибутку за весь період експлуатації даних ОЗ та мінімум середньорічних витрат на їх функціонування за увесь термін їх служби. У роботі [2, с. 184] її автори подають такий критерій доцільності припинення експлуатації застарілої техніки: припиняти її експлуатацію потрібно, якщо собівартість одиниці продукції без амортизації за старою технікою є більшою за питомі приведені витрати за новою технікою.

На нашу думку, найбільш узагальнюючим критерієм визначення оптимальних параметрів оновлення ОЗ підприємства є максимум чистої теперішньої вартості (ЧТВ) чистого грошового потоку за ними. За таких умов постає питання про доцільність дострокового припинення експлуатації ОЗ у випадку, якщо чистий грошовий потік за ними (сума прибутку та амортизаційних відрахувань) на даний момент часу ще зберігає додатне значення.

Загалом, якщо ринок продукції є конкурентним та розглядається випадок повної заміни ОЗ, то здійснення дострокового припинення їх експлуатації є недоцільним апріорі. Дійсно, у випадку рівноваги на ринку продукції ЧТВ чистого грошового потоку від експлуатації ОЗ повинна дорівнювати нулю. Отже, за таких умов припиняти експлуатацію ОЗ, за якими теперішня вартість майбутнього чистого грошового потоку є додатною, не є доцільним.

Якщо ж ринок продукції не є повністю конкурентним (що являє собою доволі розповсюджене явище) та (або) розглядається випадок часткової заміни ОЗ, то за таких умов можливість отримання зиску від дострокового припинення їх експлуатації може існувати. Для цього розмір ЧТВ чистого грошового потоку за новими ОЗ повинен бути достатньо великим. У зв'язку з цим, припустимо, що заміна ОЗ здійснюється у момент часу $T_з$ ($T_з<T_е$). Тоді дисконтована величина економічного ефекту від заміни ОЗ буде визначатися за такою формулою:

$$E_{ФД}(T_з) = \sum_{t=1}^{T_з} \frac{ЧГП_t}{(1+E)^t} + \frac{ЧТВ_н}{(1+E)^{T_з}}, \qquad (1)$$

де: $E_{ФД}(T_з)$ - дисконтована величина економічного ефекту від заміни ОЗ у випадку, якщо вони замінюються у момент часу $T_з$, грн.; $ЧГП_t$ - величина чистого грошового потоку від експлуатації діючих ОЗ у t-ому періоді (році), грн.; E – ставка дисконту, частка одиниці; $ЧТВ_н$ - розмір ЧТВ чистого грошового потоку від експлуатації нових ОЗ, на які передбачається замінити діючі ОЗ, грн.

Аналізування виразу (1) дозволяє встановити, що оптимальним терміном заміни застарілих ОЗ, за якого цей вираз набуває максимального значення, буде такий момент часу, коли значення величини чистого грошового потоку від експлуатації цих ОЗ стане рівним добутку ставки

дисконту на розмір ЧТВ чистого грошового потоку від функціонування нових ОЗ.

Список літератури: **1.** Скворцов І.Б. Ефективність інвестиційного процесу: методологія, методи і практика: [монографія] / І.Б. Скворцов. – Львів: Видавництво Національного університету „Львівська політехніка”, 2003. – 312 с. **2.** Економічний вибір оптимальних технологій: мікро- та макроекономічні аспекти: [монографія] / Ю. Стадницький, А. Загородній, О. Капітанець, О. Товкан. – Львів: ЗУКЦ, 2006. – 320 с.

Г.О. Єремчук, магістрант, НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В КРИЗОВИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В кризових умовах господарювання основним завданням для підприємств стає отримання фінансового потоку в розмірі, достатньому для забезпечення відтворювального процесу. Основною умовою виконання цього завдання є зниження витрат виробництва і збуту продукції, зокрема собівартості продукції, що випускається [1].

Для суб'єкта господарювання заробітна плата – це елемент витрат виробництва, що входить до складу собівартості продукції і впливає на фінансовий результат господарської діяльності. [2]

Залежно від галузевої приналежності, індивідуальних особливостей діяльності підприємства та політики керівництва в області виплат співробітникам, частка витрат на оплату праці може коливатися від декількох відсотків, до більш ніж половини загальної суми витрат підприємства, що зумовлює її важливість.

Тому в сучасних умовах важливими і актуальними є питання вдосконалення організації оплати праці на промислових підприємствах України з метою підвищення ефективності виробництва.

Теоретичною основою досліджень з проблем оплати праці є роботи таких вітчизняних вчених як Панкова М., Соловйова Г.[3], в яких розкрито сутність оплати праці в умовах економічної кризи. Шелешкова С. [4] визначає заробітну плату як мотиватор для працюючих. Лебедева С. [5]

обґрунтовує методологічні та методичні підходи щодо регулювання заробітної плати. Котляр Б.А. [6] розкриває засоби підвищення реальної заробітної плати. Тому, проблема організації оплати праці на підприємствах України залишається однією з найбільш значних в сучасних умовах.

Зазначимо, що заробітна плата є найважливішим системоутворюючим елементом, який, передовсім, стимулює персонал до активної трудової діяльності. Відповідно до цього, вона повинна складатися із трьох частин: мінімальної стабільної частини, преміальної за результатами діяльності та додаткової (доплати, надбавки), яка відображає досвід, стаж, кваліфікацію і особистісні риси працівника. Мотивуючим елементом для працівника виступає можливість отримати такий розмір заробітної плати, який би відповідав результатам його діяльності. Не менш важливим елементом управління мотивацією трудової діяльності працівників підприємств є ефективна система управління продуктивністю праці персоналу.[7]

Таким чином, в умовах кризи, одним із головних завдань стає пошук оптимального рівня заробітної плати, який би стимулював трудову діяльність працівників, підвищуючи продуктивність праці, що знаходиться у базисі скорочення витрат на виробництво і реалізацію продукції, підвищуючи конкурентоспроможність, збільшуючи обсяг випуску і продажів. Забезпечення випереджаючого зростання продуктивності праці щодо зростання заробітної плати є найважливішим економічним принципом господарської діяльності.[8] Якщо це співвідношення порушується, то це призводить до перевитрат з оплати праці, підвищення собівартості продукції і зменшення фінансового результату.

В України на промислових підприємствах, як правило, застосовуються традиційні системи оплати праці. В їх основі є тарифна система, що зумовлюється як історичним фактором, так і відсутністю накопиченого досвіду використання інших, її головною функцією є розподіл робіт за їх складністю, а працівників – залежно від кваліфікації за розрядами тарифної сітки на підставі довідника тарифно-кваліфікаційних характеристик. У цьому

механізмі закладено випереджальний принцип зростання продуктивності праці над заробітною платою.

Тарифна система оплати праці в кризових умовах є досить неефективною, це насамперед проявляється у відсутності взаємозв'язку заробітної плати з кінцевими результатами праці окремого працівника і діяльності підприємства в цілому, невеликій різниці в оплаті кваліфікованої і некваліфікованої праці. Це зумовлює необхідність впровадження інноваційних систем оплати праці, що будуть стимулювати працівників більш ефективно використовувати свої розумові та фізичні можливості.

Суттєвим кроком в удосконалені системи заробітної плати є врахування специфічних для певного підприємства умов господарювання і якості праці в її оплаті. Крім того, важливе місце в системі оплати праці відіграє і мотиваційний механізм. Мотиваційними важелями слугують форми та системи оплати праці, що розроблені для заохочення старанності, пунктуальності працівників, особливе місце серед них займають індивідуальні стимули [3]. Метою даної системи є уникнення саботажу, надмірної плинності та утримання ключових кадрів.

Для підвищення ефективності праці вводиться також механізм її матеріального стимулювання, який в кризових умовах значно змінюється. При організації заробітної плати акцент робиться на «справедливій винагороді». Особливої уваги потребують групові преміальні системи з акцентом на додаткові виплати. Дані розрахунки базуються на оцінці обов’язковості групової продуктивності, аналізу заробітної плати й додаткових виплат. Також великий акцент робиться на високих досягненнях у роботі, творчій ініціативі, готовності до сприйняття нових цілей. Всі ці підходи до матеріального стимулювання практикуються у прибуткових організаціях промислово розвинених країн, при цьому виконується основне завдання — забезпечити виконання робіт персоналу таким чином, щоб допомогти організації реалізувати свої цілі, що спрямовані на отримання максимального прибутку [4].

Оплата праці повинна використовуватися як найважливіший засіб стимулювання зростання ефективності праці, підвищення якості продукції, підвищення ефективності виробництва і зміцнення трудової дисципліни. Оплата праці здатна поєднати інтереси трудових колективів з державними інтересами. Тому потрібно розробляти такі методи, які б зберегли реальну вартість заробітної плати в умовах розгортання кризових явищ.

Отже, впровадження інноваційних систем оплати праці на вітчизняних промислових підприємствах зумовить удосконалення механізмів управління персоналом та підвищить ступінь впливу мотиваційних з ціллю підвищення рівня їх продуктивності.

Будь-які зміни у структурі собівартості продукції, у тому числі й за рахунок зміни частки оплати праці, будуть мати великий вплив на рентабельність підприємства та на головні фінансові показники його діяльності. Саме це визначає той факт, що в економічно розвинутих країнах питанням оплати праці найманих працівників приділяється значна увага, і застосовуються ті прийоми та методи, які відповідають у повній мірі основним сучасним тенденціям і підходам до управління витратами на підприємстві та оптимізації структури собівартості виробничої продукції. Адже у свідомості керівників сучасних підприємств у країнах з розвинутою ринковою економікою існує чітке уявлення про те, що це є життєво необхідною умовою успішного розвитку будь-якого підприємства, його конкурентоспроможності та фінансової стійкості.

Список літератури: **1**.Ураков Д.У. Учет затрат по сферам деятельности / Д.У. Ураков. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 176 с.**2**.Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник / Н.М. Ткаченко. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Изд-во "Алерта", 2008. – 926 с. **3**.Панкова М., Соловйова Г. Актуальні питання оплати праці за умов фінансової кризи в Україні//Схід. – 2009. – №1. – С.29-32. **4.**Шелешкова С. Заробітна плата як мотиваційна складова продуктивної зайнятості//Україна: аспекти праці.– 2006. – №2. – С.9-16. **5**.Лебедева С. Регулирование заработной платы и обеспечение устойчивого экономического развития: методологические и методические подходы// Україна: аспекти праці. – 2008. – №8. – С.12-22.**6.**Котляр Б.А. Способы повышения реального содержания заработной платы работников//Металлург. – 2006. – №11. – С.11-17.**7.**Гришина Л.О., Карась П.М., Сергійчук С.І.«Особливості управління персоналом машинобудівних підприємств на засадах активізації інноваційної діяльності» р – 2011.**8.**Богачев О. С. Дослідження взаємозв'язку продуктивності та оплати праці в Україні / О. С. Богачев // Вісник економічної науки України. – 2009. – № 1(15).

Н.В. Хлістунова, старший викладач кафедри МСП, м. Київ, КНУТД

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНОЮ ГНУЧКІСТЮ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Потреба в управлінні стратегічною гнучкістю вітчизняних підприємств України виникла з розвитком і становленням конкурентного середовища ринкової економіки. Умови українського ринку вирізняються швидкістю змін, що відбуваються, суперечливістю спостережуваних тенденцій. В даній ситуації розвиває протиріччя безперервна політична боротьба, недовіра до національної валюти, прагнення до глобальних масштабів бізнесу й розвиток нових технологій. У таких нестабільних умовах спостерігається необхідність розвитку адаптивних здібностей вітчизняних підприємств, що робить процес одержання інформації про зовнішнє й внутрішнє середовище практично безперервним.

Одним із важливих етапів процесу дослідження шляхів підвищення конкурентоспроможності національних підприємств є аналіз і визначення поняття стратегічної гнучкості підприємства. Це дасть можливість більш об’єктивно вивчати процес управління стратегічною гнучкістю підприємства і вдосконалювати його.

До недоліків теоретичних розробок можна віднести те, що гнучкість підприємства відноситься до маловивчених економічною наукою характеристик. Це пов’язане з тим, що при адміністративно-господарській системі управління підприємства не були готові до гнучкого реагування на потреби ринку і даний фактор не визначав стабільність і успішність їх функціонування. Дане явище було спричинене гарантованістю поставок сировини, збуту готової продукції, низькою вимогливістю покупців до якості, споживчих властивостей й асортименту товарів і послуг [3, с. 142].

Багато науковців розуміють поняття гнучкості по-різному, часто не лише вживаючи різні терміни для означення одного її типу, а й застосовуючи однакові дефініції для різних типів. Таке явище пояснюють різними

науковими інтересами вчених, але водночас, очікують від майбутніх дослідників розробки універсальної теорії гнучкості [2].

І. Ансофф вперше в науковій літературі вжив термін «стратегічна гнучкість» описуючи його, як принцип підготовки, який дає можливість підприємству готуватися до можливих несподіваних змін на обох фронтах: внутрішньому і зовнішньому [1, с. 61]. Він зазначав, що: «внутрішня гнучкість досягається шляхом такої внутрішньо фірмової координації, за якої потужності, матеріальні, професійні та управлінські ресурси фірми можуть бути швидко й легко переведені з однієї стратегічної зони господарювання в іншу. Вища ступінь гнучкості – це повна фінансова ліквідність: швидке перетворення всіх ресурсів фірми в гроші», разом з цим «зовнішня гнучкість визначається розподіленням ризиків у групах зовнішнього впливу навіть якщо ситуація в них нестабільна» [1, с.61].

Дослідження праць провідних учених дозволило з'ясувати, що на сьогодні у науковій літературі частіше зустрічаються поняття фінансової, технічної, технологічної, організаційної, інноваційної, управлінської гнучкості, кожна з яких розкриває особливості функціонування тієї або іншої функціональної сфери підприємства. Стратегічна гнучкість у даному контексті розглядається, як результат досягнення гнучкості всіх підсистем діяльності підприємства, а також їх збалансованості.

Варто зазначити, що аналіз вітчизняних і закордонних досліджень, присвячених теоретичним аспектам гнучкості різних виробничих систем, показує, що до цього часу науковці розглядали поняття гнучкості окремо від поняття адаптивності. Беручи до уваги те, що гнучкість і адаптивність є складовими загальної стратегії підприємства, слід зазначити, що поняття «стратегічна гнучкість підприємства» потребує подальшого вивчення і вдосконалення.

Список літератури: **1.**Ансофф И. Стратегическое управление.– М: Экономика, 1989. – 319 с. **2.** Ситницький М.В.Оцінювання рівня стратегічної гнучкості вітчизняних машинобудівних підприємств з використанням методу «smart»//Вісник Дніпропетровського університету.Серія «Економіка».Випуск 3(2) 2009 №10/1 Том 17.– С. 110–117.**3**.Шатілова О.В.Оцінка рівня стратегічної гнучкості

підприємства//Формування ринкової економіки [Електронний ресурс] : зб. наук. праць. – Спец. вип. : у 2 ч. Економіка підприємства: теорія і практика – К. : КНЕУ, 2010. – Ч. 2. — С. 195–203.

О.В. Манойленко, д.е.н., професор кафедри ЕАіО НТУ «ХПІ»

Ж.В. Самченко, магістрант НТУ «ХПІ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ

Актуальність проблеми оцінки вартості капіталу компанії визначається як специфічними умовами господарювання в Україні, що зв‘язані з низьким розвитком фондового ринку, високою залежністю від зовнішніх ринків капіталу та невизначеністю інституційного середовища, кризовим станом багатьох суб‘єктів господарювання, так і докорінними змінами у парадигмі ведення бізнесу, що, з одного боку, включає переорієнтацію від «класичної» спрямованості на фінансовий ефект (результат) в межах функціонально-вартісного підходу на запровадження монетарної концепції, що пов‘язана з підвищенням капіталізації (або вартості бізнесу), з іншого, впровадження ціннісного підходу (застосування теорій архітектоніки й модульної концепції побудови компаній; розвитку екосистем ведення бізнесу) у бізнес-практику на відміну від існуючої теорії, що передбачає створення жорстких організаційних структур та асортиментної політики.

Теоретичні положення та практичні методи визначення вартості капіталу представлені у працях багатьох закордонних та вітчизняних науковців, серед яких необхідно виділити: Брейлі Р., Д.ВанХорн, Д.Вахович, Т. Коллер, Т. Коупленд, К. Уолш, К. Друри, І.А. Бланк, В.В. Бочаров, В.Є.Леонтьєв, В.С. Голов, В.В Патров., В.В Ковальов., А.М. Подєрьогін, С.Ф. Покропивний, А.П. Вожжов, О.І. Клименко, Д.Ф. Ковальчук та ряд інших. Ці дослідження засновані на методології «раціонального інвестора», неокласичних та неоінституційних теоріях ринку та не витримують випробування бізнес-практикою, яка довела, що обмеження та допущення цих теорій стають у перешкоді їх застосування у повному обсязі.

Виділяють такі основні концептуальні підходи до оцінки вартості капіталу підприємства [1]: метод капітального бюджетування, що базується на визначенні середньозваженої вартість очікуваного доходу на інвестиції – (WARR – weighted average required return) [2]; метод визначення скоригованої поточної вартості, тобто суми очікуваного доходу мінус відсоток на капітал як "компенсація за очікування" (APV – adjusted present value); метод оцінки за допомогою EVA (Economic Value Added); метод оцінки вартості капіталу по середньозваженій вартості джерел його залучення (WACC – weighted average cost of capital) [3].

Можливі шляхи вирішення окреслених проблем: аналіз визначених методів дає змогу стверджувати, що необхідна докорінна зміна концептуальних положень представленої теоретичної області в частині усунення основних перепущень та обмежень. Новітні теоретичні положення: синергетична теорія, теорія складності, сигнальна теорія ринку, що концентрується на його асиметричності, прикладні аспекти теорій хаосу та стійкості докорінним чином змінюють не тільки методологію дослідження але й практику ведення бізнесу.

Наслідком цього стає необхідність врахування наступних базових факторів при оцінці капіталу компанії: циклічність економічних процесів на будь-якому економічному рівні визначає різні підходи до оцінки вартості капіталу у різні періоди їх розвитку з необхідністю врахування їх асинхронного характеру; цілі суб‘єктів оцінки різняться, тому необхідні різні підходи для потреб певних груп споживачів; структура побудови та формування капіталу компанії; інституційне середовище та галузь функціонування суб‘єкта господарювання визначає обмеження щодо рівня капіталізації та впливає на особливості урахування ризиків; нерозривний зв‘язок поточних та прогнозних фінансових потоків з фінансовою стійкістю компанії зумовлює необхідність корегування NPV та WACC на її відхилення від еталону.

Список літератури: **1.** Аспір. С.М. Мацера – Фінансова вартість акціонерного капіталу та методи її оцінки; **2.** Strategic Financial Management / R. Clarke, B. Wilson, R. Daines, S. Nadauld. Homewood (III) : Irwin, 1988. – P. 34-42.; **3.** Ванхорн, Джеймс, С, Вахович, мл., Джон, М. Основы финансового менеджмента, 12-е издание: Пер. с англ. — М.: ООО "И.Д. Вильяме", 2008. — 1232 с.; **4**. Калабухова С.В. Концепція економічної доданої вартості в аналітичній оцінці акціонерного капіталу / Вісник Хмельницького національного університету, 2009. – № 6, Т.2. – С. 206-209.; **5.** Тіторчук О.І. Практичні аспекти оцінки ринкової капіталізації акціонерного капіталу методом дисконтування грошових потоків. Рубрика: Соціум. Наука. Культура, Економіка Київський національний торговельно-економічний університет.

В.А. Мищенко, д.э.н ., проф., зав. каф. финансов НТУ «ХПИ», г.Харьков

В.Д. Иваницкий, доцент каф. финансов, к.т.н., НТУ «ХПИ», г.Харьков

ОПТИМИЗАЦИЯ РАЗВИТИЯ ЭЛЕКТРОЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ СИСТЕМ УКРАИНЫ

В теории управления организационными системами понятие оптимальности имеет двоякий смысл, обусловленный статикой либо динамикой постановки задачи, а также масштабом задач: относятся они к части системы либо к системе и ее окружению. Поэтому авторами ранее было предложено в [1] различать оптимальность в узком смысле или внутреннюю в первом случае и в широком смысле или внешнюю во втором случае. А теперь мы рассмотрим обе концепции оптимальности применительно к территориальным электроэнергетическим комплексам в связи с необходимостью повышения их надежности в условиях техногенных (АЭС Фукуяма в Японии) либо природных катастроф типа урагана Сэнди и последующих штормов в Америке.

При управлении сетевыми логистическими процессами, к которым относятся процессы передачи электроэнергии и электроснабжения потребителей, широко распространена концепция внутренней оптимальности в узком смысле (экстремизации), при которой оптимизация означает экстремум какой-либо целевой функции при заданных ограничениях на используемые ресурсы. В результате получаем статическое решение, которое оптимально только для заданных объемов ресурсов и, значит, для вполне определенного момента времени, к которому отнесены эти объемы. Следовательно, экстремум количественного показателя эффективности

относится не к динамике бизнес-процесса, а только лишь к его временному сечению и поэтому носит тактический характер. Таковы свойства решений многочисленных задач математического программирования в зарубежной электроэнергетике [2].

К ним примыкают немногочисленные динамические задачи оптимизации нагрузки энергосистем, которые по мнению Л. Гарвера имеют общий недостаток – низкую точность прогноза нагрузки [3].

В турбулентной внешней среде необходима оптимизация и бизнес-процессов и устойчивого функционирования системы, поэтому востребована концепция оптимальности в широком смысле. Такая оптимальность не эквивалентна экстремальности, она означает соблюдение всего комплекса условий, которые обеспечивают жизнеспособность и развитие организации на длительных отрезках времени. Внутри области, ограниченной комплексом условий, любое допустимое решение является оптимальным в широком смысле, поэтому оно может быть улучшено введением дополнительного критерия. Таким критерием по мнению Ф. Котлера может служить уровень социальной ответственности данной организации перед общественной средой. Нежесткость, подвижность ограничений пространства решений отражает изменчивость внешней среды, поэтому поиск оптимального в широком смысле решения означает возможность успешной адаптации данной системы к внешним изменениям. Показателем успешности такой адаптации может служить усиление положительной репутации данной бизнес-организации, социальная активность которой оценивается независимыми экспертами в форме деловой репутации, а финансовые успехи отображаются в курсе ценных бумаг и других активов.

Вывод: оптимальность электроэнергетических систем может осуществляться как в узком, так и в широком смысле. При стратегическом планировании развития этих систем целесообразно рассматривать оптимизацию в широком смысле, включая в нее кроме финансовых целей

достижение определенного уровня социальной ответственности перед общественностью.

Список литературы: **1.** В. А. Мищенко и др.. Сопоставление двух концепций оптимальности бизнес-процессов: Труди международной конференции "Оптимум-2010". – Харків: НТУ «ХПІ», 2010, —535 с.; 2**.** Исследование операций. Модели и применение, под ред. Дж. Моудера.—М. "МИР", 1984, —672с. **3.** Акофф Р.Л. Планирование будущего корпорации. — М.: Прогресс, 1985. **4.** Anderson D. Models for Least-Cost investment in Electricity Supply, Bell Y. Economics Management Sci.,3, (1972).

А.А. Онищук, аспирант, Донецкий национальный университет

СОВРЕМЕННОЕ ОПРЕДЕЛЕНИЕ КАТЕГОРИИ «ДОМОХОЗЯЙСТВО»

От момента первого появления в научном обороте понятия «домохозяйство» и до нашего времени прошло более двух тысяч лет. На протяжении всего этого времени исследователи по-разному трактовали сущность и содержание рассматриваемой категории. По этой причине современная экономическая действительность требует уточнения содержания категории «домохозяйство».

Сегодня в современной экономической теории отсутствует единое определение понятия «домохозяйство». Для того, чтобы дать наиболее общее и максимально полное определение с учетом последних результатов исследований в области домохозяйств, необходимо проанализировать существующие определения.

Так, например, по мнению Жеребина В.М. и Романова А.Н. «домохозяйство» – это хозяйство, которое ведется одним или несколькими индивидами, проживающими совместно и имеющими общий бюджет [1].

Согласно определению В. Радаева «домохозяйство» - это сфера занятости, в которой члены семьи или межсемейного клана обеспечивают своим трудом личные потребности этой семьи (клана) в форме натуральных продуктов и услуг [2].

В концепции по подготовке и проведению всероссийской переписи населения, «домохозяйство» – это лица, проживающие в одном жилом

помещении или его части, совместно обеспечивающие себя продуктами питания и другими необходимыми средствами существования, объединяя полностью или частично свои доходы [3].

Закон Украины «О Всеукраинской переписи населения» трактует категорию «домохозяйство» как совокупность лиц, которые совместно проживают в одном жилом помещении либо его части, обеспечивают себя всем необходимым для жизни, ведут совместное хозяйство, полностью или частично объединяют и тратят деньги, эти лица могут находиться в родственных отношениях, либо в других отношениях, также домохозяйство может состоять из одного лица [4].

Как видно все выше представленные определения категории «домохозяйство» разнообразны по содержанию, но имеют общие черты. На основе категориального анализа категорию «домохозяйство» можно определить как сложную социально-экономическую систему, состоящую из одного и более человек, связанных или несвязанных родственными или брачными отношениями, проживающих в одном или нескольких жилых помещениях, или его части, частично или полностью объединяющих доходы, занимающееся ведением общего хозяйства и характеризующиеся системой социально-экономических отношений с целью воспроизводства человеческих ресурсов.

Дальнейшие исследования домохозяйств должны быть направлены на изучение функций домохозяйств, особенностей их поведения в условиях современной нестабильной экономики. Особое внимание необходимо уделить оценке уровня развития домохозяйств в разрезе образования, здравоохранения и экономического благополучия.

Список литературы: **1.** Жеребин В.М. Уровень жизни населения: Основные категории, характеристики и методы оценки / В. М. Жеребин, А. Н. Романов - М. : Юнити, 2002. – 592 с. **2.** Радаев В.В. Экономическая социология. Курс лекций: учеб. пособ. / В. В. Радаев. — М. : «Аспект Пресс», 1997. — 368 с. **3.** Приложение к приказу Федеральной службы государственной статистики от 27 февраля 2006 г. №18 в целях обеспечения работ по подготовке и проведению Всероссийской переписи населения 2010 года / «Концепции по подготовке и проведению всероссийской переписи населения 2010 года» от 30.07.2007 г. № 122. **4.** Про Всеукраїнський перепис населення: Закон України від 19.10.2000 № 2058-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – N 51-52

О.І. Савченко, к.е.н., доц. НТУ «ХПІ»

ТРАНСВЕРСАЛЬНІ ЗНАННЯ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА КРЕАТИВНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ

Освітні та економічні трансформації призводять до розуміння необхідності поширювання методології та ресурсів для розвитку студентських компетенцій, які вимагає сучасна промисловість. «Концепція компетентнісної освіти» ґрунтується на підвищенні ролі когнітивних та інформаційних складових в підготовці інженерних кадрів. Поняття «компетенція» все частіше замінює поняття «кваліфікація» та потребує пошуку нових показників ефективності у довгостроковій роботі підприємства (рисунок 1).

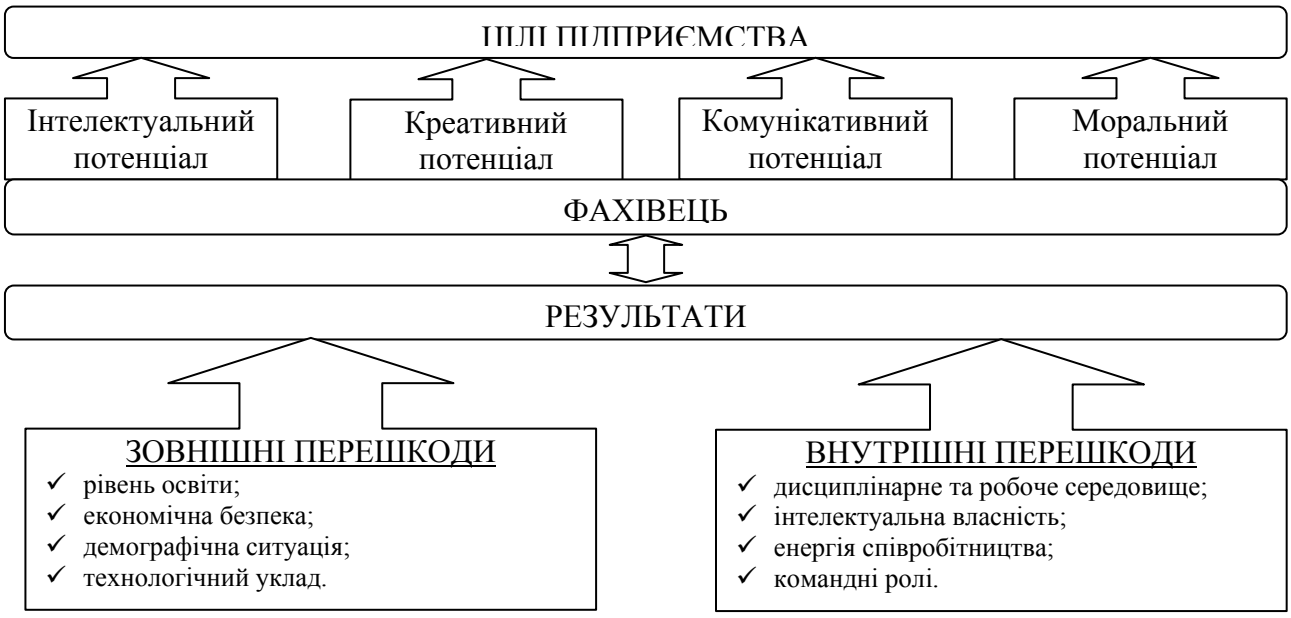

Рис. 1 – Формування цільових показників ефективності (розроблено автором)

Саме такий підхід дозволяє успішно організовувати діяльність по досягненню корпоративних цілей підприємства.

Необхідне покращення співробітництва промисловості та інженерної освіти через креативну та актуальну методологію, яка базуватиметься на практичних компонентах з використанням дистанційного та віртуального

інструментаріїв. Ефективною може стати модель співробітництва «університет-підприємство», яка передбачає:встановлення міцних зв'язків між університетами та підприємствами;створення системи моніторингу потреб ринку та прогнозування вимог до навичок при консультуванні промислових та потенційних роботодавців;забезпечення доступу до людських ресурсів та досвіду підприємств;розробку специфікацій навчальних модулів, надання електронних та альтернативних технологій, трансверсальний зміст і навички.

У дослідженні планується виявити вимоги до формування компетенцій з креативної інженерії для України, Грузії та Вірменії. Необхідно починати з аналізу розривів (gaps) у знаннях та навичках в рамках навчальних планів з інженерних спеціальностей на основі потреб ринку праці, з'ясуванню теоретико-методологічних основ формування професійної компетентності майбутніх інженерів, а саме: створення методології для визначення та моніторингу попиту на знання та навички в інженерії; побудову взаємовигідних сталих партнерств між академічним та підприємницьким секторами через пропозицію стажувань і сучасних навчальних виробничих програм; організація віртуальних лабораторій, встановлення сучасного навчального/дослідницького обладнання; підвищення кваліфікації зацікавлених сторін; викладання навчальних програм, що поєднують трансверсальні знання та компетенції.

Реалізація таких заходів може ґрунтуватися на найкращих європейських практиках, досвіді промислових партнерів та знаннях про вимоги бізнесу в країнах, що досліджуються. Підтвердження цього очікується при виконанні проекту TEMPUS «iCo-op»: Промислове співробітництво та креативна інженерна освіта на основі дистанційного інженерного та віртуального інструментарію.

Список літератури: **1.** Романовський О.Г., Теоретичні і методичні основи підготовки інженера у ВНЗ до майбутньої управлінської діяльності : дис. доктора пед. наук: 13.00.04 / Романовський Олександр Георгійович.– К., 2001. – 490 с., **2.** Савченко О.И. Креативный менеджмент как основа бизнес-творчества инновационных компаний., Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. –

Харків: НТУ „ХПІ”. - 2012. - № - 16. - 130 с., **3.** Шишов С.Е. Понятие компетенции в контексте качества образования // Стандарты и мониторинг в образовании. – 1999.- №2.- С.30-34. **4.** Savchenko O., Mariann Somosi Veres, Internationalization of education as a tool for the development of social competence. This CD-ROM contains the proceeding of the conference EICL 2012, Kassel university press, ISBN: 978-3-89958-589-6.

В.В. Трофимова, к.е.н., доцент, Кримський інститут бізнесу

ОПТИМІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО КОМПОНЕНТУ В МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В фокусі всіх програм та стратегій соціально-економічного розвитку країн завжди перебуває людина. Найвищою формою втілення цієї тези стали високі стандарти соціального забезпечення, які сформувались в надрах держави добробуту. Разом з тим вже на початку XXI ст. розгортання кризових явищ в економіці провідних країн світу продемонструвало, що зростання соціальних стандартів залежить від темпів економічного зростання, а у період кризи їх збереження та підтримання на тому самому рівні є вкрай важким. Україна, як країна із досить високою часткою населення, яке потребує соціального захисту, сьогодні поряд з іншими країнами світу постає перед складним викликом, адже вирішення назрілих суспільних проблем потребує значних фінансових ресурсів. Так, наприклад, план заходів з виконання завдань соціальної політики на 2012 р., затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 березня 2012 р. № 189-р., містить ряд ініціатив, спрямованих на оптимізацію соціальної політики, проте їх наповнення реальним змістом вимагає значної роботи та координації зусиль органів влади та місцевого самоврядування.

На думку автора, оптимізація соціальних витрат має відбуватись на таких принципах:

- забезпечення соціальної справедливості за умов жорсткого контролю за призначенням соціальної допомоги;
- адресність соціальної допомоги;
- підвищення ефективності соціальних витрат (наприклад, зростання витрат на контроль має компенсуватись оптимізацією виплат;

відмова від малочисельних сільських шкіл у тих районах, де можливо створення регіональних великих сучасних освітніх закладів із високим рівнем викладання та матеріально-технічного забезпечення, у т.ч. й шкільними автобусами);

- сприяння продуктивній зайнятості (у т.ч. осіб пенсійного віку);
- підвищення інтелектуального рівня нації (освіта з наймолодшого віку, покращення якості шкільної освіти, освіти впродовж життя тощо)
- сприяння формуванню комфортного соціального середовища;
- розширення спектру соціальних послуг, в т.ч., за рахунок установ недержавної форми власності, ліквідування де-факто монополії держави на соціальні послуги;
- пріоритет соціальних витрат на дітей та молодь як інвестицію в майбутнє;
- зростання інформаційної прозорості в сфері соціальної політики;
- розвиток волонтерства та благодійності;
- створення сприятливих податкових умов для соціальних витрат підприємств;
- підготовка фахівців соціального напряму з метою кадрового забезпечення реформ соціальної сфери.

Для реалізації цих принципів необхідні значні соціальні інновації як національного, так і регіонального масштабу, розробка яких наразі й має стати одним з основних завдань науковців та урядовців, адже реалізація ефективних соціальних технологій дозволить вирішити не лише соціальні проблеми держави, а й значно підвищити продуктивність економіки.

Робота виконувалась за рахунок бюджетних коштів, наданих як грант Президента України на тему «Закономірності самодостатнього розвитку України в умовах глобальної інтеграції».

Т.Б. Монастирська, здобувач кафедри обліку у виробничій сфері Тернопільського національного економічного університету

АЛЬТЕРНАТИВНІ ФОРМИ УПРАВЛІННЯ ОБСЛУГОВУВАННЯМ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ

Вирішенню частину проблем житлово-комунальної сфери України сприятиме забезпечення реального права громадян на самоврядування щодо здійснення управління своїм житловим фондом (насамперед багатоквартирними будинками), зокрема прийняття рішень про конкретних надавачів послуг, їх перелік, вартість, відшкодування завданих збитків тощо.

На нашу думку, управління обслуговуванням багатоквартирного будинку включає в себе: експлуатацію (роботи щодо підтримання житла в нормальному стані); оформлення відносин із наймачами та власниками, підприємствами, які надають послуги, суміжними організаціями; складання актів про неналежну якість житлово-комунальних послуг; організацію перерахунку за комунальні послуги, тобто захист прав власників.

Можна виділити декілька форм управління обслуговування багатоквартирним будинком.

1. Безпосереднє управління багатоквартирним будинком, яке є доцільним для будинків, розрахованих на декілька сімей. Особливості такої форми: власники будинку безпосередньо укладають договори з організаціями, які надають послуги; обслуговування житла здійснюється або силами самих власників, або підрядними організаціями; технічне обслуговування мешканці здійснюють самостійно; кожен з власників житла укладає договір із організаціями, які надають комунальні послуги, і не несе відповідальності за заборгованість з оплати житлово-комунальних послуг своїх сусідів; у багатьох сільських районах, де переважає малоповерхова забудова, такий варіант є єдиним способом управління багатоквартирними будинками, оскільки створення інших форм управління є проблематичним. В той же час така форма управління будинком має багато слабких сторін при

захисті інтересів мешканців. Якщо проектувати таку форму управління на великий багатоквартирний будинок, то в такому випадку слід створювати будинковий комітет, що буде займатися вирішенням організаційних проблем (укладанням договорів із підприємствами для надання послуг, технічного обслуговуванням житла та контролем за їх роботою).

2. Управління будинком об'єднанням співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ). Ця форма управління передбачає створення юридичної особи, яка здатна найбільш ефективно вести господарську діяльність і лобіювати інтереси мешканців, та є доцільною для будинків, де проживають сотні або тисячі осіб, в яких безпосередній спосіб управління малоефективний. Особливості даної форми: ОСББ складається лише із власників житла; здійснення прямого управління за допомогою створеного підприємства; можуть бути залучені сторонні фахівці, діяльність яких контролюють голова і правління; достатньо високий рівень витрат на утримання персоналу ОСББ; можливість створити одне ОСББ, яке буде обслуговувати декілька багатоквартирних будинків.

3. Управління багатоквартирним будинком керуючою компанією. При цьому такій компанії передається частина або усі функції по управлінню будинком, що дає можливість залучити на об'єкт професійних операторів нерухомості, які володіють більш потужними фінансовими та лобістськими можливостями, а також технічними ресурсами. При цьому ОСББ контролює діяльність керуючої компанії і в разі недобросовісної роботи змінює її. Особливості такої форми управління: керуюча компанія є комерційною організацією, яка зацікавленою не стільки в збереженні чужого майна, скільки в отриманні власного прибутку; власники квартир у багатоквартирному будинку, в якому не створено ОСББ, не будучи фахівцями, не здатні контролювати і об'єктивно оцінювати якість роботи керуючої компанії, досконало розбиратися в потребах багатоквартирного будинку, визначати собівартість робіт тощо.

Загалом, як свідчить аналіз нормативно-правової бази та практики

реалізації кожна із трьох вищенаведених форм має свої переваги та недоліки, що пов’язані, як з об’єктивними, так і суб’єктивними чинниками.

М.В. Шипілова, доц. кафедри економічної теорії, Харківський інститут банківської справи УБС НБУ

ВЗАЄМООБУМОВЛЕНІСТЬ РІВНЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ТА СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

На сучасному етапі розвитку гуманітарних наук ні в кого не викликає сумніву те, що людина відіграє визначальну роль в процесі суспільної еволюції. Нерозривно між собою пов’язані та не можуть відбуватися один без одного процеси розвитку індивіду і його родини та розвиток суспільства. Один процес взаємно обумовлює інший.

Так чи інакше, для будь-яких змін необхідно спершу накопичити та закріпити напрацьовані та відібрані історично правила і норми поведінки, що будуть слугувати сталим каркасом для подальших перетворень. Як правило, в процесі паралельної та взаємно обумовленої еволюції людини і суспільства, ці норми та правила характеризуються соціальною доцільністю та економічною ефективністю.

Звертаючись до робіт відомих учених-соціологів та певною мірою гуманістів від О. Конта, Г. Спенсера, Е. Дюркгейма, М. Вебера, К. Маркса до Т. Парсонса, Дж. Хоманса та Дж. Сороса, бачимо результати їхніх пошуків основ функціонування та факторів розвитку соціальних систем. На нашу думку, надбання цієї когорти вчених є корисним для подальших розробок в межах інституціональної теорії та концепції соціального капіталу зокрема.

Враховуючи внутрішню сутність соціального капіталу як специфічну якість відносин між людьми, яка проявляється у відповідній поведінці, в результаті якої зиск отримують не тільки суб’єкти відносин, а й спільнота та

суспільство в цілому, а також те, що з огляду на все вище сказане, соціальний капітал є інституціональним людським капіталом, і виконує важливі функції в соціально-економічній системі, ми наголошуємо на ньому як на одному з факторів сприяння сталому розвитку суспільства і економіки зокрема.

У всі часи формуванню соціального капіталу сприяли інститути виховання та освіти, що долучали людей до знань та досвіду спілкування, що в свою чергу, виробляло в них відповідні стадії еволюції суспільства якості. Завдяки цьому люди (і економічні агенти в той же час) долучаються до виробничих, соціальних, політичних тощо відносин. Специфічна ж якість цих відносин залежить від того, що закладають в суб'єкта усталені системи виховання та освіти. В свою чергу, стан та ціннісні орієнтири останніх багато в чому залежать від соціально-економічних передумов, умов та, в деякій мірі, викликів, з якими стикається та чи інша національна економіка. Зв'язок між вказаними вище явищами та процесами можна відобразити наступним чином:

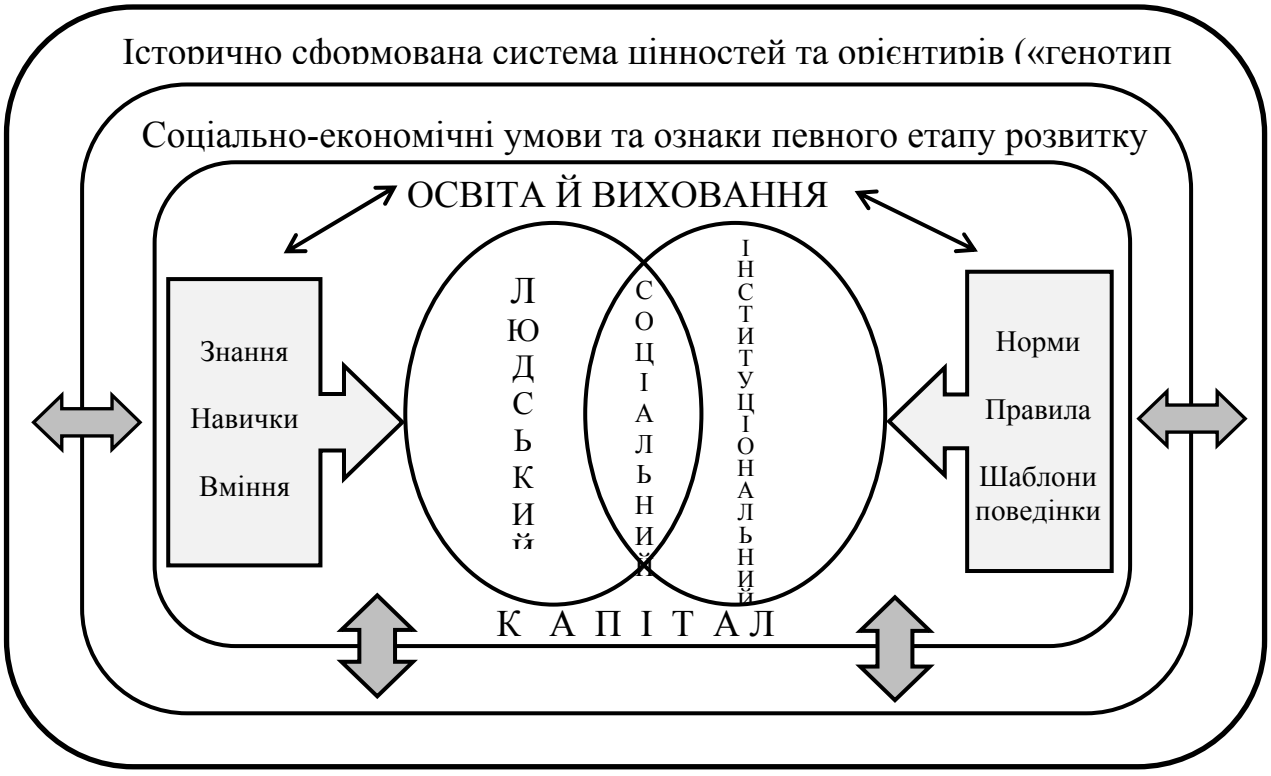

Рисунок 1 – Взаємообумовленість факторів формування соціального капіталу та соціально-економічного розвитку суспільства

Список літератури: **1.** Архієреєв С.І., Шипілова М.В. Сутність соціального капіталу індивіду з позицій неоінституціональної та неокласичної економіки// Социальная экономика. − №1. – 2010. – С. 145-159. **2**. Ротенфельд Ю.А. Запечатанная книга: Кн. 3.Новая концепция мирового открытого общества// http://www.servicism.lg.ua/b_rot_3.htm **3.** Шипілова М.В. Соціальний капітал як фактор ефективності суспільного виробництва// Вісник НТУ «ХПІ». Збірник наукових праць. Тематичний випуск «Технічний прогрес і ефективність виробництва». – Харків: НТУ «ХПІ» − 2008. №20. – С. 27-33.

С.И. Архиереев, д.э.н., проф.

КОНВЕРГЕНЦИЯ С РАЗВИТЫМИ РЫНОЧНЫМИ ЭКОНОМИКАМИ КАК ПОКАЗАТЕЛЬ ОПТИМИЗАЦИИ СТРУКТУРЫ ПОСТТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ЭКОНОМИК

Процесс оптимизации экономической структуры посттрансформационных экономик проходит сознательно и потому должен иметь определенные ориентиры. В качестве таковых, во-первых, могут использоваться специально разработанные с учетом особенностей национальной экономики внутренние ориентиры. Во-вторых – экономические параметры наиболее развитых рыночных экономик, которые могут выступать в роли ориентиров последующего экономического развития.

Для оценки процессов конвергенции двух стран можно рассчитать индекс Ле Масне для промежуточного потребления экономики в целом, правда, в этом случае теряются различия между ее отраслями, так как используется агрегированный для экономики в целом показатель. Проведенный для этого варианта подсчет агрегированного индекса Ле Масне для экономик Украины и Германии показывает его изменение с 0,59 до 0,68 за период 2000 - 2009 гг., что свидетельствует о серьезном росте степени конвергенции двух экономик. Однако этот вывод входит в противоречие со значениями среднеотраслевого индекса Ле Масне, который практически остался неизменным (0,59 по сравнению с 0,57). Правда, среднеотраслевой индекс не учитывает, что различные отрасли в экономике имеют разный удельный вес. Возможно, что реальное изменение индекса Ле Масне нивелируется из-за того, что этот факт остается неучтенным при подсчете среднеотраслевого индекса.

В связи с недостатками, имеющимися у обоих вариантов, мы предлагаем уточнить расчет интегральных для экономики в целом показателей подобия путем учета удельных весов различных отраслей в экономике. Для этого могут быть использованы данные о структуре промежуточного потребления стран.

С их помощью может быть рассчитан показатель среднего арифметического взвешенного индекса Ле Масне, в котором за базу может быть принята структура промежуточного потребления любой из сравниваемых национальных экономик. Германия как более развитая страна является носителем более прогрессивной экономической структуры, и поэтому изменения должны анализироваться, выбирая ее экономическую структуру за базовую. Однако нами были произведены соответствующие подсчеты индексов для экономических структур и Германии и Украины. В принципе эти показатели не очень сильно различаются между собой (0,63 по сравнению с 0,59), но в отличие от показателей двух описанных выше вариантов подсчета показывают слабую дивергенцию, а вовсе не конвергенцию. В случае принятия структуры Германии за базу (изменение значения с 0,632 до 0,630) динамика практически нулевая, а в случае структуры Украины – дивергенция более выражена (изменение с 0,595 до 0,586).

Полученные выводы парадоксально противоречат заключению о конвергенции экономик двух стран, полученному на основе агрегированного индекса Ле Масне. По нашему мнению, это свидетельствует о том, что в первую очередь сближаются структуры производства обеих стран в целом, в то время как различия в структурах отраслевых затрат остаются на том же уровне.

В принципе это не очень положительное явление демонстрирует отсутствие позитивных глубинных процессов в экономике Украины. Если структура ее производства приближается к германской, то структура отраслевых издержек в ней остается прежней. Значит, оптимизация носит по

преимуществу формальный характер и не затрагивает глубинных основ экономики. Скорее всего, это свидетельствует о том, что конкурентоспособность экономики Украины не изменяется, хотя формально, по структуре производства, она лучше вписывается в структуру развитых рыночных экономик. Это говорит о глубоком конфликте внешних и внутренних изменений, то есть о том, что Украина, войдя в сообщество рыночной экономики, может претендовать лишь на периферийное место в связи с отсутствием глубинных экономических преобразований внутреннего процесса оптимизации экономической структуры.

Р.Ф. Смоловик, к.э.н., НТУ «ХПИ», г. Харьков

НЕКОТОРЫЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ

Практический опыт стран с развитой рыночной экономикой свидетельствует о том, что среди всех ресурсов предприятия важнейшее значение имеет именно управление, умение менеджмента предприятия вырабатывать цели, определять ценностные ориентиры, координировать выполнение задач и функций предприятия, добиваться эффективного результата его деятельности.

В настоящее время уделяется много внимания так называемому процессу управления «сжатие» предприятия; переход от сложной к более простой, горизонтальной корпоративной структуре управления, которая формируется относительно функциональным предприятия. Такая структура представляет собой плоскую иерархию, сокращающую вертикальное администрирование; устраняющую те элементы организационной структуры управления предприятием, которые не обеспечивают создание добавочной стоимости. Такими организационными структурами могут быть как обслуживающие вспомогательные производства, так и отдельные

неэффективные производственные составляющие основного производства. Происходит минимизация процесса деятельности внутри комплексной системы производственной деятельности при использовании меньшего количества работников для наиболее полного осуществления функциональных процессов.

Поиски различных подходов к совершенствованию управления в условиях инновационного развития концентрируют свое внимание на основных антикризисных мероприятиях, направленных на финансовое оздоровление предприятия. Причем, исходят из того положения, что стратегия развития предприятия, как проверка управленческих решений, основывается на процессах формирования и реализации финансовой стратегии.

Поиск более современных подходов к управлению промышленным предприятием в современных условиях может быть, на наш взгляд, сконцентрированным на антикризисном управлении с учетом стадий, этапов его развития.

В связи с этим хотелось бы обратить внимание на одно из определений в понятийном аппарате антикризисного управления – «аксикреация» (лат. axio – ценность, creatio – сотворение) – система мер по сотворению, возникновению у человека, организации новых ценностей или восстановлении, регенерации, переосмыслении прежних.

Следует, на наш взгляд, обратить внимание на два момента в словосочетании данного определения: «новых ценностей», то есть в данном определении присутствуют совместно и понятие инновационности с учетом восстановления (регенерации) того, что существовало прежде. Таким образом, можно сделать вывод, что происходит возврат к прежней структуре управления, но с использованием инновационных элементов, либо полностью на новой основе.

Следовательно, такой вид управления переходного периода, создающего основу для последующего развития предприятия в новом

качестве можно определить как аксикреационное. Однако поскольку оно выполняет функции, задачи антикризисные, то его можно, с полным правом определить как антикризисное аксикреационное управление.

Аксикреационное антикризисное управление – система мероприятий по восстановлению (регенерации) организационной структуры управления на основе анализа состояния существующей по причине ее несоответствия (противоречия, кризиса) требованиям внешнего и внутреннего окружения и, которое базируется на принципах реорганизации и реструктуризации процесса управления.

О.В. Назаренко, к.е.н., доц. НТУ “ХПІ”
Н.Б. Решетняк, к.е.н., доц. НТУ “ХПІ”

ПРОБЛЕМИ ПОЄДНАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Новітня світова економіка робить наголос на ефективності використання енергії та матеріалів, інформаційних технологіях, телекомунікаціях, управлінні відходами і вторинній переробці сировини. Екологічний рух у цивілізованих країнах розвивається в умовах дії демократичних інститутів, традиціях громадської довіри до влади та поваги до верховенства права.

За час здобуття незалежності в Україні відбулося значне падіння рівня особистих доходів населення, склалося почуття загальної невпевненості в майбутньому. Середній клас, який є головною опорою екологічного руху, змушений забути про проблеми довкілля, зосередившись на питаннях власного виживання. До того ж в останні десятиліття відбувається різка зміна клімату, спричинена антропогенними викидами парникових газів. Питання зниження викидів переходить у практичну площину для всіх країн світу на мікро- та макро- рівнях. Про екологічність валового внутрішнього продукту свідчать викиди двоокису вуглецю – CO2 – по відношенню до одиниці ВВП

країни. «Лідерами» в світі за питомою вагою парникових газів на одиницю ВВП (тон CO2 на 1000USD ВВП) є Казахстан – 1,69, далі йдуть Україна – 1,33, Білорусь – 1,13, Китай – 1,12. Показники розвинутих країн – США – 0,52, Японія – 0,36, Великобританія – 0,31 – є значно меншими [1].

В Україні склалася олігархічна модель національної економіки, коли інтереси держави підкорені вигодам фінансово-олігархічних груп. Під час приватизації державних підприємств олігархи стали власниками ключових сировинно–видобувних та експортноспроможних підприємств і, водночас, потужними лобістами корпоративних інтересів із антиекологічним ухилом.

Важливе значення має порівняння стану національного довкілля і стійкості національної економіки різних країн, що проводять міжнародні експертні агенції. У жодному з цих досліджень Україна не має гарних результатів. Так за індексом екологічної стійкості, що визначається щорічно Світовим економічним форумом у Давосі, Україна посіла 110 місце серед 122 країн.[3] Комплексна система ранжування країн за індексом глобальної конкурентоспроможності [4] відносить Україну на 89 місце серед 139 країн світу. Конкурентна позиція України визначається екстенсивною експлуатацією природних і трудових ресурсів за відсутності інституційних стимулів до нарощування національної інноваційної системи.

Україна після 20 років незалежності все ще потребує трансформації своєї стратегії на мікро- та макро- рівнях для сталого розвитку та екологічного майбутнього. Перепрограмування реформ для забезпечення сталого розвитку вимагає, передусім, зміни керівних принципів. По-перше, питання сталого розвитку повинно увійти до політичного порядку денного. Це питання має бути поставлено не просто як політика охорони довкілля, але як спосіб удосконалення людського життя та покращення добробуту в різних його вимірах. По-друге, влада має бути прозорою, відповідальною та такою, що залучатиме до прийняття рішень всіх зацікавлених учасників з забезпеченням повного доступу до відповідної інформації. Реформа системи влади має стати процесом, що буде відбуватися паралельно з переходом до

сталого розвитку регіонів, підприємств, кожної особи. По-третє, слід робити більший наголос на стимулах та мотиваціях сталого розвитку, ніж на адміністративному регулюванні. Треба розповсюджувати досвід екологічно чистих підприємств, які опікуються здоровим способом життя своїх робітників, їх відпочинком, культурним розвитком, стимулюють тих, хто не палить, займається спортом, не бере лікарняних.

У сфері економічної політики Україні слід реформувати податкову систему згідно з принципами екологічного оподаткування: більше оподатковувати «погане» використання ресурсів і забруднення довкілля й менше – добрих хазяїв, які, наприклад, розвивають використання відновлюваних енергетичних ресурсів.

Все вищеозначене вирішується у межах прийняття «доганяючої» моделі національної економіки, метою якої є досягнення за короткий термін постіндустріального розвитку на основі впровадження новітніх технологій, науки, якісної підготовки національних кадрів. «Доганяюча» модель національної економіки передбачає активне використання іноземного капіталу. Для залучення іноземного капіталу важливою є іміджева роль сильних екологічних зобов'язань України. Турбота про екологію, клімат планети, піклування про активний приріст населення повинні стати невід'ємними елементами зовнішньої та внутрішньої політики України. Екологічність має бути присутньою у повсякденній практиці кожного підприємства, кожної цивілізованої людини. Захист довкілля та енергозбереження можуть стати ідеєю, що об'єднає український народ, націлить його на інноваційний шлях та забезпечить сталий розвиток держави, бізнесу й кожного громадянина.

Список літератури: **1.** Джерело: Energy Information Administration (http://www.eia.doe.gov). **2.** http://forum.onliner.by/vievtopic.php?p=29897331. **3.** http://wwf.panda.org/about_our_earth/all_publications/living_planet_report/. 4**.** Конкурентоспособность Украины опустилась на 10 позиций: http//www.unian.net/rus/news/-384425.html.

В.В. **Карцева**, к.е.н., доц., докторант кафедри фінансів

ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ОСНОВ ПРИ ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ

Головну роль в методології відіграють засоби та методи дослідження серед яких виділяють всезагальні, загальнонаукові, специфічні (приватні) і формують відповідні рівні методології.

Оскільки наше дослідження має економічну спрямованість, то важливим є визначитись з поняттям економічної методології, на якій формується система фінансового контролінгу. Будь – який факт або явище може бути віднесено до розряду економічних, якщо після його настання ми маємо справу з економічними наслідками (не обов'язково позитивними).Таким чином економічний факт потребує відповідного обґрунтування. В літературних джерелах[1,5,7] звертається увага на необхідність обґрунтування економічного факту в трьох площинах(рівнях): *світоглядному* – для фундаментальної обґрунтованості; *теоретичному* – для забезпечення можливості інтерпретації та включення в сферу дослідження економічних фактів; *процедурному* – для обґрунтування та вибору способів, прийомів отримання економічних знань.

В працях сучасних представників економічної науки Мильника В.В., Мухіна В.І, Глущенко В.В., Глущенко І.І.[2,3,4] підкреслюється, що метод – сукупність стійких правил, необхідних для досягнення будь – якої цілі.

Важливою ціллю економічної методології є : дослідження методів і прийомів для вивчення економічних процесів; визначення ключових етапів економічного дослідження; розробка процедури дослідження; аналіз проблеми дослідження; дослідження критеріїв і основних способів її вирішення.

Завершальний етап економічного дослідження має бути теоретично обґрунтованим і поданим у формалізованому (математичному) або

концептуальному (вербальному) вигляді. Використання математичного інструментарію підвищує точність економічного знання. Останнє для нашого дослідження має суттєве значення, оскільки стратегічний фінансовий контролінг буде працювати на підприємстві в разі чітко підібраного і сформованого інструментарію.

Таким чином, при формуванні системи стратегічного фінансового контролінгу нами мають бути використані поряд із всезагальними та загальними методами, специфічні методи фінансового контролінгу для забезпечення ефективного її функціонування.

В процесі практичного дослідження і формування системи стратегічного фінансового контролінгу всезагальні методи пропонують найбільш загальний результат для досягнення мети; загальні – конкретизують загальний напрямок дій в рамках обраної фінансової стратегії; специфічні методи – допомагають дослідити окремі сторони економічного об'єкта, доповнюють загальний економічний аналіз дослідженням конкретних економічних явищ і процесів.

Узагальнюючи визначення поняття економічної методології в літературних джерелах [1,2,3,4,5,6,7,] можна відмітити, що це є сукупність методів, інструментів, які використовуються при пізнанні будь – якого економічного явища і об'єднані однією ціллю або завданням.

В нашому випадку необхідно здійснити структурування системи фінансового контролінгу та визначити які саме методи і інструменти необхідно використовувати при формуванні системи стратегічного фінансового контролінгу підприємства. Таким чином, наша задача полягає у формуванні методологічного підґрунтя стратегічного фінансового контролінгу та визначення його місця в системі контролінгу підприємства і системи управління взагалі.

Список літератури: **1.** Внедрение сбалансированной системы показателей / науч. ред. В.Толкач; пер. с нем. / В.Толкач, С.Данишевич, М. Гавриша.- М.: Альпина Букс, 2006. – 478 с. **2.** Глущенко В.В. Исследование системы управления: социологические, экономические, прогнозные, экспериментальные исследования / В.В.Глущенко, И.И. Глущенко. – г.Железнодорожный Моск.обл. : ТОО НПЦ «Крылья», 2004. – 416 с. **3.** Мухин В.И. Исследование систем управления / В.ИМухин. – М.: Экзамен, 2003. – 383 с. **4.** Мыльник В.В. Исследование систем управления / В.В. Мыльник [и др.]. – Екатеринбург: Деловая книга,

2003. – 350 с. **5.** Орехов А.М. Методы экономических исследований : учеб.пособие / А.М.Орехов. – М.: ИНФРА – М, 2006. – 392 с. **6.** Попченко Е.Л., Ермасова Н.Б. Бизнес-контроллинг./ Е.Л.Попченко, Н.Б.Ермасова. – М.: Издательство «Альфа-пресс», 2006. – 288 с. **7.** Робинсон Дж. Экономическая теория несовершенной конкуренции / Дж.Робинсон. – М.: Экономика, 1986. – С.142-143.

О.О. Фальченко, к.е.н., ас., НТУ «ХПИ», Харьков

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах ринкової економіки актуальними стають питання, пов'язані із забезпеченням стійкості, надійності діяльності підприємств в умовах досягнення стабільності їх функціонування.

Сучасний етап розвитку економічної думки вимагає розкриття специфіки процедури управління складними системами, витікаючої їх принципу невизначеності.

Поняття стійкості функціонування підприємства і надійності управління їм безпосередньо пов'язане з поняттям ризику.

Ризик слід розглядати як невід'ємний елемент процесу існування організації на ринку. Під ризиком в діяльності підприємства слід розуміти можливість виникнення несприятливих ситуацій і наслідків. Ризиками необхідно управляти за допомогою попереднього дослідження і аналізу ситуації, формування системи сучасних дій через різні заходи, направлені на зниження вірогідностінастанняризику, усунення ризику або зниження ціни ризику. Навіть якщо доступні економічні заходи не дозволяють понизити вірогідність настання ризику, необхідно у будь-якому випадкуоцінити його величину і пов'язані з ним втрати, оскільки при оперативному управлінні завжди існує можливість понизити втрати (ціну ризику)

Заходи, направлені на зниження величини і ціни ризику, і всі впливаючі чинники, завжди вимагають витрат на своє здійснення. Тому, щоб зберегти свою фінансову стабільність і конкурентоспроможність, ці витрати необхідно постійно зіставляти з можливими (очікуваними) втратами, що становлять ціну ризику. Сама ідея управління надійністю припускає таке

зіставлення, оскільки, якби проблема полягала в тому, щоб уникнути ризику , вона не мала б економічного змісту, а її рішення не забезпечувало б економії сумарних витрат.

Під причиною виникнення ризику мається на увазі джерело, що викликає невизначеність результату. Такими причинами є господарська діяльність, недолікінформації про стан зовнішнього середовища і інші.

Джерелами втрат або виграшу є наступні чинники ризику: економічна, політична, соціальна нестабільність; поява нових технологій, моральний знос товарів і устаткування; недосконаліть методів управління виробництвом; некомпетентність кадрів; несумлінність компаньйонів; недосконаліть грошово-кредитної і фіскальної політики держави; форс-мажорні обставини.

У основі виявлення ризику лежать цілеспрямований пошук і організація заходів щодо зниження ступеня ризику.

Існують загальні причини виникнення ризиків і тенденції зміни їх рівня. Проте у всіх випадках ризик повинен бути визначений і зміряний. Аналіз і оцінка ризику значною мірою засновані на статистичному методі визначення вірогідності того, що якась подія в майбутньому відбудеться. Звичайно ця вірогідністьвиражається у відсотках Відповідна робота може вестися, якщо вироблені критерії ризику, що дозволяють ранжирувати альтернативні події залежно від ступеня ризику. Протепочатковим пунктом роботи є попередній статистичний аналіз конкретної ситуації.

Ефективне управління ризиками повинне вирішувати цілий ряд проблем — від моніторингу ризику до його вартісної оцінки.

Таким чином, існування ризиків і невизначеності інформації про економічне середовище вимагає якісно нового підходу до методів і форм підготовки управлінських рішень в організаціях з урахуванням надійності і достовірності економічних обгрунтувань. Актуальні завдання розвитку теорії і методів управління в сучасній ринковій економіці вимагають вести дослідження у напрямі створення моделей, що найбільш адекватно відображають специфіку об'єкту функціонування, зокрема, що включають і

елементи невизначеності в діяльності підприємства, яке є елементом економічної системи.

О.В. Сиром'ятникова, аспірант, НТУ «ХПІ», м. Харків

ВПЛИВ РЕІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА КАПІТАЛІЗАЦІЮ КОМПАНІЇ

Трансформаційний характер національної економіки зумовлює періодичну зміну ринкового середовища функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, особливо машинобудівної галузі. Це зумовлює переорієнтацію в оцінці ефективності їх діяльності з визначення рівня прибутковості на максимізацію рівня капіталізації, яка відображає ринкову вартість компанії, що дозволяє враховувати не тільки поточну результативність їх функціонування, а й фактори дієвості їх стратегічних перспектив розвитку.

Цей висновок підтверджується й міжнародними рейтинговими виданнями, так за версією журналу Forbes рейтинг 2000 найбільших публічних компаній світу оцінюється за такими показниками – виручка, чистий прибуток, активи і ринкова капіталізація, таким чином за своєї суті капіталізація є інтегральною вартісною оцінкою всієї сукупності аспектів функціонування підприємства з урахуванням потенціалу їх розвитку у довгостроковій перспективі.

У більшості досліджень вітчизняних та іноземних науковців, серед яких доречно виділити праці Н.Є. Брюховецької, І.П. Булєєва, В.М. Гейця, А.А. Гриценка, Т.А. Малової, Т.Коупленд та інших, під поняттям «капіталізація» розуміють ринкову вартість компанії, яка підвищується за рахунок перетворення додаткової вартості в капітал, що відбувається завдяки більш ефективному використанню виробничого потенціалу підприємства. Незважаючи на різноплановість та глибину проведених досліджень, питання

впливу реінтеграційних процесів на підвищення ринкової вартості компанії не знайшли свого відображення у наукових публікаціях.

Спираючись на дослідження Г.Хамела та К.К. Прахалада, Д. Кемпбела та інших науковців [1, 2] можна провести декомпозицію цілісних виробничих комплексів за трьома основними блоками, які включають елементи, що визначають ключові компетенції підприємства (відображають його виробничу функцію), допоміжні та обслуговуючі, забезпечують безперервність процесу продукування цінності та взаємодію з зовнішнім середовищем.

Така поелементна детермінація архітектоніки компанії стає в основі оцінки її основних функціональних блоків, що дозволяє визначити рівень їх ефективності та проводити вчасну реінтеграцію як структурних блоків, так і процесів компанії, та виступає засобом своєчасної адекватної реакції на зміни у зовнішньому середовищі. Визначений підхід дозволяє використовувати управлінський інструментарій та фінансові важелі, що суттєво змінюють погляд на управління компанією, серед них необхідно виділити такі як аутсорсинг, зворотний лізинг, безрегресний факторинг.

Серед показників, що будуть відображати зміну капіталізації компанії, необхідно виділити ROI (рентабельність капіталу, інвестованого в підприємство) і EVA (економічна додана вартість).

Наведені положення висвітлюють принципово новий підхід до управління, спрямованого на збільшення капіталізації та формування стратегії компанії, підвищують її адаптивність та конструктивну гнучкість.

Список літератури: **1.** *Хамел Г.* Конкурируя за будущее: создание рынков завтрашнего дня: [пер. с англ.] / *Г. Хамел, К.К. Прахалад.* – М.: Олимп-Бизнес, 2002. – С. 48-67. **2.** *Кэмпбелл Д.* Стратегический менеджмент: учебник / *Д. Кэмпбелл, Дж. Стоунхаус, Б. Хьюстон*; перевод с англ. Н.И. Алмазовой. – М.: Проспект, 2003. – С. 30-36.

СЕКЦІЯ 10
СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ, ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

М.І. Копитко, к.е.н., доц. кафедри менеджменту Львівського державного університету внутрішніх справ

НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА УКРАЇНСЬКІ ПРОМИСЛОВІ ПІДПРИЄМСТВА

Тіньова економіка є невід'ємною складовою економіки України, тому промислові підприємства, навіть при бажанні, оминути її не в змозі. Вони щораз більше потерпають від її негативних наслідків.

Досліджуючи вплив тіньового сектору економіки на діяльність вітчизняних підприємств промисловості [1, 2, 3, 4], можна ствердно сказати, що внаслідок наростання масштабів нелегальної економіки промисловість втрачає, не дотримуючи, значну кількість державних дотацій, адже щороку відбувається зниження наповнення дохідної частини бюджету, що й призводить до зменшення кількості державних програм підтримки галузей народного господарства.

Крім того, такі дії сприяють деформації податкової системи, що зумовлює збільшення податкового тягаря законослухняних платників податків, які змушені з кожним разом все більші суми відраховувати на обов'язкові платежі. Така ситуація призводить до зниження інвестиційної та інноваційної діяльності, розвитку виробництва, росту конкурентоспроможності продукції та розвитку промисловості загалом. Також, досить часто, для уникнення зазначеної ситуації, підприємства змушені входити в тіньову діяльність, щоб зекономити кошти і як результат спостерігається зменшення офіційно представленої виробленої продукції при незмінному обсягу виробництва.

Вагомим негативним фактором є те, що працівники підприємств, які працюють в тіні, є демотивованими, їх керованість перебуває на критичній позначці, досить часто це призводить до зниження кваліфікації і втрати «віри» в справу, яку робиш. Таким підприємствам складно керувати персоналом і слідкувати за якістю продукції, що загрожує існуванню самих підприємств. Цікавим є той факт, що за подібної ситуації спостерігається розмитість принципів соціальної поведінки, коли не працює механізм заохочення за дотримання соціальних норм і покарання за їх порушення. Коли люди втрачають розуміння різниці між дозволеним і протизаконним і дотримуються принципу вседозволеності [1, с. 24-26]. Підтвердженням цього є ситуації, коли керівники підприємств укладають фіктивні контракти, що дає змогу зняти готівкою безготівкові кошти. Такі дії є незаконними і підлягають покаранню, однак в сучасних умовах така поведінка є надзвичайно поширеною і, по-суті, отримала соціальне визнання.

Промислові підприємства потерпають і від того, що внаслідок поширення тіньового сектору, гальмується розвиток промисловості та інших галузей народного господарства, щораз відчутніше скорочується показник ВВП в Україні, що призводить до того, що іноземні партнери не проявляють особливої зацікавленості у підписанні взаємних договорів, зміни стабільності національної валюти виступають стримувальним фактором нарощення обсягів виробництва і укладання контрактів купівлі-продажу на вигідних умовах.

Таким чином, промислові підприємства потерпають від поширення тіньового сектору в економіці, що є загрозливим явищем для національної безпеки України.

Список літератури: **1.** Кормишкина Л. А., Лизина О. М. Теневая экономика: учеб. пособие для вузов / Л. А. Кормишкина, О. М. Лизина. – Саранск : Изд-во Мордов. ун-та, 2009. – 136 с., **2.**Копитко М.І. Соціально-економічна безпека: конспект лекцій. – Львів: Ліга-Прес, 2012. – 175 с., **3**.Економічна безпека : навчальний посібник / В.І. Франчук, Л.В. Герасименко, В.О Гончарова, З.Б. Живко та ін.; за ред. В.І. Франчука. – Львів : ЛьвДУВС, 2010. – 348 с., **4.**Інформаційна записка «Напрями детінізації економіки України, подолання прихованої зайнятості та отримання заробітної плати в «конвертах»» – Луганськ, 2010 [Електронний ресурс] – Джерело доступу: www.lir.lg.ua/t_e.doc

О.О. Дикопавленко, аспірантка Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Початок XXI століття характеризується поглибленням процесів формування єдиного світового господарства, що закономірно зумовлює створення глобальної фінансової системи. Поряд із очевидними перевагами процесу інтеграції національних фінансових систем, має місце поява низки додаткових ризиків і загроз фінансовій стабільності. Внаслідок цього виникає необхідність переосмислення сутності фінансової безпеки національної економіки з врахуванням глобалізаційних чинників.

Поняття «фінансова безпека» досліджується багатьма вітчизняними вченими. Зокрема, О. Барановський вважає зазначену категорію важливою складовою частиною економічної безпеки держави, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери, яка відображається через систему критеріїв і показників її стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових і золотовалютних резервів; ступінь захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин; стан фінансових потоків в економіці, що характеризується збалансованістю і наявністю апробованих механізмів регулювання і саморегулювання [1].

Ю. Любимцев та А. Логвина розуміють фінансову безпеку як «забезпечення такого розвитку економіки, фінансової системи і фінансових відносин та процесів у країні й регіоні, за якого створювалися б необхідні (прийнятні) фінансові умови та ресурси для соціально-економічної стабільності і розвитку суспільства в цілому та конкретного регіону, збереження цілісності й єдності фінансової системи (включаючи грошову, бюджетну, кредитну, податкову та валютну системи), успішного протистояння внутрішнім і зовнішнім загрозам країни в цілому й конкретному району зокрема» [2].

Фінансова безпека визначається конкретними показниками функціонування економічної системи держави за певний проміжок часу. До числа цих показників належать: величина внутрішнього та зовнішнього боргів; рівень інфляції; сталість національної валюти; сальдо платіжного балансу.

Поглиблення глобалізаційних процесів підвищує роль саме зовнішніх факторів, що впливають на стан фінансової безпеки, до числа яких можна віднести насамперед загальну кон'юнктуру світового фінансового ринку та ситуацію у «великих» економіках. Підтвердженням цього є фінансово-економічна криза 2008 року, що розпочалася саме з падіння ділової активності на фінансовому ринку США. Вказані процеси поєдналися із наявними проблемами вітчизняної фінансової системи, зокрема: великою залежністю від експорту металів і зерна (ринки підвищеної конкуренції) та «імпорту» капіталу, високих технологій, нафти й газу (ринки зниженої конкуренції); значною соціальною поляризацією та відсутністю досвіду і механізмів соціальної політики; низьким рівнем міжнародних резервів Національного банку України; низькою часткою малих та середніх підприємств у ВВП; недостатнім рівнем розвитку фондового ринку тощо.

У зв'язку з цим, забезпечення фінансової безпеки вимагає визначення та постійного моніторингу основних внутрішніх і зовнішніх негативних факторів, які впливають на забезпечення національних інтересів у фінансовій сфері. Серед основних загроз у сфері забезпечення фінансової безпеки України слід виділити недостатність фінансових ресурсів у суб'єктів господарювання для забезпечення відтворювального процесу та інвестиційної діяльності; недосконаліть і незавершеність законодавства у фінансовій сфері, що призводить до криміналізації економічних відносин; відсутність цілісної стратегії щодо іноземного інвестування, недостатня інвестиційна активність вітчизняного капіталу; низький рівень соціально-трудових відносин, соціальної спрямованості економіки, платоспроможності

населення, штучне заниження вартості робочої сили, яке не стимулює процес нагромадження та якісне відтворення людського капіталу [3].

Поряд із названими загрозами внутрішнього характеру доцільно відмітити фактори, що напряму визначаються зовнішнім середовищем, зокрема, значний обсяг зовнішнього боргу та можливість виникнення боргових криз, зростання впливу транснаціонального капіталу на вітчизняну економіку, формування світових офшорних центрів, що створюють умови для відтоку капіталу та ін.

Таким чином, проведений аналіз свідчить, що на фінансову безпеку держави впливає ряд численних як внутрішніх, так і зовнішніх викликів та загроз. Тому забезпечення ефективної системи фінансової безпеки передбачає перш за все формування стратегії фінансової безпеки, що надасть можливість органічно інтегрувати фінансову систему України до європейської та світової систем при одночасному збереженні фінансової незалежності.

Список літератури: **1.** Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Автореф. дис. д-ра екон. наук 08.04.01 / О.І. Барановський // НАН України; Інститут економічного прогнозування. К., 2000.– 36 с. **2.** Любимцев Ю., Концепция финансовой безопасности (общегосударственный и региональный аспекты) / Ю. Любимцев, А. Логвина // Вопросы экономики. – 1998. – №3. – с. 55-64. **3.** Бобров Є.А. Аналіз причин виникнення світової фінансової кризи та її вплив на економіку України / Є.А. Бобров // Фінанси України. – 2008. – №12. – с.33-43.

Є.Ю. Фролов, здобувач, Університет економіки та права «КРОК»

МЕТОДИКА ІНТЕГРОВАНОЇ ОЦІНКИ ЗАГАЛЬНОГО РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Інтегрована оцінка економічної безпеки підприємства є важливим та необхідним аспектом її управління. Поряд з розробкою методик щодо оцінки складових економічної безпеки підприємства необхідно розробляти методики інтегрованої оцінки.

Значення показника економічної безпеки підприємств може бути розраховано на основі фактичних, прогнозних та нормативних даних про

його виробничо-економічну діяльність. Ця методика будується з урахуванням стохастичного характеру параметрів та конфліктності перебігу економічних процесів суб'єктів господарювання, ґрунтується на використанні ймовірнісних характеристик і дозволяє моделювати значення випадкових параметрів із заданою надійністю прогнозу $P(x)$. Під надійністю тут розглядається ймовірність досягнення значення (х), не меншого від прийнятого $x_{пр}$:

$$P(x \geq x_{пр}) = 1 - F(x_{пр}) = \int_{x_{пр}}^{\infty} f(x)dx, \quad (1)$$

де x – величина випадкового параметра.

Алгоритм розв'язання завдань визначення показників економічної безпеки підприємства має таку послідовність:

1. Значення випадкової величини *X*, що спостерігалася при n незалежних дослідженнях з математичним сподіванням *M(x)* і дисперсією σ_x^2, розглядаються як випадкові величини $X_1, X_2, \ldots, X_n$ з однаковими математичними сподіваннями і дисперсіями.

2. Визначається закон розподілу значень факторів та показників економічної безпеки підприємства. Відсутність нормального закону розподілу значень показників виробничо-економічної діяльності, за якими визначаються показники економічної безпеки, що мають випадковий характер, перевіряється за допомогою ряду числових характеристик, зокрема, третього моменту випадкових величин.

3. У випадку нормального закону розподілу значень факторів та показників економічної безпеки підприємства розраховуються коефіцієнти запасу міцності (k_h, k_l) за певним частковим фактором економічної безпеки:

$$k_i = 1 + t_2 CV(X); k_j = 1 - t_1 CV(X), \quad (2)$$

де $CV(X)$ – коефіцієнт варіації; t_1, t_2 – визначаються, застосувавши функцію Лапласа *Ф(t)* для заданої надійності прогнозу.

4. Здійснюється розрахунок часткових значень показників економічної безпеки підприємства.

5. У випадку відсутності нормального закону розподілу значень факторів та показників економічної безпеки підприємства розраховуються рекомендовані граничні значення показників економічної безпеки:

$$b(a)^{+(-)} = M(X_i) \pm \frac{\sigma_x}{\sqrt{1 - p_{j_{np}}}} = M(X_i) \pm \delta_{j_{np}}; \tag{3}$$

$$b(a)^{+(-)} = M(X_i) \pm \frac{\sigma_x}{\sqrt{(1 - p_{j_{np}})n}} = M(X_i) \pm \delta_{j_{np}} \cdot \tag{4}$$

6. Здійснюється розрахунок часткових значень показників економічної безпеки підприємства.

7. На підґрунті узагальнювальних показників рівня виробничої, фінансової чи інвестиційної безпеки підприємства розраховується значення інтегрованого показника загального рівня економічної безпеки підприємства як модифіковане зважене середньогеометричне значення:

$$R_{ЕКБ} = \prod_{i=1}^{3} (1 + R_i)^{\gamma_i} = (1 + R_1)^{\gamma_1} (1 + R_2)^{\gamma_2} (1 + R_3)^{\gamma_3}, \tag{5}$$

де $R_{ЕКБ}$ – загальний рівень економічної безпеки підприємства (інтегральна оцінка); R_1 – рівень виробничої безпеки підприємства; R_2 – рівень фінансової безпеки підприємства; R_3 – рівень інвестиційної безпеки підприємства; γ_i $(\sum_{i=1}^{3} \gamma_i = 1)$ – ваговий коефіцієнт відповідного узагальненого показника; $\gamma_i = 1 - W_i$, $i = \overline{1,3}$ (в якості кількісної оцінки ризику W_i доцільно обрати коефіцієнт варіації $CV(X)$).

Критерій оптимальності для показника загального рівня економічної безпеки підприємства запишеться таким чином:

$$R_{ЕКБ} \to max\,. \qquad (6)$$

Розроблена методика інтегрованої оцінки загального рівня економічної безпеки підприємства комплексно оцінює об'єкт дослідження. Її впровадження в діяльність суб'єктів господарювання суттєво підвищить їх рівень економічної безпеки та, як наслідок, рівень ефективності господарювання.

Список літератури: **1.** Економіка підприємства (структурно-логічний посібник) [за ред. С.Ф. Покропивного]. – К.: КНЕУ, 2001. – 457 с **2.** Ковальов Д. Кількісна оцінка рівня економічної безпеки підприємства / Ковальов Д., Плєтникова І. // Економіка України. – 2001. - № 4. – С. 35-40.

Н.С. Іванова, к.е.н., ст. викладач кафедри економічної кібернетики

ВИЗНАЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО ПОКАЗНИКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Нами було проведено аналітичні дослідження із проблем фінансової безпеки в ряді промислових підприємств. В якості об'єктів дослідження обрано підприємства, які визначають рівень індексу ПФТС. Розрахунки проведенні на підставі річної фінансової звітності обраних підприємств за останні роки [1].

Оцінки показників, що характеризують фінансову складову економічної безпеки, коливаються в діапазоні від 0 до 1, залежно від відхилення від граничної величини. Виходячи із цього підприємства з погляду фінансової безпеки класифікується за 4-ма групами: максимально безпечні (0,9-1), безпечні (0,7-0.9), достатньо безпечні (0,4-0,7), небезпечні (менше 0,4). Якщо розмір відхилення фактичного значення від граничного більше 100%, то даному показнику дається оцінка в 0 балів. У випадку коливання розміру відхилення від 0 до 100% для кожних 10% відхилення від

граничної величини бальна оцінка знижується на 0,1 бала [2, с. 185].

Результати обчислень динаміки показників фінансової безпеки всіх досліджуваних підприємств за 2001–2011рр. дозволяють розрахувати комплексний показник фінансової безпеки, як усереднену суму бальних значень і-го елементу системи фінансової безпеки (рис. 1).

За даними рис. 1 можна зробити висновок, що показник фінансової безпеки досліджуваних підприємств в цілому протягом 2001–2011рр. знаходиться на достатньому рівні, при цьому спостерігається зростання показника з 2001р. по 2007р. та з 2009р. по 2011р. Дані рис. 1 свідчать про зменшення показника фінансової безпеки з 2007р. (0,72) по 2009р. (0,55) на 31%, але за результатами 2011р. його значення досягає свого максимального рівня–0,72.

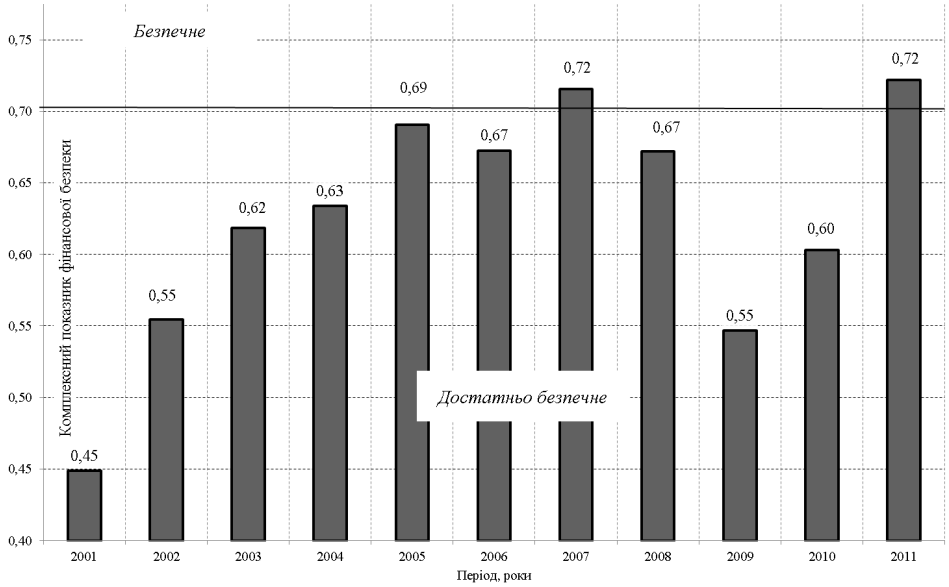

Рис. 1. Динаміка комплексного показника фінансової безпеки промислових підприємств, 2001–2011рр.

Враховуючи динаміку показника протягом 2001-2011рр. комплексний показник фінансової безпеки промислових підприємств визначено на рівні 0,63 тобто на достатньо безпечному рівні.

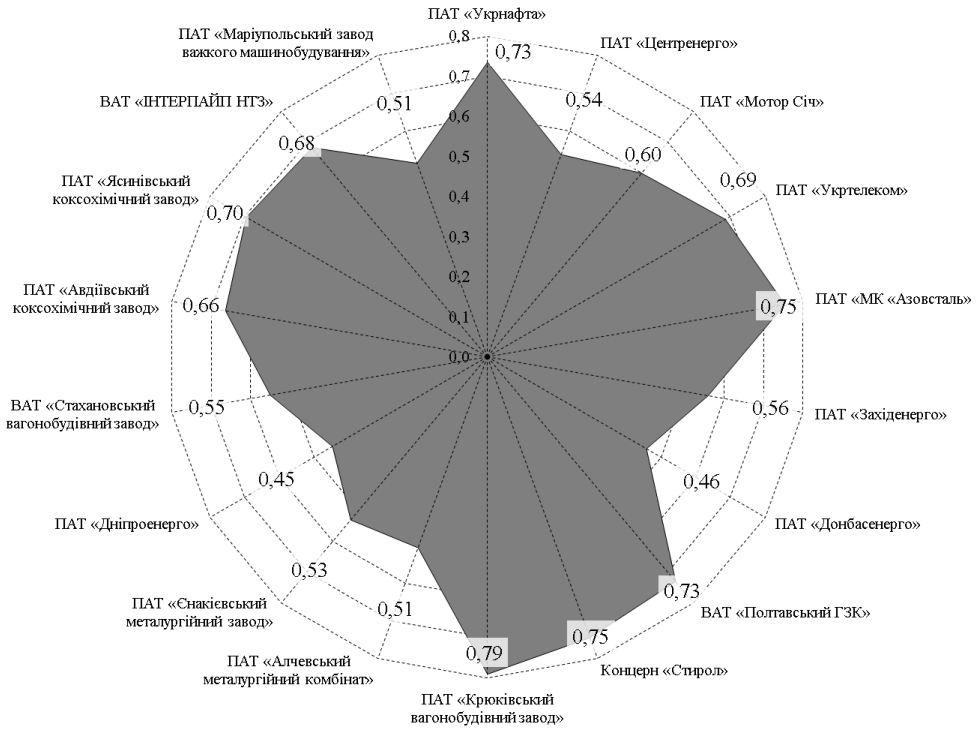

Рис. 2. Рейтинг промислових підприємств за комплексним показником фінансової безпеки

Дані рис. 2 дозволяють зробити висновок, що показники фінансової безпеки коливаються у діапазоні від 0,45 до 0,79, тобто підприємства знаходяться у межах достатньо безпечного рівня фінансової безпеки та безпечного рівня. Найвищий рівень фінансової безпеки за комплексним показником має підприємство ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод» (0,79) відповідно відноситься до безпечних підприємств. Найнижчий рівень має підприємство ПАТ «Дніпроенерго» (0,45), але при цьому характеризується як достатньо безпечне підприємство. Підприємства у стані небезпеки серед досліджуваних відсутні, що свідчить про досить високий рівень фінансової безпеки досліджуваних підприємств.

На основі отриманих результатів дослідження показника фінансової безпеки підприємств буде розроблено математичні моделі фінансової безпеки суб'єкта господарювання із застосуванням багатомірних статистичних методів (ПП Statistica 6.0), а саме: канонічний аналіз, класична таксономія, модифікована таксономія, об'єднана таксономія, факторний

аналіз, кластерний аналіз, регресія кластерів.

Список літератури: **1.** База даних фінансової звітності [Електронний ресурс] // SMIDA [офіційний веб-сайт Державної установи "Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України"] - Режим доступу: http://smida.gov.ua/db/emitent/find **2.** Череп А.В. Економічний аналіз : навч. посіб. / А.В. Череп. – К. : Кондор, 2005. – 160 с. **3.** Череп А.В. Оцінка фінансового стану агропромислових підприємств в контексті економічної безпеки. / А.В. Череп, Н.С. Іванова. // Облік і фінанси АПК. – 2011. - №3. – С. 184-190

М.О. Колесник, магістр, м. Харків, НТУ «ХПІ»

ОЦІНКА ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Світова наукова думка вже багато років приділяє значну увагу дослідженню складної проблематики: забезпеченню економічної безпеки підприємства, але в Україні це відносно новий напрямок. Основні методичні та практичні розробки зв'язані зі складними структурними перетвореннями в національній економіці - переходом на ринкові відносини, коли суб'єкти господарювання зіткнулися з досі незнайомими проблемами: постійна зміна політичного курсу країни, невирішеність соціальних проблем, слабкість національної валюти, зростання конкурентної боротьби тощо. Ці обставини спричинили високу загрозу банкрутства підприємств, що саме і сталося на початку 90-х років, коли навіть стратегічно важливі підприємства збанкрутіли, а деякі навіть зникли. Ця ж проблема набула особливого значення наприкінці 90-х років та у 2008-2009 рр., тобто в часи поширення кризових явищ в національній економіці. Все це зумовлює нагальну потребу у дослідженні такої проблематики як забезпечення економічної безпеки підприємств (ЕБП).

Дослідження вітчизняних та зарубіжних наукових праць дозволяє стверджувати, що існує безліч підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства». Заслуговує на увагу дослідження ЕБП як стану ефективного використання ресурсів або потенціалу підприємства. Застосування такого підходу дозволяє уникнути вживання поняття загрози у визначенні ЕБП та використовувати економічні категорії ресурсно-

функціонального підходу. Згідно цього підходу при розробці та коригуванні стратегічних планів щодо забезпечення ЕБП насамперед виникає потреба в оцінці виробничих можливостей або потенціалу підприємства.

Виробничий потенціал підприємства – це система взаємопов’язаних елементів, які виконують різні функції у процесі забезпечення випуску продукції та досягнення інших цілей розвитку підприємства [1].

Безпосередньою метою оцінки виробничого потенціалу є виявлення можливості ефективного використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, а також визначення впливу заходів по технічному і організаційному розвитку на кінцеві результати виробництва: об'єм, собівартість, прибутковість продукції; рівень рентабельності господарської діяльності та інше [2].

Так само зазначимо, що для ефективного управління виробничим потенціалом важлива добре налагоджена інформаційна система, яка б містила оперативний облік і контроль ефективності господарської діяльності підприємства, що передбачає застосування різноманітних графічних та динамічних моделей управління [3]. Отже система показників оцінки ЕБП обов‘язково повинна враховувати технологічну складову, тобто стан виробничого потенціалу, у тому числі: ефективність використання ресурсів та прогресивність застосовуваних технологій.

З цих позицій, основною метою управління виробничим потенціалом підприємства, як ланки ЕБП, в першу чергу, повинно бути виявлення ключових «критичних» точок в розвитку та розробка рекомендацій по їх усуненню.

Оцінка виробничого потенціалу повинна будуватися як ґрунтуючись на ретроспективному підході, так і на прогнозуванні потенційних можливостей підприємства. Причому вона не може базуватися лише на засадах фінансово-економічного аналізу, система показників повинна враховувати техніко-технологічну складову та, відповідно, не тільки заздалегідь сигналізувати про

економічну та технологічну небезпеку підприємства, а й прогнозувати наслідки заходів, спрямованих на її попередження або усунення.

Список літератури: 1. *Шершньова З.Є.* Стратегічне управління: Підручник. — 2-ге вид.,— К.: КНЕУ, 2004. — 699 с. **2.** *Запащук Л.В.* Методичні підходи до оцінки виробничого потенціалу промислового підприємства. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// nbuv.gov.ua/. **3.** *Іщук С.* Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств // Регіональна економіка. – № 3. – 2005.

С.Є. Лошакова, старший викладач НТУ "ХПІ"

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФАКТОР НАДІЙНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЕФЕКТУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Динамічність і непередбачуваність процесів в сучасній економіці спонукають підприємства розробляти стратегічні дії, спрямовані на створення безпечних умов діяльності. Розвиток умінь і здатності протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам дозволяє промисловим підприємствам ефективно функціювати, зберегти свій бізнес і успішно розвиватися. Важливою умовою успішного функціювання, економічного розвитку українських промислових підприємств та гарантії отримання в цих умовах економічного ефекту стає забезпечення економічної безпеки.

У зв'язку з цим, особливої актуальності набувають питання пошуку нових управлінських технологій і методів удосконалення управління економічною безпекою підприємства, розробка стратегії управління підприємством, заснована на формуванні системи функціювання безпеки промислових підприємств. Ефективне управління економічною безпекою стає одним з важливих факторів надійності отримання економічного ефекту промислового підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій підтверджує актуальність питань забезпечення економічної безпеки і стимулює активний інтерес з боку вчених і фахівців до дослідження даної проблематики. Цими питаннями займалися такі вчені як Бендик М., Духов В.Є., Ковальов Д., Капустін Н.,

Раздіна Е. та багато інших. Однак, аналіз показав, що в більшості випадків досліджуються лише окремі питання, пов'язані із забезпеченням економічної безпеки. Дослідження питань стратегії управління економічною безпекою практично відсутнє.

Економічна безпека підприємства має прямий причинно-наслідковий зв'язок з системою і результатами стратегічного планування розвитку в залежності від цілей виробництва, засобів і можливостей їх досягнення, конкурентного середовища, умов господарювання і т.д., тому для промислових підприємств необхідним є розробка стратегії управління економічною безпекою. Формування стратегії економічної безпеки нерозривно пов'язане з результатами діяльності промислового підприємства, і безпосередньо відбивається на одержанні одного з найважливіших показників - економічного ефекту.

Під економічним ефектом у широкому змісті розуміють результат від впровадження нової техніки, інвестицій. Він виражається в економії всіх виробничих ресурсів, що одержує національне господарство від виробництва й використання нової техніки, а в остаточному підсумку - у збільшенні національного доходу. На отримання запланованого розміру економічного ефекту безпосередньо впливає ризик. Число і різноманітність факторів ризику, що послаблюють умови стабільного отримання економічного ефекту в роботі промислового підприємства, зростають, тому однією з найважливіших умов забезпечення економічної безпеки підприємства постає розробка стратегії.

Традиційно управління економічною безпекою формується з урахуванням і прив'язкою до існуючої організаційної структури управління, системи планування ресурсів і управлінського обліку, що в свою чергу породжує ряд істотних проблем, що знижують ефективність і результативність забезпечення економічної безпеки. При виконанні проекту розробки стратегії промислового підприємства необхідно використовувати сучасні методики, а також, якщо потрібно, спеціалізовані програмні засоби,

що дозволяють автоматизувати етап розробки стратегії, підтримання її в актуальному стані і моніторинг та контроль її виконання. Послідовне впровадження стратегії економічної безпеки підприємства надасть змогу промисловому підприємству дотримуватися сталого розвитку та надійно отримувати економічний ефект.

Стратегія розвитку, яка забезпечить економічну безпеку промислового підприємства, дозволить виключити або мінімізувати збитки не тільки потенціалові окремого підприємства, але й економіці України в цілому.

В.С. Марковська, аспірантка

ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА – ОСНОВА БЕЗПЕКИ ЕКОНОМІЧНОЇ

Чинником стійкого розвитку як окремо взятої країни, так і всієї світогосподарської системи в цілому, є поглиблення взаємодії в галузі економіки, особливо встановлення взаємовигідних господарських зв'язків держав в галузі енергетики – фундаментальному секторі економіки, та формування спільного енергетичного ринку, головною метою якого є досягнення паритетності між попитом та пропозицією на енергетичні ресурси на внутрішньому ринку та розширення можливостей поставок до країн, що за своєю ресурсозабезпеченістю перебувають на більш низькому щаблі розвитку.

Є два підходи до визначення економічної безпеки: широкий, коли зазначається, що це – можливість і готовність економіки забезпечити гідні умови життя і розвитку особистості, соціально-економічну і військово-політичну стабільність суспільства і держави, протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам; та вузький, коли йдеться про те, що економічна безпека країни – це такий стан її економічної системи, за якого забезпечується сталий гармонічний розвиток суспільства, національної економіки і держави та їх спроможність стійко протистояти наявним або передбачуваним загрозам, які

провокуються негативним впливом внутрішніх та зовнішніх чинників [1, с.22-23].

Проте, обидва базуються на необхідності використовувати паливно-енергетичні ресурси, адже без таких ні про який розвиток країни не йдеться. Отже, слід звернутися до безпеки енергетичної. Так, за визначенням Світової енергетичної ради, енергетична безпека держави це – впевненість в тому, що енергія буде матися в розпорядженні в тій кількості і буде тієї якості, яких потребують встановлені економічні умови [2, с.10]. З огляду на невпинний процес глобалізації, варто здійснити погляд на глобальну енергетичну безпеку. Так, у Громадському порядку денному XXI вік зазначається, що глобальна енергетична безпека – стан глобального співтовариства, при якому кожен мешканець Землі має гарантований доступ до джерел енергії, що забезпечують в кількісному і якісному аспекті задоволення потреб в забезпеченні здорового способу життя, комфортного навколишнього природного середовища, умов інтелектуального і духовного розвитку [3, с.48].

Отже, розуміючи ґрунтовно суть цього поняття, можна попередити виникнення багатьох загроз, які заважають здійснювати сталий розвиток. Серед таких, пов’язаних з напрямком формування енергетичної безпеки, можна виділити наступні, за сферами: економічні, зовнішньоекономічні і зовнішньополітичні, соціально-політичні, техногенні та природні, загрози, що пов’язані з не досить ефективним менеджментом. Опрацьовуючи кожен з цих напрямків країна може розраховувати на появу енергетичного фундаменту для підняття економіки.

Список літератури: **1.**Забезпечення енергетичної безпеки України : монографія / [С. М. Бевз, Д. В. Волошин, О. І. Закревський та ін.]. – К. : НІПМБ, 2003. – 264с. **2.**Криволапов А. Н. Энергосбережение и стандартизация как факторы энергетической безопасности / Криволапов А. Н., Костенко В. И., Островский Э. П. – К. : Логос, 1998. – 76с. **3.**Стогній Б. С. Енергетична безпека України. Світові та національні виклики / Стогній Б. С., Кириленко О. В., Денисюк С. П. – К. : Українські енциклопедичні знання, 2006. – 408с.

І.А. Юр'єва, к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХПІ»

ПІДХОДИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

За думкою більшості успішних керівників підприємств актуальною проблемою в їх повсякденній діяльності залишаються проблеми економічної безпеки і можливостей сталого розвитку організації в цілому. На сьогоднішній день існує декілька концепцій щодо визначення актуальних підходів до впровадження системи економічної безпеки на підприємствах. По-перше, економічна безпека підприємства розглядається з позиції окремих аспектів його діяльності. По-друге, пропонується враховувати всі можливі ризики на підприємстві. По-третє використовується симбіоз різних підходів до визначення економічної безпеки підприємства. Так, висловлюється думка, що найважливішим напрямком формування системи економічної безпеки підприємств є створення діючого механізму фінансової безпеки. Обґрунтовується, що облік є однією з основних функцій управління, спрямованих на забезпечення економічної безпеки підприємства, і саме облік виключає можливість прямих розкрадань без установлених законом наслідків, створює умови інформаційної безпеки для здійснення превентивного, поточного та комплексного контролю, доцільності і законності використання коштів та ресурсів організації, сприяє запобіганню реалізації погроз, які знижують економічну стійкість підприємств. Безумовно, розробка підходу із забезпечення фінансової стійкості та економічної безпеки підприємства необхідна, тому що дозволяє провести конкретні і глибокі дослідження фінансового аспекту діяльності підприємства. Застосування вмотивованого організаційного підходу до економічної безпеки підприємства дозволяє розробити відповідну систему внутрішніх та зовнішніх взаємозв'язків підприємства на горизонтальному та вертикальному рівні, яка є індикатором його стабільного стану. Залежно від

організаційних рівнів, на підприємстві визначаються і рівні економічної безпеки. За функціональним підходом формуються і планові завдання, які необхідно вирішувати на кожному етапі оперативного та стратегічного планування у відповідності до завдань та цілей підприємства. Функціональним підходом регламентуються також заходи з координації та мотивації на підприємстві для забезпечення економічної безпеки. Функціональному підходу до забезпечення економічної безпеки підприємства властиві і недоліки. Автори цих підходів найчастіше виходять із різного розуміння економічної безпеки підприємства. У цьому випадку спроби якимось чином об'єднати функціональні напрямки забезпечення економічної безпеки підприємства заздалегідь приречені на невдачу. Відсутність єдиного розуміння економічної безпеки підприємства може значно знизити результативність функціонального підходу, хоча такий підхід у цілому ряді випадків може принести відчутну користь. Аналіз розглянутих підходів до проблеми економічної безпеки підприємства дозволяє зробити наступні висновки. Економічна безпека підприємства складається з декількох функціональних складових, які для кожного конкретного підприємства можуть мати різні пріоритети залежно від характеру існуючих загроз. Основним фактором, який визначає стан економічної безпеки є володіння підприємством стійкими конкурентними перевагами. Ці переваги повинні відповідати стратегічним цілям підприємства. На підставі зроблених висновків можна сформулювати власне визначення: економічна безпека підприємства - це інтеграція підходів щодо збереження стійкого стану підприємства задля збереження конкурентних переваг, які обумовлюються відповідною організаційною структурою та місією підприємства.

Список літератури: **1.**. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к ее оценке // Актуальные проблемы экономики. – 2003. –№ 3. – С. 12–19. **2**. Куркін М.В., Понікаров В.Д., Назаренко Д.В. Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємств : Навч. пос.- Х.: ФОП Павленко О.Г. ВД «ІНЖЕК», 2010 **3**. Белов, П. Г. Теоретические основы системной инженерии безопасности / П. Г. Белов. – М. : ГНТП «Безопасность», 1996.

О.І. Линник, к.е.н. доц. кафедри економічного аналізу та обліку НТУ «ХПІ»
Н.В. Артеменко, ст. викладач кафедри економічного аналізу та обліку НТУ «ХПІ»

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: ПОНЯТТЯ І ПІДХОДИ

Існують два підходи до визначення безпеки. Перший підхід заснований на використанні понять загрози і захищеності від загроз. Другий підхід, уникаючи вживання поняття загрози у визначенні безпеки, базується на управлінських або економічних поняттях: ефективність, досягнення мети, функціонування, розвиток. Існують також визначення, що об'єднують або змішують обидва підходи. Визначення, що відноситься до першого підходу: «Під економічною безпекою підприємницької структури будемо розуміти захищеність її життєво важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз, тобто захист підприємницької структури, її кадрового та інтелектуального потенціалу, інформації, технологій, капіталу і прибутку, яка забезпечується системою заходів спеціального правового, економічного, організаційного, інформаційно-технічного та соціального характеру». Визначення, поєднують елементи першого і другого підходів: «Економічна безпека підприємства - це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загроз і для забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому». Визначення, що відносяться до другого підходу: «Економічна безпека промислового підприємства - це безперервний процес забезпечення на промисловому підприємстві, що знаходиться в певному зовнішньому оточенні, стабільності його функціонування, фінансової рівноваги та регулярного отримання прибутку, а також можливості виконання поставлених цілей і завдань, здатності його до подальшого розвитку і вдосконалення на різних стадіях життєвого циклу підприємства і в процесі зміни конкурентних ринкових стратегій ». З'являються нові категорії ризик і загроза. Ризик - це ведення діяльності в

умовах невизначеності, або ж взагалі сама невизначеність умов і результатів діяльності, а загроза - це вже цілком певний негативний розвиток подій. Отже, можна сказати, що загроза - це реалізований по небажаному варіанту ризик, або заздалегідь відомий сценарій несприятливого розвитку подій, відповідно виходить за рамки поняття нормальної невизначеності умов господарської діяльності. Варто зауважити, що ідеологічна схожість понять «ризик» і «загроза» призводить до необхідності чітко розділити сфери дії служб підприємства. Справа в тому, що на підприємстві можуть бути створені служба безпеки, служба внутрішнього контролю, служба внутрішнього аудиту, а також підрозділ, що займається управлінням ризиками (ризик-менеджмент). Вони вирішують по суті суміжні або схожі завдання. Неправильна організація роботи та взаємодії цих служб може призвести до як наявності «неохоплених» жодною з цих служб областей у фінансово-господарській діяльності підприємства, так і до непотрібного дублювання діяльності.

Список літератури: **1.** Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: навч. посіб. / М.І. Камлик – К.: Атіка, 2005. – 432с. **2.** Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія./ Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – К: Лібра, 2003. – 280с. **3.** Беспалько А.А., к. э. н., генеральный директор ООО «ЦПКБ».- Журнал «Директор безопасности».- М., 2011г.

В.О. Самборський, ст. викладач кафедри економіки і фінансів Навчально – наукового інституту права та масових комунікацій Харківського національного університету внутрішніх справ

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Енергетична безпека підприємства – стан захищеності енергетичного потенціалу підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз у різних формах, що забезпечує його стабільний розвиток відповідно до статутних завдань, а також здатність до протистояння і відтворення його організаційної структури і статусу[1]. Енергетична безпека підприємства залежить від зовнішніх та

внутрішніх загроз. Зовнішніми загрозами послаблення енергетичної безпеки підприємства можна вважати брак зовнішніх і внутрішніх інвестицій, що призводить до використання застарілого технічно та морально обладнання та технологій, підвищення цін на енергоносії, значну частку яких Україна закуповує за кордоном, відсутність довгострокових контрактів із постачальниками, слабку платоспроможність. Внутрішні загрози енергетичної безпеки підприємства – це неефективна організація виробничого процесу, недостатня кількість фінансових коштів у підприємства, високий ступінь спрацьованості основних засобів, яке на підприємствах України становить подекуди 60-70%, а в деяких галузях сягає 80-85%[2], низька ефективність енергозберігаючої діяльності[1].

З урахуванням даних загроз важливим стає питання управління енергетичною безпекою підприємства. Головною складовою управління енергетичною безпекою підприємства є стратегічне планування енергетичної безпеки. Стратегічний план енергетичної безпеки повинен включати основні перспективні заходи щодо удосконалення постачання та використання енергоресурсів для запобігання як зовнішнім так і внутрішніх загрозам енергетичної безпеки підприємства. Зокрема, стратегія забезпечення енергетичної безпеки підприємства може включати організаційно – економічні фактори пов’язані з використанням ресурсів, а саме зміну структури енергетичних ресурсів, які використовує підприємство. Дана зміна насамперед позначиться на питомій вазі енерговитрат в собівартості продукції, що поліпшить конкурентноздатність підприємства.

Вагомим чинником формування стратегії забезпечення енергетичної безпеки підприємства є прийняття до уваги потенціалу енергозбереження підприємства. В даному контексті потрібна оцінка впровадження технологій енергозбереження на підприємстві (нові способи генерації енергії, використання поновлювальних джерел енергії). Ще одним пунктом формування стратегії забезпечення енергетичної безпеки підприємства може бути оцінка заходів щодо удосконалення постачання та використання енергії

(автоматизація, скорочення числа трансформацій енергії, правильний вибір місця розташування цехових і головних розподільчих (понижувальних) підстанцій). Дані заходи можуть застосовуватись за рахунок самофінансування, коли фінансування кожного наступного заходу з енергозбереження повинно забезпечуватися приростом ефективності та отриманням економічного ефекту від попереднього[3].

Крім того, стратегія забезпечення енергетичної безпеки підприємства повинна бути пов'язана з реалізацію загальної стратегії розвитку підприємства, сприяти виконанню даної стратегії, а також включати в себе особливості енергетичної безпеки регіону та держави.

Список літератури: **1.** Надтока Т.Б., Амельницька О. В. Енергетична безпека підприємства як інструмент забезпечення його сталого соціально-економічного розвитку// Економіка і організація управління. Випуск № 2 (8) . 2010. **2.** Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навчальний посібник./ Ортинський В.Л., Керницький І.С., Живко З.Б. –К.: Правова єдність, 2009. – 544 с. **3.** Сотник М. І., Хованський С. О. Організаційні основи енергозабезпечення підприємств: Конспект лекцій. Суми. Вид – во СумДу, 2009. – 132.

Я.П. Гаврисюк, кандидат економічних наук, доцент, м. Харків, НТУ «ХПІ»
А.В. Батожська, магістр, м. Харків, НТУ «ХПІ»

ОНОВЛЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

З розвитком ринкових відносин особливої актуальності набуває проблема забезпечення економічної безпеки підприємства. Економічна безпека підприємства - це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загроз і для забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому [1]. Вона є однією з найважливіших умов нормального функціонування і розвитку сфери підприємництва в економіці будь-якої країни. Важливість обраної теми полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку економічних відносин існує безліч загроз економічної безпеки, які можуть призвести до банкрутства або закриття підприємства. Тому для усунення цих загроз

потрібно раціонально використовувати матеріально-технічну базу підприємства, та слідкувати за її оновленням так як вона прямо впливає на результати функціонування всього виробничого процесу. А це в свою чергу сприяє стабільному розвитку підприємства.

Найважливіший елемент, який характеризує виробничі можливості підприємства залежить від повноти матеріально-технічного забезпечення. Безпека підприємства повинна контролювати стан матеріально-технічної бази і вживати всіх необхідних заходів щодо своєчасного оновлення виробничого обладнання і техніки підприємства.

Аналізуючи поняття матеріально-технічної бази виробництва, слід зауважити, що досліджуване поняття відбиває свою сутність в постійному розвитку через процес відтворення. Відтворенням основних фондів (засобів) називають постійне повторення і безперервне відновлення засобів праці в натуральному і вартісному вираженні. Специфіка відтворення засобів виробництва органічно пов’язана з їх участю в процесі виробництва впродовж декількох циклів та з поступовим перенесенням вартості на продукцію у міру їх зношення. Одна частина матеріально-технічної бази (предмети праці) витрачається в кожному виробничому циклі, інша частина (засоби виробництва) використовується багаторазово, втрачає корисні властивості і також потребує оновлення. Поступове зношення основних фондів втілюється в амортизаційних відрахуваннях, які зараховуються до складу витрат виробництва. З цих відрахувань створюється амортизаційний фонд, грошові ресурси якого використовуються на забезпечення простого і розширеного відтворення. Втрачена або знижена споживча вартість засобів праці постійно відтворюється в процесі оновлення [2].

Стабільність підприємства в більшості залежить від оновлення матеріально-технічної бази, а саме: модернізація або заміна старої техніки на нову; капітальне будівництво або придбання нових основних засобів; впровадження передових засобів виробництва та технологій; розширення цехів основного виробництва шляхом додавання нових одиниць техніки,

комунікацій; поточний ремонт; проведення ремонту поміщень та споруд; технічне переозброєння; науково-технічний процес і т. п.

Отже, оновлення матеріально-технічної бази представляє собою заміну та вдосконалення технічних засобів виробництва, які підвищують його ефективність, тому матеріально-технічна база заслуговує уваги з боку економічної безпеки підприємства, так як своєчасне відновлення та якісний контроль за засобами виробництва сприятиме більш ефективному та стрімкому збільшенню економічних вигод та усуненню загроз щодо можливого банкрутства підприємства.

Список літератури: **1**. Основи економічної безпеки / Під ред. Е. Л. Олейнікова. М.: Інтел-Синтез, 1997. С. 138. **2**. Кушніренко О. М. Новітні форми оновлення матеріально-технічної бази виробництва [Електронний ресурс] / О. М. Кушніренко // Регіональна бізнес-економіка та управління: науковий, виробничо-практичний журнал – Вінниця: Вінницький фінансово-економічний університет. – 2006. – №12. – С. 61–66.

О. І. Линник, доцент, к. е. н.

І. А. Матвєєв, студент НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Найважливішим принципом формування в Україні цивілізованих ринкових відносин є досягнення економічної безпеки держави. Одне з визначень даного терміну наступне: економічна безпека - це такий стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, сім'ї, суспільства та держави. Іншими словами, економічна безпека країни це складна категорія, яка характеризує здатність національної економіки до розширеного самовідтворення з метою забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання.

Виходячи з вище сказаного, забезпечення національних інтересів та економічної безпеки - найважливіші функції держави, реалізація яких покликана посилювати позиції в міжнародному співтоваристві.

Нажаль, на даний час в Україні недостатньо високий рівень економічної безпеки. Це пов’язане з цілою низкою негативних явищ в економіці та суспільстві.

Одним з найважливіших факторів, який негативно впливає на стан економічної безпеки в країні, є таке явище, як тіньова економіка. В загальноприйнятому значенні, тіньова економіка – це економічна діяльність, яка не враховується і не контролюється офіційними державними органами, а також діяльність, спрямована на отримання доходу шляхом порушення чинного законодавства. За різними даними, рівень тіньової економіки в Україні становить близько 50% від реального ВВП країни. Серед основних загрозливих факторів тіньової економіки є: скорочення надходжень до бюджету внаслідок несплати податків в тіньовому секторі економіки;збереження високого рівня бідності працюючого населення;низький рівень дотримання чинного Законодавства і, як наслідок, втрата довіри населення до правоохоронної та судової систем держави; низький рівень соціальної захищеності громадян.

Також, важливим негативним чинником є зростання внутрішнього та зовнішнього боргу України. Так, на сьогодні державний борг України складає 360,5 млрд. гривень, з яких 201,01 млрд. грн. відноситься до зовнішнього боргу, а решта 156,44 млрд. гривень на внутрішній борг. Він виникає внаслідок необхідності державі покривати дефіцит бюджету. Внаслідок даного явища значні обсяги грошових коштів вилучаються з реального сектору економіки й направляються на погашення боргу.

Серед інших негативних чинників, які знижують рівень економічної безпеки в країні, є такі: погіршення зовнішньоторговельного балансу разом зі збереженням його від'ємного сальдо; низькі обсяги іноземних інвестицій; загострення проблеми зайнятості населення; залежність від забезпечення країни енергоносіями; незаконний вивіз капіталу з України; погіршення демографічної ситуації; експорт товарів з низькою часткою доданої вартості, тощо.

Всі вище згадані фактори взаємодіють між собою і підсилюють дію один одного, внаслідок чого рівень економічної безпеки в Україні тільки знижується.

Отже, сьогодні, як ніколи, загострюється надзвичайно важливе питання забезпечення економічної безпеки України, що є одним з найважливіших національних пріоритетів. Для вирішення цієї проблеми, насамперед, необхідне вироблення владою чіткої стратегії щодо подальших дій по вирішенню вищезгаданих кризових ситуацій в нашому суспільстві. Це необхідно, тому що забезпечення економічної безпеки є гарантом державної незалежності України, умовою її сталого розвитку та зростання добробуту громадян.

Список використаної літератури: **1.** Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження методики розрахунку рівня економічної безпеки України». від 09.03.2007 р. **2.** Доц. І.Ю. Кондрат, канд. екон. наук; магістрант Т.П. Миндюк – НУ "Львівська політехніка" - ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА: СУТНІСТЬ ТА СУЧАСНИЙ СТАН В УКРАЇНІ. **3.** Кухоль І.М**.,** СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ. 4. Офіційна інтернет-сторінка Держ. Комітету статистики: http://www.ukrstat.gov.ua.

Я.П. Гаврисюк, к.е.н., доц., м. Харків, НТУ «ХПІ»

О.В. Кадук, магістр, м. Харків, НТУ «ХПІ»

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИТРАТ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Одним з найбільш значущих елементів системи економічної безпеки підприємства є сформований механізм її забезпечення. Формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства припускає, що необхідно враховувати всі реальні умови його діяльності, а сам механізм повинен мати чітко окреслені елементи, схему їх дії і взаємодії.

Призначенням механізму забезпечення економічної безпеки підприємства є створення дійсних умов, що в змозі забезпечити економічну безпеку підприємства. До найважливіших умов, що враховуються в структурі механізму підприємства, відноситься мінімізація витрат.

Під витратами підприємства розуміються ресурси, витрачені на конкретні цілі, у вартісному вираженні. Нормальна діяльність будь-якого підприємства передбачає планування певних витрат. Витрати, які необхідні на виробництво і реалізацію продукції (витрати сировини, основних і допоміжних матеріалів; витрати на паливо та енергію; витрати по основній і додатковій заробітній платі, у тому числі амортизаційні відрахування; інші грошові витрати; поза виробничі витрати) складають її собівартість та відшкодовуються в кожному виробничому циклі за рахунок виручки [1].

Проведення моніторингу дозволяє систематизувати виробничі витрати та сформувати базу даних для проведення аналізу. Для цього необхідно на кожному підприємстві знаходити резерви для зниження витрат до раціонального рівня, що має бути спрямоване на ріст економічної ефективності його роботи та підвищення конкурентоздатності. Тому для кожного підприємства важливо проводити аналіз витрат і ефективно управляти ними для досягнення високого економічного результату. Порівняння витрат і результатів дозволяє оцінити ефективність роботи підприємства та їх своєчасне проведення сприяє підвищенню рівня економічної безпеки підприємства.

Аналіз витрат на виробництво має велике значення для забезпечення економічної безпеки підприємства. За допомогою аналізу витрат на виробництво можна визначити дохідність окремих сфер діяльності; ефективно контролювати використання ресурсів; отримувати інформацію про поточний стан виробництва і вносити корективи в звітному періоді; використовувати результати аналізу для встановлення ціни продукції та розробки стратегії продажів.

Особливість аналізу витрат полягає в тому, що головним його інструментом виступає аналіз структури, а також динаміки витрат (вертикальний і горизонтальний аналіз) [2].

Проведення моніторингу та аналізу витрат дозволяє мінімізувати витрати підприємства, що розглядається як комплексне поняття і включає

мінімізацію постійних і змінних витрат на реалізацію продукції. Підвищена увага до змінних витрат обумовлено також їх роллю в отриманні прибутку за допомогою ефекту виробничого важеля.

Рішення, стосовно мінімізації витрат розглядається і приймається на виробництві. Але щодо зменшення обсягу витрат часто не беруть до уваги категорії високопродуктивних, інноваційних витрат, що можуть приносити виробництву величезний економічний ефект. Отже служба економічної безпеки слідкує за зниженням витрат підприємства, розпізнає та скорочує непродуктивні, неефективні, нераціональні витрати. На великих підприємствах може бути створено для досягнення цих цілей, окремий підрозділ з економічної безпеки, функцією якого буде моніторинг мінімізації витрат.

Список літератури: **1** Коробчинський О. Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2009. − Вип. №4(94). − С.194. **2.** В.Г. Лебедєв. Управління витратами на підприємстві// Видавничий дім "Бізнес-преса",. Випуск 2010. – С. 265.

О.В. Мелень, к.е.н., старший викладач кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХПІ»

С.В. Лукаш, магістр, м. Харків, НТУ «ХПІ»

ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО РОЗРАХУНКУ

На сьогоднішній день економіка України знаходиться в кризовому стані, саме тому положення багатьох підприємств дуже тяжке. Кризовий стан виявляється у погіршені фінансових результатів діяльності підприємств, вони нездатні отримувати прибуток, в результаті це може призвести до банкрутства. Основним засобом виживання підприємства у таких умовах є антикризове управління, головна мета якого полягає в розробці та реалізації заходів, спрямованих на швидке відновлення платоспроможності та достатнього рівня фінансової стійкості підприємства, що забезпечить його вихід з кризового фінансового стану.

Прибуток підприємства є основним фінансовим ресурсом забезпечення економічної безпеки. Для більш якісної захищеності суб'єкта господарювання, необхідно впровадити особисту службу економічної безпеки, яка повинна відповідально виконувати свої обов'язки, особливу увагу приділяти вивченню: партнерів та їх платоспроможності; конкурентів.

В діяльності будь-якого підприємства найважливішу роль відіграє фінансовий результат, оскільки від нього залежить не лише майбутнє підприємства, а й держави. Прибуток виступає спонукальним мотивом і джерелом діяльності підприємства. Підприємство приводить у рух усі виробничі фактори - капітал, працю, природні ресурси - для створення продукту, його наступної реалізації та отримання прибутку.

Існує багато точок зору різних авторів, щодо визначення прибутку, наприклад Скамай Л.Г. вважає, що прибуток може розглядатися як різниця між доходами, отриманими підприємством за відповідний період внаслідок своєї діяльності, та витратами, здійсненими в той же період внаслідок своєї діяльності [1]. Але більш точним та зрозумілим є трактування, яке дається в П(С)БО №3: прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати [2]. Розрахунку прибутку приділялася увага в працях різних авторів, але найбільш розповсюдженим вважається наданий Даніловим О.Д. [3]:

- чистий прибуток розраховується як різниця між доходом (виручкою) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і непрямими податками, зборами, знижками;
- прибуток (збиток) визначається шляхом вирахування з чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);
- прибуток (збиток) від операційної діяльності визначається як різниця між алгебраїчною сумою валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу та адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

- прибуток від звичайної діяльності визначається як різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податків з прибутку.

Прибуток є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного вдосконалення його матеріальної бази, всіх форм інвестування. Прибуток характеризує економічний ефект діяльності підприємства, має стимулюючу функцію, тобто він одночасно є фінансовим результатом й основним елементом фінансових ресурсів підприємства, та являється джерелом формування бюджетів різних рівнів. Він надходить у бюджет у вигляді податків і використовується для фінансування державних, інвестиційних, виробничих, науково-технічних і соціальних програм.

Вся діяльність підприємства спрямована на те, щоб забезпечити зростання його розміру або принаймні стабілізувати її на певному рівні протягом визначеного періоду часу.

Список літератури: **1.** Скамай Л.Г. Прибыль и методы ее анализа // РИСК: ресурсы, информация, снабжение, конкуренция.- 2002.- № 1.- С.72-82. **2**. П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» : затверджено наказом Мінфіну України від 31.03.99. № 87. **3**. Данілов О.Д., Паєнтко Т.В. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях: Навчальний посібник. - К.: ЦУЛ, 2011. - 256 с..

О.В. Мелень, к.е.н., ст. викладач кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХПІ»

Ю.В. Сидоренко, магістр, м. Харків, НТУ «ХПІ»

ТЕХНІЧНІ РЕСУРСИ В ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день питання економічної безпеки в умовах економічної, соціально-політичної нестабільності та законодавчої невизначеності стає все більш актуальним для українських підприємств.

Багато науковців дають визначення поняття «економічна безпека підприємства», але на наш погляд найбільш суттєвим є визначення Кузенко Т.Б., який у своїй монографії розглядає поняття «економічна безпека

підприємства» як стан ефективного використання ресурсів та існуючих ринкових можливостей підприємства, що дає змогу запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам, забезпечувати тривале виживання та стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної ним місії [1].

З метою нейтралізації загроз економічній безпеці суб'єкт господарювання має проводити роботу щодо підвищення ефективності використання технічних ресурсів. Характеристики технічного ресурсу, такі як наявність, структура та технологічний рівень основних виробничих фондів, істотно впливають на якість і конкурентоспроможність продукції. Тому стан основних засобів, їх ефективність використання, умови експлуатування та порядок списання є одним з елементів забезпечення економічної безпеки підприємства.

Процес забезпечення технічної складової економічної безпеки також тісно пов'язаний із забезпеченням кадрової та інформаційної складових. Цей зв'язок пояснюється необхідністю підвищення кваліфікації співробітників для більш ефективного використання основних засобів та збором і аналізом інформації з даної проблеми.

Основною причиною криз господарських систем , які мають циклічність,є знос основних виробничих фондів. У цьому зв'язку стає очевидною необхідність оцінки технічного стану і руху основних фондів підприємства. Ця оцінка необхідна також для планування та створення амортизаційного фонду підприємства, який формується з метою накопичення фінансових ресурсів, необхідних для оновлення основних засобів. Не менш важливим напрямком такої оцінки стає виявлення морального зносу основних фондів, тобто їх відповідності вимогам не тільки поточного виробничого процесу, але й інноваційної діяльності суб'єкта господарювання. Оцінка виробничих можливостей підприємства тісно пов'язана з технологічним рівнем виробництва.

Необхідною умовою забезпечення технічної складової економічної безпеки суб'єкта господарювання в умовах циклічного розвитку систем

виступає його інноваційна діяльність. Чинниками, що характеризують стан інноваційного потенціалу підприємств, виступають:

- необхідні ресурси, і насамперед кваліфіковані інженерно-технічні кадри;

- науково-технічні заділи;

- розвинута дослідно-експериментальна база [2].

Отже, технічна складова відіграє значну роль в забезпеченні економічної безпеки підприємства. Тому своєчасний облік, нарахування амортизації та контроль якості експлуатації дадуть змогу здійснювати успішну господарську діяльність.

Список літератури: **1.** Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. Планування економічної безпеки підприємств - К. ЄУФІМБ, 2004.- 170с. **2.** Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.

Е.И Линник, кандидат экономических наук, доцент НТУ «ХПИ», Харьков
А.С. Пензова, магистр, Харьков

ВЫЯВЛЕНИЕ ОСНОВНЫХ АСПЕКТОВ СОЗДАНИЯ МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В современных условиях развития экономики достаточно актуальным является вопрос экономической безопасности металлургических предприятий. Металлургические предприятия начинают делать первые шаги в разработке, внедрении и обеспечении основных мер экономической безопасности, в частности, создании отдельных служб (работников) по изучению угроз, изучению рыночной среды в условиях глобализации, просмотре способов действий и т.д.

Механизм обеспечения экономической безопасности предприятий (ЭБП) представляет собой совокупность основных элементов воздействия на процесс создания и реализации управленческих решений по обеспечению

стабильности составляющих экономической безопасности и интересов компании. К основным элементам механизма обеспечения ЭБ относятся: система внутреннего и внешнего (система государственного нормативно-правового регулирования экономической безопасности; рыночная системы) регулирования. Для металлургических предприятий система государственного нормативно - правового регулирования определяется постановлением Верховной Рады Украины «О Концепции развития горно-металлургического комплекса Украины» и меморандумом взаимопонимания между Кабинетом Министров Украины и предприятиями горно-металлургического комплекса.

Механизм обеспечения ЭБП состоит из 3-х блоков: входного, внутреннего, организационного (операционного).

Входной блок обеспечивает определение приоритетных целей существования и основных интересов предприятия. В нынешних условиях почти все металлургические предприятия находятся в частной собственности, поэтому единственный интерес - это рост стоимости компании или приумножение богатства акционера. Источником рисков, как владельца, так и предприятия, может быть негативное влияние субъектов. Для металлургических предприятий наиболее важными в структуре субъектом непосредственного взаимодействия являются поставщики.

Основное назначение внутреннего блока заключается в создании условий для реализации процесса обеспечения ЭБП. Как важнейшие условия выбраны: минимизация затрат (особенно в условиях кризиса), не прекращение основной деятельности и реализация мотивов существования предприятия. Управленческая система, структурные подразделения и владельцы должны обеспечить реализацию указанных условий, ведь именно они влияют на формирование прибыли и реализацию мотивов существования.

Главным в основном, операционном блоке, является представление процесса реализации мотивов существования: получение прибыли,

увеличение стоимости и уменьшение влияния угроз. Данный блок состоит из представления условий, непосредственного процесса реализации ЭБП и средств ее аналитического обеспечения. Но главным является определение суммы затрат на реализацию процесса обеспечения экономической безопасности.

Итак, функционирование механизма обеспечения ЭБП призвано не просто обеспечить экономическую безопасность, но и учесть динамизм этой характеристики, который зависит от особенностей деятельности предприятия и субъектов внешней среды, взаимодействующих с ним.

Список літератури: **1**Донець Л. І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємства: Навч. пос. — К: Центр учбової літератури, 2008. — 240 с. **2**КозаченкоА. В., ПономарьовВ. П. Методологічні основи оцінки рівня економічної безпеки підприємства // Регіональні перспективи. — 2000. — № 2–3. — с. 104 **3**Ареф'єваО. В. Планування економічної безпеки підприємств. — К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. — С. 7–8 **4**Новікова О. Ф., Покотиленко Р. В. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення: Монографія. К.: Ін-т економіки промисловості, 2006. — 406 с

В.О. Матросова, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХПІ»
О.В. Хижняк, магістрант, м. Харків, НТУ «ХПІ»

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Економічна безпека – складна економічна категорія, яка має непросту та багатогранну внутрішню структуру. Зміст економічної безпеки визначається ефективністю самої економічної системи, дією як економічних, так і неекономічних методів управління, як внутрішніх, так і зовнішніх факторів.

Проблему забезпечення економічної безпеки вивчає ряд вчених, серед яких Білоус О.Г., Варналій З.С., Гальчинський А.С., Геєць В.М.,Сундук А. М., Шлемко В.Т., Шуршин В.О., та багато інших. Шуршин В.О. пропонує наступну декомпозицію поняття «економічна безпека»[1]: зовнішньоекономічна, науково-технічна, фінансова, соціальна, екологічна, виробнича, енергетична, демографічна, продовольча, кримінальна безпеки.

Для трактування економічної безпеки важливо виділити такі категорії, як граничні значення і загрози. Граничні значення відображають гранично допустимі рівні зниження економічної активності, рівня і якості життя населення, витрати на підтримку і відтворення природно-економічного потенціалу. Перевищення граничних значень призводить до формування загроз, що гальмують розвиток економіки, оскільки загроза розглядається як фактор, що створює значну небезпеку і наносить значний збиток економіці, руйнує її як систему.

У сучасних дослідженнях економічної безпеки держави все більшої актуальності набувають проблеми економічної безпеки регіону як її складової. Регіональні аспекти економічної безпеки країни досліджують: Вавдіюк Н. С., Герасимчук З. В., Пономаренко В.С.Ю, Шлемко В.Т. та інші. За кількістю та значимістю загроз економічній безпеці найвпливовішими на регіональному рівні є соціальна, економічна, екологічна та науково-технологічна сфери. Оскільки демографія є підґрунтям соціуму, а соціальна сфера нерозривна з економічною, то загрози в них мають подвійний характер. На регіональному рівні проблеми соціальної сфери пов'язані з економічними можливостями, а головною метою економічного розвитку регіону є підвищення рівня соціальної захищеності та добробуту[2].

Результати дослідження основних параметрів соціально-економічного розвитку регіонів України показали значний рівень їх диференціації. Так, за величиною ВРП в розрахунку на душу населення розрив між регіоном-лідером (м. Київ) та регіоном-аутсайдером (Чернівецька область) у 2010 році становив 6,4 рази. Рівень вище середнього по Україні мали лише сім регіонів – Дніпропетровський (34709), Донецький (28986), Запорізький (23657), Київський(26140), Полтавський (29652), Харківський (23639) та м. Київ (70424) грн. на одну особу. Близький до середнього по Україні був показник ВРП на одну особу в Миколаївській, Луганській, Одеській областях та в м. Севастополь, відповідно інші регіони мали нижчий, ніж середній по Україні рівень[3].

Зростають соціальна втома та пасивність населення, знижуються очікування добробуту в майбутньому, звужуються перспективи особистого, сімейного та соціально-економічного планування. Як наслідок, знижується готовність українців брати конструктивну участь у трансформації суспільства, гальмується формування громадянського суспільства в Україні[4].

Можна стверджувати, що існує безпосередній зв'язок між якістю життям та економічним розвитком країни, тому стратегічна мета соціально-економічної політики має бути спрямована на взаємну відповідальність держави і людини.

Список літератури: **1.** Шуршин В.О**.** Сутність та декомпозиція системи економічної безпеки регіону// Економічні науки – 2008(21). **2**. Бендасюк О.О**.** Соціальна складова економічної безпеки регіону// Науковий вісник ЛНАУ-2010(15). **3.** www.ukrstat.gov.ua – офіційний сайт Державного комітету статистики України **4.** Балтачева Н.А. Соціальна політика в Україні: стан, проблеми, шляхи вирішення// Сборник научных трудов ДНУ: «Проблемы развития внешнеэкономических свіязей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект» - 2011. – с. 22- 30.

Ю.С. Тимофєєва, магістр, м. Харків, НТУ «ХПІ»

МЕТОДИ ОЦІНКИ ВИНИКНЕННЯ ЗАГРОЗИ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Інституційну сутність терміну «банкрутство» визначено у Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 2343-XII від 14.05.1992, у якому зазначено, що банкрутство - визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури [1]. Отже, банкрутство підприємства є загрозою для економічної безпеки самої організації, певної галузі промисловості та держави в цілому.

Для того, щоб уникнути небажаних наслідків необхідно заздалегідь відстежувати фінансовий стан підприємства, аналізувати симптоми прояву факторів, які становлять загрозу його життєздатності, такі, як підвищення

частки позикових коштів в структурі його капіталу, що призводить до можливого невиконання вимог кредиторів; зростання витрат на виробництво та реалізацію; низька кваліфікація управлінського персоналу та виконавців; помилки у визначенні ринків збуту, неритмічність виробництва; тощо [2].

Для завчасного передбачення кризового стану та загрози банкрутства підприємства існують кількісні та якісні методики оцінки неплатоспроможності.

Кількісні методи мають багато вад, а саме використання великої кількості фінансових коефіцієнтів, що досягає кілька десятків, відсутність градації показників за ступенем їхньої важливості, тому ухвалення будь-якого рішення на основі застосування цих методик може бути недостатньо обґрунтованим. Якісні методики носять, з нашої точки зору, суб‘єктивний характер.

На даний момент часу існують різноманітні зарубіжні оцінки виникнення загрози банкрутства, такі, як двофакторна та п’ятифакторна моделі Альтмана, Модель Дж. Лего, Модель Фулмера, Модель Таффлера, тощо.

Але їх використання у нашій країні не є досить доцільним, адже існує багато розбіжностей у веденні бухгалтерського обліку та складанні фінансової звітності, у законодавчій базі, у структурі галузей промисловості, тощо. У зв'язку з чим були запропоновані різні способи адаптації «імпортних» моделей до вітчизняних господарських умов, зокрема «Z-рахунку» Е. Альтмана і двофакторної математичної моделі. Також рекомендується до використання дискримінантна функція із шістьома змінними О. Терещенка, однак і дана методика не є досконалою і має свої недоліки: відсутність поглибленої класифікації стійкості фінансового стану (існує лише – задовільний та незадовільний фінансовий стан); отримання значень в границях від -0,9 до 0,9 зобов’язує проводити додатковий аналіз для ідентифікації стійкості фінансового стану [3].

Беручи до уваги все вище сказане, можна зауважити, що теоретичні

засади банкрутства та його прогнозування є досі нерозкритими у нашій країні, але саме явище присутнє, адже, наприклад, лише на 01.05.11 було порушено справу з банкрутства стосовно 14265 підприємств різних форм власності [4].

Отже, необхідно проводити подальші дослідження, які передбачають розробку методичних підходів, що базуються на адаптаційних моделях прогнозування та застосування превентивних заходів антикризового управління, наприклад, генетичних алгоритмах, прикладних моделях теорії хаосу та інших.

Список літератури: **1.** Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 2343-XII від 14.05.1992; **2.** Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2000.— 528 с, іл.; **3.** Лепейко Т.І., Доценко Т.О. Аналіз сучасних методик прогнозування ймовірності банкрутства підприєств 31.03.2011; **4.** Сайт Державного Департаменту з питань банкрутства [Електоронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.sdb.gov.ua/

І.Є. Хаустова, старший викладач НТУ «ХПІ»

ЦІНОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Світова криза стала однією з найбільш впливових сил, що визначають економічний розвиток. Вона торкнулася практично всіх сфер громадського життя, включаючи економіку, політику, ідеологію, соціальну сферу, культуру, екологію, безпеку, спосіб життя, а також самі умови існування людства. З метою задоволення потреб людини управління має ставати більш ефективним і скоординованим.

Поняття економічної безпеки підприємства можна розглядати з декількох позицій. З позиції різних агентів ринку, що взаємодіють з підприємством оцінка повинна дати відповідь на питання, наскільки надійно підприємство як партнер в економічних відносинах і чи доцільно продовжувати ці відносини. В цьому випадку можна визначити, що економічна безпека підприємства є комплексним віддзеркаленням

ступеня надійності підприємства як партнера у виробничих, фінансових, комерційних і інших економічних відносинах за певний проміжок часу.

З позиції самого підприємства оцінка економічної безпеки полягає у визначенні рівня захищеності його потенціалу і тенденцій його зміни. При цьому під економічною безпекою підприємства слід розуміти захищеність його потенціалу від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих економічних погроз, а також здібність суб'єкта до відтворення**.**

Рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і фахівці будуть здатні уникнути можливих погроз і ліквідовувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Цінова політика як складова економічної безпеки при антикризовому управлінні підприємством відтворює пристосування його до кон'юнктури ринку, стратегію і тактику ціноутворення на різних етапах життєвого циклу продукції в сталий період та період кризи, економічно безпечне обгрунтування надбавок та знижок. Від якості проведення економічно безпечної цінової політики залежить норма і маса прибутку, ефективність антикризового управління в цілому. Існує багато визначень цінової політики, що мають спільність і відмінності, але цілком обґрунтовано її завдання розділяють на стратегічні і тактичні. Антикризове управління повинно забезпечувати досягнення тактичних цілей цінової політики, ґрунтуватися на таких принципах економічної безпеки промислового підприємства: відшкодування витрат виготовлювачеві і одержання їм необхідному прибутку; облік технічного рівня машин і встаткування в ціні їх реалізації; установлення конкурентоспроможних цін у порівнянні з фірмами-конкурентами; гнучке реагування продавця на зміну ринкових умов шляхом установлення надбавок і знижок із ціни та ін.

В сучасний період мінливого зовнішнього та внутрішнього середовища змінюються приорітети управління підприємством. Безпека підприємства - це збалансований стан його правових і економічних відносин, а також

матеріальних, інтелектуальних і інформаційних ресурсів, який виражає здатність підприємства до поточного стабільного функціонування і перспективного інноваційного розвитку. Зокрема ціноутворення на промислову продукцію з позиціюванням на економічну безпеку підприємства передбачає використання принципів, функцій та методів антикризового управління. Безпека підприємства створює передумови подальшого підвищення ефективності і економічного росту і викликає необхідність створення системи безпеки більш високого рівня.

Список літератури: **1.** Антикризове управління підприємством: Навч. посіб./ З.Є. Шершньова, В.М. Багацький, Н.Д. Гетманцева; За заг. ред. З.Є. Шершньової. - К.: КНЕУ, 2007. - 680 с. **2.** Айвазян З. А. Антикризисное управление : сущность стабилизационной программы / З. А. Айвазян, В. В. Кириченко // Эксперт. - 2001. - № 8. **3.** Свиридов А. К. Антикризисное управление: принятие решений на краю пропасти / А. К. Свиридов // Проблемы теории и практики управления. - 1999. - № 4. - С. 19-26.

ЗМІСТ

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ: НАЦІОНАЛЬНА ТА СВІТОВА ПРАКТИКА

Юр'єва І.А., **Березіна Т.В.** Проблеми оплати праці та шляхи їх вирішення 4
Нагорная Ю.И. BSC как основа совершенствования и оценки эффективности деятельности предприятия 6
Фролова Т.Б., **Яковлєва Г.Е.** Особливості управління витратами в практичній діяльності підприємств 8
Харинович-Яворська Д.О. Інформаційно – нормативне забезпечення проведення оперативного економічного аналізу 11
Гейєр Е.С. Методичні підходи до обліку відстрочених податків 13
Кузьменко Л.В., Федорова Д.Ю. Важливість удосконалення підходу до оцінювання використання основних засобів виробництва 15
Чудовець В.В., **Мамотюк О.О.** Передумови впровадження екологічного обліку в Україні 17
Матросова В.О., **Котова В.В.** Актуальні проблеми організації і ведення обліку виробничих запасів підприємствами України 19
Матросова В.О. Нові теоретико-методичні підходи до оцінки економічного потенціалу 21
Сметанко О.В. Оптимізація процесу планування та проведення внутрішнього аудиту в акціонерних товариствах України 23
Ометова И.В. Зарплата в конвертах «за» или «против» 25
Побережна Н.М., **Токар Н.Б.** До питання удосконалення аналізу фінансової звітності 27
Романенко О.В. Сучасні підходи до розвитку методів стратегічного аналізу 29
Рубітель О.Ю. Якість аудиту: індикатори сприйняття 31
Линник О.І., **Шишко Ю.Ю.** Необхідність ревізії як основної форми контролю в сучасних умовах господарювання 34
Сікєтіна Н.Г. Аналіз рентабельності власного капіталу 36
Погорелов И.Н., **Волкова А.С.** Сбалансированная система показателей, ее сущность и структура 38
Стригуль Л.С., **Тімонова А.С.** Проблеми та напрямки вдосконалення аудиту в Україні 40
Жадан Т.А., **Бєлінська Ю.І.** Фонд оплати праці підприємства: необхідність його формування та аналізу використання 42
Цісар Т.Ю. Сучасні системи рейтингової оцінки фінансового стану комерційного банку 44
Бондаренко А.Н. Учет инвестиционной недвижимости согласно МСФО 46
Рета М.В., **Буханцова Н.І.** Класифікація та методика аналізу фінансових ризиків підприємства 49
Гаврисюк Я.П. Формалізація обліку готової продукції та її реалізації 51
Матросова В.О., **Іванчук В.Ю.** Проблеми та напрямки вдосконалення інвентаризації на підприємствах 53
Камінська Т.Г. Облік придбання засобів виробництва як початкового етапу кругообороту капіталу 55
Єршова Н.Ю., **Кліменко А.**, **Влащик І.В.** Фінансова стійкість підприємства: етимологія та оцінювання 57
Зеленчук Т.М., **Гаврисюк Я.П.** Сучасні проблеми аналізу фінансового стану 59

Бондаренко О.М., **Смоліна В.В.** Теоретичні основи формування оплати праці на підприємстві 62
Юр'єва І.А., **Шевченко Ю.** Удосконалення системи внутрішнього контролю оплати праці на рівні підприємства 64
Клименко О.Ю. Амортизаційна політика та її роль в забезпеченні відтворення основних засобів підприємства 66
Гирова В.О. Проблеми класифікації основних засобів 68
Линник О. І., **Чернова Л. С.** Основні проблеми розподілу загальновиробничих витрат на підприємствах в Україні 70
Губаренко И.И., **Смоловик Р.Ф.** Анализ специфической функции заработной платы как экономической категории в условиях рыночных отношений 72
Линник О.І., **Челенко В.Ю.** Порівняння обліку основних засобів за міжнародними та національними стандартами 74
Єршова Н.Ю., **Майкова Ю.Д.** Удосконалення методичних засад обліку та аналізу виробничих витрат 76

МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Грицюк В.И. Модифицированные устойчивые методы оценивания 79
Косолап А.И. Оптимизационные многосекторные модели рыночной экономики 81
Коваленко Т.С. Математичне моделювання фінансових потоків страхової компанії 83
Пасенченко Ю.А., **Назаренко О.І.** Формування портфелю реальних інвестій фірми 85
Подольская А.Л., **Литвинова Ю.С.** Пути совершенствования статистического наблюдения в настоящее время 87
Погорєлова Т.О. Нові інформаційні технології менеджменту 89
Снитюк О.І., **Бережна Л.В.** Сценарний аналіз економічних процесів з використанням технологій SOFT COMPUTING 91
Сисоєв В.В. Модель програмно-цільового управління фінансовими потоками в системі матеріально-технічного забезпечення силових структур 94
Криворучко Ю.В. Значення засобів інформаційних технологій у процесі обліку реалізованої продукції 96
Стригуль Л.С., **Кіріченко О.В.** Основні проблеми впровадження та використання ERP-систем на підприємствах України 98
Гладій Г. М. Моделювання вартості компанії методом системної динаміки 100
Бабенко В.А. Задача оптимального управления инновационными процессами перерабатывающих предприятий АПК 102
Гайда Т. Ю. Інформація як виробничий ресурс 104

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МЕТОДОЛОГІЇ І ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ТА ЙОГО АНАЛІТИЧНИХ ФУНКЦІЙ

Дорошенко В.В., Аналіз і оптимізація інноваційних та інвестиційних процесів реформування сфери теплопостачання у контексті сучасних та перспективних тенденцій розвитку 106
Олійник Ю.А. Розробка механізму прискорення інвестиційного процесу на сучасному етапі економічного розвитку 108
Альошин С.Ю. Інноваційний розвиток промислових підприємств 110
Біловус Т.В. Інноваційно-інвестиційна модель розвитку національної економіки 112
Єгорова М.О. Особливості залучення інвестицій в аграрний сектор економіки 114
Гончаренко І. М. Аналіз конкурентного фону підприємств легкої промисловості

в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку національної та світової економіки 116
Іванова А.І. Маркетингові інновації як фактор підвищення ефективної діяльності суб'єктів господарювання 119
Костюкевич Е.Н. Проблемы развития инновационных процессов на промышленных предприятиях Республики Беларусь 121
Лісовська Н.В. Дослідження експорту високотехнологічної продукції країн Південно-Східної Азії та України на основі диференційно-компаративного аналізу 123
Мехович С.А., **Ткаченко М.О.** Інноваційний розвиток промислових підприємств 125
Попкова Л.В. Планирование инновационных процессов на этапе инженерных разработок 127
Позднякov Д.О., **Воробьева Ю.А.** Модель формирования технологической политики высокотехнологичных предприятий космической отрасли Украины 129
Тищенко А.Ю. Актуальні питання сучасної систем міждержавних відносин 131
Волохов А.С. Інноваційна діяльність транснаціональних корпорацій та національна економіка 134
Вовк В. В. Інноваційний розвиток виробничого потенціалу підприємства як засіб підвищення його конкурентоспроможності 137
Яковлєв А.І., **Шаповалов О.Є.** Резерви забезпечення фінансування інновацій 139
Будяник Л.П. Шляхи залучення інвестицій у сільське господарство 142
Комина Н.В. Формы организации производства: сравнительный анализ кластеров и территориально-производственных комплексов 144
Коциски Д., **Соколенко Т.Н.** Дослідження сутності поняття «інноваційний потенціал» 146
Литвинова О.Б. Інвестиційній менеджмент у діяльності підприємств агропромислового комплексу 148
Мехович С.А., **Розпутько Ю.М.** Особливості обліку іноземних інвестицій господарського товариства 150
Мишин А.Ю. Проблемы внедрения инноваций на предприятиях 152
Яблонская-Агу Н.Л. Итегративная схема инвестиционной поддержки креативных проектов 154
Александров В.В., **Александрова В.О.** Використання досвіду закордонних компаній з реалізації проектів для покращення якості управління портфелем проектів українських підприємств 156
Строков Е.М. Управление инновационным развитием организации на основе принципов стратегического менеджмента 158
Вихляева С.И., **Ли Чао** Влияние геоэкономических преобразований на инновационно-инвестиционную стратегию предприятий автомобилестроения Украины и Китая 161
Віхляєва Н.В. Методика обгрунтування оптимальних умов регулювання інноваційних процесів енергогенеруючих підприємств 163

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ: СТАНОВЛЕННЯ, ІНСТРУМЕНТАРІЙ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Архипова Т.В. Культурне середовище як фактор впливу на розвиток рекламного бізнесу 166
Ларка М.І., **Катков Є.О.** Маркетинг об'єктів інтелектуальної власності промислового підприємства 169
Мардус Н.Ю. Вторинна ціна і її вплив на механізм визначення ціни на первинному ринку товарів промислово-технічного призначення (ТПТП) 171
Верес Шамоши Марианн, **Ткачева Н.П.** Исследование конкурентных преимуществ промышленного предприятия 173

Хамад Хилял Махир Наиф Исследование рыночных характеристик сверхлегких летательных аппаратов 175
Торрой Иллка, **Кобєлєва Т.О.** Кон'юнктурні дослідження ринку електровиробів 177
Шевченко О.Л. Дослідження споживачів у брендингу 179

ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЧО – ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Федорова І.О. Напрями вдосконалення управління позиковим капіталом підприємствами України 181
Фокина И.В. Меры по повышению добавленной стоимости в угледобывающем производстве 183
Канцедал О.В. Державна інноваційна політика України на прикладі металургійної галузі 185
Жадан І.В. Податковий аудит великих суб'єктів господарювання як засіб реалізації державної регуляторної політики України 187
Жадан Т.А. Об'єктивна обумовленість державної підтримки розвитку олійно-жирової галузі 189
Лісіна В.Ю. Критерії ефективності державного фінансового контролю (аудиту) 191
Чапаєва Н.В. Робочий час: облік тривалості та гарантії оплати 193

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ТА МИТНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Канцур І.Г. Податкові надходження бюджету: пріоритетні напрямки удосконалення 195
Кузнєцов Я.В. Сервісна основа державної податкової служби на заміну фіскальної, або шляхи до підвищення рівня довіри інвесторів до України та збільшення надходження інвестицій 197
Гришина Е.В., **Надєєва Я.І.** Основні питання податкового планування на підприємствах малого бізнесу 199
Супруненко С.А. Податкове планування як частина ефективної підприємницької діяльності 201
Василькова Т.В., **Жадан І.В.** Становлення та розвиток податкового аудиту в системі оподаткування України 203
Карнаух Д.В., **Кузьменко Л.В.**, **Шовкопляс Т.С.** Ефективність спрощеної системи оподаткування, її недоліки та переваги 205
Рета М.В., **Лущицька М.** Особливості оподаткування підприємств малого бізнесу 207
Матросова В.О., **Верташова О.С.** Гармонізація податкової системи України до вимог ЄС 208
Янусь І.М. Напрямки удосконалення податкової та митної системи в умовах інтеграційних процесів 210

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ТА ОБЛІКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ: НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Кабаченко Д.В. Підвищення якості фахової підготовки економістів в галузі оцінки майна 213
Лукін В.О., **Маляревський Ю.Д.** Підготовка бухгалтерів у ВНЗ України за

спеціалізаціями 215
Перерва П.Г., **Шимпф К.** Теории мотивации персонала промышленного предприятия 217
Рета М.В. Пріоритетні напрямки підвищення якості фахової підготовки спеціалістів з обліку та аудиту 219

ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Ролдугин В.И. Проблемы минимизации кредитных рисков в условиях банковской системы Латвии 221
Черняєва О.В., **Ноздріна А.О.** Кредитні спілки як стимул для розширення фінансування малого бізнесу 224
Гельман В.М., **Одинець В.І.** Напрямки підвищення функціонування фінансового ринку України 226
Козак Г.І. Гарантії захисту пенсійних активів недержавних пенсійних фондів 228
Машко А.І., **Тимчук О.Й.** Окремі аспекти управління державним боргом 230
Портна О.В. Перспективи розвитку фінансової системи України 232
Соболєва О.П. Вплив фінансової поведінки домогосподарств на стабільність банківського сектору 234
Трайтлі В.Ю. Визначення суб′єкту державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм 236
Карпова І.В. Формування ринку землі в Україні у контексті розвитку системи кредитування аграрного виробництва 238

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Шкодіна І.В. Вплив державного регулювання на процес функціонування фондового ринку 240
Єршова Н.Ю. Розвиток підприємства в контексті рекурентності 242
Ємельянов О.Ю., **Петрушка Т.О.** Оптимізація процесу оновлення основних засобів підприємства 244
Єремчук Г.О. Особливості оплати праці на промислових підприємствах в кризових умовах господарювання 246
Хлістунова Н.В. Теоретичні аспекти управління стратегічною гнучкістю вітчизняних підприємств 250
Манойленко О.В., **Самченко Ж.В.** Актуальні проблеми оцінки вартості капіталу в Україні 252
Мищенко В.А., **Иваницкий В.Д.** Оптимизация развития электроэнергетических систем Украины 254
Онищук А.А. Современное определение категории «домохозяйство» 256
Савченко О.І. Трансверсальні знання як необхідна складова креативної інженерії 258
Трофимова В.В. Оптимізація соціального компоненту в моделі соціально-економічного розвитку України 260
Монастирська Т.Б. Альтернативні форми управління обслуговуванням

житлового фонду 262
Шипілова М.В. Взаємообумовленість рівня соціально-економічного розвитку суспільства та соціального капіталу 264
Архиереев С.И. Конвергенция с развитыми рыночными экономиками как показатель оптимизации структуры посттрансформационных экономик 266
Смоловик Р.Ф. Некоторые методологические аспекты антикризисного управления в современных условиях инновационного развития 268
Назаренко О.В., **Решетняк Н.Б.** Проблеми поєднання екологічного та економічного розвитку України 270
Карцева В.В. Обґрунтування необхідності використання методологічних основ при формуванні системи стратегічного фінансового контролінгу 273
Фальченко О.О. Управління ризиками підприємств в умовах ринкової економіки 275
Сиром'ятникова О.В. Вплив реінтеграційних процесів на капіталізацію компанії 277

СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ, ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Копитко М.І. Негативні наслідки впливу тіньової економіки на українські промислові підприємства 279
Дикопавленко О. О. Фінансова безпека держави в умовах глобалізації 281
Фролов Є.Ю. Методика інтегрованої оцінки загального рівня економічної безпеки підприємства 283
Іванова Н.С. Визначення комплексного показника фінансової безпеки промислових підприємств 286
Колесник М.О. Оцінка виробничого потенціалу підприємства в системі економічної безпеки 289
Лошакова С.Є. Формування стратегії економічної безпеки підприємства як фактор надійності економічного ефекту промислового підприємства 291
Марковська В.С. Енергетична безпека – основа безпеки економічної 293
Юр'єва І.А. Підходи до впровадження системи економічної безпеки підприємства 295
Линник О.І., **Артеменко Н.В.** Економічна безпека підприємства: поняття і підходи 297
Самборський В.О. Формування стратегії забезпечення енергетичної безпеки підприємства 298
Гаврисюк Я.П., **Батожська А.В.** Оновлення матеріально-технічної бази в забезпеченні економічної безпеки підприємства 300
Линник О.І., **Матвєєв І.А.** Проблеми економічної безпеки України 302
Гаврисюк Я.П., **Кадук О.В.** Дослідження витрат для організації економічої безпеки підприємства 304
Мелень О.В., **Лукаш С.В.** Питання визначення прибутку підприємства та його розрахунку 306
Мелень О.В., **Сидоренко Ю.В.** Технічні ресурси в забезпечені економічної безпеки підприємства 308
Линник Е.И., **Пензова А.С.** Выявление основных аспектов создания механизма обеспечения экономической безопасности предприятий металлургической промышленности 310
Матросова В.О., **Хижняк О.В.** Соціально-економічна безпека регіону як складова економічної безпеки країни 312
Тимофєєва Ю.С. Методи оцінки виникнення загрози банкрутства підприємства 314
Хаустова І.Є. Цінова політика як складова економічної безпеки при антикризовому управлінні підприємством 316

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут» 2012 р.

Наукове видання

ТРУДИ
VIII - ої Міжнародної науково-практичної
конференції

«ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ «ОПТИМУМ - 2012»»

5-7 грудня 2012 року
м.Харків

Редактори:
Перерва Петро Григорович
Манойленко Олександр Володимирович

Відповідальний секретар:
Сиром'ятникова О.В.

Верстка та оригінал-макет:
Строков Є.М.

Підписано до друку: 23.11.2012 р. Формат 60х84/16
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. а 18,89. Уч.-изд. л. 14,76
Тираж 300 екз

Надруковано в типографії ФЛП Воронюк В.В.
м. Харків, пл. Руднєва, 4
тел. (057) 757-93-82